INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE

E L E M E N T A
AD FONTIUM EDITIONES
X

REPERTORIUM RERUM POLONICARUM
EX ARCHIVO ORSINI
IN ARCHIVO CAPITOLINO ROMAE
III PARS

collegit

DR. WANDA WYHOWSKA DE ANDREIS

NON EXSTINGUETUR

ROMAE 1964

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE
VIA DEGLI SCIPIONI 284 - ROMA

IAM PRIDEM ROMAE PRODIERUNT HAEC VOLUMINA
(continuatio *Studia Teologiczne* — Wilno, vol. I-X):

XI — Meysztowicz V., *Repertorium bibliographicum pro rebus Polonicis Archivi Secreti Vaticani.* Vaticani, 1943.

XII — Meysztowicz V., *De archivo Nuntiaturae Varsaviensis quod nunc in Archivo Secreto Vaticano servatur.* Vaticani, 1944.

XIII — Savio P., *De Actis Nuntiaturae Poloniae quae partem Archivi Secretariatus Status constituunt.* Romae, 1947.

XIV — Meysztowicz V., *Prospectica descriptio Archivi Secreti Vaticani.* (Ed. chirotypica, exhausta).

ANTEMURALE, I-VIII. Roma, 1954-1963.

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE

E L E M E N T A
AD FONTIUM EDITIONES
X

REPERTORIUM RERUM POLONICARUM
EX ARCHIVO ORSINI
IN ARCHIVO CAPITOLINO ROMAE
III PARS

collegit
DR. WANDA WYHOWSKA DE ANDREIS

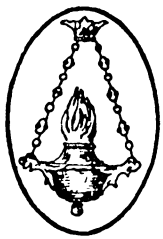

NON EXSTINGUETUR

ROMAE 1964

SUMPTIBUS
FUNDATIONIS
MEMORIAE
CAROLI DE BRZEZIE
LANCKOROŃSKI
DICATAE

EDIDIT:
INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE
VIA DEGLI SCIPIONI, 284 - ROMA

EDITIONEM CURAVERUNT:
VALERIANUS MEYSZTOWICZ
HENRICUS PASZKIEWICZ
CAROLINA LANCKOROŃSKA

ERRATA CORRIGE

Str.	Dok. nr.	Wydrukowano:	Ma być:
39	169	Mons. V.o di Béziers.	Mons. V.o di Béziers [*Bonsi*].
40	176	M. Vesc. di Béziers.	M. Vesc. di Béziers [*Bonsi*].
100	458	*w mieście.*	*w mieście (Cfr. 12).*
101	461	248/f.0140 v.-0106 v.	248/f.0104 v.-0106 v.
150	692	*Tuluzy.*	*Tuluzy. (Cfr. 36).*
155	712	Mr. Nuntio di Polonia [*Nerli*]	Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
158	723	255/f.0071 c.-0072 r.	255/f.0071 v.-0072 r.
317	1369	Referendarz W.X.L.	Referendarz W.X.L. [*Brzostowski*]
328		Brzostowski kan. Cyprian Paweł, 56, 797, 802.	Brzostowski Cyprian Paweł, 56, 802, 1369. — kan. 797.
331		Kujawski bp. 906, 1080 — zob. także Czartoryski	Kujawski bp. 906, 1080 — zob. także włocławski (pod literą V).

INDEX RERUM

Introductio . . . . . Pag. VII

Praefatio (in lingua polonica) . . . . . » IX

Repertorium

I. Registro

1. Registro di lettere del Card. V. Orsini 1657-1673 . . » 3
2. Registro delle lettere di Sua Eminenza 1667, I-VI . . » 18
3. » » 1667, VII-XII . » 45
4. » » 1668, VII-XII . » 62
5. » » 1669, I-VI . . » 79
6. » » 1669, VII-XII . » 93
7. » » 1670, I-VI . . » 118
8. » » 1670, VII-XII . » 125
9. » » 1671, I-VI . . » 136
10. » » 1671, VII-XII . » 143
11. » » 1672, I-VI . . » 152
12. » » 1672, VII-XII . » 175
13. » » 1673, I-VI . . » 191
14. » » 1673, VII-XII . » 210
15. » » 1674, I-VI . . » 241
16. » » 1674, VII-XII . » 256
17. » » 1675, I-VI . . » 288

II. Corrispondenza di diversi personaggi dell'Ecc.ma Casa Orsini . . . . . » 310

III. Copie di lettere degli Ecc.mi Signori Orsini . . . . » 314

IV. Corrispondenza epistolare senza data e di poco momento » 321

V. Cose storiche . . . . . » 322

VI. Corrispondenza epistolare di D. Flavio Card. Orsini . . » 323

Index tabularum . . . . . » 326

Index nominum propriorum . . . . . » 327

Index chronologicus . . . . . » 336

INTRODUCTIO

Opus exegimus: in hoc volumine tertiam et ultimam partem « Repertorii rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino Romae » studiosis tradimus.

Hoc repertorium maximo labore cum assidua attentione a Cl.ma D.na Wanda Wyhowska expletum est. Centena fascicula ab ea perlustrata sunt, ex quibus plus quam tres milia sexcenta documenta perlecta, descripta, resumpta hic inveniuntur: omnia ad fata Poloniae referuntur.

Scripta hic notata nonnisi exiguam partem constituunt immensae fere molis eorum, quae in tabulariis totius Reipublicae Christianae, Romae, totiusque Italiae, Galliae, Hispaniae, Angliae, Daniae, Sueciae, Germaniae, Austriae aliarumque regionum hucusque latent et de Poloniae rebus praeteritis nos edocere possunt. Inanis apparet conatus hostium, qui archiva in Polonia destruentes, comburentes, asportantes, memoriam patrum nostrorum delere cupiunt. Res gestae Poloniae in exteris inscriptae manebunt et perenni veritati dabunt testimonium.

Editionum Curatores

PRZEDMOWA

I. Zakres

Trzeci z kolei tom, poświęcony Archiwum Orsinich, zamyka cykl pracy, który miał na celu przedstawienie w regestach « polskich » dokumentów tego archiwum; za « polskie » uważamy, według przyjętego określenia, dokumenty posiadające jedną z następujących cech: 1) pisane w Polsce, 2) do Polski, 3) przez Polaków, 4) do Polaków, 5) po polsku, lub wreszcie 6) dotyczące spraw polskich; tych ostatnich, jako trudno uchwytnych a niezmiernie licznych, w obecnym zbiorze nie uwzględniamy.

Nie sięgaliśmy do serii późniejszych, niż koniec XVII wieku, jako do leżących poza granicą, przyjętą dla naszego wydawnictwa.

II. Serie Archiwum Orsini wykorzystane w trzech tomach « Repertorium »

Podajemy tu spis serii z Archiwum Orsini, z których czerpaliśmy dokumenty polskie, umieszczone w trzech tomach naszego repertorium.

W pierwszej części repertorium « Elementa ad Fontium Editiones III », podaliśmy streszczenia dokumentów polskich zawartych w czterech następujących seriach:

I. « Corrispondenza Diplomatica della Casa Orsini con la Polonia », sygn. 63, 64, dokumentów 835, prawie wszystkie dotyczące Polski.

II. « Miscellanea, Avvisi di Spagna, Portogallo e Polonia », sygn. 402. Polski dotyczy druga część tego fascykułu, dokumentów 291.

III. « Avvisi manoscritti e a stampa d'Italia, Francia, Spagna, Germania, Polonia ecc. », sygn. 397-399/a, fascykułów 4, dokumentów 1448; 21 z nich odnosi się do Polski.

IV. « Pergamene », sygn. 31, 32 dwie teczki, dokumentów 147, 6 tylko związanych z Polską.

Druga część repertorium, « Elementa ad Fontium Editiones VII », obejmuje 48 fascykułów, w których zawarta jest « Corrispondenza epistolare del Cardinale Virginio Orsini », sygn. 196-243. Na 33.329 pism, znaleźliśmy 1205 związanych z Polską.

Część trzecia, którą oddajemy obecnie w ręce czytelników, « Elementa ad Fontium Editiones X » zawiera dokumenty polskie z następujących serii:

I. « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini », sygn. 244 oraz « Registro delle lettere di Sua Eminenza », sygn. 245-259; tomów 17, pism 3.568, polskich 1330.

II. « Corrispondenza di diversi personaggi dell'Ecc.ma Casa Orsini » sygn. 294-307.

III. « Copie di lettere degli Ecc.mi Signori Orsini », sygn. 312-315.

IV. « Corrispondenza epistolare senza data e di poco momento », sygn. 385-387, 392.

V. « Cose storiche », sygn. 42, 43, 49, 55.

VI. « Corrispondenza epistolare di D. Flavio Cardinale Orsini 1566-1575 », sygn. 194-5.

Opracowując trzy tomy naszego repertorium, sięgnęliśmy również do innych serii Archiwum Orsini, nie znaleźliśmy w nich jednak dokumentów polskich. Ponieważ wynik negatywny badań nie jest pozbawiony znaczenia, podajemy spis tych serii.

Miscellanea, carte diverse	*sygn.*	*484*
Manoscritti, copie dei documenti regi	»	*478 g*
Miscellanea di documenti XVI-XIX	»	*94*
Copie di strumenti vari	»	*415*
Spese di viaggio in Ungheria del Card. Virginio Orsini *) .	»	*478 c*
Miscellanea e lettere dirette a vari personaggi della Casa Orsini XV-XVII	»	*400*
Lettere lacere del s. XVI	»	*393*
Rubricella delle copie degli strumenti 1623-1849	»	*2045*
Repertorio delle scritture nell'Archivio	»	*2046*
Repertorio di quanto si contiene nell'Archivio Segreto di Casa Orsini (Samo Archivio Segreto nie zostało włączone do Archiwum Kapitolu)	»	*2047-8*
Inventari e indici diversi di documenti dell'Archivo Orsini	»	*2050*
Manoscritti, memorie varie	»	*405*
Indice delle pergamene	»	*2049*

III. Serie Archiwum Orsini wykorzystane w obecnym tomie

Jak już podaliśmy wyżej, serii tych jest sześć:

1. « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini » jest wśród nich najważniejszą. Seria ta składa się z 17 tomów, z których tylko pierwszy posiada pełny tytuł (jedynie w spisie inwentarza; na okładce nie ma w ogóle tytułu); inne mają napis: « Registro delle lettere di Sua Eminenza ».

Pierwszy tom — sygn. 244 — obejmuje minuty, czy raczej może kopie minut listów kardynała z różnych lat (1657-1673), pisane wyłącznie po łacinie; listy te odnajdujemy później raz jeszcze w dalszych tomach w kolejności chronologicznej. Szesnaście dalszych tomów — sygn. 245-259 — zawiera listy po włosku, po łacinie (skierowane do Polski) lub rzadziej w innych językach, z okresu od 1667 do 1675 roku; każdy z tomów odpowiada jednemu półroczu.

*) Błąd w tytule.

Porządek numeracji tomów nie zawsze odpowiada porządkowi chronologicznemu; podajemy więc tabelę orientacyjną:

Rok	*Sygn.*	*Rozdział « Repertorium »*
1657-1673	*244*	*1*
1667, I-VI	*245*	*2*
1667, VII-XII	*246*	*3*
1668, VII-XII	*247*	*4*
1669, I-VI	*249*	*5*
1669, VII-XII	*248*	*6*
1670, I-VI	*251*	*7*
1670, VII-XII	*250*	*8*
1671, I-VI	*253*	*9*
1671, VII-XII	*252*	*10*
1672, I-VI	*255*	*11*
1672, VII-XII	*254*	*12*
1673, I-VI	*256*	*13*
1673, VII-XII	*257*	*14*
1674, I-VI	*258*	*15*
1674, VII-XII	*258 A*	*16*
1675, I-VI	*259*	*17*

Jak z powyższego wynika, « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini » obejmuje minuty listów kardynała dopiero od 1667 r., jeśli pominiemy nieliczne łacińskie listy wcześniejsze, zawarte w I tomie. « Registro » kończy się na czerwcu 1675 r. W kolejności naszych rozdziałów przywróciliśmy porządek chronologiczny poprzestawianym tomom. Tak samo ułożyliśmy według dat i kolejności kilka mylnie wszytych kartek.

Wszystkie pisma serii « Registro delle lettere del Cardinale Orsini » są brulionami, czyli minutami, względnie kopiami minut. Widzimy w nich — szczególnie w minutach łacińskich — poprawki tekstu. Te same listy łacińskie, przepisane do tomu pierwszego serii (sygn. 244), najczęściej występują tu bez przekreśleń, w poprawnej formie. W tomie tym — który uważamy za zbiór kopii — adresy są też staranniejsze i w pełniejszym brzmieniu. Listy w « Registro » przeważnie nie są autografami, są dyktowane różnym sekretarzom; nieczęsto widzimy pismo kardynała: spotykamy je głównie w brulionach listów łacińskich.

Wszystkie listy, umieszczone w « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini » i « Registro delle lettere di Sua Eminenza », pisane są jedne za drugimi, na obu stronach kartek, bez odstępów; na niewielkim marginesie adresat zaznaczony jest w skrócie. Kartki zszyte są po ich napisaniu, co widać ze zdarzających się omyłek w kolejności; najczęściej wszystkie listy, pisane jednego dnia, tworzą całość, dającą się wyodrębnić. Każdy z siedemnastu tomów oprawny jest w szary karton i obejmuje od 92 do 480 kartek liczbowanych (czyli od 184 do 960 stron) dużej ósemki. Obok listów, skierowanych do Polski, znajdujemy w « Registro » głównie listy do Francji i do Portugalii, których to krajów kardynał Orsini był również protektorem lub współprotektorem. Liczba łączna pism, zawartych w 17 tomach « Registro » wynosi 3.568, w tym « polskich » — 1330.

2. Inne serie, wykorzystane w tym tomie, nie wymagają szczegółowego omówienia. Wspólną ich charakterystyką jest, że są to brązowe teki, powiązane taśmami, nieoprawne; zawierają one niewiele dokumentów polskich.

« Corrispondenza di diversi personaggi dell'Ecc.ma Casa Orsini », zawiera dokumentów 4291, w tym polskich 17.

« Copie di lettere degli Ecc.mi Signori Orsini » — 1894 dokumenty, polskich 39.

« Corrispondenza epistolare senza data e di poco momento », dokumentów 1709, polskich 3.

« Cose storiche » — tylko jeden dokument polski.

« Corrispondenza di D. Flavio Cardinale Orsini », dokumentów 715, jeden polski.

IV. Uwagi do podanych w tym tomie streszczeń

Regesty, czyli streszczenia pism, zawartych w wyżej wymienionych seriach Archiwum, sporządziliśmy według tego samego wzoru, który już był stosowany w tomach poprzednich. Każde nasze streszczenie zawiera numer kolejny (na marginesie), wskazówkę o języku dokumentu, miejsce wystawienia, datę, autora, adresata, właściwy skrót treści, sygnaturę.

Numery kolejne nie są numerami archiwalnymi, pochodzą od wydawnictwa, biegną przez cały tom.

Miejsce wystawiania podajemy według dokumentu archiwalnego. W serii « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini » nie jest ono zaznaczone; jest nim oczywiście Rzym. Istnieją nieliczne wyjątki, kiedy kardynał spędzał dni odpoczynku w rodzinnych podrzymskich majętnościach, Palo lub Bracciano. Miejscowość chwilowego pobytu odnajdujemy czasem z tekstu streszczonego listu, czasem z innych listów, tegoż dnia pisanych. Nazwę miejsca datowania listu — gdy nie jest wzięta bezpośrednio z oryginału — podajemy po polsku, kursywą.

Datę wystawienia dokumentu znajdujemy albo na samym dokumencie, albo — co często się zdarza w serii « Registro di lettere del Cardinale Virginio Orsini » — na początku i na końcu zbioru minut, pisanych jednego dnia.

Nazwisko autora w zasadzie podajemy stale; wyjątek stanowią pisma z serii « Registro », których autorem jest zawsze sam kardynał.

Adresatami są monarchowie polscy, dygnitarze duchowni i świeccy, polscy i cudzoziemscy, oraz Włosi, znajdujący się w Polsce z racji zajmowanych stanowisk (nuncjusze, sekretarze królewscy itd.) Nazwiska ich i tytuły podajemy w brzmieniu oryginału; uzupełniamy je tylko, lub prostujemy w nawiasie kwadratowym.

Treść dokumentu podajemy w polskim streszczeniu. Spotykaliśmy się tu z trudnościami, spowodowanymi przez błędy autora. Tak np., gdy chodzi o nazwy geograficzne, kardynał Orsini używa przymiotnika « mogilnensis » w odniesieniu do Mogiły, co może budzić wątpliwość, czy nie chodzi o Mogilno; raz nawet Mogiłę nazywa « Mogilnicą », ale wyjaśnia w dalszym ciągu listu, że chodzi tu o Clara Tumba. Inne wątpliwości nasuwają niektóre pisma kardynała, mówiące o sprawach opactwa hebdowskiego i jędrzejowskiego; sprawy te, prowadzone w Rzymie jednocześnie, mieszają

się niekiedy protektorowi. Wątpliwości zaznaczamy znakiem zapytania w nawiasie. Nie zatrzymujemy się na takich wypaczeniach nazw geograficznych, jak « vuilnensis »; zdarzające się niekiedy pomieszanie Chełma i Chełmna poprawiamy w nawiasie.

Jeśli chodzi o nazwiska włoskie, używamy w streszczeniach dzisiejszej formy nazwisk, a więc « Barberini » a nie « Barberino », « Cesarini », a nie « Cesarina » (jak to spotykamy w tekście). To samo dotyczy nazwisk polskich. Staramy się też ustalić poprawne brzmienie nazwisk, pisanych w różnorodnych formach (Buonvisi i Bonvisi, Fantone i Fantoni itp.) Zbyt często występujące nazwisko kardynała Virginio Orsini zastępujemy literą « O ».

Sygnatura, pod którą dokument się znajduje, jest podana przy końcu każdego streszczenia, w formie ustalonej obecnie w Archiwum Kapitolińskim. Dodatkowym ułatwieniem dla znalezienia dokumentu będzie umieszczony, jako nagłówek każdego rozdziału, tytuł tomu wraz z jego numerami.

V. Ogólny pogląd na korespondencję i postać kardynała protektora

Okres, w jakim powstały listy kardynała, których minuty zawarte są w « Registro », jest nieporównanie krótszy od okresu, z jakim mieliśmy do czynienia w części I i II repertorium. Podczas gdy tamte tomy dotyczyły — poza nielicznymi wyjątkami — lat 1650-1676, listy kardynała (oprócz kilkunastu z tomu 244) sprowadzają się do lat 1667-1675. O tomach wcześniejszych i zaginionym pierwszym półroczu 1668 — nic nie wiemy. « Registro » kończy się na I półroczu 1675 roku, podczas gdy z innych dokumentów (cfr. Elementa ad Fontium Editiones III i VII) widzimy, iż korespondencja trwała do pierwszych miesięcy 1676 r. (kardynał zmarł 21.VIII.1676).

Kto, otwierając niniejszy tom regestów, spodziewa się w nim znaleźć nowe i obfite wiadomości o Polsce, będzie zawiedziony. Wieści z Polski nie są tu ani bezpośrednie, ani bogate, jak te, które posłużyły do zestawienia dwóch poprzednich tomów (Elementa ad Fontium Editiones III i VII). Znajdujemy natomiast w streszczanych tu materiałach wiele szczegółów o zwyczajach, panujących w kurii i w ogóle w Rzymie, o ceremoniale, o stosunkach kardynałów z ambasadorami, z nuncjuszami, z panującymi.

Poza tym wiele wiadomości, zawartych w poprzednich repertoriach, znajduje tu swoje uzupełnienie w odpowiedziach kardynała na listy do niego skierowane, oraz w jego listach do internuncjusza królewskiego, Pawła Doni, któremu kardynał Orsini przekazuje nadchodzące wiadomości z Polski. Trzeba zaznaczyć, że w niektórych pismach kardynał protektor wykazuje taką znajomość poszczególnych problemów polskich, że wydaje się nam, iż musiał on mieć jeszcze inne źródła wiadomości niż te, które mieliśmy sposobność poznać.

Listy kardynała Orsini ilustrują schyłek panowania Jana Kazimierza, dwa bezkrólewia, dwie elekcje, początek powodzeń wojennych Jana III, starania kardynała Orsini o utrzymanie stanowiska protektora wobec nowych monarchów, zabiegi o pomoc dla Polski, blaski i cienie stosunków oficjalnych z królem i papieżem, wreszcie usługi oddawane dostojnikom polskim, starania o beneficja, ulgi, dyspensy. Przez szereg lat ciągnie się w korespondencji protektora sprawa drugorzędnej wagi, która jednak

zajmuje wiele miejsca wśród pism i memoriałów. Jest to sprawa o herb Polski nad bramą wjazdową w pałacu kardynała. Gdy kardynał Orsini został protektorem Portugalii, umieścił herb Portugalii powyżej herbu króla polskiego. Wyjaśnia on wielokrotnie w listach do króla, do podkanclerzego, do nuncjuszów, przyczyny tej precedencji: porządek został ustalony przez Leona X na podstawie kolejności składania obediencji poszczególnych państw i jest obowiązujący dla wszystkich. Protektor podkreśla, iż nigdy nie uchybił prestiżowi Polski. Można kardynałowi wierzyć: listy jego są szczere. W pismach o tej samej sprawie do różnych osób, bardziej i mniej przyjaznych, nie widzimy nigdy dwulicowości, prawie nigdy naciągania faktów, a często odważne mówienie prawdy w oczy. Orsini, o ile można wnosić z jego listów, przedstawia sprawy nie tak, jakby je chciał widzieć adresat, ale tak, jakimi są rzeczywiście. Dlatego też możemy sobie odtworzyć jego postać z dużym prawdopodobieństwem, przyjmując za dobrą monetę także i to, co mówi o sobie. Nie wyłania się z tych kart postać imponująca ani porywająca, ale nie jest ona pozbawiona cennych zalet. Uderza przede wszystkim jego poczucie obowiązku, poważne traktowanie swojej funkcji, lojalność wobec króla polskiego. Kardynał Orsini był również współprotektorem Francji a także protektorem Portugalii. Jaka była rola « współprotektora », trudno ustalić. Współprotektorem Polski był za czasów Orsiniego kardynał Santa Croce a następnie kardynał Vidoni; ale nie wydaje się, by ważne sprawy przechodziły przez ich ręce. Nad działalnością kardynała Orsini, jako współprotektora Francji, nie przeprowadzaliśmy studiów; stanowisko to jednak musiało wpłynąć na zdecydowanie francuską orientację kardynała, mimo że tradycje rodzinne wiązały go z cesarzem; podobnie fakt, że był protektorem Portugalii, czyni zeń antagonistę Hiszpanii.

Virginio Orsini, choć dba o interesy państw, które obejmuje swoją opieką, jest świadomym i gorliwym dostojnikiem Kościoła i w ocenie wszelkich wydarzeń kieruje się kryteriami jego chwały i pożytku. Jak nikt za jego czasów, tak i on sam nie dostrzega potrzeby zupełnej niezależności Kościoła od monarchów; hołduje oczywiście przekonaniu współczesnych o współzależności obu władz; stąd wypowiada często pogląd, że papież powinien zadowolić panujących i starać się o ich względy; doradza też królowi i podkanclerzemu w Polsce energiczną akcję w sporze z mnichami, bez względu na opinię urzędów rzymskich; w wielu okolicznościach wykazuje uległość wobec możnych tego świata. Z drugiej jednak strony nie kwestionuje prawie nigdy decyzji nawet najbardziej krytykowanych papieży, solidaryzuje się bez zastrzeżeń ze Stolicą Apostolską, gdy np. król chce ingerować w prawo papieża mianowania i przenoszenia nuncjuszów, lub gdy petenci żądają od władz kościelnych rzeczy niemożliwych. Wydaje się, że ten kardynał dyplomata nie wybiega orlim wzrokiem poza swoją epokę; wykazuje natomiast gorliwość w spełnianiu przyjętych na siebie obowiązków, duchownych i świeckich, nawet z narażeniem swoich stosunków z papieżem lub innymi kardynałami; a przede wszystkim troskliwie podtrzymuje dobre stosunki między Stolicą Apostolską a Rzecząpospolitą i udziela w związku z tym rozsądnych i umiarkowanych rad swoim korespondentom.

Nie widać u kardynała Orsini jakichś osobistych sympatii czy uprzedzeń. Skarży się niekiedy na niewdzięczność i niesprawiedliwość — ale prawdopodobnie ma po temu rzeczywiste powody. Sam jest raczej dobro-

duszny w stosunkach z ludźmi i staje się nieustępliwym, a nawet zaciętym (tak wydaje się z jego listów), tylko w walce o sprawy zasadnicze.

Korespondencja kardynała nie daje obrazu jego osobistego stosunku do królów polskich; są oni dla niego raczej symbolami i abstrakcjami; dopiero Sobieski zdobywa sobie jego wyraźny podziw i sympatię. Ale Rzeczpospolita jest dlań czymś realnym, a nawet bliskim. Orsini krytykuje nieraz jej ustrój i jej ludzi, udziela rad, ale też niejednokrotnie wyraża swoje uznanie dla Polski i gorliwie zabiega dla niej o pomoc. Polskie wojsko, polskie zwycięstwo jest dla niego « naszym » wojskiem, « naszym » zwycięstwem. Polska jest przedmurzem chrześcijaństwa — powtarza to często w swych listach — a za « chrześcijaństwo » uważa Orsini coraz wyraźniej zespół krajów katolickich. Kardynał nie ufa Moskwie, widzi niechętnym wzrokiem życzliwość pewnych książąt Kościoła dla krajów protestanckich, obawia się, że rola Polski jest niedoceniana. Ostrzega inne mocarstwa przed chęcią uniknięcia niebezpieczeństwa, lub przesunięcia go w stronę dalekiej Polski; przewiduje, że taka polityka może się skończyć katastrofą dla cesarza, dla Rzymu i dla całego chrześcijaństwa. Orsini nie ukrywa, że obawia się najazdu Turków na Włochy; ale widzi, że zwalanie całego ciężaru obrony na Polskę jest niemoralne i niedorzeczne. Dlatego jest szczerym orędownikiem Polski w chwilach, gdy ona potrzebuje pomocy.

VI. Urząd kardynała protektora

Korespondencja kardynała Orsini rzuca nieco światła na urząd kardynała protektora. Wiemy, że królowie polscy mieli nieprzerwany szereg kardynałów protektorów (p. WODKA J. Zur Geschichte der National Protektorate der Kardinäle an der römischen Kurie, *Innsbruck 1938 p. 114-117) od początków panowania Zygmunta Starego (Piotr Isvalies, 1508?-1511) aż po rok 1751 (Annibale Albani). Znamy nazwiska bezpośrednich poprzedników kardynała Orsini, o których działalności zresztą nie wyraża się on entuzjastycznie, być może, by uwypuklić własne zasługi. Są to kardynałowie Savelli i Mattei. W jakim stopniu protektoria zobowiązywała kardynała do usług wobec monarchy — nie wiemy; prawdopodobnie obowiązki i prerogatywy nie były wyraźnie ustalone. Monarchowie zdają się być niezadowoleni, gdy protektor przyjmuje opiekę nad innym państwem, a przynajmniej żądają powiadomienia. Tak król polski reaguje na przyjęcie przez kardynała Orsini protektorii Portugalii. Protektor się broni: twierdzi, że jedynie papieża zawiadomił swego czasu o protektorii Portugalii, choć był już wówczas protektorem (czy raczej współprotektorem) Francji. Kardynał wspomina też, że Francja była niezadowolona z przyjęcia przez niego protektorii Polski i starała się, by Jan Kazimierz mianował innego protektora.*

Nie widać, żeby papież miał dawać « agrément » na godność protektora, co byłoby naturalnym ze względu na podobieństwo tego urzędu do urzędu ambasadora. Z korespondencji wynika, że papież był tylko zawiadamiany o przyjęciu protektorii przez danego kardynała.

Protektoria była stanowiskiem, o które kardynał Orsini zabiegał gorliwie. Jakie zyski materialne mu przynosiła, nie wiemy dokładnie. W związku

ze staraniami o bulle przypadają dla niego jakieś sumy, które jednak czasem darowuje, często znacznie obniża. Widzimy też, że łoży na reprezentację w interesie Polski i gości z wielką hojnością polskich dygnitarzy, którzy mu składają za to podziękowania. O podarunkach mówi niechętnie, przyjmuje je wyjątkowo i z godnością.

W pobieżnie przeglądanych tomach korespondencji późniejszej znajdujemy wzmiankę, że Francja miała swego kardynała protektora jeszcze w 1765 roku. Jaka była ewolucja tej godności i kiedy straciła swoje znaczenie — są to zagadnienia wychodzące znacznie poza ramy naszej pracy. W każdym razie, w okresie protektorii kardynała Virginia Orsini, urząd ten miał duże znaczenie. Przy braku szybkiej informacji, gdy listy zwykłe szły z Warszawy do Rzymu cztery tygodnie a « ekspres » trzy, wiele zależało od dobrej woli, inteligencji i intuicji protektora; musiał on reprezentować stanowisko króla w sprawach religijnych i politycznych, jakie skupiały się wokoło Stolicy Apostolskiej.

W.W.D.A.

TEXTUS

I. REGISTRO

1.

REGISTRO DI LETTERE DEL CARDINALE VIRGINIO ORSINI

1648-1673

II.G.I.

244.

1. *lat.* *) *Rzym* 14.VII.1657.

Episcopo Vilnensi [*Dowgiałło Zawisza*].

Otrzymał list datowany z Brześcia, z prośbą o odłożenie wizyty ad limina *oraz o łaski, przyznane przez papieża. - Przedłożył sprawy do załatwienia i prześle odpowiedź.*

S. 244/f.0007 r.

2. *lat.* *Rzym* 1.VI.1658.

Mons. Nuntio di Polonia [*Vidoni*].

O. ma nadzieję wysłać wkrótce bullę z aktami biskupstwa poznańskiego, które otrzymał od Stanisława Saraosiki [*Sarnowskiego*]. *Zniszczenia w tej diecezji są powszechnie znane;* ... utinam Ecclesiae in illa parte potuissent illam perniciem evadere, quia modo non esset opus pro diminutione expensum Romanam Curiam urgere... *Modli się o spokój i rozkwit wiary.*

S. 244/f.0008 r.

3. *lat.* *Rzym* 9.XI.1658.

Mons. Vescovo di Chiovia [*Wieyski*].

Na prośbę o sufragana odpowiada, że sprawę musi rozpatrzeć S. Congregatio Rebus Concistorialibus praeposita, *która rzadko się zbiera. Potrzebne są dane: obszar, liczba wiernych itd.*

S. 244/f.0008 v. - 0009 r.

4. *lat.* *Rzym* 9.XI.1658.

Per Mons. Vescovo di Vuilna [*Dowgiałło Zawisza*].

Odłożenie wizyty ad limina *nie będzie trudne do uzyskania; zrozumiałe są trudności wyjazdu. - Czeka na dalsze wiadomości.*

S. 244/f.0009 v.

---

*) *Jak zaznaczono w przedmowie, opuszczamy nazwisko autora listów, gdyż w « Registro » jest nim zawsze kardynał Virginio Orsini.*

5. *lat.* *Rzym* 30.XI.1658.
Per Mons. Vescovo di Vuilna [*Dowgiałło Zawisza*].
Uzyskał zezwolenie na odroczenie wizyty ad limina.
S. 244/f.0009 v.

6. *lat.* *Rzym* 26.IV.1659.
Per il Sig. Gran Cancelliere [*Prażmowski*].
O. przekazał list królewski papieżowi, który cieszy się, że Sacra Ruthenorum Unio *nie będzie naruszona i wyraża nadzieję, że król zdepcze herezję. - Co do pomocy, autor listu sądzi, że nie należy żądać od papieża subsydiów finansowych. Stolica Apostolska jest otoczona wrogami i zniszczona materialnie wojną. Papież dał 30.000 skudów: jeśli będzie mógł, da więcej, ale teraz trzeba się zwrócić do innych, którym zależy na obronie wspólnej sprawy.*
S. 244/0010 v.

7. *lat.* *Rzym* 24.V.1659.
Per il Sig. Gran Cancell.io di Polonia [*Prażmowski*].
Kardynał otrzymał list z 1.III. w sprawie publicznego kultu św. Stanisława w Polsce; poprze tę prośbę.
S. 244/0012 r. - 0012 v.

8. *lat.* *Rzym* 12.V.1668.
Mons. V. Cancelliere [*Olszowski*].
O. otrzymał list z 26 marca i z 11 kwietnia; w tym ostatnim była kopia listu króla ad Moschum *z wezwaniem, by przyjął prawdziwą wiarę. Gdy jednak okazało się, że nuncjusz tego pisma nie aprobował, król przez gońca list zatrzymał. Kardynał protektor ma ten list przedstawić papieżowi, ale papież jest chwilowo bardzo zajęty. Godna pochwały jest gorliwość króla; piszący te słowa ufa, że Bóg wynagrodzi Polsce trud* in reducendo ad ovile, dispersas oves auferendo e faucibus luporum.
S. 244/f.0017 r. - 0017 v.

9. *lat.* *Rzym* 26.X.1668.
Arcivescovo di Gnesna nell'Interregno [*Prażmowski*].
Protektor odpowiada na list przysłany w imieniu Korony i i W. Księstwa Litewskiego. Wyraża żal z powodu abdykacji króla i ciężkiego położenia państwa. Papież i sam autor listu modlą się o szczęśliwą elekcję i nie tracą ufności w powodzenie Królestwa. (Cfr. 331.)
S. 244/f.0015 r.

10. *lat.* *Rzym* 27.VII.1669.
Mons. Vescovo di Culm V. Cancell.re di Polonia [*Olszowski*].
O. cieszy się ze szczęśliwej elekcji. Chwali zalety nowego monarchy. Dziękuje za wiadomość, że król zatwierdzi piszącego te słowa na stanowisku protektora Królestwa. (Cfr. 440.)
S. 244/f.0018 r. - 0018 v.

11. *lat.* *Rzym* 10.VIII.1669.

D. V. Cancelliero [*Olszowski*].

Nadeszły listy króla; O. oddał list papieżowi, papież wyraził swą życzliwość i, oprócz brewe, wysłał list własnoręczny do króla na ręce nuncjusza. - Dziękuje za wstawiennictwo w sprawie zatwierdzenia protektorii. (Cfr. 453.)

S. 244/f.0019 r. - 0019 v.

12. *lat.* *Rzym* 17.VIII.1669.

Mons. V. Cancelliero [*Olszowski*].

O. odprawił, w obecności papieża, mszę św. z okazji wyboru króla; odśpiewano Te Deum. Modły na intencję króla i jego wojska, które broni religii. I papież ma na sercu upokorzenie wspólnego wroga. Dobro religii i Polski skłania autora listu do napisania, aby (Polacy) mieli na uwadze sprawę Bożą. Należałoby wysłać do papieża poselstwo z obediencją, choćby nawet w skromnej formie. Do dziś wspomina się poselstwo księcia Ossolińskiego. (Cfr. 458.)

S. 244/f.0020 r. - 0021 v.

13. *lat.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Mons. V. Cancell.re [*Olszowski*].

Kardynał opisze królowi uroczystości u św. Stanisława. Nie powtarza tego, co się odnosi do sprawy poruszonej przez Fantoniego. - Adresat dowie się z listu (do króla), jak królowa Krystyna ucieszyła się z wyboru: byłoby dobrze, gdyby król do niej napisał. I cesarz pisał do niej o swojej elekcji. Trzeba też napisać, wedle zwyczaju, do wszystkich kardynałów i postawić datę wcześniejszą.

S. 244/f.0021 v.

14. *lat.* *Rzym* 4.I.1670.

D.no V. Cancellario Regi Poloniae [*Olszowski*].

O. otrzymał już drugi list podkanclerzego w czasie konklawe. Opłakując Klemensa IX modli się o szczęśliwy wybór papieża, który by dobrze kierował trzodą Bożą et rebus Polonicis possit suam prebere manum adiutricem fovendo et augendo foedus et bellum contra Turcas. - *Co do opactwa hebdowskiego, autor listu będzie czynił starania, jak nastanie odpowiednia chwila. (Cfr. 533.)*

S. 244/f.0024 v.

15. *lat.* *Rzym* 11.I.1670.

Mons. V. Cancell.rio di Polonia [Olszowski].

Listy króla, donoszące o jego zamierzonym małżeństwie, nadeszły już po śmierci papieża. Gratulacje dla króla. - Autor listu cieszy się z poselstwa podkanclerzego: słyszał już o jego wspaniałym wjeździe do Wiednia. - Co do opactwa hebdowskiego dla Chryzostoma Olszowskiego, w odpowiednim czasie rozpocznie starania. - Prosi o modły o dobry wybór papieża.

S. 244/f.0025 r. - 0026 v.

16. *lat.* *Rzym* 15.VI.1670.

Episcopo Vuilnensi [*Sapieha*].

Nadszedł jego list; potrzebna jest jeszcze relacja nuncjusza na ten temat oraz wyjaśnienia dla papieża. (Cfr. 557.)
S. 244/f.0026 r. - 0027 v.

17. *lat.* *Rzym* 21.VI.1670.

Mons. V. Cancelliere [*Olszowski*].

O. otrzymał list króla do papieża z okazji wyniesienia go na Stolicę Apostolską, w odpowiedzi na odręczny list Klemensa X. - Otrzymał też listy w sprawie mianowania kardynałem arcybiskupa Tuluzy, co starał się poprzeć osobiście.
S. 244/f.0027 v.-0028 r.

18. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mons. Arcivsc. di Gnesna [*M. Prażmowski*].

O. zawiadamia o przyjeździe do Polski nuncjusza Nerli; poleca go względom adresata, chwali zalety nuncjusza. (Cfr. 574.)
S. 244/f.0028 r.-0028 v.

19. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mons. V. Cancell. [*A. Olszowski*].

Wyjeżdza do Polski nuncjusz Nerli, arcybiskup Adrianopola. O. wymienia jego zalety, prosi o życzliwe przyjęcie. (Cfr. 575.)
S. 244/f.0028 v.-0029 r.

20. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mons. V. Cancell.re [*A. Olszowski*].

O. otrzymał swego czasu « nominację » króla dla arcybiskupa Tuluzy. Przesyła teraz brewe, jako odpowiedź papieża. Drugie brewe jest w sprawie beneficjów biskupstwa warmińskiego; są one zarezerwowane dla Stolicy Apostolskiej. (Cfr. 579.)
S. 244/f.0029 r.-0029 v.

21. *lat.* *Rzym* 16.VIII.1670.

Archieps. Gnesnen. [*Prażmowski*].

Kardynał poparł prośby: o pozwolenie na publiczny kult bł. Stanisława i o kanonizację bł. Salomei. Dekret pozytywny św. Kongregacji Rytów w sprawie bł. Stanisława został doręczony jezuitom, sprawa bł. Salomei jest jeszcze w rozpatrzeniu. (Cfr. 586.)
S. 244/f.0029 v.-0030 r.

22. *lat.* *Rzym* 16.VIII.1670.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. zreferował papieżowi sprawę przeniesienia nuncjusza Marescotti do Hiszpanii; papież odpowiedział, że ma na względzie jedynie dobro Stolicy Apostolskiej. (Cfr. 587.)
S. 244/f.0030 r.-0031 r.

23. *lat.* *Rzym* 30.VIII.1670.

Mons. Arcivescovo di Gnesna [*Prażmowski*].

Kardynał przesyła brewe w sprawie kultu bł. Stanisława. Drugie brewe dotyczy łask, uzyskanych dla króla. Poleca się modlitwom o wstawiennictwo błogosławionego. (Cfr. 593.)
S. 244/f.0031 r.

24. *lat.* *Rzym* 6.IX.1670.

Mons. V. Cancelliero [*Olszowski*].

W myśl polecenia, O. poprze syna historyka, Joachima Pastoria; kolegium św. Brygidy zależy od Jana Kazimierza i trzeba do niego się zwrócić. (Cfr. 601.)
S. 244/f.0031 r.-0032 r.

25. *lat.* *Rzym* 18.X.1670.

Mons. V. Cancelliero [*Olszowski*].

O. cieszy się z wiadomości, że królowa jest przy nadziei, życzy łask boskich. - Co do pokoju z Kozakami i przywilejów dla obrządku ruskiego: może król zdoła przywieść schizmatyków do jedności z Kościołem Katolickim. - Autor listu postara się dopomóc adresatowi w sprawie opactwa hebdowskiego. (Cfr. 611.)
S. 244/f.0032 r.-0033 r.

26. *lat.* *Rzym* 15.XI.1670.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Protektor sądzi, że nuncjusz Nerli dojechał do Warszawy i uzyska życzliwość adresata. - W sprawie opactwa hebdowskiego autor listu naradzał się z Mancinim i gotów jest rozmawiać z papieżem i kardynałem Altieri. (Cfr. 615.)
S. 244/f.0033 r.-0033 v.

27. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Ep.po Vilnensi [*Sapieha*].

O. otrzymał list w sprawie sufraganii dla archidiakona Judyckiego. Postara się o bullę; dla zmniejszenia opłat należy przedstawić zniszczenia diecezji. (Cfr. 629.)
S. 244/f.0034 r.

28. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Archidiacono Judicki.

Gratuluje godności sufragana [*wileńskiego.*] *Trudno o zwolnienie z opłat, ale autor listu przedstawi ubóstwo diecezji. (Cfr. 630.)*
S. 244/f.0034 r.-0035 r.

29. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Ep.o Culmensi [*recte chełmensi*] [*Żegocki*].

Przyszły dokumenty z przysięgą biskupią. Dla uzyskania zmniejszenia opłat potrzebne jest przedstawienie zniszczeń wojennych diecezji chelmensis. *- Postara się o relikwie. (Cfr. 633.)*
S. 244/f.0035 r.-0035 v.

30. *lat.* *Rzym* 26.I.1671.

D.no Vice Cancellario [*Olszowski*].

Pragnieniem papieża jest dobro religii. Wobec zagrożenia przez Turków Węgier i Polski, kraje te winny połączyć się w obronie, co też i nuncjusz w Warszawie ma powiedzieć królowi.
S. 244/f.0035 v.-0036 r.

31. *lat.* *Rzym* 11.VII.1671.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. wdzięczny jest za życzliwość. Czeka na odpowiedź w sprawie opactwa hebdowskiego, aby móc ją skutecznie poprzeć. Trudności wypływają z nieświadomości lub chciwości osób — zbyt licznych — które zajmują się wysyłaniem bulli. Powinien być jeden tylko speditionarius pro regiis nominationibus. *Takim mógłby być, jeśli król się zgodzi, Jan Sernicolus. - Na bullę koadiutorii płockiej są pieniądze i jest już otrzymana « łaska » Świętego Kolegium, ale sprawa jeszcze jest w rękach opata De Vecchis. Wiele jeszcze rzeczy dałoby się powiedzieć, ale lepiej milczeć. (Cfr. 655.)*
S. 244/f.0036 r.-0037 v.

32. *lat.* *Bracciano* 9.X.1671.

D.no Vice Cancellario [*Olszowski*].

O. otrzymał informacje w sprawie opactwa hebdowskiego: dowiedział się z nich o prawach króla, przedstawi to kardynałom. Opatowi de Vecchis pokaże dokumenty. Sprawa zostanie rozpatrzona na najbliższych kongregacjach. - Wie o oburzeniu Kozaków wobec (popierania) unii. Zrobi co może, jak zrobił już w sprawach archidiecezji lwowskiej. - Troszczy się o interesy królewskie w dziedzinie mianowań. (Cfr. 674.)
S. 244/f.0037 v.-0038 v.

33. *lat.* *Rzym* 7.XI.1671.

D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

W sprawie opactwa hebdowskiego zażądał kardynał od opata dokumentów, których ten nie miał. Odczytał sekretarzowi Kongregacji dokument przysłany. Adresat powinien jednak przysłać jeszcze inne dokumenty, szczególnie dotyczące erekcji tego opactwa. (Cfr. 679.)
S. 244/f.0039 v.-0040 v.

34. *lat.* *Rzym* 21.XI.1671.

D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Otrzymawszy list w sprawie promocji kardynalskiej, O. poprosił papieża o audiencję. Z rozmowy z kardynałem Altieri wywnioskował, że nowi kardynałowie są już wyznaczeni in mente Pontificis. *- Dziękuje za dobre wiadomości o walkach z Kozakami. Oby Bóg Polsce błogosławił. (Cfr. 687.)*
S. 244/f.0041 r.-0041 v.

35. *lat.* *Rzym* 28.XI.1671.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. będzie usiłował popierać prośbę króla i zapewne życzliwość papieża dla Polski się ujawni. - Papież myśli o wzmocnieniu unii z Rusinami i pisze do nuncjusza, by starał się, aby obecne zwycięstwa do tego się przyczyniły. Choć rokowania odbywały się w chwili, gdy Kozacy mieli przewagę, Bóg sprawi, że nadzieje barbarzyńców zmienią się w smutek a nasze w radość. Imię króla Michała się rozsławi. - W sprawie opactwa hebdowskiego, oczekuje odpowiedzi na postawione pytania (Cfr. 691.)
S. 244/f.0041 v.-0043 r.

36. *lat.* *Rzym* 5.XII.1671.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. cieszy się ze zwycięstwa pod Kalnikiem, odśpiewa Te Deum, ale trzeba, by papież pierwszy odprawił nabożeństwo, a potem kardynał je odprawi w polskim kościele. Nie wiadomo, czy papież zechce urządzić nabożeństwo dziękczynne wobec tego, że zaczyna się adwent. - Od króla francuskiego przybył Dionizy de Bigor by nalegać na nominację kardynalską dla arcybiskupa Tuluzy. (Cfr. 692.)
S. 244/f.0043 r.-0045 r.

37. *lat.* *Rzym* 5.XII.1671.

Joachimo Pastorio.

Syn Joachima, Adam, dostał stypendium w kolegium św. Brygidy. Co do drugiego syna, należy się zwrócić do Jana Kazimierza. - (Cfr. 693.)
S. 244/f.0045 r.-0045 v.

38. *lat.* *Rzym* 12.XII.1671.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał oczekiwał dokładniejszych wiadomości, by odprawić nabożeństwo w polskim kościele; tymczasem doniesiono, że Kalnik nie został zdobyty i powstały stąd trudności. Co można zrobić w obozie dla podniesienia ducha żołnierzy, tego nie można robić w Rzymie w obecności papieża. Trzeba doczekać się jaśniejszych wiadomości. (Cfr. 697.)
S. 244/f.0045 v.-0046 v.

39. *lat.* *Rzym* 9.I.1672.

D. Vice Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

O. dowiedział się, że król zapytywał o położenie królewskiego herbu i chce naradzić się z biskupami w tej sprawie. Wyjaśnia: na prawo od herbów papieża i króla francuskiego jest herb Portugalii, na lewo herb Polski. Autor listu załącza obszerną informację i tłumaczy, że porządek ten, ustalony przez Leona X, jest przyjęty na dworze papieskim i nie może być zmieniony przez kardynała. Nie oznacza to lekceważenia; kardynał protektor broni interesów Polski i z tego powodu naraża się nieraz papieżowi i innym kardynałom. (Cfr. 708.)
S. 244/f.0046 v.-0048 r.

40. *lat.* *Rzym* 30.I.1672.

D.no V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Kardynał dostał pismo i stara się o szybkie załatwienie sprawy opactwa hebdowskiego. - Pilnuje interesów króla w sprawie promocji kardynalskich; jest pięć miejsc, ale wielu kandydatów. - Dowiaduje się o przykrościach jego siostrzeńca ze strony biskupa krakowskiego: chciałby mu pomóc. - Martwi się, że Turcy zagrażają. Ale gdzie jest walka za wiarę, walczy Bóg i szyki anielskie. Niezmiernie ważne jest dla Polski panowanie nad Ukrainą: widać to z usiłowań Turków, by nią zawładnąć. Nec de fide Moscorum aliquid boni sperandum erat, dum frangere fidem illius nationis est iurata fides. *Polska musi się zbroić i czuwać. I lepiej jest atakować, niż bronić się. (Cfr. 715.)*

S. 244/f.0048 r.-0050 r.

41. *lat.* *Rzym* 13.II.1672.

D. Vice Cancellario [*Olszowski*].

W sprawie opactwa jędrzejowskiego [hebdowskiego?]: juspatronatus regium *ma rozmaite formy; rozważania na ten temat. Brak podstawowych dokumentów, koniecznych dla skutecznej interwencji. - Sprawa Korycińskiego jest przykra; będzie rozmawiał o nim z kardynałem Altieri; powiedział już, że ród jego jest przesławny. - Chciałby odprawić nabożeństwo dziękczynne w polskim kościele, ale musi się trzymać pewnych obowiązujących w Rzymie zwyczajów. (Cfr. 720.)*

S. 244/f.0050 r.-0052 r.

42. *lat.* *Rzym* 27.II.1672.

D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Na konsystorzu został mianowany kardynałem arcybiskup Tuluzy [Bonsi], na wniosek króla polskiego; margrabia badeński, opat Fuldy, na wniosek cesarza; papież mianował też kardynałem Wincentego Marię Orsini, krewnego autora listu. Będzie niezadowolenie, gdyż nie dostali purpury ci, których uważano za kandydatów pewnych. - Sprawa opactwa hebdowskiego w załatwieniu, może tymczasem nadejdą potrzebne dokumenty. (Cfr. 725.)

S. 244/f.0052 r.-0053 v.

43. *lat.* *Rzym* 9.IV.1672.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Komentarze na temat ostatnich nominacji kardynalskich. - Pilną jest sprawą ustalenie jednego expeditionario: *gdyby wszystko zależało od jednego, sprawy Jędrzejowa i Hebdowa nie nastręczałyby trudności. Uniknęłoby się wielu nieporozumień, niesprawiedliwości i nadużyć. - O. dostał nowy list w sprawie Korycińskiego i kontrowersji związanej z wręczeniem królowi darów papieskich. Rozmawiał z kardynałem Altieri, który nakazał mistrzowi ceremonii, by zastosował się ściśle do zwyczaju; kazał też napisać do nuncjusza. - Autor listu dziwi się uporczywości mnichów, którzy uważają, że mogą używać wszelkich środków dla swej obrony: postara*

się o załatwienie sprawy opactwa przed sądem nuncjusza. Dokumenty dotyczące opactwa muszą być w kancelarii królewskiej, nie zaś klasztornej. Nie można prosić papieża o łaskę, jak długo nie można przedstawić dowodów słuszności. - W sprawie opactwa hebdowskiego autor listu nalegał na wysłanie bulli, ale ks. Franciszek Bardi powiedział, że czeka na odpowiedź z Polski. - Jeśli chodzi o wojnę z Turcją, trzeba, by wszyscy wierni zanosili modły a potem chwycili za broń: powinno być co najmniej 30.000 żołnierzy. Bóg pomoże chrześcijanom. - Podkanclerzy pisze o zrezygnowaniu z urzędu: obecny stan rzeczy na to nie pozwala. (Cfr. 743.)
S. 244/f.0053 v.-0056 v.

44. *lat.* *Rzym* 16.IV.1672.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Natychmiast po otrzymaniu zlecenia od króla, O. zaczął starania o pomoc przeciw tej strasznej inwazji barbarzyńców. Postara się o audiencję u papieża, poprosi, by papież osobiście i przez wezwanie do książąt chrześcijańskich przyszedł Polsce z pomocą. - Zabiega o wysłanie bulli w sprawie opactw hebdowskiego i jędrzejowskiego. (Cfr. 747.)
S. 244/f.0057 r.-0057 v.

45. *lat.* *Rzym* 16.IV.1672.

Archiep.o Gnesnen. [*Prażmowski*].

Zapewne podkanclerzy [A. Olszowski] wie, co autor listu zrobił dla sprawy opactw hebdowskiego i jędrzejowskiego, ale gdy rzecz doszła do niego, zakonnicy już swoją sprawę przeprowadzili i dekret był wysłany. Potrzebne są dokumenty, które znajdują się w ręku zakonników. - Stara się i modli o szczęśliwe załatwienie sprawy.
S. 244/f.0057 v.-0058 v.

46. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Zachłanność pogańskich tyranów wzruszyłaby więcej papieża, gdyby nie to, że musi mysleć o innych narodach i ich potrzebach, ma także wydatki na państwo kościelne. Mimo to papież naradzi się, jak pomóc królowi, gdyż nic mu nie leży tak na sercu jak obrona wiary i Regni Polonici, Propugnaculi et Antemuralis Religionis. *Ale i papież i kardynał Altieri obawiają się, że, jeśli w Polsce panować będzie nadal niezgoda wewnętrzna, subsydium pójdzie na marne, a królestwo rozpadnie się na części. (Cfr. 751.)*
S. 244/f.0058 v.-0060 r.

47. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

Eidem D. Vice Cancell.rio [*Olszowski*].

O opactwo hebdowskie O. będzie czynił starania, jak będzie miał orzeczenie biegłych. Wobec braku dokumentów erekcji, trzeba się uciec do prowizji. W sprawie opactwa jędrzejowskiego odda memoriał papieżowi. Wyśle bullę, o ile opat de Vecchis nie stanie na

przeszkodzie. - Co do Korycińskiego, kardynał Altieri napisał do nuncjusza, aby załatwił sprawę ceremonii. (Cfr. 752.)
S. 244/f.0060 r.-0061 r.

48. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

D. Archiepiscopo Gnesnen. [*Prażmowski*].

Sprawa Korycińskiego jest chyba załatwiona, gdyż kardynał Altieri dał nuncjuszowi wskazówki, jak ma postąpić w sprawie ceremonii: instrukcja została zmieniona wobec niezgody między Korycińskim a pewnymi magnatami, i ceremonię powierzono nuncjuszowi. Skoro jednak nastąpiła zgoda, przywrócono poprzednią instrukcję (według której dary królowi wręczy Koryciński). - Jeśli chodzi o opactwa, podkanclerzy może poświadczyć, ile protektor działa dla obrony praw królewskich. (Cfr. 753.)
S. 244/f.0061 r.-0062 r.

49. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

D.no Corincinschio [*Koryciński*].

Kardynał Altieri napisał do nuncjusza, dając nową instrukcję w zastępstwie poprzedniej, wydanej w obawie kłótni i gwałtów w chwili doręczania darów papieskich królowi. (Cfr. 754.)
S. 244/f.0062 r.

50. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Fr.i Michaeli Colbert Abbati Generali Ordinis Premonstratensis.

O. otrzymał list, w którym opat prosi ne datur in commendam Abbatia Hebdoviensis. *Sprawa jest w Kurii na prośbę króla i kardynał ją popierał, jako protektor królestwa. Nie mniej jest bardzo oddany zakonowi premonstratensów i chętnie da tego dowody. (Cfr. 755.)*
S. 244/f.0062 v.-0063 r.

51. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Universitati Cracoviensi.

Dziękuje za list: chętnie pomoże. W sprawie sporu z biskupem odwlekał odpowiedź, by móc napisać coś pewnego. Dostał też list od króla i od podkanclerzego. Prośbę uniwersytetu przedstawi papieżowi. (Cfr. 756.)
S. 244/f.0063 v.-64 r.

52. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Casimiro Pax Ep.o Samogitien. [*Pac*].

Słusznie adresat rozwodzi się nad wyborem Mikołaja Stefana Paca na biskupa wileńskiego. Niech osiągnie nie tylko tiarę ziemską ale i niebieską. Pozostaje jedna trudność: dyspensa od węzła małżeńskiego i zezwolenie na święcenia; rzecz niebywała w rzymskiej Kurii. W każdym razie O. będzie robił starania. (Cfr. 757.)
S. 244/f.0064 r.

53. *lat.* *Rzym* 18.VI.1672.

Bonaventurae Madaliński coadiut. Plocen.

Nie odpowiadał, gdyż był chory. Rozmawiał z opatem de Vecchis, by oddał 200 ungaricorum. *Ten twierdzi, że suma jest mniejsza, otrzymał ją od O. Malisza i w ręku tego ostatniego jest kwit i notatka. Jeśli Madaliński ma kopię, łatwo sprawdzić dane. (Cfr. 783.)*
S. 244/f.64 r.-65 r.

54. *lat.* *Rzym* 18.VI.1672.

D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

O. chorował i nie mógł pisać. Zebrali się biegli w sprawie opactwa jędrzejowskiego: dowody nie świadczą przeciwko zakonnikom. W braku dokumentu jurispatronatus *trzeba uciec się do dowodów, co do których załącza memoriał. - Rozważania na temat erekcji opactwa jedrzejowskiego i ostatnio wynikłych trudności. (Cfr. 784.)*
S. 244/f.0065 v.-67 v.

55. *lat.* *Rzym* 6.VIII.1672.

D. Vice Cancellarius Poloniae [*Olszowski*].

O. nie mógł wysłać bulli w sprawie opactwa jędrzejowskiego, gdyż kardynał datariusz chciał najpierw rozważyć argumenty strony przeciwnej. Opis starań, by przekonać kardynała datariusza o słuszności podkanclerzego. Trzeba przysłać pismo judicialiter *zredagowane, by zbić argumenty przeciwne. - Przyszły tu wieści o nieszczęsnej niezgodzie domowej,* et incredibilia fuerunt dicta - *O. wyraża nadzieję na lepszą przyszłość. (Cfr. 801.)*
S. 244/f.0068 v.-70 r.

56. *lat.* *Rzym* 6.VIII.1672.

Cipriano Paulo Brzostowski.

Trudności z koadiutorią trocką. Są reguły, nie pomogą prośby. Si fuerit dignitas cum cura animarum in aliqua Collegiata Ecclesia, facilius impetrabitur gratia. *(Cfr. 802.)*
S. 244/f.0070 r.-0071 r.

57. *lat.* *Rzym* 3.IX.1672.

D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Rozważania na temat « nominacji » królewskiej. Skoro król nie uwzględnia zasłużonych nuncjuszów, nikt nie będzie chciał objąć nuncjatury w Polsce. Gdyby jeszcze król popierał kandydaturę Polaka, nuncjusze nie czuliby się urażeni. A tak, który znakomity mąż zechce narazić się na trudy bez nagrody? Nadeszły wieści o « nominacji » Gonzagi, et in foliis, quae vulgo dicuntur « foglietti », in quibus secretiora includuntur - *zawarte są głosy krytyczne. Autor listu uważa, że przed oficjalną « nominacją », król powinien upewnić*

się co do woli papieża. Nuncjusz zasłużył się w sprawie opactwa jędrzejowskiego; skoro interes podkanclerzego zbiega się z interesem króla, należy sprawę poprzeć. (Cfr. 807.)
S. 244/f.0071 r.-0074 r.

58. *lat.* *Rzym* 3.IX.1672.
D. V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].
Kardynał Altieri obiecał przyśpieszyć wysłanie bulli (na opactwo jędrzejowskie) - ale trzeba czasu na przezwyciężenie bezczelności mnicha-przeciwnika. (Cfr. 809.)
S. 244/f.0074 v.-0075 v.

59. *lat.* *Rzym* 10.XII.1672.
D. C. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].
Bulla została wysłana, po wielu przeszkodach. Nie można było uniknąć powierzenia jej wykonania biskupowi krakowskiemu, ale pro faciliori expeditione, *została wysłana do wikariusza. Zakonnicy nalegają* pro aliqua Apostolica expeditione, *czemu przeciwstawia się kardynał protektor, przynajmniej żeby rzecz opóźnić i by adresat mógł tymczasem, korzystając ze swej bulli, objąć opactwo. (Cfr. 841.)*
S. 244/f.0075 v.-0076 v.

60. *lat.* *Rzym* 19.II.1673.
D. Vice Cancellario [*Olszowski*].
O. pokazał pismo od podkanclerzego kardynałowi Altieri, który obiecał pomoc. Uradzono, by starać się o wycofanie dotychczasowych kroków i powierzyć wykonanie bulli nuncjuszowi. Oczywiście było rzeczą niegodną wysłanie - po wydaniu bulli - zarządzeń przeciwnych. (Cfr. 869.)
S. 244/f.0076 v.-0077 v.

61. *lat.* *Rzym* 5.VIII.1673.
D. Vice Cancellario Poloniae [*Olszowski*].
I Atlas nie udźwignąłby ciężaru dwu wojen: i nie wiadomo która jest gorsza: z Turcją, czy z zakonnikami. Autor listu modli się o zwycięstwo w obydwu wojnach. Przekazał papieżowi list króla popierając jego prośbę o pomoc. - W sprawie odejścia nuncjusza Ranucci: trudno zmienić wolę papieża. - Co do opactwa jędrzejowskiego miał rozmowę z Karolem Monti. (Cfr. 944.)
S. 244/f.0078 r.-0079 r.

62. *lat.* *Rzym* 5.VIII.1673.
D. Ep.o Vladislaviensi Nominato Gnesnensi [*Czartoryski*].
Gratulacje z okazji wyboru. - Widzi nieszczęścia i zniszczenia, uzyska zniżkę opłat. (Cfr. 945.)
S. 244/f.0079 v.-0080 r.

63. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

Accademiae Cracoviensi.

O. uznaje zasługi profesorów. Ale chodzi nie tyle o ich szlachetność i mądrość, ile o przytoczone racje; kardynałowie dbają o to, by każdemu oddać sprawiedliwość. (Cfr. 968.)

S. 244/0080 r.

64. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

Duci Sobiescio.

Ignacy Gniński dał dowód swojej wartości uzyskując od króla prowizję na opactwo koronowskie. Na polecenie adresata, piszący te słowa poprze tę sprawę. (Cfr. 969.)

S. 244/f.0080 v.-0081 r.

65. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

D. Ep.o Vladislaviensi [*Czartoryski*].

Nadeszła prośba o wysłanie bulli o opactwie koronowskim dla Gnińskiego, któremu sprzeciwiają się mnisi. Piszący te słowa ceni sobie świadectwo biskupa (adresata), prosi jednak jeszcze o regia iussa. *(Cfr. 970.)*

S. 244/f.0081 r.-0081 v.

66. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. był w kongregacji Propaganda Fide; mówiło się o bulli dla unickiego arcybiskupa lwowskiego. Kongregacji zależy na tym, by po śmierci arcybiskupa unici nie wrócili do błędów schizmy. Ze względu na tę unię oraz ze względu na Ormian trzeba wybrać koadiutora z prawem sukcesji. W sprawie tej pisał nuncjusz Ranucci; podobno podkanclerzy skarżył się, że wybór odbył się bez wiedzy króla, któremu przysługuje prawo mianowania. Autor listu prosi o wybadanie myśli króla, by mógł ewentualnie przeciwstawić się wyborowi dokonanemu w Rzymie. - Od czasów unii nie było wypadku mianowania następcy za życia arcybiskupa. Przeszukał księgi, by dowiedzieć się, jak robią in aliis Ecclesiis unitis *i przesyła przykłady. (Cfr. 971.)*

S. 244/f.0081 v.-0083 r.

67. *lat.* *Rzym* 7.X.1673.

Vice Cancellario [*A. Olszowski*].

Nie można uciszyć mnichów w sprawie o opactwo jędrzejowskie, ale można przedstawić argumenty, i to zostało zrobione. Podkanclerzy musi teraz przesłać potrzebne dokumenty. (Cfr. 990.)

S. 244/0086 v.-0087 r.

68. *lat.* *Rzym* 7.X.1673.

Ep.o Plocensi nominato ad Eccl.am Chelmen [*Gembicki*].

O. otrzymał list i akta procesu. Gratuluje i postara się o wysłanie bulli. (Cfr. 991.)

S. 244/f.0087 r.

69. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

D. V. Cancellario [*A. Olszowski*].

O. nie mógł wcześniej załatwić sprawy. Sądzi, że papież posłał na ręce nuncjusza 100.000 florenów. Kościół ma różne obowiązki i wydatki, ale piszący te słowa będzie się starał o dalszą pomoc przedstawiając papieżowi rolę Polski w obronie religii. (Cfr. 1024.)

S. 244/f.0083 r.-0083 v.

70. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

Eidem. [*Olszowski*].

Adresat otrzymał już pismo, stwierdzające konieczność ustanowienia koadiutorii we Lwowie, by, w razie opróżnienia stolicy, patriarcha schizmatycki nie wyznaczył swojego kandydata. Ale sufragan nie może nastąpić po biskupie, quia de sua natura semper remanet suffraganeus, *inaczej, niż koadiutor* cum futura succesione. *Rozważania o wyższym klerze, o Ormianach. Co do patriarchy ormiańskiego nic nie stoi na przeszkodzie prowizji dla niego. - Jeśli chodzi o misję teatyna i zgorszenie publiczne - nie miejsce tu na rozważania. O. Bido teatyn jest w drodze, on się tym zajmie. (Cfr. 1025).*

S. 244/f.0084 r.-0085 r.

71. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

Eidem V. Cancellario [*Olszowski*].

Odpowiada na list w sprawie opactwa jędrzejowskiego. Przedstawił kardynałowi Altieri sposoby rozwiązania sporu z mnichami. Sam rozmawiał z kardynałem datariuszem i poddatariuszem by wpłynęli na zakonników. (Cfr. 1026.)

S. 244/f.0085 r.-0086 r.

72. *lat.* *Rzym* 15.XII.1673.

Mons. Vice Cancelliero [*Olszowski*].

O. był chory, gdy dowiedział się o śmierci króla Michała. Bóg zsyła pociechę w najcięższych chwilach: zwycięstwo Sobieskiego nad Turkami będzie może początkiem dalszych zwycięstw. - Choć w liście prymasa nie było wzmianki o tym, by zakomunikować śmierć króla papieżowi, autor listu sam zwrócił się do papieża z prośbą o mszę żałobną. Prosi o list senatu do papieża datowany bezpośrednio po śmierci króla. Będzie czuwał nad ceremonią żałobną, zarządził już

na swym dworze żałobę; odprawi nabożeństwo w kościele polskim. - Dostał audiencję w sprawie pomocy finansowej dla Polski: papież zezwolił na zebranie dziesięcin w Państwie Kościelnym. - Odjechał Zbąski, załatwiwszy sprawę bulli na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. - « Gubernator » krakowski odjechał, oddawszy papieżowi list królewski; rozmawiał z papieżem głównie o dziesięcinach. - Kardynał (autor listu) prosi, by senatorowie po elekcji protectoris munus mihi confirmare dignentur. *(Cfr. 1034.)*
S. 244/f.0087 v.-0089 v.

73. *lat.* *Rzym* 30.XII.1673.
Mons. V. Cancelliero [*A. Olszowski*].
O. jest chory, odpowiada na dwa listy. - Co do egzekwii, papież czeka na list od senatu, w którym ma być wyrażona prośba o nabożeństwo. Dopóki papież nie odprawi nabożeństwa, nie może być mszy żałobnej w kościele polskim. - Z okazji zwycięstwa odbyło się nabożeństwo w kaplicy papieskiej. Miała się odbyć msza św. w kościele polskim z udziałem św. Kolegium, ale z powodu choroby piszącego te słowa, została odłożona. - Pomoc pieniężną Stolica Apostolska wyśle na ręce nuncjusza. - Zwycięstwo pod Chocimem i uciszenie sporów wewnętrznych dają nadzieję na dalszą pomoc papieża, dla dobra całego chrześcijaństwa. - Przybył tu niejaki Pasquinus, który chce się mieszać do spraw pomocy, ale do kardynała (autora listu) nie przyszedł. (Cfr. 1038.)
S. 244/f.0090 r.-0092 r.

2.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DELL'ANNO 1667 DA GENARO SIN. A LUGLIO

II. G.T. II.
245.

74. *it.* *Rzym* 1.I.1667.

Sig. Masini.

W sprawie promocji O. wypełni polecenia króla. Mówią tu o kandydaturze nuncjusza i księcia Auersperg. Kard. Vidoni popiera ks. Auersperg. Rozważania na temat przyszłych promocji i kandydatów. Można sądzić, że będą tu molte caballe, *które lepiej ignorować. - Papież niezdrów.*
S. 245/f.004 r.-0005. r.

75. *it.* *Rzym* 1.I.1667.

All'istesso [*Masini*].

Są trudności z paliuszem. - Lupini odjeżdża, czeka tylko na zgromadzenie kardynałów, które ma załatwić pewne kwestie sporne. Co do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, to chodzi o paliusz, bez którego arcybiskup nie może być pleni iuris. *Tutaj nic więcej nie można zrobić. Wojewoda odjeżdża w przyszłym tygodniu.*
S. 245/f.0005 r.-0005 v.

76. *it.* *Rzym* 1.I.1667.

Sig. Fantoni.

Nadchodzą wiadomości o trudnościach, ale chyba sejm nie będzie zerwany. - Jak paliusz zostanie wysłany, arcybiskup będzie pleni iuris. *- Wysiłki w czasie Bożego Narodzenia spowodowały niedomagania papieża. - Mówi się o dwu promocjach: jedna dla Sigismondo [Chigi?], druga - dla rodu Medici; promocje « dla monarchów » zostaną odłożone.*
S. 245/f.0005 v.-0006 r.

77. *it.* *Rzym* 1.I.1667.

Foglio aggiunto.

Mile przyjęto tu wiadomość, że Raggioschi [Radziejowski] ma trudności, szczególnie ucieszy się kard. Vidoni, który ma do niego antypatię. - Lupini bardzo nalegał na wysłanie (paliusza?) i piszący te słowa z trudem go od tego powstrzymał, ale nie zdradził się, że miał rozkazy w tej sprawie.
S. 245/f.0006 r.-0006 v.

78. *it.* *Rzym* 4.I.1667.

Regina di Pol.a [*Ludwika Maria*].

O. dowiedział się, że królowa chce mieć Bambino [Gesù] di cera, *przesyła przez wojewodę kaliskiego.*
S. 245/f.0013 r.

79. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Nadszedł list z « nominacją » Piotra Bonsi, biskupa Béziers. Papież niedomaga, nie może udzielić audiencji, więc nie wiadomo, kiedy uda się spełnić zlecenie króla. « Nominacja » jest już powszechnie wiadoma, kard. Vidoni i agent króla, Mancini, dowiedzieli się o niej z Warszawy; może to mieć ujemne skutki.
S. 245/f.0020 r.-0021 v.

80. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Sig. Masini.

Z dwu listów królewskich do papieża, jakie miał do wyboru, O. wybrał ten, który mówi o zasługach biskupa Béziers, zaczynający się od słów Merita pienamente monsignore... *Przykro mu, że zanim przybył nadzwyczajny kurier z wiadomością (o « nominacji ») z dworu francuskiego, wieść już rozeszła się z otoczenia kard. Vidoni i p. Mancini. Kardynał (autor listu) zapytany twierdził, że nic nie wie; zresztą dowiedział się w tydzień po innych. Oby nowina (o staraniach nuncjusza?) nie została potwierdzona. Po audiencji u papieża sprawa się wyjaśni: kardynał zrobi dla króla wszystko, co w jego mocy.*
S. 245/f.0020 r.-0021 v.

81. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Sig. Masini.

Interwencja nuncjusza została z pewnością wywołana przemówieniem kardynała protektora na konsystorzu i jego listem do króla. Dziwne, że i papież i nuncjusz ukrywali przed nim tę sprawę. Nuncjusz sądził, że decyzja króla co do « nominacji » nie zapadła jeszcze ostatecznie, i że zdąży wysunąć swoją kandydaturę; zapewne poparł go kard. Vidoni. Autor listu sądzi, że papież chciał dać kapelusz nuncjuszowi nie za jego zasługi, ale pare che si cammini con una mira di voler che la nomina di Polonia sia una forma, ma che in sostanza ne vogli disporre il Papa a suo beneplacito. *Na dworze polskim nie chcą zaś, by uważano, że kto zostaje nuncjuszem jest przez to samo mianowany kardynałem: nominacja musi zależeć naprawdę od króla. - Po wysłaniu* intiera spedizione della Chiesa di Gnesna *(i bulli i paliusza), uspokoją się spory. Nie jest prawdą, że wydano 15.000 « ungheri », gdyż razem z paliuszem koszty wynosiły 1.500. Kardynał (autor listu) nie był na konsystorzu, na którym proszono o zniżkę: byłby to przeprowadził we właściwy sposób. Tymczasem sprawa została źle przedstawiona i kardynałowie chcieli cofnąć ułatwienia. Nie można więc teraz liczyć na pomyślne załatwienie sprawy Wilna.*
S. 245/f.0021 v.-0023 v.

82. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Sig. Fantoni.

Listy nie nadchodzą z powodu niepogody. Papież przeważnie leży, nie wiadomo kiedy udzieli audiencji w sprawie « nominacji ». Wiele osób współczuje nuncjuszowi, choć powinny one popierać króla. Nie można liczyć na to, by król zmienił swoją « nominację ». Inna sprawa była z de Torres, gdy król wyraził tylko życzenie. Trzeba raczej przypomnieć « nominację » Viscontiego za Urbana [VIII], od której król nie chciał odstąpić. - Promocje odbędą się nieprędko.
S. 245/f.0023 v.-0024 v.

83. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Mons. di Béziers [*Bonsi*].

O. dostał list królewski z « nominacją » adresata; zapewnia o swym gorliwym poparciu. Nieprędko jednak będzie miał audiencję u papieża.
S. 245/f.0025 r.-0025 v.

84. *it.* *Rzym* 22.I.1667.

Aggionta al Fantoni.

Nie ma się co obawiać kardynała Ottoboni, gdyż ten nie miesza się do tych spraw i nie ma łatwego wstępu do pałacu. Giannuzzi natomiast chodzi często do kardynała Chigi i jest w bliskich stosunkach z kardynałem Vidoni i z Mancinim.
S. 245/f.0025 v.-0026 r.

85. *it.* *Rzym* 29.I.1667.

Re di Polonia. [*Jan Kazimierz*].

Otrzymał list po powrocie do Rzymu, już po doręczeniu przez kuriera listów kardynałom Santa Croce i Vidoni. Zaprosił ich na naradę, może i oni zainterweniują. Jak uzyska odpowiedź papieża, wyśle kuriera.
S. 245/f.0036 r.-0036 v.

86. *it.* *Rzym* 29.I.1667.

Vescovo di Culma Vice Cancelliere [*Olszowski*].

Wraz z listem O. dostał kopię listu króla do papieża: list nie mógł być lepiej zredagowany. Przedstawi też sam całą wagę sprawy. - Winszuje godności podkanclerskiej.
S. 245/f.0036 v.-0037 r.

87. *it.* *Rzym* 29.I.1667.

Sig. Masini.

Nadszedł list króla w sprawach tak ważnych, że nie potrzebują one dodatków retorycznych a tutaj che non si stima l'importanza per la lontananza, si piangerà poi quando non si potrà riparar vicina... *Kardynał (autor listu) urządził u siebie naradę: najważniejsza jest pomoc w gotówce. Następnym kurierem da znać, co zdziałał. Pismo szyfrowane oddał Manciniemu; może jest do niego.*
S. 245/f.0037 r.-0038 v.

88. *it.* *Rzym* 29.I.1667.

Sig. Fantoni.

Otrzymał jego listy. Jest zajęty staraniami o pomoc dla króla. Inwazja Polski musi interesować całe chrześcijaństwo, którego Polska jest przedmurzem. - Doręczy kardynałom list z podziękowaniem za życzenia.

S. 245/f.0038 r.

89. *it.* *Rzym* 5.II.1667.

Mons. Paulo Doni, Internunzio del Re di Polonia in Napoli.

O. spóźnia się z odpowiedzią, bo miał ważne sprawy, m.i. list od króla do papieża, donoszący o inwazji Tatarów i Turków; od dziewięciu dni zabiega o audiencję u papieża. Nie mógł też doręczyć « nominacji ». W tej dziedzinie są trudności: choć nie mówi się o tym oficjalnie, chciano by, żeby król podał kilku kandydatów, nie jedneno. Tymczasem polska « nominacja » nie ulegnie zmianie.

S. 245/f.0052 r.-0052 v.

90. *it.* *Rzym* 5.II.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

Kardynał nalega na audiencję u papieża, motywując tym, że odmowa, mimo spraw tak ważnych dla chrześcijaństwa, może wywołać przekonanie, że stan papieża jest bardzo ciężki. Autor listu, z rozmowy z kardynałem Chigi wywnioskował, że nie ma wielkiej nadziei na pomoc dla Polski. - Kard. Chigi mówił też, że król powinien podać kilku kandydatów do kapelusza, a papież wybierze jednego. Nie było jednak dotąd tego zwyczaju. - Z listów wie o zerwaniu sejmu i ogłoszeniu nowego na marzec. Ma se i sig.ri Polacchi non si risolvono a lasciare le picche private, faranno che inter duces litigandos Turca gaudebit. - *Współczuje królowi, że, choć poświęca się dla królestwa i dla religii, nie ma uznania wśród tych, od których mu się ono należy.*

S. 245/f.0056 r.-0057 v.

91. *it.* *Rzym* 5.II.1667.

Sig. Abbate Fantoni.

Odpowiada na cztery listy. Co do « nominacji »: O. nie miał jeszcze audiencji u papieża. - Kardynałowi Chigi przekazał prośbę króla o pomoc. - Dał mu też pismo w sprawie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Paliusz dla arcybiskupa e ogni altra spedizione *zabrał ze sobą ks. Lupini. - Czy warto pisać do kardynała Vidoni o poparcie biskupa Béziers? on jest raczej nieprzychylny. - Sejm zerwany, Turek korzysta na niezgodzie.* Mentre si disputeranno una sognata libertà in Varsavia, che il Re non vuol levarli, si lasceranno cingere da una catena che mai se ne potranno liberare. - *Papież w dalszym ciągu nie udziela audiencji.*

S. 245/f.0057 v.-0058 v.

92. *it.* *Rzym* 8.II.1667.

Per mons. de Vecchi.

Dziękuje za list pisany przez króla polskiego. Zapytał papieża i kardynała Chigi, czy zechcą dać odpowiedź, wówczas zatrzymałby kuriera; ewentualnie wyśle specjalnego posłańca.
S. 245/f.0071 r.

93. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Odsyła kuriera, załącza pocztę dla nuncjusza od Sekretariatu Stanu, a także odpowiedź od kardynała Santa Croce i kardynała Vidoni do króla. - Osobie, poleconej przez króla, wyraził gotowość do usług.
S. 245/f.0073 r.

94. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Al med.o [*Jan Kazimierz*].

Po wielu naleganiach o audiencję, O. dostał od papieża wiadomość, żeby przyszedł na konsystorz. Papież powiedział, że wie od kardynała Chigi o prośbie króla, ale musi wspomagać Wenecję. Cały świat jest w niebezpieczeństwie, rozdarty sporami. - Z trudem kardynał (piszący te słowa) zdołał dojść do głosu, by przedstawić ogrom niebezpieczeństw i poświęcenie króla. Zapytany o odpowiedź, papież mi rispose che a card.li non si dava risposta... *i jeszcze:* faremo quel che Dio inspira. *Wyliczył, że daje pomoc - m.i. cesarzowi i Wenecji - pięć milionów. Wobec tego jednak, że Polska jest w potrzebie, wzywa kardynałów do modlitwy i jałmużny na rzecz Polski. Gdyby papież chciał, mógłby znaleźć inne sposoby pomocy. - Może w piśmie nuncjusza znajdzie król coś bardziej pocieszającego, ale nuncjusz nie chce mu listu pokazać.*
S. 245/f.0073 r.-0075 r.

95. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Al medesimo [*Jan Kazimierz*].

Sprawozdanie z rozmowy w sprawie « nominacji »: papież twierdzi, że Polska nie ma prawa do « nominacji », może tylko « polecić » trzech kandydatów do wyboru papieżowi. Autor listu przytoczył przeciw temu twierdzeniu fakt « nominacji » kardynała Santa Croce i kardynała Vidoni. Papież odpowiedział, że było to możliwe, gdyż chodziło o nuncjuszów; kardynał Orsini odparł, że Santa Croce nie był nuncjuszem. Papież oświadczył, że to przeszłość. Papież kwestionował formę listu i odpowiadał niechętnie, powiedział, że kardynałom się nie odpowiada, i że postąpi, jak go Bóg natchnie. Kardynał Orsini obawiał się, że papież nie przyjmie listu od króla, ale przyjął go i nie odesłał.
S. 245/f.0075 r.-0077 v.

96. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Foglio a parte [*Jan Kazimierz*].

Dodaje oddzielną kartkę, by powiedzieć to, czego nie chce pisać w liście. - Mówiąc o pomocy, papież ironicznie zapytał, czy Polska nie dostanie pomocy od Francji, która ma tyle milionów i tylu żołnierzy, a przychodzi prosić o to nas che avemo speso tanto, che fra l'altre cose le pazzie del Duca di Créqui ci sono costate tre milioni. *Kardynał protektor odpowiedział, że król zwrócił się do innych monarchów i pewno Francja odpowie pozytywnie. - Kardynał Vidoni zwrócił uwagę, że w liście króla niepotrzebnie wymieniona jest przy nazwisku biskupa Béziers kwalifikacja « ambasador ». Należy więc napisać nowy list z opuszczeniem tego wyrazu. - Papież ma nadzieję, że król jeszcze odstąpi od tej « nominacji ».*
S. 245/f.0077 v.-0078 v.

97. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Reg.a di Pol.a [*Ludwika Maria*].

O. zapewnia o swych staraniach w uzyskaniu kapelusza kardynalskiego dla biskupa Béziers: pisał o nich szczegółowo do króla.
S. 245/f.0078 v.-0079 r.

98. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Mons. Vesc.o di Culm Vice Cancelliere [*Olszowski*].

Przez kuriera odpowiada królowi o tym co zdziałał: nie wiele, nie uzyskał nawet l'audienza in camera *w tak ważnej sprawie. Nie przerywa jednak swoich starań.*
S. 245/f.0079 r.

99. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Monsig. di Béziers [*Bonsi*].

Opisał królowi rozmowę z papieżem w sprawie « nominacji », król zapewne pokaże mu pismo. - Mimo wszystko O. nie traci nadziei, że z czasem przezwycięży opór papieża.
S. 245/f.0079 r.-0079 v.

100. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Sig. Masini.

Do króla napisał obszernie. Audiencja na konsystorzu nie umożliwia swobodnej rozmowy. Przesyła list Sekretariatu Stanu do nuncjusza, do biskupa Béziers oraz odpowiedź kardynałów Santa Croce i Vidoni.
S. 245/f.0079 v.-0080 r.

101. *it.* *Rzym* 10.II.1667.

Sig. Abbate Fantoni.

Mimo wielkich usiłowań O. nie uzyskał audiencji prywatnej i był zmuszony do wypowiedzenia się na konsystorzu. Choć trzeba było przemawiać publicznie, nie zawahał się, by powiedzieć wszystko w obu sprawach.
S. 245/f.0080 r.-0080 v.

102. *it.* *Rzym* 12.II.1667.

Sig. Cristofo Masini.

Na razie nie można nic więcej zrobić. Papież powiada che non si risponde a Cardinali - *a jednak odpowiadał innym kardynałom a nawet jemu samemu w sprawie kardynała Vidoni i w dwu innych wypadkach. Jeśli papież nie chce teraz dać odpowiedzi, to znaczy, że nie chce dać pomocy. - Pismo od papieża przyszło po odjeździe kuriera, trzeba było znaleźć nowego. Mancini niezadowolony, nie chciał dać swych listów.*
S. 245/f.0082 r.-0083.

103. *it.* *Palo* 12.II.1667.

Sig. Fantoni.

O. wyjechał nad morze, aby uciec od karnawału, wróci na Wielki Post. Przykro mu, że papież nie dał się przekonać w sprawie, która nawet nie potrzebuje przekonywania. Incidimus in mala tempora.
S. 245/f.0083 v.-0084 r.

104. *it.* *Palo* 19.II.1667.

Sig. Masini.

Jak skończy się karnawał, O. wróci do Rzymu, by spróbować przekonać papieża. W tych dniach né il papa si saria potuto vedere ne meno negotiare con il sig. Card. Chigi in tempo di trattenimenti. - *Zmarł kard. Maculano, zbliżają się promocje. - Karnawał w tym roku mało ożywiony.*
S. 245/f.0092 r.-0092 v.

105. *it.* *Palo* 19.II.1667.

Sig. Fantoni.

Wobec tego, że w Rzymie w tych dniach karnawału O. nie byłby nic zdziałał, wyjechał nad morze. Po powrocie zajmie się sprawami króla. Zmarł kard. Maculano, b. wiekowy.
S. 245/f.0092 v.

106. *it.* *Palo* 19.II.1667.

Mons. de Béziers [*Bonsi*].

O. wyjechał z Rzymu, by przygotować dalszą akcję. Dowiaduje się o śmierci kard. Maculano; opróżnia się jedno miejsce na promocję, a że jest dużo kardynałów starych non dovrà tardare a morire qualche d'uno *i nie trzeba będzie się sprzeczać o miejsce z Wenecją.*
S. 245/f.0092 v.-0093.

107. *it.* *Rzym* 26.II.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Przyszedł w imieniu papieża opat de Vecchi i oświadczył, że listy króla nie są pisane w przyjętej formie: należy je odesłać i zostawić królowi możność postąpienia, jakby tych listów wcale nie było; niech zastanowi się dobrze. Kardynał protektor odpowiedział, że forma listów jest zwykła, że listy były otwarte i przetrzymane, to

też nie może ich odesłać. Król zresztą « nominacji » nie zmieni; przywilej ten jest oddawna w posiadaniu tego dworu. Skoro na konsystorzu papież mówił o soggetto degno *i o wyborze, oznacza to, że w zasadzie przyjął list i dopiero teraz, skoro nie spodobała mu się osoba kandydata, chce pismo odrzucić. - Pisze o tym, żeby król był poinformowany w razie rozmowy z nuncjuszem, i żeby wiedział, że misja de Vecchi oznacza* di haver ricusato l'instanza e disciolto il trattato. *- Będzie w dalszym ciągu zabiegał u kard. Chigi, bo na audiencję u papieża nie ma nadziei.*
S. 245/f.0098 r.-0100 v.

108. *it.* *Rzym* 26.II.1667.

Al med.o [*Jan Kazimierz*].

Z okazji rozmowy z opatem de Vecchi o « nominacji », O. skarżył się jemu, że papież nie chciał go wysłuchać prywatnie i nie odpowiedział nic pod pretekstem, że « a Cardinali non si risponde ». *Pokazał mu kopie poprzednich odpowiedzi papieskich. Starał się jeszcze uzyskać odpowiedź, ale napróżno. Nie ma na co liczyć, w każdym razie nie na ofiary kardynałów, którzy są biedni. Wznowi się nalegania, gdy przyjedzie internuncjusz Doni.*
S. 245/f.0100 v.-0101 v.

109. *it.* *Rzym* 26.II.1667.

Al med.o [*Jan Kazimierz*].

W sprawie alumnów, Kosińskiego i Gnińskiego, którzy mają przedłużony pobyt w kolegium św. Brygidy.
S. 245/f.0101 v.-0102 r.

110. *it.* *Rzym* 26.II.1667.

Sig. Segr.o Masini.

Odpowiada na dwa listy. Przesyła listy do króla (podaje treść). Na pomoc nie ma nadziei. Co do « nominacji », są trudności. La Polonia è cosi lontana che non dà apprensione. *Nie chodzi w gruncie rzeczy o to, czy ma być « nominacja » czy tylko « polecenie », ale chodzi o osobę. - O. zaprasza internuncjusza Doni, który ma przyjechać, by zamieszkał w jego domu. Wątpi, czy Doni zostanie przyjęty przez papieża, audiencje są codzień bardziej nieosiągalne. - Wojewoda kaliski* [*Opaliński*] *był w Wenecji, tu nie przyjedzie. - Przyszła wieść o śmierci Lubomirskiego,* sarà di gran sollievo, *widać Bóg opiekuje się królestwem, tak zasłużonym dla religii. - Tu nic nie można działać, papież chory, ale nie wiadomo, w jakim stopniu. Ma być* esame dei vescovi, *konsystorz i promocje: może zostaną kardynałami Caracciolo, arcybiskup Neapolu i Sigismondo* [*Chigi?*]. *- Sprawy arcybiskupa gnieźnieńskiego nie zdołał O. jeszcze załatwić.*
S. 245/f.0102 r.-0104 v.

111. *it.* *Rzym* 26.II.1667.

Sig. Fantoni.

Przyszła szczęśliwa, choć niepotwierdzona jeszcze, wieść o śmierci Lubomirskiego. Sejm będzie spokojny. Bóg błogosławi temu kró-

lestwu. Inne wiadomości też pomyślne. Szkoda, że nie ma równie dobrych wiadomości co do pomocy papieża. Przybycie p. Doni nie wpłynie wiele na sprawę. O « nominacji » pisze obszernie do króla; jeśli nie poprze jej Francja, nic z tego nie będzie, perchè questo è un paese dove non si fa per amore, ma per timore. *W Popielec papież przysłał opata de Vecchi, odesłał przez niego listy króla, które jakoby nie były w zwykłej formie pisane; a właściwie chodziło o to, żeby pertraktować nie z kardynałem protektorem, ale wprost z królem. Kardynał odpowiedział, że skoro listy zostały otwarte i przetrzymane, sprawa jest zakończona; zresztą listy są w zwykłej formie, a król kandydata nie zmieni. - Kardynał (autor listu) pójdzie jeszcze do kardynała Chigi; papież ma się gorzej.*
S. 245/f.0104 r.-0105 v.

112. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. rozmawiał z kardynałem Chigi. Udowodnił, że ostatni list króla nie różnił się od listu pisanego w sprawie nominacji kardynała Vidoni. Kard. Chigi odpowiedział, że Polska nie ma stałego prawa do nominacji i że tym razem dostała je po to, by zaproponować nuncjusza lub inną osobę zgodnie z wolą papieża; wprawdzie nie ma takiej umowy, ale taki był zwyczaj. Wywiązała się dyskusja, autor listu przytoczył przykłady z przeszłości. Umotywowanie i informację dał kardynałowi Chigi, kopie przesyła królowi. Jest przekonany, że nie ma przeszkód istotnych, tylko osobiste, więc będzie się starał nadal o tę nominację.
S. 245/f.0114 r.-0116 r.

113. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Foglio a parte [*Jan Kazimierz*].

Pisze poufnie, gdyby król chciał pokazać część pisma lub nie pokazać wcale. - Należy starać się o silne poparcie Francji dla tej nominacji.
S. 245/f.0116 r.-0017 r.

114. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Al med.o [*Jan Kazimierz*].

O. nie uzyskał audiencji u kardynała Chigi, gdyż papieżowi pogorszyło się (szczegóły choroby) po esame dei vescovi. *Nie będzie promocji, zanim papież nie będzie mógł wziąć udziału w konsystorzu; panuje jednak przekonanie, że dni jego są policzone. Zarządzono czterdziestogodzinne nabożeństwo za zdrowie papieża. - Piszący te słowa przesyła królowi* informatione piena, *streszczenie oraz kopie niektórych pism, potrzebnych dla dokumentacji.*
S. 245/f.0117 r.-0118 v.

115. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Sig. Seg.o Masini.

Z listów i « informacji » dla króla adresat wie, jak stoją sprawy; dziękuje za pismo Zygmunta III, o którym nie wiedział. Może pa-

pież miał nadzieję na polską « nominację » ks. Auersperg, żeby dać trzy promocje jednocześnie, a jedną z nich Hiszpanom. - Rozważania na temat promocji i interesów z tym związanych.
S. 245/f.0119 r.-0120 v.

116. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Al med.o [*Masini*].

O. będzie zadowolony, gdy adresat przyjedzie do Rzymu; przyczyni się do starań o pomoc papieską. Oczekuje p. Doni, który też ma robić o to starania. - Prześle relację kardynałowi Vidoni, który jednak nie jest przychylny biskupowi Béziers, popiera raczej nuncjusza Pignatelli. - Podkanclerzy pisze o rozejmie z Moskwą, chciałby żeby odśpiewano Te Deum, *ale wobec tego, że chodzi tu o układ ze schizmatykami, papież by na to nie pozwolił. Poza tym zrobiłoby to wrażenie, że znikły niebezpieczeństwa i brakłoby argumentu w prośbie o pomoc. Nie ma zresztą zwyczaju odprawiać takich nabożeństw* se non in caso di vittoria contro infedeli.
S. 245/f.0119 r.-0120 v.

117. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

M. V.o di Culm V. Can.re [*Olszowski*].

O. cieszy się wiadomością o rozejmie 13-letnim, doniósł o tym papieżowi, a także o śmierci Lubomirskiego. Bóg ma w opiece to królestwo. Prośbę o Te Deum przekazał kardynałowi Vidoni, który nie aprobował tego projektu ze względu na to, że Moskwa to państwo schizmatyckie i także, żeby papież nie miał sposobności twierdzić, że pomoc jest niepotrzebna. Zresztą papież jest ciężko chory, nie wiadomo nawet czy widział list do niego przesłany. Chwilowo jest polepszenie, ale nie ma nadziei.
S. 245/f.0121 r.-0122 v.

118. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Sig. Fantoni.

Kardynał cieszy się z wiadomości. Bóg widać opiekuje się królestwem; cudem można nazwać śmierć Lubomirskiego. Trzeba Boskiej pomocy, gdy brakuje ludzkiej. Król i królowa zasługują na łaski. - Przygotował materiały w sprawie « nominacji » biskupa Béziers, posyła je królowi; kardynałowi dał kopie; zbił w nich wszystkie argumenty przeciwne. Ale papież pewno nie zarządzi już promocji, cały dwór czeka na wynik tej choroby. Niektórym przyniesie korzyści: « mors tua, vita mea et corruptio unius est generatio alterius »... questa avidità e rapacità della corte di Roma è quella che poi li dà discredito ne' paesi lontani.
S. 245/f.0123 v.-0124 v.

119. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Foglio a parte [*Fantoni*].

Z braku czasu O. nie pisze szyfrem. Potwierdza odbiór szyfru, dziękuje za wiadomości i zapewnia, że zachowa w tajemnicy, jeśli dostanie nowe ostrzeżenie.
S. 245/f.0124 v.

120. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Sig. Masini.

Kardynał nie zmienił stylu swoich listów, jest zawsze jednakowy i szczery z przyjaciółmi, co może poświadczyć p. Doni. Ale przez kilka tygodni nie miał listów, podczas gdy nadchodziły one obficie do innych osób i to właśnie w tych sprawach, które kardynał protektor sam prowadził. Wyjeżdżając z Rzymu adresat umyślił, żeby mianować agenta królewskiego nie porozumiawszy sie z kardynałem. Tymczasem trzeba było zakończyć rozmowy z dwoma innymi kandydatami na agentów, z którymi rozpoczęto przed laty pertraktacje. - Adresat musi też wiedzieć, że protektor powinien decydować o wszystkich propozycjach co do biskupstw; nie może się zdarzać, jak teraz, że spedizioniere *załatwia wszystko i przychodzi do protektora po formalne zakończenie sprawy. - Pewne osoby trudnią się donoszeniem (Masiniemu) wiadomości o kardynale. Jeśli nie donoszą prawdy, będą odpowiadać przed Bogiem za oszczerstwa. Za czasów Doniego nie było plotek; dziwne, że są teraz, gdy kardynał (autor listu) przez lata pracy zasłużył sobie na uznanie. - Starania o promocje muszą być tajne, nawet przed kandydatem. Trzeba z każdym omawiać te sprawy, które są danej osobie powierzone, a nie mówić o tym, co jest powierzone innym.*

S. 245/f.0124 v.-0127 r.

121. *it.* *Rzym* 5.III.1667.

Aggiunta alla lettera del Masini.

Stan papieża nie polepsza się. Może zamianuje kardynałów in petto. *O ile będą mianowania* dei Principi, *może Polska i Wenecja nie zostaną uwzględnione.*

S. 245/f.0127 r.-0127 v.

122. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Protektor nie dostał audiencji u kardynała Chigi. Ogłoszono niespodzianie konsystorz, więc porozumiał się natychmiast z ambasadorem Francji w sprawie promocji biskupa Bonsi. - Wraz z ambasadorem (francuskim) był gotów przemówić na konsystorzu, ale zarządzono głosowanie w milczeniu przez zdjęcie biretu. Piszący te słowa nie zdjął biretu, protestując w ten sposób przeciw promocjom, które pomijały Polskę, i wyjechał z Rzymu by nie brać udziału w uroczystościach i w konsystorzu publicznym, który zresztą może się wcale nie odbędzie, gdyż papież ma się gorzej. Może król uzyska satysfakcję od innego papieża.

S. 245/f.0134 r.-0136 r.

123. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Reg.a di Polonia [*Ludwika Maria*].

O. nie powtarza szczegółów promocji, o których pisał do króla. Trudności polegają nie na istotnych przyczynach, ale na woli papieża. Autor listu porozumiał się z ambasadorem Francji i zrobił

wszystko co było można dla króla. Będzie nadal czynił starania u tego i u następnego papieża.
S. 245/f.0136 r.-0136 v.

124. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Alla med.ma [*Ludwika Maria*].

Otrzymał od niej list w sprawie dyspensy dla księżnej Palatynatu: wykona zlecenie.
S. 245/f.0136 v.-0137 r.

125. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Mons. di Béziers [*Bonsi*].

O. żałuje, że nie może mu dać pomyślnej wiadomości o promocji. Zrobił jednak wszystko, co było możliwe. Argumenty są bezsilne wobec (złej) woli. Może osiągnie cel w przyszłości, za nowego papieża. Ostatnie nominacje były niezrozumiałe. - Papież ma już niewiele dni życia przed sobą; szykuje się konklawe.
S. 245/f.0137 r.-0138 r.

126. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Sig. Masini.

Z listów do króla adresat dowie się o promocji. Autor listu nie zaniedbał niczego, radził się też ambasadora Francji. Biskup Bonsi musi uzyskać kapelusz za tego papieża, lub za następnego. - Śmierć Lubomirskiego to wielka ulga dla kraju. - Załącza list do królowej. - Doni przyjechał do Rzymu, ale piszący te słowa był wówczas poza Rzymem, żeby uniknąć konsystorza publicznego: dopiero teraz się z Donim spotkał. Zrobi dla niego, co będzie mógł, ale audiencja u papieża jest nie do osiągnięcia: sam kardynał Chigi niewiele może zdziałać. - O sprawie nuncjuszów nic jeszcze nie wiadomo.
S. 245/f.0138 r.-0139 v.

127. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Sig. Fantoni.

O. czeka na wiadomość o trwałym pokoju wewnętrznym; wobec śmierci Lubomirskiego można się spodziewać na przyszłym sejmie załatwienia ważnych spraw i buone alleanze. *- Papież przyszedł na konsystorz bardzo mizerny, dokonał nominacji nieoczekiwanych. Co do propozycji polskich, autor listu pisał już do króla. Zrobił wszystko co mógł, może uda się coś osiągnąć w przyszłości, gdyż jest w interesie papiestwa jednym kapeluszem zadowolić dwie korony. - Nie bierze udziału w* luminarii, *nie będzie na konsystorzu publicznym, by okazać, że nie aprobuje nominacji. Chciał zabrać głos na konsystorzu, ale papież zarządził głosowanie w milczeniu, chciał zakończyć prędko zebranie, był cierpiący. Ma się źle i kardynałowie jawnie przygotowują się do konklawe.*
S. 245/f.0139 v.-0140 r.

128. *it.* *Rzym* 12.III.1667.

Foglio aggiunto [*Fantoni*].

Dziękuje za szyfr, odpowiada claris z braku czasu. Na temat konklawe: ... Credo ... che si pigli la mira alla cuppola di S. Pietro di Roma per cogliere, se si potesse, nella Piazza del Mercato in Napoli...
S. 245/f.0140 v.-0141 r.

129. *it.* *Rzym* 19.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Ks. Paweł Doni wręczył mu list polecający od króla; zrobi dla niego wszystko, czego sobie będzie życzył.
S. 245/f.0149 v.

130. *it.* *Rzym* 19.III.1667.

Sig. Masini.

Martwi się chorobą królowej. - Zrobił, co mógł dla króla; w tej chwili nie ma wolnego kapelusza. Odbył się konsystorz tajny, papież dał kapelusz arcybiskupowi Caracciolo. Zatwierdzono różne mianowania na biskupstwa i arcybiskupstwa. Papież kazał wycofać pewne prośby, ale potem sprawy zostały załatwione. - W czasie konsystorza papież leżał w łóżku, bardzo słaby.
S. 245/f.0149 v.-0152 v.

131. *it.* *Rzym* 19.III.1667.

Sig. Fantoni.

Martwi się chorobą królowej. - Dzięki Bogu, że został zawarty układ z Moskwą; może i Turcy nie zechcą zaczepiać dwu tak wielkich potęg. - Papież żyje między obawą a nadzieją. Odbył się konsystorz tajny, papież był w łóżku, ale ubrany w szaty liturgiczne. - Mówiąc o swym zdrowiu, podkreślił, że doktór więcej lęka się o jego zdrowie, niż on sam. - Papież zapytał, czy ktoś ma coś do powiedzenia, ale nikt nie chciał być słyszany przez innych. Zatwierdzono mianowania na różne diecezje. Kapelusz otrzymał Caracciolo. - Papież ma dużo energii, ukazywał się jeszcze w oknie. W otoczeniu papieża jedni obawiają się śmierci papieża, inni łączą z nią swoje nadzieje. Piszący te słowa nie ma żadnych nadziei osobistych, ani obawy nieprzyjaciół. - Sprawy finansowe nowych kardynałów.
S. 245/f.0151 v.-0153 r.

132. *it.* *Rzym* 19.III.1667.

Foglio a parte [*Fantoni*].

Z listów piszącego te słowa widać chyba, jak starał się przeprowadzić sprawy króla, ale nie miał poparcia innych. Nie wystarczy mieć słuszność, gdy interlokutor nie chce słuchać argumentów.
S. 245/f.0153 r.-0154 r.

133. *it.* *Rzym* 19.III.1667.

Mons. Paolo Doni.

O. załącza odpowiedź dla króla i wyraża gotowość do usług.

S. 245/f.0155 r.

134. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Na kongregacji została załatwiona - mimo znacznych trudności - sprawa beneficjów dla arcybiskupa gnieźnieńskiego, zgodnie z życzeniem króla.

S. 245/f.0160 r.

135. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Przyszły listy oraz pismo do papieża o układzie z Moskwą, o przygotowaniach do walki w obronie wiary i z prośbą o pomoc finansową. - Stan papieża ciężki, nie ma nadziei na audiencję, sprawa zostanie przedstawiona kardynałowi Chigi. Ablegat króla, Doni, też nie mógł mieć audiencji u papieża, został przyjęty przez kardynała Chigi.

S. 245/f.0160 r.-0160 v.

136. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

M. Vescovo di Culma V. Cancelliere [*Olszowski*].

O. dostał listy królewskie, zrobi co tylko będzie mógł. - Stan papieża jest bardzo ciężki; sprawy załatwia kard. Chigi, nie ma nadziei na ich pomyślne załatwienie. - Papież posiada pieniądze, wziął do zamku 150.000 skudów, a było ich tam już 600.000. W odpowiednim czasie kardynał protektor wznowi prośby o subsydium. - Gdyby decyzja zależała od opinii publicznej, król uzyskałby to, czego pragnie. - Układ z Rosją jest wielce pomyślny, można będzie walczyć teraz z gorszym wrogiem. - Autor listu cieszy się z przygotowanej misji Radziejowskiego do Konstantynopola. Bawi tu syn tegoż: podał mu wiadomość o ojcu, opuszczając niektóre wyrażenia listu.

S. 245/f.0160 v.-0162 r.

137. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Na pismo króla w sprawie starań nuncjusza [Pignatelli] o kapelusz odpowiada, że już pisał o promocji dokonanej; zresztą zabiegi te mają oznaczać, że nie król decyduje w gruncie rzeczy o promocji. Chcą od króla drugiej « nominacji »; król nie powinien dać się do tego skłonić, by nie być w sprzeczności z oświadczeniem kardynała protektora, iż « nominacja » królewska nie uległa zmianie. - Piszący te słowa będzie nadal działał, póki biskup Béziers nie uzyska kapelusza. Zawiadomi o woli króla kardynałów Vidoni i Santa Croce.

S. 245/f.0162 r.-0163 r.

138. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

M. di Béziers [*Bonsi*].

O. dostał list z 22 lutego. - Promocja odbyła się w taki sposób, że nie miał już możności działać: ambasador (francuski) może to poświadczyć. - W swoim czasie skorzysta z pisma króla, by udowodnić, że król nie zmienił zdania. W tej chwili nie można działać wobec stanu papieża i wobec tego, że nie ma wolnego miejsca w św. Kolegium.

S. 245/f.0163 r.-0163 v.

139. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Sig. Masini.

Dziwi go dalsze naleganie nuncjusza [*Pignatelli*] *na króla w sprawie « nominacji », tym bardziej, że stoi to w sprzeczności z opinią Rzymu* że il Re non ha luogho nella Promotione dei Principi. *Nawet dziecko widzi, że wyrządzono krzywdę królowi, tak zasłużonemu dla religii. Piszący te słowa stwierdził to ustnie i na piśmie. - Jak będzie wakans, a Francja poprze sprawę, można będzie wznowić starania o biskupa Béziers. Obecnie wszystko jest w zawieszeniu; papież ma się coraz gorzej, choć czasem ukazuje się w oknie, a nawet zwołał konsystorz, na którym mianował kardynałem Caracciolo. - Złożył do skarbu zamkowego 150.000 skudów, przeznaczonych na konklawe. - Panuje tu zamieszanie,* questa città è una Babilonia. - *Na kongregacji konsystorialnej nareszcie załatwiono sprawę beneficjów arcybiskupa gnieźnieńskiego. - Doni wyjechał.*

S. 245/f.163 v.-165 r.

140. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Alla Reg.a di Polonia [Ludwika Maria].

Załatwił sprawę beneficjów dla arcybiskupa gnieźnieńskiego.

S. 245/f.165 r.-165 v.

141. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Sig. Fantoni.

O. dostał jego list bez podpisu i daty z wiadomościami o najeździe Tatarów, o ciężkiej chorobie wojewody krakowskiego i o tym, że nuncjusz [*Pignatelli*] *prosił króla o « nominację », ale dostał odmowę. - Otrzymał też szyfr. - Obecnie nie ma wakującego kapelusza, więc nie można mówić o promocjach. Zresztą wobec stanu papieża trudno o czymkolwiek pertraktować. - Mówi się o mianowaniu nowych nuncjuszów: Marescotti miałby jechać do Polski. - Załącza list do królowej.*

245/f.165 v.-166 v.

142. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Foglio a parte [*Fantoni*].

Nie ma nic do zakomunikowania szyfrem i donosi, że wykona zlecenie dane mu w swoim czasie.

245/f.166 v.

143. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Sig. Masini.

Pisząc, stwierdził tylko fakt: ogłoszono rzecz wcześniej, niż została ona zakomunikowana kardynałowi Orsini. Z Paryża wiadomość nie mogła nadejść wcześniej niż z Polski. Ten, kto o tych sprawach pisał, nie zna życia tutejszego dworu. Do nikogo nie może przyjechać kurier tak, żeby nie został powiadomiony « pałac » i kardynał Vidoni. - Autor listu nie będzie zresztą wychodził poza ramy tego, co do niego należy: spełnia swoje obowiązki i śmieje się z przeciwności, wytwarzanych mu da questa Corte.

S. 245/f.0166 v.

144. *it.* *Rzym* 26.III.1667.

Aggiunta alla prima di Masini.

O. znajduje w swoich « titolari », że podkanclerzemu, jeśli ten jest duchownym, nie daje się innych tytułów niż te, jakie się stosowało, gdy był tylko biskupem; tylko wielkiemu kanclerzowi przysługują inne tytuły. - Prosi o potwierdzenie, czy tak jest w istocie.

S. 245/f.0166 v.-0167 r.

145. *it.* *Rzym* 2.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Nie uzyskał O. audiencji u papieża ani u kardynała Chigi: doręczył więc kardynałowi list w kaplicy. Trudno spodziewać się innej odpowiedzi niż takiej, jaką otrzymał Doni: papież ma trudności pieniężne. - Stan papieża jest bardzo ciężki, można się spodziewać śmierci w każdej chwili.

S. 245/f.0176 r.-0176 v.

146. *it.* *Rzym* 2.IV.1667.

Sig. Vice Cancell.re Vesc. di Culma [*Olszowski*].

Jak donosi królowi, nie mógł doręczyć listu papieżowi, rozmawiał tylko z kard. Chigi w kaplicy. Nie sądzi, żeby mógł otrzymać inną odpowiedź, niż Doni. Będzie się jednak nadal starał o pomoc dla Królestwa.

S. 245/f.0176 v.-0177 r.

147. *it.* *Rzym* 2.IV.1667.

Sig. Seg.o Masini.

O. dostał list z 1.III., ale już w listach poprzednich odpowiedział na te pytania. - Sprawy Gastona, który chce być opłacony, jako kurier. - Śmierć Potockiego [Stanisława] nie jest przedwczesna: miał ponad sto lat. Mógł poczekać ze śmiercią, by nie zamącić sejmu. Śmierć papieży non porta mai disturbo al Collegio. - *Turcy nie muszą się wysilać na wojnę z Polską, skoro atakują już Tatarzy i Kozacy. - Zaprosił Doniego razem z Mancinim i Radziejowskim do Palo, ale niepogoda zmusiła ich do powrotu do Rzymu. Doni będzie tu z powrotem w kwietniu lub maju, na lato pojedzie do Neapolu; o swoich sprawach sam poinformuje. Co do listów, już wyjaśnił:*

zostały doręczone kardynałom Santa Croce i Vidoni, drugi zaś plik został wysłany do Palo (gdzie kardynał protektor przebywał), i sprawa ujawniła się, zanim dowiedział się sam piszący te słowa. A jednak jest tu zwyczaj, że pocztę dostaje najpierw osoba, która zajmuje się sprawami danego państwa, i sama ją następnie rozdziela. - Tutaj mówi się już o konklawe.
S. 245/f.0177 r.-0178 v.

148. *it.* *Rzym* 2.IV.1667.
Sig. Fantoni.
Wieści z Polski bardzo mętne - ale nie pocieszające. - Tu nie można nic więcej zrobić w sprawie pomocy ani w sprawie nominacji. Papież ma się raz lepiej, raz gorzej. Przybył kard. d'Este.
S. 245/f.0178 v.-0179 r.

149. *it.* *Rzym* 9.IV.1667.
Sig. Seg.o Masini.
O. zmartwiony chorobą króla. Wiosna przyniesie wszystkim polepszenie. Papież ma się lepiej; udzieli błogosławieństwa. - Sprawy są jednak zawieszone z powodu nabożeństw.
S. 245/f.0188 r.-0188 v.

150. *it.* *Rzym* 9.IV.1667.
Sig. Fantoni.
Kardynał zmartwiony wiadomościami o królu i królowej. Choroba króla wpłynie ujemnie na przebieg sejmu. - Papież ma się lepiej, udzieli błogosławieństwa, ale nie będzie na nabożeństwie. - W sprawie żądania od króla kilku kandydatów na nominację, piszący te słowa opracował dla kard. Chigi udokumentowane pismo. W tym tygodniu nabożeństwa nie zostawiają czasu na pisanie.
S. 245/f.0188 v.-0189 v.

151. *it.* *Rzym* 9.IV.1667.
Sig. Doni.
Z okazji pobytu adresata w Perugii, prosi o wiadomość czy Napolione della Luna wybiera się do Paryża, by odebrać należne kardynałowi Orsini pieniądze i odesłać je do Rzymu. - Otrzymał wiadomość o nawrocie choroby królowej i o chorobie króla.
S. 245/f.0189 v.-0190 v.

152. *it.* *Rzym* 16.IV.1667.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
List do papieża nadszedł, gdy papieżowi się znacznie pogorszyło. Aleksander VII przyjął wiatyk w obecności kardynałów. - W pobliskiej komnacie przygotowano trumnę z napisem: Aleksander VII, kwiecień 1667, zostawiając in bianco dzień zgonu. - Papież krótko przemówił do kardynałów i błogosławił ich. - Piszący te słowa przyśle tekst lub streszczenie przemówienia. - Może nowy papież nie będzie robił takich trudności z nominacją: każdy, z wyjątkiem

obecnie panującego, zechce wynagrodzić zasługi króla dla wiary. - Gastone chciał specjalnego wynagrodzenia, jakie otrzymuje kurier; ale listy nie były pilne. Skoro jednak zażądał pieniędzy od Manciniego powinien był rzeczywiście śpieszyć, czego nie zrobił.
S. 245/f.0194 r.-0196 r.

153. *it.* *Rzym* 16.IV.1667.

Sig. Seg.o Masini.

Z listu do króla adresat dowie się o stanie papieża. - Gaston nie pokazał kartki, o której Masini wspomina, i dlatego piszący te słowa nie wysłał go pośpiesznie, w charakterze kuriera. - W liście do króla zapomniał napisać, że sprawę biskupa Béziers przedstawił papieżowi i kardynałowi Chigi przed promocjami, pisał też o pluralità delle nomine. *Wie, że król francuski był z niego zadowolony. Ma nadzieję, że i król polski ceni jego działalność: wynagrodziłoby mu to niechęć papieża. - Dowiedział się, iż nuncjuszowi papież zakomunikował, że nie może się angażować finansowo, wobec tego, że wspomaga już Wenecję. - Sprawy kuriera i poczty w ogólności; zachowanie się Manciniego. - Nie pisze o kandydatach na papieża; możnaby napisać tomy o tym, co się tu mówi.*
S. 245/f.0196 r.-0199 r.

154. *it.* *Rzym* 16.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. powtarza, co pisał 2 kwietnia: dał list króla do papieża kardynałowi Chigi, gdyż nie mógł uzyskać audiencji u papieża. Odpowiedź poszła na ręce nuncjusza: papież nie może dać pomocy Polsce, gdyż wiele pieniędzy dał Wenecji.
S. 245/f.0199 r.-0199 v.

155. *it.* *Rzym* 16.IV.1667.

Sig. Fantoni.

Dziękuje za wiadomości o sejmie. Cieszy się, że król i królowa zdrowi. - Tu dwór przygotowuje się do śmierci papieża; co do wyboru nowego, autor listu nie robi żadnych przewidywań.
S. 245/f.0199 v.-0200 r.

156. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

List nadszedł, gdy zdrowie papieża się pogorszyło; papież już nie podpisuje żadnych dokumentów. - Nie ma z kim rozmawiać, nikt nie czyta memoriałów ani listów. - Jeśli chodzi o magisterium dla O. Selvatici, to trzeba czekać na nowego papieża.
S. 245/f.0209 r.

157. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Na następnej kapitule generalnej poprze sprawę O. Valarsoli (Volvasori?) i postara się, by nowy generał zaradził nieporządkom.
S. 245/f.0209 r.-0209 v.

158. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Szczegóły o chorobie papieża. Oleje św. są w pokoju chorego. Kilku ojców jezuitów śpi na Monte Cavallo, w pobliżu papieża. Na Monte Cavallo wszystko jest przygotowane do konklawe, które nie odbędzie się u św. Piotra ze względu na złe powietrze. - Papież przyjął tych kardynałów, którzy byli nieobecni na poprzedniej audiencji, m.i. kardynała Orsini; przemawiał do nich; z załączonej kartki król zobaczy, jak papież traktuje św. Kolegium, nawet w chwili śmierci. - Krewni papieża przyozdobili żałobnie pokoje; w każdej chwili może być wiadomość o śmierci.

S. 245/f.0209 r.-0210 r.

159. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Sig. Seg.o Masini.

Sprawy Gastona, poczty i kurierów. - Papież przyjął kardynałów, sam przemówił, ale nie można było z nim rozmawiać. - W mieście słychać tylko pasquinate. *Trudno wytłumaczyć sobie niechęć, jaką otoczony jest papież. - Piszący te słowa załącza listy do króla; co do breve, załatwi tę sprawę we właściwym czasie. - Przesyła tekst przemówienia papieża, prosi by go nie rozgłaszać. - Widzi z listów, że przyszły sejm nasuwa różne wątpliwości. Ale Bóg będzie się opiekował tym Królestwem. - Wyrazy żalu z powodu choroby królowej.*

S. 245/0211 r.-0212 r.

160. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Sig. Abbate Fantoni.

Dziękuje za list. Chciałby mieć lepsze wiadomości o zdrowiu królowej. Król, niezupełnie zdrowy, powinien się oszczędzać. - Papież cierpi bardzo. Oleje św. stoją w pokoju; trzech ojców jest stale w pobliżu. - Piszący te słowa był przyjęty z pięcioma innymi kardynałami. Papież przemówił; tekst wysłany królowi. - Konklawe będzie trudne; jest już w przygotowaniu.

S. 245/f.0212 r.-0214 v.

161. *it.* *Rzym* 23.IV.1667.

Monsig. di Béziers [*Bonsi*].

O. żałuje, że nie zdołał nic dla niego zrobić. Papież ma się źle; mówi się o nowym. Piszący te słowa będzie nadal zabiegał o kapelusz dla adresata. - Dziwi się, że Gastone nie dojechał jeszcze do Warszawy.

S. 245/f.0214 v.-0215 r.

162. *it.* *Rzym* 30.IV.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Listy królewskie nadeszły, gdy promocje były już dawno dokonane, a papież umierający. - Przy pierwszej możności O. wykona zlecenia

króla. - Choć nie o wszystkich swych krokach donosił, wielokrotnie wysuwał argumenty, mimo że papież starał się nie dopuszczać go do głosu.
S. 245/f.0221 r.-0222 r.

163. *it.* *Rzym* 30.IV.1667.
Sig. Seg.io Masini.
Załącza list do króla. Król ma rację, że skarży się na Rzym. Niestety, piszący te słowa nie może nic poradzić, wszystkie drogi były zamknięte. Kard. Chigi unikał rozmowy, nawet w sprawie Księżnej Palatynatu. - U innego papieża da się coś uzyskać, każdy zechce wynagrodzić zasługi Królestwa (Polskiego). - Oddał listy kardynałom Santa Croce i Vidoni. Nie sądzi jednak, by Vidoni popierał prośbę króla; został, zdaje się, najlepiej wyposażony przez papieża przy podziale dochodów. - Postawa biskupa Bonsi po niepowodzeniu potwierdza opinię o jego zaletach. Nuncjusz [Pignatelli] zrozumiał, że nie dostanie kapelusza, co było jego marzeniem i powodem przybycia do Polski. - Wszyscy już znają przemówienie papieża; król został poinformowany o nim w łagodniejszej formie przez autora tego listu. Gdyby papież chciał zrobić dokładnie rachunki, musiałby pamiętać o księciu de Créqui, do którego poszły trzy miliony; wiele pieniędzy poszło na servizi della Santa Sede, *ale nic prawie dla kardynałów, którzy, choć niby są « doradcami », w gruncie rzeczy są tylko widzami. - Wszelka działalność zawieszona - cierpią na tym sprawy Kościoła. - Przybył ambasador Hiszpanii; wymiana uprzejmości i zajście między dworzanami ambasadora Hiszpanii i ambasadora Francji.*
S. 245/f.0222 r.-0226 r.

164. *it.* *Rzym* 30.IV.1667.
Mons. di Béziers [*Bonsi*].
Odpowiedź na podziękowania biskupa za starania i zapewnienie o dalszym poparciu.
S. 245/f.0226 r.-0226 v.

165. *it.* *Rzym* 30.IV.1667.
Sig. Abbate Fantoni.
Jeśli listy przesłane przez Gastona wzbudziły zdziwienie, jeszcze większe zdziwienie wzbudzi promocja; wiadomość o niej, wysłana przez zwykłego kuriera, może dotarła wcześniej. - Podobnie zdarzyło się raz w Paryżu, że listy później wysłane nadeszły wcześniej i król nie został w porę poinformowany o promocji. - Nuncjusz [Pignatelli] musi być zmartwiony że nie dostał promocji, bo po śmierci papieża (Aleksandra VII) nikt go już nie poprze, a biskup Bonsi napewno dostanie kapelusz. - Kardynałowie zjeżdżają się w przewidywaniu rychłego konklawe. - Mały incydent między kardynałem Orsini a ambasadorem hiszpańskim, został załatwiony przez ambasadora francuskiego.
S. 245/f.0226 v.-0228 r.

166. *it.* *Rzym* 7.V.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. dostał listy od króla. Jeśli chodzi o promocję (dla biskupa Bonsi), żałuje, że jej nie uzyskał; listu papieżowi nie mógł doręczyć z powodu jego stanu; kardynał Chigi też nie udziela audiencji. - Stosownie do życzenia króla, radzi się z ambasadorem Francji. Na razie nie warto przedstawiać listów w sprawie nominacji, ani kardynałowi Chigi, ani św. Kolegium, bo po śmierci papieża wszystko pójdzie w zapomnienie. - W listach królewskich lepiej nie wychodzić poza wyrażenie racji zasadniczych - inne racje wyrazić raczej w formie informacji niepodpisanych, a więc pisanych z większą swobodą. Jeśli król chce odprawić nuncjusza, to demonstracja ta będzie skuteczniejsza niż argumenty; ale piszący te słowa nie chce dawać rad. Na kardynałów Vidoni i Santa Croce nie należy liczyć. - Król nie powinien mieć żalu do kardynała Dolfino, ani do Republiki Weneckiej, gdyż nie stanowili oni przeszkody dla propozycji króla. - Doni nie przybył jeszcze do Rzymu; na zlecenie króla ma potem pojechać do Neapolu. - Wiadomość o promocji przyszła spóźniona, gdyż nie mogła pójść przez kuriera papieskiego. Odbył się konsystorz; autor listu, na znak sprzeciwu, nie zdjął biretu na słowa papieża: quid vobis videtur; *po konsystorzu wyjechał z Rzymu, by nie brać udziału w uroczystościach i mówił otwarcie, co myśli o nominacjach.*

S. 245/f.232 r.-236 r.

167. *it.* *Rzym* 7.V.1667.

Sig. Cristoforo Masini.

Załącza list w odpowiedzi na cztery listy królewskie. Listy są świetnie napisane, ale papież nie może już ich przeczytać. Zostaną na przyszłość; teraz i tak nie ma wakującego kapelusza. Nie można dostać audiencji nawet u kardynała Chigi. Król został skrzywdzony, nie ulega wątpliwości; piszący te słowa nie opisał szczegółowo, jak został przyjęty przez papieża, żeby nie rozdrażniać umysłów. - Martwi się chorobą królowej. - Nie dziwi się, że ktoś o nim źle mówi, taka jest moda na dworze. - Jeśli król odprawi nuncjusza, będzie zrozumiany w Rzymie. Ale kardynał (autor listu) nie daje rad, woli być pośrednikiem pokoju, nie skarg. - Opisał, co zaszło między papieżem Urbanem a królem Władysławem; jeden egzemplarz dał kardynałowi Chigi, drugi wysłał do Polski, ale wyśle jeszcze jeden. - Podziwu godna jest skromność biskupa Béziers. - Teraz nie ma wakansu w św. Kolegium; papież prędzej uwolni swój własny kapelusz, niż da nowy. - Zjeżdżają się kardynałowie.

S. 245/f.0236 r.-0238 v.

168. *it.* *Rzym* 7.V.1667.

Al sig. Masini.

O. jest rad, że adresat dobrze przyjął jego szczerość. Nie chce słyszeć kto i o czym źle go informował. Co do Sernicoli, jeśli uchybił w tytułach (adresatowi), zapewne z nieświadomości. Wobec trudności trzeba było skorzystać z jego usług. - Bodesson, zaproponowany przez Manciniego jako spedizionario, *zajmujący się dokumentami*

arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, porobił nadużycia; chciał więcej pieniędzy, niż się należało i nawet chciał zatrzymać bullę. - Lepiej załatwiał sprawy Karol Monti, którego król zdjął z urzędu, za to, że się tytułował agentem króla, choć przecie był nim w istocie.
S. 245/f.0238 v.-0240 v.

169. *it.* *Rzym* 7.V.1667.
Mons. V.o di Béziers.
O. wyraża podziw dla postawy, jaką zajął adresat po odmowie nominacji przez papieża i ufa, że w przyszłości starania zostaną uwieńczone dobrym skutkiem.
S. 245/f.0240 v.-0241 r.

170. *it.* *Rzym* 7.V.1667.
Sig. Fantoni.
Pisma, które nadeszły, nie mogą być przedstawione papieżowi, a i kardynał Chigi nie daje audiencji. Sprawy stoją i ponoszą większe szkody niż w czasie sede vacante. - Chi puote non dà rimedi, e chi vuole non puote. - *Zjeżdżają się kardynałowie.*
S. 245/f.0241 r.-0242 r.

171. *it.* *Rzym* 7.V.1667.
Sig. Pauolo Doni.
Dziękuje za załatwienie spraw osobistych. - Król prosi, by dać adresatowi pewne zlecenia. - Przykre mu są przeciwności, ale nie wie jak je odwrócić. - Papież jeszcze żyje - restando la città in abbandono totale.
S. 245/f.0242 r.-0242 v.

172. *it.* *Rzym* 14.V.1667.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
O. cieszy się, że król wytłumaczył sobie właściwie odrzucenie nominacji. Piszący te słowa działał w porozumieniu z ambasadorem francuskim; rozmawiał z kardynałem Chigi i przemawiał na konsystorzu nie obawiając się narazić papieżowi. - Teraz trzeba było zawiesić akcję; nie ma wakansu, a papież jest umierający. - Przygotowuje się konklawe.
S. 245/f.0243 r.-0243 v.

173. *it.* *Rzym* 14.V.1667.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
Król prosił o « magisterium » dla O. Selvatico, augustianina; papież nie podpisuje żadnych dokumentów, nie można więc uzyskać brewe. Ale wkrótce odbędzie się kapituła; zwykle nowy generał ma prawo do 80 mianowań. Piszący te słowa rozmawiał już na ten temat z protektorem zakonu, kard. Pallotta.
S. 245/f.0243 v.-0244 r.

174. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Przeczytał protektorowi augustianów list króla z prośbą, by zaradzić nieporządkom w zakonie. Kardynał protektor Pallotta uczyni to z okazji kapituły. - Co do O. Volvasori, poleconego przez króla na generała, jest on wysoko ceniony.

S. 245/f.0244 r.-0244 v.

175. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

Zawiadamia, że wysyła list do króla w sprawie augustianów, O. Volvasori i O. Selvatico. - Co do nominacji, słowa były daremne, i tak wiadomo było, że król ma słuszność. Przydałaby się demonstracja (odprawienie nuncjusza); inaczej można było sądzić, że królowi nie bardzo zależy na nominacji. Obecnie jednak krok taki nie byłby użyteczny; papież umiera. Z nowym papieżem nie można zaczynać ostro. - O. dziękuje za przesłanie ustępu, dotyczącego jego osoby; widać, jak dalece kardynał Chigi odczuł skargi piszącego te słowa i jego wstrzymanie się od uroczystości z okazji nominacji. - Z Mancinim porozumie się. - Mi edifico del parlare del nunzio, *ale do Rzymu tenże chyba pisał inaczej. Sądzi, że stąd pochodzi odmowa audiencji.*

S. 245/f.0244 v.-0246 v.

176. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

M. Vesc. di Béziers.

Sam jest więcej zmartwiony zawodem, niż adresat - choć niczego nie zaniedbał w staraniach o kapelusz. Ma przekonanie, że w przyszłości zasługi biskupa Béziers będą wynagrodzone.

S. 245/f.0246 r.-0246 v.

177. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Sig. Pauolo Doni.

Tu nic nowego i działać nie można. - O. pokaże adresatowi wiadomości z Polski, jak ten będzie w Rzymie. - W Rzymie śmieją się ze skarg Polski: pisano, że chcą usunąć nuncjusza, ale tego nie uczyniono; non faranno apprendere gran timore. *A przecie nuncjusz im nie był potrzebny dla uzyskania pomocy.*

S. 245/f.0246 v.-0247 r.

178. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Aggiunta [*Paolo Doni*].

Nie oddał listów kardynałom Santa Croce i Vidoni, gdyż okoliczności nie pozwalają na działanie.

S. 245/f.247 r.

179. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Przyszedł list w sprawie nominacji; nie można rozmawiać z papieżem, który ma się coraz gorzej. Przyjął oleje św. Kard. Chigi zwołał kardynałów, ale nie zostali dopuszczeni do papieża; oburzeni oświadczyli, że nie przybędą więcej, o ile nie będą mieli pewności, że zobaczą papieża. W nocy przez godzinę papież był jak martwy. Rano kardynałowie zostali wpuszczeni kolejno do pokoju papieża. - Kardynałom Santa Croce i Vidoni autor listu doręczył pisma królewskie.

S. 245/f.0253 r.-0254 r.

180. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Sig. Masini.

Kardynał odsyła list, nie wiadomo do kogo skierowany. - Od dnia promocji papież ma się coraz gorzej. Może przed odjazdem kuriera będzie już wiadomość o śmierci papieża.

S. 245/f.0254 r.-0254 v.

181. *it.* *Rzym* 14.V.1667.

Sig. Abbate Fantoni.

O. dostał list con un foglio volante. - *Ma nadzieję, że król roztropnością swoją opanuje niepokoje. - Zapewne nowy papież da pomoc tak potrzebną dla dobra religii. Papież długo pozostaje w agonii; Bóg mu to policzy. Przyjął oleje św. Kard. Chigi zwołał kardynałów, ale dziś dopiero zostali dopuszczeni do pokoju papieża. - Konklawe będzie długie.*

S. 245/f.0254 v.

182. *it.* *Rzym* 22.V.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Dziś w niedzielę umarł papież. Za 10-11 dni zacznie się konklawe.

S. 245/f.0257 v.

183. *it.* *Rzym* 22.V.1667.

Sig. Masini.

Załącza list do króla o śmierci papieża.

S. 245/f.0257 v.

184. *it.* *Rzym* 28.V.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. podał wiadomość o śmierci papieża przez kuriera nadzwyczajnego, wysłanego do Wiednia. Teraz odbędą się egzekwie, a w czwartek konklawe. Prosi o modlitwy. - Za życia papieża nie mógł oddać listów króla, gdyż nie mógł uzyskać audiencji. Radził się, czy - sede vacante - *oddać listy św. Kolegium. Kardynałowie Vidoni i Santa Croce odradzali, ambasador francuski był za tym. - Piszący te słowa złożył w imieniu króla kondolencje i doręczył św. Kolegium list. List był ze skargami na zmarłego papieża, wobec tego kardynał*

Orsini z trudem uzyskał możność odczytania go; poparł przy tym racje króla. Teraz św. Kolegium musi odpowiedzieć. Projekt listu, w którym broni się papieża, miał formę nieco ostrą, tak, że kardynał Orsini nie zgodził się na nią. - Decyzje króla co do nuncjusza trzeba zawiesić, zanim się sprawy nie wyjaśnią.
S. 245/f.0261 r.-0263 r.

185. *it.* *Rzym* 28.V.1667.

Sig. Seg.rio Masimi.

Dziękuje za wiadomość, jakie tytuły przysługują podkanclerzemu i o tym, że audiencje nuncjusza zostały zawieszone; było to posunięcie słuszne: w ten sposób tutejszy dwór nauczy się liczyć także i z tymi, którzy są daleko.
S. 245/f.0263 r.

186. *it.* *Rzym* 2.VI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Były przygotowane dwa listy do króla: odpowiedź na kondolencje i na poruszaną sprawę. Tymczasem kard. Pallavicini wystosował list w innym brzmieniu; nie można się było spodziewać niczego więcej po Kolegium, złożonym ze zwolenników zmarłego papieża. W załączeniu dwa odpisy listów: ten który został odrzucony i ten, w którym poczyniono drobne zmiany.
S. 245/f.0267 r.-0268 r.

187. *it.* *Rzym* 2.VI.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

O. załącza list św. Kolegium do króla i dwa bruliony: jeden bardzo krytykowany, drugi, który uległ małym zmianom. - Dziś wieczór zaczyna się konklawe. Głowy koronowane nie wypowiedziały się jak dotąd za nikim.
S. 245/f.0268 r.-0269 r.

188. *it.* *Rzym* 18.VI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Jak tylko dowiedział się o śmierci królowej, zanim jeszcze otrzymał list królewski, O. napisał do króla. Teraz ponawia wyrazy współczucia. Królowa, tak pełna cnót, była przygotowana do przeniesienia się z tronu ziemskiego na niebieski.
S. 245/f.0277 r.

189. *it.* *Rzym* 18.VI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Nie wiele może odpowiedzieć na list z 17 maja: papież Aleksander (VII) już umarł, nowego jeszcze nie ma. Jak będzie wybrany, kardynał wykona zlecenie króla. Pokaże list kardynałom Santa Croce

i Vidoni. Może w każdym razie zapewnić, że Aleksander nie użył słowa la persona grata *tylko:* la persona meritevole e degna.
S. 245/f.0277 r.-0277 v.

190. *it.* *Rzym* 18.VI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Listem z 29 maja król poleca starania, by wizytatorzy franciszkanów w Polsce byli nationali. *Uzyskał to z pewnymi trudnościami.*
S. 245/f.0277 v.-0278 r.

191. *it.* *Rzym* 18.VI.1667.

Seg.rio Masini.

O. pisze z konklawe, gdzie dostał wiadomość o śmierci królowej i list o « nominacji ». Załącza odpowiedzi na nie i zapewnia, że wykona to, o czym król pisze w liście odręcznym. Odpowiada też w sprawie wizytatorów franciszkanów. - Św. Kolegium wystosowało, na ręce nuncjusza, list do króla, namawiając go, by się ożenił z Austriaczką. - Nabożeństwo za królową u św. Stanisława odbędzie się po konklawe. Życzy dobrego sejmu. - O rzymskim « sejmie » nie mówi nic, bo nie wolno: zresztą nic nie wiadomo.
S. 245/f.0278 r.-0279 r.

192. *it.* *Rzym* 25.VI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał powtarza podaną już wiadomość o wyborze papieża, w osobie kardynała Rospigliosi. Uzyskał 31 głosów in scrutinio, 30 in accesso; *dwa były głosy przeciwne. Kardynałowie francuscy i fakcja francuska* è stata in tutto direttrice del Conclave.
S. 245/f.0282 r.

193. *it.* *Rzym* 25.VI.1667.

Al med.o Re [*Jan Kazimierz*].

Na audiencji u papieża O. przedstawił stan spraw polskich, sprawę nominacji, konieczność pomocy. Papież mówił o wojnach, o Krecie i Dalmacji, ale nie o Polsce. Powiedział, że napisał własnoręcznie list do króla i dał do zrozumienia, że uważa sprawy polskie za ważne. Co do nominacji, powiedział papież, że obietnica, to dług poprzednika: nie ma obowiązku go spłacać. Mówiąc o liście króla, czytanym przez św. Kolegium, podkreślił, że król zarzucał zmarłemu papieżowi niedotrzymanie obietnicy i to sprawiło przykrość słuchającym. Kardynał Orsini wyjaśniał sprawę rzekomego powiedzenia o persona grata *i dyskusję o nominacji nuncjuszów. Wydaje się, że papież chce przez nuncjusza wpłynąć na króla, by nie nalegał na « nominację », a w Rzymie znajdzie się ktoś, kto powie, że królowi na niej nie zależy. - Kardynał Orsini radził się z ambasadorem francuskim i zrobił co było w jego mocy, ale na pierwszej audiencji nie mógł więcej nalegać.*
S. 245/f.0285 v.-0288 r.

194. *it.* *Rzym* 25.VI.1667.

Sig. Masini.

Z listów do króla zobaczy, co protektor przeszedł na audiencji u papieża. Papież czeka na odpowiedź nuncjusza, zanim się wypowie. Jest b. uprzejmy, wykazuje troskę o swych poddanych. Posłał siostrzeńca do króla Francji, by interweniował w sprawie pokoju. Nabożeństwo za królową odbędzie się po koronacji. - Trudności z umieszczeniem herbu królowej na kościele św. Stanisława w czasie egzekwii. - Dziękuje za wiadomość o dobrym zakończeniu sejmu.
S. 245/f.0288 r.-0289 r.

195. *it.* *Rzym* 25.VI.1667.

Mons. di Béziers [*Bonsi*].

Zapewne adresat wie od ambasadora francuskiego, co piszący te słowa dla niego czyni; pisze do króla o tym obszernie. Wybór papieża został przyjęty z radością. Bóg da dobre rządy. Fakcja francuska kierowała konklawe.
S. 245/f.0289 r.-0289 v.

3.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA NELL'ANNO 1667 DA LUGLIO FIN A DECEMBRE

II. G.T. III.
246.

196. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. otrzymał list z 24 maja w sprawie nominacji. Jak pisał w poprzednim liście, rozmawiał z papieżem na pierwszej audiencji, choć powinna ona była być di puro complimento. *Ambasador Francji też poprze tę sprawę na najbliższej audiencji.*
S. 246/f.0001 r.-0001 v.

197. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

Al medesimo Re [*Jan Kazimierz*].

Kardynał Vidoni wpływa niekorzystnie na papieża w sprawie nominacji; może sugeruje, że król zmieni swoją wolę, czemu król powinien zaprzeczyć. - O. przesyła niniejszy list na ręce biskupa Béziers, gdyż nie chce, by wpadł w ręce Masiniego, który jest z kardynałem Vidoni w zażyłych stosunkach.
S. 246/f.0001 v.-0002 r.

198. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

M. di Béziers [*Bonsi*].

Posyła list do króla na jego ręce, nie na ręce Masiniego, gdyż wówczas dowiedziałby się o nim kard. Vidoni który działa przeciwko kardynałowi Orsini. Niech król odpowie tą samą drogą. - Na pierwszej audiencji u papieża piszący te słowa wystąpił w sprawie biskupa (adresata), uczyni to także ambasador francuski.
S. 246/f.0002 r.-0002 v.

199. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

Sig. Masini.

Kardynał otrzymał listy króla w sprawie nominacji. Zrobił, co mógł; ambasador francuski również obiecał pomówić o tym z papieżem na audiencji. Zdaje się, że papież jest dobrze usposobiony do króla, ale są też i przeciwnicy. - Mancini zapytał, czy ma sam doręczyć list papieżowi, czy zrobi to kardynał Orsini: ten odpowiedział, że ma decydować o tym ambasador, który tę sprawę załatwia.
S. 246/f.0002 v.-0003 v.

200. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

Sig. Masini.

O. cieszy się, że sejm się szczęśliwie zakończył. Miał urządzić nabożeństwo żałobne za królową, ale kardynał Santa Croce chory, a poza tym dowiedział się, że w Warszawie egzekwie odbędą się dopiero we wrześniu (przy przeniesieniu zwłok); postanowił więc poczekać i dowiedzieć się od króla, w jakiej formie ma być nabożeństwo, w jakiej cenie, i czy pieniądze na to da p. Doni; czy król chce, by zaprosić też kardynałów francuskich i hiszpańskich, bo całe Kolegium niepodobna zapraszać: kościół jest mały i duszny. Kto ma wygłosić mowę żałobną? Potrzebna jest notatka o życiu królowej. - Przybywają krewni papieża.

S. 246/f.0003 v.-0005 v.

201. *it.* *Rzym* 2.VII.1667.

Al sig. Doni.

O. dziękuje za gratulacje. Rozmawiał już z nowym papieżem; idzie to ciężko, papież mówi, że nie chce płacić długów poprzednika. - Autor listu odkłada nabożeństwo za królową, czeka na wskazówki; zresztą i w Polsce egzekwie odbędą się dopiero we wrześniu. - Przybywają krewni papieża.

S. 246/f.0005 v.-0006 r.

202. *it.* *Rzym* 9.VII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Ambasador francuski miał audiencję u papieża i podjął sprawę nominacji; sam napisze o tym do biskupa Béziers. - Papież napisał własnoręcznie list do króla. Może w odpowiedzi będzie można poruszyć znów tę sprawę.

S. 246/f.0023 v.-0024 r.

203. *it.* *Rzym* 9.VII.1667.

Sig. Masini.

O. załącza list do króla o audiencji ambasadora francuskiego. Na pierwszym konsystorzu będą poruszane sprawy biskupstw, a ponieważ Bodesson, który zajmował się wysyłaniem dokumentów na stolicę gnieźnieńską źle się zachował, i nawet zatrzymał bullę, by uzyskać zapłatę większą niż należało, piszący te słowa poprosił Manciniego, by dokumenty dał p. Ghisleni. - Siostrzeńcy papieża złożyli kardynałowi Orsini wizytę. Na jego dworze żałoba, jak po śmierci królowej-matki francuskiej.

S. 246/f.0024 r.-0025 r.

204. *it.* *Rzym* 16.VII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Protektor otrzymał przez Masiniego list króla, nie podpisany, z prośbą, by go przyjął, jakgdyby miał podpis. Król żąda, by doręczyć papieżowi list królewski z 5 kwietnia. Kardynał Orsini oddał go Kolegium kardynalskiemu, sede vacante. *Kolegium broni-*

ło zmarłego papieża. - Na pierwszej audiencji u nowego papieża piszący te słowa a także i ambasador francuski poruszyli sprawę nominacji. Papież jednak czeka na odpowiedź króla na jego list odręczny.
S. 246/f.0035 r.-0036 r.

205. *it.* *Rzym* 16.VII.1667.

Sig. Masini.

Z listu do króla adresat dowie się, co kardynał zrobił dotąd: z papieżem teraz nie ma po co rozmawiać, bo papież czeka na odpowiedź króla. Stara się więc rozmawiać z otoczeniem papieża, by je przekonać, że król « nominacji » nie zmieni. Tu mają nadzieję, że król ożeni się z Austriaczką i zmieni całą politykę. Tymczasem piszący te słowa dowiaduje się z foglio d'avvisi, *że król chce wycofać się do klasztoru. - Co do kardynała Vidoni, dobrze że podejrzenia się nie sprawdziły, ale lepiej być czujnym. Na dworze jest wiele intryg. - O. współczuje Masiniemu w chorobie oczu i że oddał się w ręce lekarzy. - O śmierci papieża nie napisał przez kuriera nadwyczajnego, bo wiedział, że wiadomość się i tak rozejdzie, a chciał podać szczegóły. (Na marginesie: Napisał przez nadzwyczajnego kuriera o śmierci papieża i od barona Siri dowiedział się, dlaczego list spóźnił się do Wiednia). - Dziękuje za wiadomości, ale sądzi, że w tym roku Turcy się nie ruszą. - Na list z 16-go, - pisany częściowo szyfrem - odpowiada, że to co adresat pisze nie jest nowiną; i że* star a cavallo del fosso *nie byłoby mu łatwo, ze względu na tuszę. - Papież udziela audiencji i zaczyna załatwiać sprawy. Na przyszłym konsystorzu będzie się mówić o* Chiese vacanti. *- O. zarządził u siebie żałobę z powodu śmierci królowej.*
S. 246/f.0036 v.-0039 v.

206. *it.* *Rzym* 16.VII.1667.

Mr. di Béziers [*Bonsi*].

Przed śmiercią papieża nie można było nic zrobić dla nominacji adresata. Z nowym papieżem O. już rozmawiał, jak to już podawał do wiadomości; będzie działał wspólnie z ambasadorem Francji.
S. 246/f.0039 v.-0040 r.

207. *it.* *Rzym* 16.VII.1667.

S. Fantoni.

O. wiedział, że wiadomość o śmierci papieża nadejdzie prędko; napisał o tym, ale kurier zatrzymał się w Wiedniu. (Przebija przekreślone zdanie: nie napisał, bo uważał, że nowina dojdzie bez jego listu). - Nie miał okazji do drugiej audiencji; do przybycia Sig. Abbate [*Rospigliosi*] *nie będzie żadnych zmian w nuncjaturach itd. - Dziękuje za wiadomości, sądzi że nie ma powodu do obaw i Bóg będzie się opiekował tym królestwem.*
S. 246/f.0040 r.

208. *it.* *Rzym* 23.VII.1667.

Sig. Pauolo Doni.

Nabożeństwo za królową odłożone: oczekuje się instrukcji co do szczegółów i co do kosztów. Sam kardynał nie ma na to funduszów. Nie wie, co radzić adresatowi, czy w Neapolu jest kościół polski, jak w Rzymie, i czy w podobnych okolicznościach były tam takie nabożeństwa?

S. 246/f.0051-0052 r.

209. *it.* *Rzym* 23.VII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Po naradzie z ambasadorem francuskim, O. postanowił odłożyć wręczenie listu papieżowi, który czeka teraz na odpowiedź króla. Wobec tego, że król nie przysłał jeszcze papieżowi gratulacji, pierwszy list nie może zawierać prośby o nominację. - Papież odbył konsystorz per giurare le bolle *i by podziękować św. Kolegium. W przemówieniu mówił m.i. o niebezpieczeństwie tureckim, wymieniał Kretę i Dalmację, ale nie Polskę. - Omawiano propozycje co do stolic biskupich w Wilnie i Łucku; papież ogłosił jubileusz.*

S. 246/f.0052 r.-0053 v.

210. *it.* *Rzym* 23.VII.1667.

Sig. Masini.

O. otrzymał listy; po naradzie z ambasadorem francuskim postanowił listu króla nie doręczać. Król musi przysłać najpierw list gratulacyjny. Zdaje się, że papież, choć jest bardzo uprzejmy, stoi twardo na negatywnym stanowisku w sprawie nominacji.

S. 246/f.0053 v.-0054 v.

211. *it.* *Rzym* 23.VII.1667.

Sig. Masini.

Martwią kardynała wiadomości o nowym najeździe Tatarów; zapowiada on gorsze rzeczy: pretensje Turcji do Ukrainy. Oby ambasador wrócił wolny ze swej misji. - I w Rzymie chodzą pogłoski, że król chce abdykować - zamiar ten jest krytykowany. Król powinien ożenić się ponownie. - Dobrze, że nuncjusz został przyjęty przez króla; wobec tego, że jest nowy papież, demonstracja jest już niepotrzebna. Zresztą od stosunków z nuncjuszem będzie zależeć w dużej mierze sąd papieża o królu.

S. 246/f.0054 v.-0055 v.

212. *it.* *Rzym* 23.VII.1667.

S. Fantoni.

Dobrze, że król przyjął znów nuncjusza, aby wykazać, że żal do Aleksandra skończył się ze śmiercią papieża. Zobaczymy, czy nowy papież da się przekonać w sprawie nominacji; zdaje się, że ma ojcowskie serce dla bliskich i dalekich. Dba bardzo o sprawiedliwość dla ludu.

S. 246/f.0055 v.-0056 r.

213. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

Sr. Seg.rio Masini.

O. wyraża współczucie z powodu choroby oczu. - W sprawie nominacji nic nowego, bo papież czeka na odpowiedź króla. - Pogłoski o abdykacji króla robią tu złe wrażenie. - Zmiany w urzędach nastąpią po przybyciu opata Rospigliosi; pewno i promocja będzie odłożona do tego czasu.

S. 246/f.0071 r.-0072 r.

214. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

S. Fantoni.

O. dziękuje za wiadomości. Może groźby tureckie mają tylko wpłynąć na bieg rokowań - to jest turecki zwyczaj. - Prosi, by zapewnić biskupa Béziers, że czyni dla niego wszystko, co możliwe.

S. 246/f.0072 r.-0072 v.

215. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

Sig. Pauolo Doni.

Przybył Filippo Vecchi z listem od króla, z gratulacjami i z nowym, gwałtownym żądaniem nominacji dla biskupa Béziers. Poprosił więc papieża o audiencję.

S. 246/f.0072 v.

216. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

Sig. Masini.

Nadjechał kurier z listami króla. List od biskupa Béziers piszący te słowa odniósł ambasadorowi (francuskiemu); list króla doręczy papieżowi na audiencji, a po gratulacjach poruszy sprawę biskupa Béziers. Zgodnie z wolą króla porozumiał się z kardynałami Vidoni i Santa Croce. - O listach i kurierach.

S. 246/f.0073 r.-0074 r.

217. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. otrzymał listy, naradzał się z ambasadorem francuskim, i kardynałami Vidoni i Santa Croce; postanowił prosić o audiencję, by złożyć gratulacje od króla i mówić o kapeluszu.

S. 246/f.0074 r.-0074 v.

218. *it.* *Rzym* 30.VII.1667.

Aggiunta al Masini.

Co do odpowiedzi św. Kolegium, O. poinformuje się, czy już w ten sposób listy bywały pisane. Ma też zastrzeżenia co do słowa: permolestum.

S. 246/f.0074 v.-0075 r.

219. *it.* *Rzym* 6.VIII.1667.

Sr. Pauolo Doni.

O. żałuje, że nie mógł zrobić nic dla adresata. - Przybył Vecchi, ma załatwić także i sprawy Masiniego w Neapolu. - Od papieża dotąd nie zdołał nic uzyskać; mówi, że nie chce pagare li debiti dell'Antecessore. *Wychwalał króla, ale napomknął o « nominacji » dotyczącej kandydata* nationale, *lub nuncjusza.*

S. 246/f.0080 r.-0081 v.

220. *it.* *Rzym* 6.VIII.1667.

Mr. di Béziers [*Bonsi*].

Kardynał nie powtarza szczegółów audiencji, zreferował je królowi. Przez dwie godziny przytaczał argumenty, ale papież stoi twardo na swym stanowisku. Kardynałowie Santa Croce i Vidoni otrzymali tę samą odpowiedź. Żałuje, że sprawa nie robi postępów.

S. 246/0081 v.-0082 r.

221. *it.* *Rzym* 6.VIII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. wspominał już, że prosił o audiencję: trwała ona dwie godziny. Przedstawił gratulacje króla. Papież odpowiedział bardzo uprzejmie, ale gdy przyszło do nominacji, odpowiedział niechętnie i wymijająco. Na argumenty kardynała Orsiniego przytaczał inne argumenty; odpowiedział wreszcie, że król powinien się zwrócić o sprawiedliwość do zmarłego papieża, i że non li piaceva dar parola in quel che non poteva fare. - *Taką samą odpowiedź dostali od papieża ambasador francuski i kardynałowie Santa Croce i Vidoni. - Mówił też z papieżem o nuncjuszu, mając w pamięci, że król pragnie takiego,* che fosse solamente vassallo del papa.

S. 246/f.0082 r.-0086 r.

222. *it.* *Rzym* 6.VIII.1667.

Sig. Masini.

Kardynał w liście do króla pisze obszernie. Do tych wiadomości dodaje, że nie ma wielkiej nadziei na kapelusz dla biskupa Béziers. Tu sądzą, że król ożeni się z Austriaczką i zmieni kandydata do nominacji. Sam papież pisał do króla o małżeństwie. - O. jeszcze nie przedstawił listów od króla św. Kolegium. - W tej chwili nadszedł ktoś z Sekretariatu Stanu: przyniósł brewe papieskie dla króla oraz listy do króla i do nuncjusza. - Kardynałowie się rozjeżdżają. - Wiadomości z otoczenia papieskiego.

S. 246/f.0086 r.-0088 v.

223. *it.* *Rzym* 6.VIII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Papież przesyła brewe z odpowiedzią na gratulacje króla. - Załącza się tu także listy uwierzytelniające dla nuncjusza.

S. 246/f.0088 v.-0089 r.

224. *it.* *Rzym* 13.VIII.1667.

Sig. Masini.

O. nadal naradza się z ambasadorem francuskim, ale osobiście nie widzi możliwości nominacji dla biskupa Béziers. Obawia się, że ktoś szkodzi sprawie. - Sam jest w dobrych stosunkach z papieżem, jeszcze z jego czasów kardynalskich. - Cały dwór czeka na przybycie opata Rospigliosi z Paryża; bez niego nie może być żadnych zmian, ani promocji. - O. Bianchi prosił, by piszący te słowa przemówił za nim do papieża w imieniu króla; ale nie uważał za stosowne prosić papieża o biskupstwo, skoro odmawia królowi kapelusza.

S. 246/f.0094 r.-0095 v.

225. *it.* *Rzym* 13.VIII.1667.

Sig. Fantoni.

O. zrobi, co może dla biskupa Béziers. - Wszystkie sprawy czekają na opata Rospigliosi. - Pośrednictwo papieża zostało przyjęte przez króla Francji, ale do zawieszenia broni jeszcze nie doszło. - Pokój między Anglią, Holandią i Danią to rzecz wielka, a trzeba dodać jeszcze ligę Francji z Portugalią.

S. 246/0095 v.-0096 r.

226. *it.* *Rzym* 13.VIII.1667.

[*Do Pawła Doni*].

Jeśli kard. Vidoni i p. Mancini są w tak dobrych stosunkach z papieżem, powinni się postarać o promocję biskupa Béziers, by przysłużyć się królowi, a nie tylko korzystać z jego łask. - Co do Giannuzziego, panuje zdziwienie, że król chciał skorzystać z jego usług. Ma on łaski « w pałacu », gdyż udziela wiadomości, co piszą z Polski: jest w przyjaźni z Masinim. (Na początku listu słowo: Cifra.)

S. 246/f.0096 v.-0097 r.

227. *it.* *Rzym* 13.VIII.1667.

Sig. Doni.

Zapewne adresat nie zdziwi się odpowiedzią papieża na list z Polski. Niektórzy łudzą papieża, że król zmieni « nominację ». - Zmiany na dworze i promocje zależą od opata Rospigliosi, który jeszcze 29-go był w Paryżu. - Król francuski przyjął pośrednictwo papieża, ale nie rezygnuje z ofensywy, korzystając, że nie znajduje oporu. - Rozważania o pokoju między Anglią, Danią i Holandią, o lidze między Francją a Portugalią. - Wiadomość o pokoju z Hiszpanią okazała się nieprawdziwa. - Sprawy obsadzenia biskupstw, che è una materia di tanta pietà.

S. 246/f.0097 r.-0098 r.

228. *it.* *Rzym* 20.VIII.1667.

Sig. r. Masini.

Na audiencji u papieża O. wspomniał, że ktoś napisał do Polski, jakoby piszący te słowa nie był w łaskach u papieża. Papież powiedział, że są to solite dicerie della corte. - *Była poruszana sprawa*

nominacji, ale choć papież się nie wypowiada wyraźnie, sprawa nie jest beznadziejna. - Co do listów z 20 lipca, trzeba zaznaczyć, że wyrażenie « persona grata » nie zostało nigdy użyte przez papieża. Nuncjusz chciał otrzymać kapelusz nie prosząc (króla); chciał być proszonym. - Rozważania o kurierach i korespondencji. - Martwią go wiadomości o napaściach Tatarów i Kozaków. - O. Bianchi chce, by kardynał Orsini wyjednał mu u papieża beneficja, ale nie jest to odpowiedni moment, gdyż papież odmówił królowi kapelusza. - P. d'Alibert chciałby służyć królowi w charakterze jego rezydenta w Wenecji; prośba, by adresat zmiarkował, czy można o to u króla zabiegać.
S. 246/f.0106 r.-0108 r.

229. *it.* *Rzym* 20.VIII.1667.
Sr. Abb.te Fantoni.
O. dziękuje za avvisi, *cieszy się, że król miał przychylny list od papieża. - Martwi się najazdem Tatarów i Kozaków. - W Rzymie oczekują, że król się ożeni. - Spodziewane są: przyjazd siostrzeńca papieskiego, jego promocja, a potem zmiany na urzędach. - Hiszpanie ogłosili* un bando rigoroso, *by Francuzi opuścili Neapol w ciągu 12 dni.*
S. 246/f.0109 r.-0110 r.

230. *it.* *Rzym* 27.VIII.1667.
Sr. Seg.rio Masini.
Nadszedł list króla do papieża w sprawie nominacji; został on doręczony sekretarzowi Stanu, kard. Azzolino. Piszący te słowa nie poprosi o audiencję, gdyż właśnie w tej samej sprawie trzy razy przemawiał niedawno. - Z przybyciem opata [*Rospigliosi*] *wyjaśnią się sprawy zmian w urzędach i w nuncjaturach. - List króla do nuncjusza bardzo grzeczny i rozsądny. - O. powtarza treść swych poprzednich listów: sprawy nominacji, pokój między Francją, Anglią i Holandią, liga między Francją i Portugalią.*
S. 246/f.0118 r.-0119 r.

231. *it.* *Rzym* 27.VIII.1667.
Mr. de Béziers [*Bonsi*].
List w odpowiedzi na podziękowania biskupa Béziers za zabiegi. Zapewnia o dalszych staraniach.
S. 246/f.0119 v.-0120 r.

232. *it.* *Rzym* 27.VIII.1667.
Sig. Fantoni.
O. cieszy się, że Tatarzy zostali pobici; nie dziwi się wiadomościom o Kozakach, którzy si lasciano condurre da ogni vento. - *Przybycie opata* [*Rospigliosi*] *da początek zmianom. Nie było ich dotąd wiele, tylko* applicatione del Papa al sollievo della città e dei suoi sudditi, con sradicare molti pernitiosi abusi et angarie.
S. 246/f.0120 r.-0121 r.

233. *it.* *Rzym* 27.VIII.1667.

Sr. Doni.

Co do nominacji - stoi się w miejscu. Trzykrotnie O. mówił z papieżem, król napisał list odręczny. - Opat [Rospigliosi] wkrótce tu przybędzie.

S. 246/f.0121 r.-0122 r.

234. *it.* *Rzym* 3.IX.1667.

Sig. Segr.rio Masini.

Opat Rospigliosi jeszcze nie całkiem zdrów i nie może podjąć dalszej podróży. - Ambasador Hiszpanii przez swego dworzanina przeprosił ambasadora Francji za incydent z karetą.

S. 246/f.0164 r.-0164 v.

235. *it.* *Rzym* 3.IX.1667.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za wiadomości liczne i ciekawe. - Opat ma się lepiej, ale nie podjął jeszcze dalszej podróży. - Incydent między ambasadorem Hiszpanii i ambasadorem Francji został załagodzony.

S. 246/f.0164 v.-0165 r.

236. *it.* *Rzym* 10.IX.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał załatwi zlecenie króla, by poprzeć Kazimierza Szucha na opactwo Paradyżu, ale z pewnoscią będą trudności, gdyż zakonnicy domagają się mianowania di un regolare. *Tu w Rzymie jest O. Emeryk, pełnomocnik cystersów, który twierdzi, że ojcowie na to mianowanie się absolutnie nie zgadzają, choć nie można było odmówić królowi wystosowania pisma, wyrażającego zgodę. - Mancini, który prowadzi tę sprawę, został o tym poinformowany.*

S. 246/f.0170 r.-0170 v.

237. *it.* *Rzym* 10.IX.1667.

S. Seg.rio Masini.

Wiadomości świadczą o wspaniałomyślności monarchy, który na pierwszym miejscu stawia kraj. Może będzie też wiadomość o ślubie; mówi się tu o różnych kandydatkach. Król musi wybrać tę, która mu się podoba, nie biorąc pod uwagę polityki. - Przykro słuchać o przechwałkach tureckich; milkną one, gdy się okazuje stanowczość. - Porozumienie z Moskwą i może ze Szwecją, mogłoby, wobec oświadczenia króla Francji, dać początek zjednoczeniu sił przeciw pogaństwu. - Rozważania o Francji i o Portugalii. Opat [Rospigliosi] opóźnia swój przyjazd z powodu choroby. - Na ostatnim konsystorzu omawiana była sprawa biskupstwa łuckiego; na następnym będzie mowa o biskupstwach: żmudzkim, smoleńskim i chełmskim. - Znów było zajście między członkami orszaku hiszpańskiego i francuskiego. - Na Malcie niezadowolenie z powodu przyznania przez papieża « komendy » siostrzeńcowi: podobno czterech rycerzy napadło na karetę nuncjusza. W Neapolu oburzenie na księcia di Matalona,

który zatrzymał adiutanta Francuza, a gdy wicekról powiesił go za to, że mimo nakazu, nie opuścił miasta z innymi Francuzami, ks. di Matalona znęcał się nad żołnierzami, którzy Francuza schwytali.
S. 246/f.0170 v.-0173 r.

238. *it.* *Rzym* 10.IX.1667.

M. di Béziers [*Bonsi*].

O. nie mógł jeszcze zażądać audiencji w sprawie nominacji. Il Nipote [*opat Rospigliosi*] *nie przyjeżdża, wszystko w zawieszeniu. - Kardynał dziwi się, że ambasador (francuski) robił adresatowi nadzieje; prawdopodobnie wyciągnął zbyt pochopne wnioski z uprzejmych słów papieża. Ten papież - w przeciwieństwie do Aleksandra [VII] - umie nawet odmowę podać w formie uprzejmej.*
S. 246/f.0173 r.-0173 v.

239. *it.* *Rzym* 10.IX.1667.

Sig Fantoni.

Niespodziana jest wiadomość, że król Francji nie będzie popierać żadnego kandydata do polskiej korony. Trzeba, żeby król się ożenił. - Przechwałki Turka to rzecz zwykła; jeśli w Polsce będzie jedność, a Moskwa da pomoc, będzie można Turcji się oprzeć. - Były obawy o opata Rospigliosi; pogorszyło mu się nagle, ale już jest lepiej. - Wydarzyło się znów « spotkanie » karet hiszpańskiej i francuskiej; widać dworzanin (hiszpański) nie dotrzymał słowa. - W Neapolu wzburzenie z powodu nakazanej przez wicekróla egzekucji Francuza, który był na służbie ks. di Matalona. Książę zemścił się znęcając się nad pachołkami, którzy go chwycili. - Na Malcie niezadowolenie z powodu tego, że papież dał « komendę » swemu siostrzeńcowi.
S. 246/f.0174 r.-0175 r.

240. *it.* *Rzym* 16.IX.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

Protektor oczekuje na instrukcje co do nabożeństwa żałobnego za królową. - Jeszcze ważniejsze od oświadczenia króla francuskiego jest postanowienie abdykacji króla polskiego. Cieszą się z tego tylko jezuici, którzy będą mieli pośród siebie koronowaną głowę. - Rozważania na temat jezuitów i na temat abdykacji. - Może Bóg uchowa Polskę przed barbarzyńcami. - Opat [Rospigliosi] jeszcze nie przyjeżdża: chory. - W dniu procesji na cześć Matki Boskiej Loretańskiej znowu było zajście między ludźmi z orszaków ambasadora hiszpańskiego i francuskiego.
S. 246/f.0185 r.-0186 v.

241. *it.* *Rzym* 17.IX.1667.

Sig. Fantoni.

Nadeszła tu wiadomość o oświadczeniu króla francuskiego i o abdykacji króla polskiego. Nie jest to chwila, by opuszczać tron. - Turek grozi, ale jeśli dojdzie do unione *to nie ma się czego obawiać. - Choroba opata zaniepokoiła wszystkich, otacza go powszechna*

sympatia. - W niedzielę na procesji znowu było zajście między stajennymi ambasadora francuskiego i hiszpańskiego.
S. 246/f.0186 v.-0187 v.

242. *it.* *Rzym* 24.IX.1667.

Sig. Masini.

Są pogłoski, że król się żeni; oczekuje się potwierdzenia. Co do nominacji - cisza, aż do przyjazdu opata [Rospigliosi]. Opat ma się lepiej, może ruszy w drogę. - Ambasador francuski jest jeszcze w sporze z kard. Pallotta, który urządził procesję i był pośrednim powodem zajść z ambasadą hiszpańską; spór jest między woźnicami, ale dotyczy ich panów. - Nadeszła wiadomość o zdobyciu Lille i o klęsce ks. de Ligny [de Ligne?]. - Hiszpanie głoszą o zawarciu pokoju z Portugalią, ale z Lizbony nie ma o tym potwierdzenia.
S. 246/f.0193 r.-0193 v.

243. *it.* *Rzym* 24.IX.1667.

Sig. Fantoni.

Żądanie Turków jest dowodem ich złej woli: chcieliby rozłączyć Polskę i Moskwę, by Polskę pobić. Prawda, że przyjaźń z Moskwą też nie jest bardzo pewna. - Szczęściem jest zwycięstwo nad Tatarami, zapewne doda ducha. - Choroba opata opóźnia wszelkie zmiany i budzi niepokój. Jest on kochany na dworze i ceniony przez wszystkich. - Chwalebne postępy Francuzów we Flandrii są już zapewne znane w Polsce; Hiszpanie jednak są wciąż jednakowo hardzi, dowodzi tego m.i. la battaglia delle carrozze *w orszakach ambasadorów, na ostatniej procesji. Jeszcze nie jest zakończone nieporozumienie między ambasadorem (francuskim) a kard. Pallotta, który zorganizował procesję.*
S. 246/f.0193 v.-0195 v.

244. *it* *Rzym* 29.IX.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Zgodnie z wolą króla protektor załatwi sprawę O. Bianchi. Ale radzi odłożyć prośbę do papieża do odpowiedniejszej chwili.
S. 246/f.0207 r.

245. *it.* *Rzym* 29.IX.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Sprawę reformy dominikanów O. omówi, jak przyjedzie O. Skopowski. Na przypomnienie Manciniego sprawy O. Selvatico wyjaśnia, że gdy nadeszło pismo, papież już nic nie podpisywał. Potem była polemika o nominację i trudno było mówić o sprawach drobniejszych.
S. 246/f.0207 r.-0207 v.

246. *it.* *Rzym* 29.IX.1667.

Sr. Masini.

O. cieszy się, że adresat ma się lepiej. - Odpowiada królowi, że nie należy działać w sprawie prywatnej O. Selvatico teraz, kiedy interesy samego króla są w złym stanie. - Wszystkie sprawy czekają na przybycie opata [Rospigliosi], który zapewne przyjedzie w listopadzie. Wobec tego, po konsystorzu, papież da kardynałom wakacje do listopada. - W tej chwili autor listu miał wizytę O. Bianchi i umówił się, że jego sprawa zostanie załatwiona później. - Cieszy się, że komisja we Lwowie zakończyła się dobrze; teraz trzeba myśleć o obronie od Turcji.

S. 246/f.0207 v.-0208 r.

247. *it.* *Rzym* 30.IX.1667.

Sig. Fantoni.

Szczęście, że komisja we Lwowie dobrze się zakończyła. Sytuacja jednak nadal budzi obawy. - Ciekawe, czy król się ożeni. - Odjeżdżają krewni papieża. Oczekuje się opata dopiero w listopadzie.

S. 246/f.0208 v.-0209 r.

248. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

S. Masini.

Wraca do Polski Vecchi; O. rozmawiał z nim wiele, jest to osoba godna zaufania, będzie to lettera parlante.

S. 246/f.0215 r.

249. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. pisze z okazji powrotu Vecchiego do Polski; żałuje, że nie może posłać przez niego dokumentów spraw, które niestety nie są jeszcze załatwione.

S. 246/f.0215 v.

250. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

Sig. Fantoni.

Vecchi wyjeżdża do Polski, opowie o wszystkim, co adresata interesuje. Jest to człowiek godny zaufania.

S. 246/f.0215 v.-0216 r.

251. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

M. di Béziers [*Bonsi*].

O. żałuje, że nie mógł nic zdziałać; Vecchi zreferuje szczegóły. Jest to człowiek przyjazny i godny.

S. 246/f.0216 r.-0216 v.

252. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

W liście swym z 31 sierpnia król nakazuje postarać się o prepozyturę miechowską dla biskupa kamienieckiego. List nadszedł w dzień po kongregacji; rozstrzygnie się na następnej. Trzeba jednak dać informacje, czy była to solita commenda. - *Beneficja dla biskupa chełmskiego zostały przyznane na pięć lat.*

S. 246/f.0216 v.-0217 v.

253. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

Przykro kardynałowi, że król nie uzyskał satysfakcji, mimo jego zabiegów. Nie chce mówić o nadziei, której nie ma: jest szczery. - Do Wszystkich Świętych wszystko zawieszone, papież musi odpocząć. - Wszyscy pragną małżeństwa dla króla. Cesarstwo będzie się starać guadagnar questi Regni e farli ereditari, in caso di mancanza di successione. - *Panowie przekonają się, że jeśli chcą zachować wolność i przywileje, nie powinni intrygować z sąsiadami. Dalekim można się jeszcze oprzeć, bliskim nie. - O. słyszał o śmierci Radziejowskiego; wielka to szkoda dla poselstwa. - Vecchi opowie, co widział w Rzymie. - Z « magisterium » dla O. Selvatico wielkie trudności.*

S. 246/f.0217 v.-0219 r.

254. *it.* *Rzym* 8.X.1667.

Foglio a parte. [*Masini*].

Ambasador Francji mówił o stanowisku króla w sprawie nominacji: sprawa ta może się zaostrzyć. - Nuncjusz [*Pignatelli*] *nie jest narzędziem dobrych stosunków między królem a papieżem. Dawał papieżowi złudne nadzieje (że król zmieni « nominację »).*

S. 246/f.0219 r.-0219 v.

255. *it.* *Bracciano* 22.X.1667.

Sr. Segr.rio Masini.

O. odpoczywa na wsi. Nie ma nic nowego.

S. 246/f.0248 r.

256. *it.* *Rzym* 29.X.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał list w sprawie nominacji. Naradziwszy się z ambasadorem francuskim, postanowił nie przedkładać go zaraz papieżowi, ale najpierw postarać się o poparcie Nipote [*opata Rospigliosi*]. - *Król powinien wyjawić nuncjuszowi* [*Pignatelli*] *swoje intencje, gdyż tu twierdzą, że królowi nie zależy na tej nominacji, tylko kardynał piszący te słowa działa samorzutnie w interesie biskupa Béziers.*

S. 246/f.0253 v.-0254 r.

257. *it.* *Rzym* 29.X.1667.

Seg.rio Masini.

W liście do króla O. pisze, że nie należy mówić teraz z papieżem, by nie osłabiać swojej pozycji. Najpierw trzeba sprawę omówić z opatem [Rospigliosi]. Co do breve di assicuratione, *nie ma tego zwyczaju, załatwi się w inny sposób. - Nic dziwnego, że są złe stosunki z nuncjuszem [Pignatelli]: ten dostojnik chce oszukać i zdyskredytować kardynała piszącego te słowa. Nuncjusza też nic nie obchodzą złe stosunki, jakie mogą powstać między królem a papieżem. Gdyby nuncjusz lepiej informował papieża, ten nie byłby tak nieustępliwy. - Co do słowa* suggestioni, *to zapewne nuncjusz sądzi, iż kardynał Orsini mówi rzeczy, których król wcale nie myśli - a tak nie jest.*

S. 246/f.0254 r.-0255 v.

258. *it.* *Rzym* 29.X.1667.

S. Segr.rio Masini.

O. nie odpowiedział dotąd, gdyż ledwo wrócił i nie zdołał się poinformować; czeka na wiadomość co do pieniędzy, w razie uzyskania łaski. - Słyszał, że król rozmawiał z ministrami książąt o swym małżeństwie. Dobrze, że się nie mówi o sukcesji. - Kardynał oczekuje opisu pogrzebu królowej (przeniesienia zwłok). - Współczuje adresatowi w chorobie oczu.

S. 246/f.0255 v.-0256 r.

259. *it.* *Rzym* 29.X.1667.

Sr. Abbate Fantoni.

W tym miesiącu wszyscy byli na wakacjach. Teraz zaczynają się nabożeństwa. Spodziewane jest przybycie opata [Rospigliosi]. - Pierwsza promocja ma podobno objąć opata i księcia Leopolda. - Oczekuje się rezultatu pośrednictwa między Francją a Portugalią. W Portugalii usunięto pewnych dygnitarzy, niechętnych królowej.

S. 246/f.0256 r.-0256 v.

260. *it.* *Rzym* 5.XI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Prosi o uzyskanie beneficjów dla alumna kolegium św. Brygidy, Jakuba Sunt.

S. 246/f.0263 r.

261. *it.* *Rzym* 5.XI.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał list w sprawie biskupa chełmskiego obrządku łacińskiego oraz list do papieża. Przyszło już na ten temat wiele listów, sprawa już była poruszana. Zawiadomi, jakie kroki należy przedsięwziąć.

S. 246/f.0263 r.-0263 v.

262. *it.* *Rzym* 5.XI.1667.

Sr. Masini.

O. załącza dwa listy do króla. - Smoland zasługuje się królowi. - Co do sprawy biskupa chełmskiego obrządku łacińskiego kardynał protektor nie przedstawił prośby papieżowi: trzeba najpierw zdecydować o co prosić. Prawdopodobnie będą trudności, gdyż już powzięto szereg decyzji. - Opat [Rospigliosi] przybędzie zapewne przed końcem miesiąca. - Autor listu słyszał o posunięciach na szkodę tego królestwa.

S. 246/f.0263 v.-0264 r.

263. *it.* *Rzym* 5.XI.1667.

Sr. Fantoni.

O. dowiaduje się z Warszawy o nowych mosse di gente *na szkodę królestwa. Oczekuje się tu opata [Rospigliosi]; nie wiadomo, czy ma już siły do dalszej podróży. - Hiszpanie rozpowszechniają wiadomości o pokoju z Portugalią; z Lizbony nie ma potwierdzenia.*

S. 246/f.0264 r.-0264 v.

264. *it.* *Rzym* 19.XI.1667.

Sr. Abbate Fantoni.

Listy adresata odzwierciedlają jego obawy. - Teraz, po ceremoniach żałobnych król będzie musiał pomyśleć o obronie, skoro nie widać możliwości pokoju. - Opat Rospigliosi jeszcze nie przybywa. Papież ma się dobrze, krewni składają mu wizyty. Wszyscy uprzejmi i mili. W rodzinie Chigi śmierć i choroby.

S. 246/f.0277 r.-0278 r.

265. *it.* *Rzym* 19.XI.1667.

Sr. Masini.

O. dawno nie miał listów od adresata: może z powodu podróży, lub choroby oczu. Trzeba będzie jednak zacząć załatwiać ważne sprawy, jak tylko przybędzie opat Rospigliosi; narazie zdaje się, że nie podjął jeszcze dalszej podróży. - Do papieża przyjeżdżają krewni: trudno opisać ich uprzejmość. - W rodzinie Chigi śmierć i choroby. - Hieronim Lubomirski rozmawiał z papieżem, pewno uzyska brewe. - Ojcu Bianchi, który nalega na załatwienie swoich interesów, autor listu zaleca cierpliwość. Trudno prosić o łaski dla niego, zanim się nie uzyska « nominacji » dla króla. - Na konsystorzu była poruszana sprawa biskupstwa chełmskiego a także kwestia ulg dla biskupstw żmudzkiego i łuckiego. - Żadna ze spraw nie została załatwiona pozytywnie. Trudno otrzymać jakieś łaski, bo po sprawie Gniezna zapanowało wielkie oburzenie wśród kardynałów, gdy dowiedzieli się, że pieniądze na opłaty zostały wysłane, ale część ich wydano w Wenecji na sukna, w Rzymie zaś powiedziano, że pieniędzy nie ma. - Co do ostatniej prośby, została ona wniesiona zbyt gwałtownie i zamknęła drogę na przyszłość.

S. 246/f.0278 r.-280 r.

266. *it.* *Rzym* 26.XI.1667.

Sr. Masini.

Już czwarty tydzień O. nie ma od niego listów: obawia się, że adresat jest chory na oczy. - Otrzymał smutne wiadomości o najeździe Tatarów. - O nominacji nic nie wiadomo, opat Rospigliosi nie przyjechał jeszcze.
S. 246/f.0289 r.-0289 v.

267. *it.* *Rzym* 26.XI.1667.

Sr. Abbate Fantoni.

Smutne są wiadomości o inwazji Tatarów; potrzebne wielkie siły obronne. O. modli się, aby Bóg sprzyjał królowi, gdyż jego wysiłki oddają usługi całemu chrześcijaństwu. - Co do nominacji - robi, co w jego mocy.
S. 246/f.0289 v.

268. *it.* *Rzym* 3.XII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Król prosił go o dyspensę dla Hieronima Lubomirskiego: przesyła ją.
S. 246/f.0301 r.

269. *it.* *Rzym* 3.XII.1667.

Sr. Masini.

Adresat ma rację, że unika pisania: nie ma gorszej rzeczy dla oczu. - O. dowiaduje się o układzie z Tatarami. Widzi, że sprawy Polski są in un gran sconvolgimento. - *Na króla zapewne nalegają w sejmie, żeby się ożenił. - Przesyła list do króla i brewe dla Lubomirskiego. Jego* spedizioniere *wydał siedem dukatów. - Oczekuje się opata Rospigliosi, który ma przyjąć święcenia w Loreto; 12-go w Rzymie będzie promocja. - Układy między Francją a Hiszpanią nie idą pomyślnie.*
S. 246/f.0301 r.-0302 r.

270. *it.* *Rzym* 3.XII.1667.

S. Fantoni.

Nie ma nic nowego. Opat Rospigliosi nie przybył; si è mandato il Breve a Loreto per ordinarsi sacerdote, *a 12-go będzie promocja. Co do pośrednictwa między dwoma królestwami - nie ma wielkich nadziei.*
S. 246/f.0302 r.

271. *it.* *Rzym* 10.XII.1667.

Sr. Segr.rio Masini.

Otrzymał list wraz z listem do opata Rospigliosi. Ten przybył wprawdzie, si rende peró impenetrabile a qualunque complimento. - *O. współczuje adresatowi w chorobie oczu. - Promocja - mówi się - obejmie trzy osoby: opata Rospigliosi, księcia Leopolda* i Sigismonda [*Chigi?*] *który nie ma żadnych zasług i jest bardzo młody.*

272. *it.* *Rzym* 10.XII.1667.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

List z poleceniem dla Andrzeja Chnefel, z 9 lipca otrzymał dopiero teraz; załatwi zlecenie króla.

S. 246/f.0306 r.

273. *it.* *Rzym* 24.XII.1667.

Mons.re Paolo Doni.

O. nie wie jeszcze, kto będzie nuncjuszem w Polsce. - Mówią, że nominacja obejmie i biskupa Béziers i nuncjusza Pignatelli, ale to pewno plotka.

S. 246/f.0321 r.-0321 v.

274. *it.* *Rzym* 24.XII.1667.

Sig. Seg.rio Masini.

O. nie może nic zakomunikować, gdyż kardynał Rospigliosi nie podjął jeszcze negotii. - *Mówią o porozumieniu między królem Portugalii a królem Hiszpanii, ale wiadomości nie są pewne.*

S. 246/f.0321 v.-0323 v.

4.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA GIUGNO A GENNAIO 1668

II. G.T. IV.
247.

275. *it.* *Rzym* 6.VII.1668.

Sr. Pauolo Doni.

Masini nic nie pisze o abdykacji króla, tylko, że król trwa nadal w tym zamiarze. - Nuncjusz [Marescotti] przyjechał 5-go i 6-go miał audiencję. - Masini jest w kłopotach finansowych; ma liczną rodzinę. Tutaj nie powzięto żadnej decyzji: zawiadomi adresata, jak decyzja zapadnie. - Przedstawi mu swój list do króla; cztery punkty uważa za szczególnie ważne.

247/f.0005 r.

276. *it.* *Rzym* 6.VII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. był u kardynała Rospigliosi, by zapytać o odpowiedź papieża, ale papież nie powziął jeszcze decyzji. Z rozmowy miał wrażenie, że papież jest skłonny wysłać legata; może będzie nim osoba, o której pisał szyfrem. - Papież wysłał odpowiedź królowi, na ręce nuncjusza. - Na konsystorzu piszący te słowa pomówi znowu z papieżem w nadziei, że ten załatwi pozytywnie sprawę tak ważną, która dotyczy il bene di tutta la Cristianità Cattolica e la continuazione di un Regno che è l'antemurale della religione.

S. 247/f.0006 r.-0007 r.

277. *it.* *Rzym* 6.VII.1668.

Sr. Masini.

Kardynał współczuje mu w kłopotach, postara się mu pomóc, ale inter nos et vos est magnum chaos - *jak mówiła pewna osoba, którą z daleka proszono o pomoc. - Wdzięczny jest za świadectwo, jakie o nim wydał nuncjusz, mówiąc o sprawie Béziers. - Ma nadzieję, że w nowym nuncjuszu znajdą opisane zalety. - Nie spodziewa się na konsystorzu nowin co do promocji.*

S. 247/f.0007 r.-0008 r.

278. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Protektor nie omieszka przypomnieć papieżowi o legacie. Tu czeka się jeszcze na list nuncjusza i na wiadomość czy naprawdę dojdzie do abdykacji; może senatorowie i rycerstwo skłonią króla do odłożenia jej.

S. 247/f.0016 r.

279. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Sig. Masini.

O. pisze do króla, przedstawiając mu swoje starania. Ale sprawa legata opóźnia się; obawia się, żeby papież nie sądził, że wystarczy obecność nuncjusza. Najprawdopodobniejszymi kandydatami są ci, o których wspominał. - W sprawie biskupa Béziers, nie mógł nic zdziałać. Był u niego nuncjusz z Wenecji, okazywał niezadowolenie z niedostatecznej działalności « naszego » ambasadora (francuskiego), ale nie ma słuszności. - Z Paryża ma nadjechać spowiednik królowej i wkrótce zaczną się questi negozi. *- Są też narady w sprawie Janseniusza.*

S. 247/f.0016 r.-0017 v.

280. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Sig. Masini.

Abdykacja króla pozbawi autora listu możności służenia mu w charakterze protektora królestwa. Ma nadzieję, że król poleci go, składając władzę. Załącza list do króla.

S. 247/f.0017 v.-0018 r.

281. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

W razie abdykacji O. pragnie w dalszym ciągu oddawać mu usługi. Prosi też by go polecił, żeby mógł nadal piastować godność protektora Polski.

S. 247/f.0018 r.-0018 v.

282. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

O. martwi się wiadomością o abdykacji. Gdy będzie nowy król, wielu kardynałów będzie się starać o godność protektora. Prosi, by go pozostawiono na tym stanowisku.

S. 247/f.0019 v.-0020 r.

283. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Sr. Canonico Lupini.

Kardynał pisze do prymasa, by w razie nowej elekcji, zachowano go na stanowisku protektora; prosi o poparcie.

S. 247/f.0020 r.-0020 v.

284. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Sr. G. Cancelliere [*Leszczyński*].

O. miał wiele dowodów przychylności adresata; prosi o poparcie w odnowieniu godności protektora.

S. 247/f.0020 v.-0021 r.

285. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Mr. V.o di Culma V. Cance.re [*Olszowski*].

Protektor doznał od adresata wielu łask i zaufania. W razie abdykacji prosi o poparcie, by mógł piastować nadal godność protektora.

S. 247/f.0021 r.

286. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Il Pn.pe Lubomirski.

Kardynał zwraca się do tych, którzy mu świadczyli łaski. We wspólnym nieszczęściu, jakim jest abdykacja króla, prosi o poparcie na stanowisko protektora, mimo że inni kardynałowie będą o nie zabiegać. - Ma nadzieję, że senatorowie i panowie królestwa cenili jego dotychczasowe usługi.

S. 247/f.0021 v.-0022 r.

287. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Mr. Marescotti.

O. zawiadamia, że stara się o załatwienie spraw, zleconych przez króla. Wiadomości otrzyma król bezpośrednio z sekretariatu stanu. - Dziękuje za buona relatione *z jego działalności w sprawie « nominacji ». - W razie zmiany króla prosi o poparcie go w staraniach o stanowisko protektora. Pisał już w tej sprawie do króla, do prymasa, do w. kanclerza, do podkanclerzego i innych.*

S. 247/f.0022 r.-0023 r.

288. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Sr. Abbate Fantoni.

Nie tylko naród polski, ale i Rzym smuci się abdykacją króla. - Sprawa ta dotyka też osobiście autora niniejszego listu, który napisał do króla, do prymasa, w. kanclerza, podkanclerzego i innych, by go poparli na stanowisku protektora wobec nowego króla. Prosi też adresata o poparcie. - Spowiednik królowej Portugalii jedzie do Rzymu. - Są częste kongregacje kardynałów w sprawie Jansenniusza.

S. 247/f.0023 r.-0024 r.

289. *it.* *Rzym* 14.VII.1668.

Mr. V.o di Béziers [*Bonsi*].

O. wie, że nie ma żadnych zasług, ale ma nadzieję, że biskup będzie dlań łaskawy i poprze go, jeśli inni kardynałowie będą się ubiegać o protektorię u króla (polskiego) i u króla francuskiego.

S. 247/f.0024 r.-0025 r.

290. *it.* *Rzym* 21.VII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Dopiero teraz dostał O. list królewski wraz z aktami biskupa smoleńskiego; będzie robił starania, chociaż przewiduje trudności.

S. 247/f.0029 r.

291. *it.* *Rzym* 21.VII.1668.

Seg.rio Masini.

Kardynał przesyła królowi odpowiedź na jego dawny list o biskupstwie smoleńskim. - Szkoda, że król nie chce zrezygnować z abdykacji, ani jej odłożyć. Prawdopodobnie król nie zmieni zdania, skoro miał ten zamiar jeszcze za życia królowej, gdyby ta była zgodziła się wstąpić do klasztoru. Kardynał Orsini powiedział to papieżowi, gdy był na audiencji z prośbą króla o wyznaczenie legata. - Nie wątpił, że adresat będzie należeć do wybranych, którzy pozostaną w orszaku abdykującego króla; nie sądzi, że może zostać pozbawiony utrzymania. Król jest wdzięczny i pełen zrozumienia. - Wiadomości z Portugalii są dobre; załatwi się sprawę biskupstw. - Kardynał Vidoni był u kardynała Rospigliosi. Co do Polski, powiedziano, że decyduje papież. Arcybiskupowi Nerli powiedział Vidoni, że układał brewe dla papieża, które zostało posłane na ręce nuncjusza. Prawdopodobnie papież oczekuje wiadomości od nuncjusza, by zadecydować czy wysłać legata; ma nadzieję, że król zmieni jeszcze decyzję.

S. 247/f.0029 r.-0031 v.

292. *it.* *Rzym* 21.VII.1668.

Sr. Abb.te Fantoni.

Robią tu różne domysły co do następcy króla; ale zapewne tak na sejmie, jak na konklawe: jeśli fakcje się nie połączą, nie dojdzie do wyboru. Ciekawe, czy pojedzie legat, i kto nim będzie: wielu kardynałów ma na to ochotę. - Miło słyszeć, że nuncjusz zyskuje uznanie.

S. 247/f.0031 v.-0032 r.

293. *it.* *Rzym* 28.VII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. przypomniał papieżowi i kardynałowi Rospigliosi, że król prosi o legata. Odpowiedziano uprzejmie, ale bez pozytywnej decyzji. Papież wysłał przez nadzwyczajnego kuriera list do króla, ale zawiadomił kardynała piszącego te słowa po fakcie. Papież prosił króla o odłożenie abdykacji; jest to myśl całego dworu. Papież obawia się konsekwencji bezkrólewia i elekcji.

S. 247/f.0037 r.-0037 v.

294. *it.* 28.VII.1668.

Sr. Masini.

Niech się adresat nie dziwi, że O. nie posłał listów: dowiedział się zbyt późno o wysłaniu kuriera przez papieża. Papież obiecał, że nie

dokona żadnych zmian bez wiedzy piszącego te słowa. - Papież pragnie, by król odłożył decyzję abdykacji; zdaje się jednak że nie ma o tym mowy. - Kardynał Rospigliosi przepraszał, że wysłał gońca bez uprzedzenia kardynała Orsini. - Sądzi, że papież skłania się do wysłania legata. Brane są w rachubę osoby, o których pisał poprzednio. - Słyszał, że proponowano mianować kardynałem Pignatellego i wysłać go jako legata. Kardynał Rospigliosi zaprzecza tej pogłosce. - Z Portugalii donoszą, że 8-go czerwca zaprzysiężono wierność księciu di Pietro, który nie chce przyjąć tytułu króla, ale tylko governatore perpetuo. *- Zobaczymy, co będzie z królem Alfonsem. - Papież przemawiał do ambasadora hiszpańskiego z wielkim przejęciem o pokoju. - W Paryżu trwa akcja pośrednictwa.*
S. 247/f.0037 v.-0039 r.

295. *it.* *Rzym* 28.VII.1668.

Sr. Abb. Fantoni.

O. oczekuje rozwiązania sprawy legata; im później dojdzie do abdykacji, tym więcej czasu będzie na przekonanie papieża, żeby wysłał legata. - Z Portugalii jest wiadomość, że zaprzysiężono wierność księciu, jako governatore perpetuo. *- Potem załatwi się sprawę biskupstw i inne rzeczy, które były w zawieszeniu. - Odłożenie ratyfikacji pokoju między Francją a Hiszpanią niepokoi papieża. - Pogłoski o małżeństwie księcia Pio.*
S. 247/f.0039 v.-0040 v.

296. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał od opata Baschi list króla o rezygnacji arcybiskupa [Prażmowskiego] z opactwa na korzyść brata. - Jednocześnie z listem otrzymał aprobatę, gdyż sprawa już była w toku.
S. 247/f.0045 r.

297. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

O. Baschi przywiózł list o rezygnacji adresata z opactwa; jednocześnie nadeszła wiadomość, że sprawa została załatwiona.
S. 247/f.0045 r.

298. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Andrzej Knefel, alumn kolegium św. Brygidy prosi o podwyżkę stypendium. Autor listu czeka na opinię króla, ale zaznacza, że ten młodzieniec nie uczy się i traci czas na rozrywki.
S. 247/f.0045 v.-0046 r.

299. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Sr. Masini.

O. otrzymał listy, czeka na odpowiedź di palazzo. *- Martwi się, że nie udaje się powstrzymać króla od abdykacji. - Co do legata, to pa-*

pież czeka na odpowiedź króla: ma nadzieję, że list jego powstrzyma króla od abdykacji. - Przykro mu, że sprawy osobiste Masiniego non prendino stabilimento, *ale ma nadzieję, że król o nim pomyśli. - Nie wierzy w pogłoski co do nowego króla:* fanno più breccia, che fanno meno di romore. - *Odpisał królowi w sprawie polecanego alumna, ale temu młodzieńcowi nie brak pieniędzy; rzadcy są studenci, którzy uczą się, i prowadzą przyzwoite życie. - Odpowiedział w sprawie rezygnacji arcybiskupa z opactwa; jeśli chodzi o łatwe rzeczy, każdy chce je załatwiać; jeśli są trudne - to musi się starać o nie protektor, a zasługę przypisują sobie inni. Jak się rzecz nie uda, zarzucają protektorowi niedbalstwo. - W tych dniach ktoś nabił głowę papieżowi, że* non si doveva fare li processi alli Card.li Protettori senza la licenza sottoscritta dal Papa, e perchè secondo la disposizione del Concilio e delle Bolle del Papa, che incluse mando, havemo le facoltà e sempre si è praticata liberamente, mi sono ostato con dire non si mutasse il solito, e così hanno lassato correre...
S. 247/f.0048 r.-0050 v.

300. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Sr. Masini.

Po otrzymaniu listu króla, O. zawiadomił zaraz kardynała Rospigliosi o wakansie kanonii warmińskiej i pokazał list króla polecający Andrzeja Błockiego, ale okazało się, że inny kurier był szybszy i już dwa dni temu dano kanonię Janowi Vuoloschi (?) *(Wolskiemu?), poleconemu przez nuncjusza. W każdym razie, wobec tego, że pierwszy wakans był obiecany królowi, zostawił kardynałowi Rospigliosi list, może uda mu się jeszcze coś zdziałać. - W tej chwili nadszedł posłaniec kardynała z wiadomością, że kanonia już przydzielona.*
S. 247/f.0050 v.-0051 v.

301. *it.* *Rzym* 4.VIII.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Otrzymawszy list, O. udał się do kardynała Rospigliosi, ale dowiedział się, że przed dwoma dniami kanonię otrzymał Jan Vuolosuschi (?). *Miał nadzieję, że coś się jednak da zrobić, ale w tej chwili odpowiedziano definitywnie, że już jest za późno.*
S. 247/f.0051 v.

302. *it.* *Rzym* 11.VIII.1668.

Sig. Seg.rio Masini.

Aż do powrotu kuriera z Polski nie będzie decyzji co do legata: tu wciąż się łudzą, że król odroczy abdykację. - Wiadomości z otoczenia papieża.
S. 247/f.0056 r.-0056 v.

303. *it.* *Rzym* 11.VIII.1668.

Sig. Abbate Fantoni.

O. dziękuje za dobre słowa biskupa Béziers, będzie go w dalszym ciągu gorliwie popierać. - Przykro mu widzieć Polskę, wystawioną

na łup, come Aristea sbranata da proprii amanti. - *Sprawy Portugalii.*
S. 247/f.0056 v.-0057 r.

304. *it.* *Rzym* 11.VIII.1668.
Mons. Marescotti Nun.o di Polonia.
W sprawie nieporozumień z prymasem: O. uważa, że trzeba go zadowolić, jest to osobistość, która bardziej niż inna może być potrzebna.
S. 247/f.0056 v.

305. *it.* *Rzym* 25.VIII.1668.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
Protektor nie pisał, gdyż chorował. - Są trudności w uzyskaniu koadiutorii opactwa koprzywnickiego dla Chryzostoma Gnińskiego, gdyż ten ma już drugie opactwo; powiadomił o tym Manciniego.
S. 247/f.0074 r.-0074 v.

306. *it.* *Rzym* 25.VIII.1668.
Sr. Mancini.
O. chorował na podagrę. - Napisał do króla, że nie można mieć dwu opactw jednocześnie; można jednak ulokować na jednym z nich krewnego lub przyjaciela. Czasy są takie, że trzeba być powściągliwym w piórze, gdyż każde słowo może być źle interpretowane. - Papież, być może, wyśle legata do Polski, ale narazie oczekuje na powrót kuriera z odpowiedzią króla. - Wiadomości z otoczenia papieża.
S. 247/f.0074 v.-0075 v.

307. *it.* *Rzym* 25.VIII.1668.
Sr. Abbate Fantoni.
Nie pisał, gdyż chorował. Na otrzymane listy mógłby wiele odpowiedzieć, ale lepiej słuchać niż pisać, słowa mogą być źle interpretowane. - Oczekuje się tu kuriera od króla polskiego i spowiednika królowej Portugalii.
S. 247/f.0075 v.-0076 r.

308. *it.* *Rzym* 1.IX.1668.
S. Pauolo Doni.
Jedyną ważną wiadomością jest abdykacja króla. Z Warszawy donoszą, że nuncjusz dał królowi brewe i list odręczny papieża, z naleganiem, by nie składał korony. Nie wydaje się, by miało to jakiś skutek. - W Polsce pretendenci do tronu już przygotowują akcję, il Moscovito fa più breccia di tutti. - *Masini pisze krótko, tłumaczy się, że król nie radzi pisać obszernie w obawie, że listy mogą być czytane i źle tłumaczone. - Sprawy O. Olivy są w Kongregacji. - Ambasador Hiszpanii zaczyna nawiązywać z autorem listu stosunki.*
S. 247/f. 0078 r.-0079 v.

309. *it.* *Rzym* 1.IX.1668.

Mr. Marescotti Nuntio di Polonia.

O. dziękuje za listy, szczególnie za wiadomości, których nie miał skądinąd. Masini jest lakoniczny w obawie złośliwych interpretacji. - Dobrze, że nuncjusz uzyskał należny szacunek. - Oczekuje się tu spowiednika królowej Portugalii, który przybywa by uzyskać dla niej dyspensę. - Ambasador francuski odjeżdża. - Ambasador hiszpański nawiązał stosunki z piszącym te słowa.

S. 247/f.0080 v.-0081 v.

310. *it.* *Rzym* 1.IX.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

W Kongregacji Konsystorialnej poruszono sprawę koadiutorii płockiej dla Madalińskiego, ale uzyskano jedynie to, by nuncjusz rozpatrzył sprawę. Ten, komu sprawa koadiutorii została poruczona, zaniedbał ją, nie podał uzasadnienia itd. Piszący te słowa zobaczył list króla dopiero, gdy sprawa była w toku. Król powinien nakazać, żeby sprawy biskupstw nie były załatwiane bez protektora. Teraz nie da się już uzyskać zwolnienia z opłat. Sprawa oddana jest nuncjuszowi i on będzie o niej nadal informować.

S. 247/f.0081 v.-0082 v.

311. *it.* *Rzym* 1.IX.1668.

Sig. Masini.

W sprawie koadiutorii płockiej nie przytoczono uzasadnienia. Trzeba, żeby tymi sprawami kierował protektor. - O. dowiedział się, że król dostał brewe od papieża i list z prośbą, by nie składał korony, ale nie wydaje się, by była nadzieja na zmianę decyzji króla. - Odjeżdża ambasador Francji. - Oczekuje się spowiednika królowej Portugalii, który ma się starać o dyspensę. - List w sprawie Smolanda nigdy nie doszedł; biedny człowiek cierpiał, da mu pomoc. Suma za bullę wydawała się zbyt wielka. - Ambasador hiszpański nawiązuje z piszącym te słowa stosunki.

S. 247/f.0082 v.-0084 r.

312. *it.* *Rzym* 1.IX.1668.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za obfite wiadomości. Nie pisze obszernie, bo bardzo zajęty: odjeżdża ambasador Francji.

S. 247/f.0084 r.-0084 v.

313. *it.* *Rzym* 8.IX.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał list z poleceniem do kolegium św. Brygidy dla alumna Wawrzyńca Sundio.

S. 247/f.0092 v.

314. *it.* *Rzym* 8.IX.1668.

Sr. Masini.

O. załącza list do króla, i zawiadamia jednocześnie, że alumni przeważnie nie uczą się i uważają stypendia za podarunek. - Na konsystorzu rozmawiał z papieżem o wysłaniu legata, ale papież odnosi się chłodno do tego projektu. - Przybył spowiednik królowej Portugalii, bardzo serdecznie przyjęty przez papieża. - Papież okazuje wielkie zainteresowanie sprawami Polski.

S. 247/f.0093 r.-0094 r.

315. *it.* *Rzym* 8.IX.1668.

Sr. Abb.te Fantoni.

Król bardzo zadowolony z postępowania nuncjusza. - Spowiednik królowej Portugalii złożył wizytę autorowi listu. Papież przyjął go mile na audiencji. - Odjeżdża ambasador Francji.

S. 247/f.0094 r.-0094 v.

316. *it.* *Rzym* 11.IX.1668.

Sr. Pauolo Doni.

O. otrzymał wiadomość, że król nie da się odwieść od abdykacji. - Przybył spowiednik królowej Portugalii, przyjęty mile przez papieża.

S. 247/f.0096 r.-0096 v.

317. *it.* *Rzym* 11.IX.1668.

Mr. Marescotti N.o in Polonia.

O. dziękuje za uprzejmość i wiadomości; cieszy się, że papież zadowolony z prowadzenia spraw przez adresata. - W tej chwili dowiaduje się, że papież odwiedzi kościół św. Stanisława. - Spowiednik królowej Portugalii jest tu bardzo mile przyjmowany.

S. 247/0096 v.-0097 r.

318. *it.* *Rzym* 11.IX.1668.

Sr. Masini.

Milczenie adresata jest wymowne: pewno nie ma nadziei odwieść króla od abdykacji. - Jutro papież będzie w polskim kościele. - Spowiednik królowej Portugalii jest tu przyjmowany bardzo dobrze.

S. 247/f.0097 v.

319. *it.* *Rzym* 22.IX.1668.

Sr. Pauolo Doni.

Przyszedł list króla do papieża: król dziękuje, ale nie może odwołać decyzji. - Po 27-ym będzie sejm, na którym posłowie chcą zmusić króla do pozostania, lub do zrezygnowania z korony przed rozpoczęciem sejmu. - Co do kandydatów, sytuacja jest płynna, si puó temere la scissione del Regno. *Grozi całkowita utrata wolności, gdyż szlachta chciała jej mieć za dużo. Ważne, że religia jest w*

niebezpieczeństwie. - Masini obawia się o swoją egzystencję: ma na utrzymaniu pięcioro dzieci i żonę.
S. 247/f.0109 r.-0109 v.

320. *it.* *Rzym* 22.IX.1668.

Sr. Masini.

O. otrzymał list króla do papieża, żałuje bardzo, że nie ma nadziei. - Papież też okazuje troskę, może sam król pożałuje swego kroku. - Papież zdziwiony wiadomościami o nadziejach ks. Neuburskiego: aprobuje on osobę, o której adresat pisze szyfrem, ale piszący te słowa nie wierzy w jej szanse. - Trudno, żeby papież wysłał legata, gdyż, jak przyjdzie wiadomość o abdykacji, będzie już za późno; zresztą, zdaje się, że Polakom o to nie chodzi. - Co się tyczy pierwszeństwa arcybiskupa gnieźnieńskiego, come legato nato, non so se le dichiarationi fatte, che V.S. mi scrive, fossero bastanti. *Misja legata byłaby chyba niepotrzebna. To, co może osiągnąć legat, łatwiej jeszcze osiągnie nuncjusz. - Jutro papież przyjdzie do kościoła św. Stanisława, po czym odbędzie się procesja do św. Marka, by błagać Boga we wspólnej potrzebie. - Ma nadzieję, że król, abdykując, pomyśli o adresacie i jego rodzinie.*
S. 247/f.0109 v.-0111 v.

321. *it.* *Rzym* 23.IX.1668.

Sr. Fantone.

Nie ma nadziei, by król cofnął decyzję. - Co do legata - nie będzie wysłany: nie zdążyłby na czas, a poza tym mogłyby być trudności protokolarne z prymasem. - Dobrze że Moscovita *uciszył swój głos, ale nie wiadomo, czy nie zechce* haver con l'armi, quel che non speri con la negotiatione. *Inne partie są słabe. - Polscy panowie pragną zbyt wielu przywilejów, mogą je stracić wszystkie. - Nie ma tu żadnych nowin, najważniejsze są z Polski i z Krety. Papież, udzieliwszy pomocy, teraz modli się tylko o pomoc niebieską.*
S. 247/f.0111 v.-0113 r.

322. *it.* *Rzym* 29.IX.1668.

Sr. Masini.

O. modli się o pomyślną elekcję. - Zjawił się tu Ferdynand Kazimierz, syn barona de Chantan, polecony przez króla do kolegium św. Brygidy. Prosił o stypendium za ubiegłe miesiące, czego się tu nigdy nie dawało. - Sprawy alumnów i stypendiów.
S. 247/f.0120 r.-0121 r.

323. *it.* *Rzym* 29.IX.1668.

Al Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Ferdynand Kazimierz, syn barona de Chantan, przybył z listem królewskim polecającym go do kolegium św. Brygidy. Żądał pieniędzy za ubiegłe miesiące, piszący te słowa ich nie dał i zawiadamia o tym króla.
S. 247/f.0121 r.-0121 v.

324. *it.* *Rzym* 29.IX.1668.

S. Abb.te Fantoni.

W Rzymie obserwują z daleka wydarzenia i czekają wiadomości z Polski. - Tu odbędzie się konsystorz, a potem rozpoczną się wakacje.

S. 247/f.0121 v.

325. *it.* *Rzym* 6.X.1668.

Sr. Pauolo Doni.

Z pewnych listów można było sądzić, że król może jeszcze odwoła decyzję, lub przynajmniej ją odroczy, ale przybył kurier nuncjusza z 6-go (września) i przywiózł wiadomość o abdykacji króla. Smutek panuje wielki. - Król może pojedzie do Prus, a potem do S. Casciano. - Mówi się o kandydaturze del principe di Toscana. - *Masini nie pisze o swych interesach, może je załatwił pomyślnie. Spowiednik królowej Portugalii prowadzi rozmowy z papieżem, autor listu ma nadzieję, że królowa uzyska sprawiedliwość.*

S. 247/f.0123 r.-0124 r.

326. *it.* *Rzym* 6.X.1668.

Sr. Masini.

Przez kuriera, wysłanego przez nuncjusza do papieża, nadeszła wiadomość o abdykacji. - Ciekawe, jacy będą pretendenci, zdaje się, że nadzieje Moskwy zawiodły. - Oby Bóg dał króla z pożytkiem dla religii. - Autor listu będzie szczęśliwy, jeśli były król przyjedzie do Rzymu.

S. 247/f.0124 r.-0125 r.

327. *it.* *Rzym* 6.X.1668.

Sr. Abbate Fantoni.

Na wiadomość o abdykacji nie pozostaje nic, tylko modlić cię. Oby wybrany król był silny, jak tego potrzeba dla obrony wiary.

S. 247/f.0125 r.-0125 v.

328. *it.* *Rzym* 6.X.1668.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. cieszy się, że stosunki z prymasem jakoś się ułożyły, nie wątpił że adresat wszystko dobrze załatwi. Papież chwalił jego roztropność. - Prawdopodobnie papież legata do Polski nie wyśle z powodu krótkości terminu i innych przyczyn. Na konsystorzu się to zdecyduje. - Omawia się tu sprawę dyspensy [dla królowej Portugalii], są widoki na pomyślne jej załatwienie.

S. 247/f.0125 v.-0126 v.

329. *it.* *Bracciano* 14.X.1668.

Sr. Masini.

Jest na wakacjach poza Rzymem.

S. 247/f.0141 v. 0142. r.

330. *it.* *Bracciano* 14.X.1668.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. jest poza Rzymem, ale dojeżdża do miasta w miarę potrzeby.

S. 247/f.0142 r.

331. *lat.* *Rzym* 26.X.1668.

Arciv.o di Gnesna nell'interregno. [*Prażmowski*].

Odpowiedź na list pisany w imieniu całego senatu: wyraża żal z powodu abdykacji i bezkrólewia, oraz ufność w przyszłość kraju. (cfr. 9).

S. 247/f.0159 r.-0159 v.

332. *it.* *Rzym* 26.X.1668.

Al med.o [*Arcyb. Prażmowski*].

W odpowiedzi na list z 26 września, by zatrzymać wysłanie bulli w sprawie koadiutorii chełmskiej, O. odpowiada, że sprawa ta nie doszła do jego rąk, ale postara się ją załatwić.

S. 247/f.0159 v.-0160 r.

333. *it.* *Rzym* 26.X.1668.

Sr. Pauolo Doni.

Od abdykacji nie ma nowych wiadomości. Sprawy elekcji otoczone są tajemnicą. - Arcybiskup pisał w imieniu senatu do papieża, prosząc o opiekę. - Papież adpowiedział bardzo uprzejmie.

S. 247/f.160 r.-0160 v.

334. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Re di Polonia. [*Jan Kazimierz*]

O. otrzymał listy królewskie dla siebie i dla papieża. Jest już odpowiedź od papieża dla przesłania królowi. Na wysłanie legata nie ma wielkiej nadziei; wśród argumentów przeciwnych wymieniana jest trudność w protokolarnym przyjęciu legata w okresie bezkrólewia.

S. 247/f.0171 r.-0171 v.

335. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Protektor otrzymał pismo królewskie o abdykacji. Wyraża wielki żal.

S. 247/f.0171 v.-0172 r.

336. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. dziękuje za łaski, prosi o poparcie na stanowisku protektora.

S. 247/f.0172 r.-0172 v.

337. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Sr. Masini.

Sztafetę O. przyjął w Bracciano, bo właśnie był poza Rzymem. Zawiózł list króla papieżowi. Adresaci całej tej poczty byli za miastem na wypoczynku. - Jest przekonany, że wybór króla będzie raczej dziełem przypadku, niż woli. Na temat kandydatów krążą tu rozmaite pogłoski. - Co do wysłania legata, trudności są poważne.
S. 247/f.0172 v.-0174 v.

338. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Sr. Doni.

O. przesyła mu (do Neapolu) pocztę z Warszawy. Sztafeta nadeszła, gdy był w Bracciano. - W Polsce, jak dotąd, spokój; mówi się o wielu kandydatach do korony. - Mancini dał mu memoriał w sprawie kanoniii w Perugii.
S. 247/f.0174 v.-0175 r.

339. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał od papieża dla króla brewe w odpowiedzi na list królewski.
S. 247/f.0175 r.

340. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Sr. Masini.

W sprawie koadiutorii płockiej przesłał dokument opatowi De Vecchi. Są duże trudności ze zwolnieniem z opłat.
S. 247/f.0175 v.-0176.

341. *it.* *Rzym* 3.XI.1668.

Sr. Abbate Fantoni.

O. nie otrzymał od niego listów, obawia się o zdrowie adresata. - Wiadomości o wywczasach za miastem i o nabożeństwach.
S. 247/f.0176 r.-0176 v.

342. *it.* *Rzym* 15.XI.1668.

S. Pauolo Doni Internuntio a Napoli.

Podobno w Polsce spokój. Może nastąpiła zgoda co do kandydata do korony. Ale kto nim jest? - Masini pisze bardzo ostrożnie. - Może król już żałuje abdykacji. Nie wyjedzie z Polski przed elekcją, a jeśli wybór nie będzie po myśli króla, odbędzie się nowa elekcja.
S. 247/f.0184 r.-0184 v.

343. *it.* *Rzym* 15.XI.1668.

Sr. Masini.

Na dworze mówiono o Polsce przez cały tydzień; oczekuje się nowin o elekcji. Oby tylko król był katolikiem; chyba nim będzie. - Podobno były król przyjedzie do Włoch. - Kardynałowie wracają z wakacji.

S. 247/f.0185 r.

344. *it.* *Rzym* 15.XI.1668.

Sr. Masini.

W Polsce, jak mówią wiadomości, panuje spokój: krążą pogłoski, że cudzoziemcy mają być wykluczeni z elekcji, ale trudno w to wierzyć. - Jest tu opat Lubomirski, przyjechał w sprawach osobistych. - Zmarła bratowa papieża i księżna Latera.

S. 247/f.0194 r.-0194 v.

345. *it.* *Rzym* 15.XI.1668.

Sig. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za obszerny list; nie może się odwdzięczyć wiadomościami. - Zmarły: bratowa papieża i księżna Latera. - Pogłoski w związku z elekcją są może puszczane, by uśpić czujność kandydatów; w rezultacie Polacy wybiorą, kogo chcą.

S. 247/f.0194 v.-0195 r.

346. *it.* *Rzym* 24.XI.1668.

Sr. Pauolo Doni.

Kardynał miał list od Masiniego; król ma się lepiej; elekcja niepewna. Podobno dają nadzieję wszystkim kandydatom, może to dobra polityka. - Jest tu opat Lubomirski, stara się o Krzyż Maltański; wróci na sejm.

S. 247/f.0198 r.-0198 v.

347. *it.* *Rzym* 24.XI.1668.

Sr. Masini.

Dla Madalińskiego O. zrobi, co może, ale o ulgi w opłatach bardzo trudno. - Wyśle sprawozdanie o alumnach kolegium św. Brygidy i ich nauce; są nienasyceni jeśli chodzi o pieniądze. Studenci medycyny i chirurgii nic nie robią, powinni by mieszkać w kolegium, pod kontrolą. - Papież nie wyśle pewno kardynała legata do Polski: są przeszkody. Są też trudności z koadiutorią Chełma: list króla był chyba podpisany in bianco! *- Przybyła królowa Szwecji, ale nie przyjmuje nikogo, zanim nie zostanie przyjęta przez papieża, który ją wysoko ceni. - Alumnowi Smolandowi dał stypendium wedle życzenia króla. - W Madrycie wielkie zamieszki.*

S. 247/f.0198 v.-0201 v.

348. *it.* *Rzym* 24.XI.1668.

S. Abb. Fantoni.

O. dziękuje za wiadomości, ale z praktyki wie, że podczas wyborów bywają rozpowszechniane różne pogłoski, by uśpić czujność zainteresowanych. - Przyjechała królowa szwedzka, ale zanim zacznie przyjmować oficjalnie, musi być u papieża.
S. 247/f.0201 v.

349. *it.* *Rzym* 8.XII.1668.

S. Cristoforo Masini.

O. słyszał, że sprawy elekcji się komplikują, gdyż il Moscovito fa l'ultimo sforzo per ottenerla *(koronę). - Pytano autora niniejszego listu, czy to prawda, że prymas prosił papieża o przysłanie legata - ale nic o tym nie wie. - Opat Lubomirski otrzymał od papieża łaskę* di havere la Croce con la dilatione a far le prove *i otrzymał krzyż z rąk baliwa. Zasługę przypisuje sobie kard. Santa Croce, ale sam kardynał piszący te słowa musiał wyłożyć pieniądze na indult dla tegoż Lubomirskiego. Ciężko jest służyć bez wdzięczności, ale jest za to zasługa przed Bogiem. - Królowa Szwecji była na kazaniu papieża, jutro papież wydaje dla niej obiad.*
S. 247/f.0206 r.-0206 v.

350. *it.* *Rzym* 8.XII.1668.

Sr. Abbate Fantoni.

Kardynał nie ma wiadomości od adresata, a nie bardzo wierzy w pogłoski. Partie są niezgodne, ale wobec niebezpieczeństwa może się zjednoczą. - Jest tu jeszcze opat Lubomirski, otrzymał od papieża Krzyż Maltański; zasługa spadła na kard. Santa Croce. Lubomirski chce mieć idulty, piszący te słowa musiał wyłożyć na to pieniądze; tak więc oddaje usługi bez nagrody i wdzięczności. - Królowa szwedzka była na kazaniu papieża, jutro papież wydaje dla niej obiad.
S. 247/f.0206 v.-0207 v.

351. *it.* *Rzym* 15.XII.1668.

Sr. Pauolo Doni.

O. nie sądzi, by król teraz przybył do Włoch. - Fakcje elekcyjne nie dochodzą do porozumienia. Zdaje się, że Kondeusz i ks. Lotaryngii są dalecy od wyboru, bliższy jest ks. Neuburski; ale może il Moschovito *zechce uzyskać koronę siłą, choć Polacy pewno do tego nie dopuszczą. - Ks. Neuburski jest popierany przez cesarza, który prosił papieża o pomoc w czasie tej elekcji. Papież, dla pozyskania Lubomirskiego, dał mu Krzyż Maltański, którego poprzednio mu odmówił. - Masini przysyła mało wiadomości, pisze natomiast o przysłaniu legata papieskiego; król i prymas nie są zgodni, w jakiej formie prosić o to papieża. Pewno nie da się tego uzyskać.*
S. 247/f.0218 r.-0219 r.

352. *it.* *Rzym* 15.XII.1668.

Sr. Masini.

Sprawa legata: papież napisał do nuncjusza; jedną z przeszkód to trattamento, *podobno legat nie może być obecny na sejmie. Jeśli król zechce, piszący te słowa będzie nadal pertraktować, ale bez wielkiej nadziei. Jest już mało czasu, i trzeba rzecz uzgodnić z nuncjuszem, bo bez jego opinii papież nie zadecyduje. - Co do sprawy najazdów, to Polska ma wielu wojowników, ale za mało twierdz. Nie ma linii obrony, tylko bitwy w polu, a te zależą więcej od szczęścia niż od przezorności. - Czasem pogłoska może przedstawić zwycięstwo, jak przez* occhiale del Gallileo... in forma che vediamo i pigmei per giganti, e rivoltandolo per l'altra parte far comparire li giganti per pigmei. *Gdyby Polacy wybrali - co jest mało prawdopodobne -* il Moscovito, *byłoby to* di andare volontariamente in bocca al rospo. - *Najbliższy celu jest ks. Neuburski. Cesarz prosił papieża o poparcie dla niego. Papież chce pozyskać Lubomirskiego i dał mu Krzyż Maltański z ulgami, na podstawie brewe, czego mu początkowo odmawiał. - Pracuje się tu nad uzyskaniem dyspensy dla królowej Portugalii.*

S. 247/f.0219 r.-0222 r.

353. *it.* *Rzym* 18.XII.1668.

Sig. Fantoni.

Wszystkie rozwiązania, o których adresat pisze, są dobre, ale najlepsze będzie, gdy już król zostanie wybrany, tym bardziej, że znowu mówi się o Moschovito. *Lubomirski otrzymał Krzyż Maltański przez brewe; bardzo honorowany, chyba w celu pozyskania go dla ks. Neuburskiego. - Jest na ukończeniu sprawa dyspensy dla królowej Portugalii. - Na dworze hiszpańskim niepokoje,* e D. Gio. darà molto che pensare a quel governo che per salvare un confessore farà molti martiri.

S. 247/f.0222 r.-0223 r.

354. *it.* *Rzym* 22.XII.1668.

Sig. Pauolo Doni.

O. ma wiadomości - wprawdzie nie z Polski - że il Moschovito *ma duże szanse; ma nadzieję, że to nieprawda. - Ambasador Hiszpanii złożył mu wizytę i tak incydent został zakończony.*

S. 247/f.0228 r.

355. *it.* *Rzym* 22.XII.1668.

Sr. Masini.

Kardynał oczekuje wiadomości z Polski. Nie wierzy, by polskie kościoły miały się stać meczetami. - Może kandydat, o którym się mówi, ma służyć jako bodziec przeciwstawiony rzeczywistym pretendentom. - Dziś w Collegio Romano *pewien jezuita wygłosił poemat łaciński o zwycięstwie Sobieskiego nad Tatarami i Kozakami.*

Zaprosił autora listu prowincjał polski, O. Malisz. - Rozważania na temat protokołu zaprosin, organizacji, recytacji; wszystko to powinno być uzgodnione z protektorem. - Ambasador Hiszpanii był z wizytą u autora listu i był rewizytowany. - Sprawy dyspensy królowej Portugalii jeszcze w toku.
S. 247/f.0228 r.-0230 r.

356. *it.* *Rzym* 22.XII.1668.

S. Abb.te Fantoni.

Trzeba się odpędzać od « much » (mosche) póki są słabe i jest zimno. Qui habet aures audiendi audiat. *Nareszcie załatwiona sprawa z ambasadorem Hiszpanii: złożył wizytę kardynałowi Orsini, czego nie zrobił jego poprzednik z powodu Portugalii, której kardynał jest protektorem. - Dziś była recytacja w* Collegio Romano *poematu łacińskiego o zwycięstwie Sobieskiego nad Tatarami i Kozakami. W jednym okamgnieniu zacny ojciec zamordował lub rozprószył* 120.000 *wojowników.*
S. 247/f.0230 r.-0231 r.

5.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DELL'ANNO 16[69] DA GENNARO SIN A LUGLIO

II. G.T. VI.
249.

357. *it.* *Rzym,* 3.I.1669.

Sr. Masini.

Kardynał martwi się, że sempre più cotesti negotii s'imbrogliano. - *Widzi, że partia heretyków robi postępy. Odkładanie sejmu do maja rozzuchwali grupę osób, które mają złe zamiary. Może to odkładanie ma na celu uzyskanie od papieża wysłania kardynała legata; ale nie jest to łatwa sprawa. Papież ma dobrą wolę, ale sami Polacy powinni sobie wpierw pomóc, inaczej będzie coraz gorzej dla całego chrześcijaństwa. - Wysłano do Lizbony brewe z dyspensą dla królowej i księcia Pedro.*

S. 249/f.0019 r.-0021 r.

358. *it.* *Rzym* 5.I.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

O. ubolewa z powodu zamieszek w Polsce. La libertà è una pretiosa cosa, ma però non bisogna andarla cercando tra le spade e le scimitarre. *Może na tym ucierpieć religia. - Wysłał kuriera do Lizbony z brewe papieskim dla królowej* per la dispensa del maritaggio con il S. Ppe di Pietro.

S. 249/f.021 r.-021 v.

359. *it.* *Rzym* 12.I.1669.

S. Pauolo Doni.

O. dziwi się, że kardynał arcybiskup nie chce dalej traktować adresata jako internuncjusza, dlatego, że król abdykował. Wszyscy, nawet sam papież, tytułują Jana Kazimierza królem; jeśli zrzekł się korony polskiej, pozostała mu szwedzka, z której, zdaje się, nie zrezygnował. - Nadszedł list od arcybiskupa gnieźnieńskiego [Prażmowskiego] do papieża z prośbą o przysłanie kardynała legata; nie sądzi by się to dało uzyskać.

S. 249/f.0026 r.-0026 v.

360. *it.* *Rzym* 12.I.1669.

Arcivescovo di Gnesna [*Prażmowski*].

Protektor otrzymał list w sprawie przysłania kardynała legata; poprze gorliwie tę prośbę u papieża.

S. 249/f.0026 r.-0027 r.

361. *it.* *Rzym* 12.I.1669.

Sr. Masini.

Kardynał otrzymał listy i rozdał je adresatom. - Z listem arcybiskupa pójdzie do papieża, by ustnie poprzeć prośbę o kardynała legata. Sądzi, że prośba ta została skierowana na jego ręce już po bezowocnych staraniach ks. Baschi, który sam twierdził, że spotkał się z nieustępliwością papieża.

S. 249/f.0027 r.-0027 v.

362. *it.* *Rzym* 12.I.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Nadeszły listy z wiadomościami że quelli affari continuavano sempre ne medesimi torbidi. - *Arcybiskup* [*Prażmowski*] *prosi papieża o legata: mógłby zdążyć, wobec tego, że sejm abdykacyjny jest odłożony, ale są inne trudności: Polacy nie chcą mu przyznać należnych prerogatyw.*

S. 249/f.0027 v.

363. *it.* *Rzym* 19.I.1668 [*recte 1669*].

M. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Papieżowi zależy bardzo na tym, by wybrano królem nie tylko katolika, ale kogoś, kto by przyniósł korzyść całemu chrześcijaństwu; istnieją jednak trudnosci nie tylko w stosunkach protokolarnych z adresatem, ale i w rokowaniach które mogą okazać się zupełnie nieprzydatne. Teraz zresztą jest już za mało czasu. - Przekaże odpowiedź papieża, jeśli ta nie pójdzie przez nuncjusza.

S. 249/f.0034 r.-0035 r.

364. *it.* *Rzym* 19.I.1669.

Sr. Masini.

O. słyszał, że sprawy sejmu elekcyjnego nie postępują dobrze. - Prymas prosi papieża o legata, ale to nie jest możliwe; choć sejm jest odroczony, nie ma czasu na przygotowanie. Poza tym są trudności: legat nie mógłby działać na tym sejmie, a stare solo per una figura non pare che vi sia il decoro della S. Sede. *Gdyby się było kontynuowało starania od chwili pierwszej prośby, to kardynał legat byłby już w Warszawie, ale zaniedbano starania; legat to nie jest kurier,* che subito si puol mettere li stivali e caminare. *Ale niech prymas* [*Prażmowski*] *nie sądzi, że piszący te słowa nie robił dostatecznych starań. - Ambasadorowie kantonów szwajcarskich złożyli papieżowi obediencję na konsystorzu publicznym. - Teraz z powodu karnawału nie mówi się o promocjach.*

S. 249/f.0035 r.-0036 v.

365. *it.* *Rzym* 19.I.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Z wysłaniem legata jest wiele trudności. Trzeba było kontynuować starania a nie zaniedbywać; teraz nie wydaje się to tak potrzebne. Są też trudności formalne. Arcybiskup [Prażmowski] w jednym z listów przypomina l'impedimento di portar la Croce al legato del Papa nel andare in Senato... e potrà chiamarsi doppiamente legato, mentre che havesse limitato il campo di operare. - *Co się tyczy niebezpieczeństwa moskiewskiego, przeciwstawi mu się całe społeczeństwo, nie tylko senatorowie i duchowni. - Ambasadorowie szwajcarscy złożyli papieżowi obediencję na konsystorzu publicznym.*

S. 249/f.0036 v.-0037 v.

366. *it.* *Rzym* 2.II.1669.

M. de Béziers [*Bonsi*].

O. dziękuje za łaskawość; ma nadzieję, że zasłuży na nią w przyszłości, uzyskując nagrodę dla cnót biskupa adresata. - Prymas starał się o przysłanie kardynała legata, ale papież nie uważa tego za potrzebne, zresztą mało już czasu. Gdyby jednak od początku prowadzono odpowiednio starania, można było to uzyskać.

S. 249/f.0045 r.-0045 v.

367. *it.* *Rzym* 2.II.1669.

Sr. Cristof.o Masini.

Krążą tu rozmaite przypuszczenia co do elekcji, nie warto komentować. - Mancini prosi o polecenie go do przyszłego króla.

S. 249/f.0045 v.-0046 v.

368. *it.* *Rzym* 2.II.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za wiadomości; ciekawe co przyniesie sejm w maju.

S. 249/f.0046 v.

369. *it.* *Rzym* 9.II.1669.

Mr. Marescotti Nuntio in Polonia.

Kardynał posyła bullę dla alumna kolegium św. Brygidy, Szweda; prosi o uzyskanie od niego pieniędzy na opłaty. Poleca go, jako osobę godną poparcia.

S. 249/f.0052 r.-0052 v.

370. *it.* *Rzym* 9.II.1669.

Sr. Masini.

Nie ma żadnych nowin. Tu mówią o szansach różnych kandydatów, chcąc wybadać piszącego te słowa, ale on nie wypowiada się. O promocjach się nie mówi, bo jest karnawał; aby go uniknąć pojedzie nad morze.

S. 249/f.0052 v.-0053 r.

371. *it.* *Rzym* 9.II.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Nie ma żadnych wiadomości; o promocjach się nie mówi z powodu karnawału. - Z Portugalii nie ma jeszcze kuriera.

S. 249/f.0053 r.-0053 v.

372. *it.* *Rzym* 9.II.1669.

Al Sr. Pauolo Doni.

O. nie pisał, bo był poza Rzymem. - W Polsce kłótnie i pewno nie będzie zgody, aż nie zajdzie gwałtowna potrzeba. - Dużo tu się mówi o elekcji, ale piszący te słowa woli się nie wypowiadać. - O promocjach nie słychać z powodu karnawału; papież spędzi te dni w Santa Sabina, kardynał autor listu, nad morzem.

S. 249/f.0053 v.

373. *it.* *Rzym* 16.II.1669.

Sr. Pauolo Doni.

Przybył Gastone z listami od króla [Jana Kazimierza] z 26 stycznia, z wiadomością, że król Francji ofiarował królowi dobra kościelne, które posiadał ks. Verneuil; prosi papieża o bullę, o zniżki w opłatach i dyspensy. Papież odniósł się przychylnie do prośby króla. Potrzebne są jednak pieniądze na spedizioniere francese *i 3.000 skudów na brewe. - Dom św. Brygidy nie posiada pieniędzy; wydaje wszystko - żeby nie powiedzieć wyrzuca - na alumnów. - Papież wybiera się na okres karnawału do Santa Sabina, autor listu nad morze.*

S. 249/f.0059 r.-0060 r.

374. *it.* *Rzym* 16.II.1669.

Per il Re di Pol.a [*Jan Kazimierz*].

Protektor otrzymał list od króla; oddał p. Burlemont listy dla papieża i porozumiał się z nim w sprawie poparcia próśb króla. Papież okazał się bardzo łaskawy. - Gratulacje z powodu otrzymanych beneficjów.

S. 249/f.0060 r.-0061 r.

375. *it.* *Rzym* 16.II.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Król [Jan Kazimierz] prosi papieża o bullę, indulty oraz zmniejszenie opłat. Papież skłania się do próśb króla, przyjął też łaskawie wstawiennictwo p. Burlemont. - Potrzebne są jednak pieniądze na pewne wydatki; prosił o nie p. Doni w Neapolu, co pozostanie, zwróci. - Oddał listy kardynałom Rospigliosi, Vidoni i Santa Croce. - Kopertę listów, która przyszła rozdarta, przesyła dla informacji adresatowi; pieczęcie były zniszczone, choć poszczególne listy nie wydają się otwarte. Zwrócił na to uwagę Gastonowi, który przywiózł pocztę. - Papież jedzie do Santa Sabina na dni karnawału.

S. 249/f.0061 r.-0063 v.

376. *it.* [*Palo?*] 9.III.1669.

Sr. Pauolo Doni.

O. wylicza opłaty do uiszczenia ,dla kuriera, za brewe. Dla króla uzyskał bullę na beneficja; dochód z opactw będzie wynosił 100.000 skudów, z czego 30.000 lirów trzeba zarezerwować na rentę dla księcia de Verneuil. - Z Portugalii jest wiadomość, że przybył tam kurier z dyspensą [*dla królowej*].

S. 249/f.0068 r.-0069 r.

377. *it.* *Rzym* 12.III.1669.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. przesyła cztery brewe papieskie: jedno na kolację ośmiu klasztorów, drugie, to indult nadawania beneficjów, trzecie zawiera dwie dyspensy, co do małżeństwa i co do « irregolarità », czwarte per la dispensa di ordinarsi per quindeci anni. - *Sprawy renty dla ks. de Verneuil.*

S. 249/f.0072 r.-0072 v.

378. *it.* *Rzym* 12.III.1669.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Bulle, które kosztowałyby dziesiątki tysięcy, król otrzyma gratis. Trzeba jednak złożyć jakąś ofiarę, jak to czynią inni monarchowie i książęta. Piszący te słowa dał 500 skudów oraz zapłatę kurierowi.

S. 249/f.0072 v.-0073 r.

379. *it.* *Rzym* 12.III.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. przesłał królowi bulle przez Gastona. Papież dał je bardzo chętnie. - Jako protektor, autor listu dał za króla zobowiązanie dotyczące renty dla ks, de Verneuil, król musi załatwić formalność u notariusza. - Choć bulle były za darmo, trzeba było złożyć dar. - Będzie kanonizacja błogosławionych Piotra z Alkantaru i Magdaleny de' Pazzi.

S. 249/f.0073 r.-0073 v.

380. *it.* *Rzym* 12.III.1669.

Sr. Masini.

Fantone przysłał Gastona z prośbą króla o indulty. Uzyskał wszystko, papież był bardzo życzliwy. Brakowało podpisu króla na zapewnienie renty księciu de Verneuil; podpisał sam kardynał protektor a król załatwi formalność u notariusza.

S. 249/f.0074 r.-0074 v.

381. *it.* *Rzym* 12.III.1669.

Mr. Nuntio Marescotti in Polonia.

Gastone wraca do Polski, wiozqc królowi cztery brewe papieskie. Papież okazał wielką życzliwość.

S. 249/f.0074 v.

382. *it.* *Rzym* 16.III.1669.

Sr. Pauolo Doni Internunt.o del Re di Polonia in Napoli.

Kardynał odesłał do Polski Gastona z czterema brewe papieskimi. Przesyła adresatowi pokwitowania na opłatę kuriera i na dar, jaki wypadało złożyć wobec tego, że brewe były darmowe. - Kard. Spinola chory.

S. 249/f.0078 r.

383. *it.* *Rzym* 16.III.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. przesyła odpisy brewe, na wypadek, gdyby oryginały zaginęły. - Kard. Spinola ciężko chory.

S. 249/f.0079 r.

384. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Sr. Pauolo Doni.

Kardynał dostał listy; resztę pieniędzy trzyma do dyspozycji. - Co do 100.000 lirów dla księcia de Verneuil nie jest to dużo: królowi zostaje 70.000 skudów.

S. 249/f.0080 r.

385. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. zapomniał napisać, że jeśli chodzi o wysłanie kardynała legata, są trudności protokolarne. Papież dowiedział się o tym albo od samego arcybiskupa, albo od nuncjusza, który z arcybiskupem rozmawiał. - Co do sprawy krzyża, piszący te słowa nie może nic zrobić, gdyż nie zna szczegółów: nuncjusz sam rozmawiał o tym z arcybiskupem i pisał o tym do Rzymu. - Stara się o koadiutorię płocką dla Madalińskiego. - Kard. Spinola ma się lepiej.

S. 249/f.0082 r.

386. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Sr. Masini.

Sprawa Madalińskiego wymaga jeszcze rozpatrzenia; potrzebni są świadkowie. W Rzymie postanowiono, że zadecyduje nuncjusz. - Co do sufraganii chełmskiej zaszło nieporozumienie; arcybiskup napisał, że zawieszono starania, bo król nie był dobrze poinformowany co do osoby kandydata. - Wiele się tu mówi o przyszłej elekcji; jest to zresztą węzeł gordyjski i potrzebny jest miecz Aleksandra. - Adresat powinien być zadowolony, że nie brał udziału w rokowaniach o legata; spadłoby na niego niezadowolenie, jak na piszącego te słowa. - Oczekuje się tu hr. del Prato z obediencją Portugalii.

S. 249/f.0115 r.-0116 v.

387. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

O. dostał listy, ale choroba trzymała go w łóżku. Prosił kardynała Rospigliosi o załatwienie sprawy. - Żałuje że nie udało się wysłać legata. - Otrzymał też pisma w sprawie bł. Stanisława, która została skierowana do Kongregacji.

S. 249/f.0116 v.-0117 r.

388. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Mr. Marescotti.

O. otrzymał list z prośbą o poparcie sprawy koadiutorii płockiej dla Madalińskiego, ale nie było świadków; akta wracają do nuncjatury. Było nieporozumienie co do koadiutorii chełmskiej: nie wiadomo czy na dokumencie była już data, gdy go król podpisywał.

S. 249/f.0117 r.-0117 v.

389. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Sprawy polskie są skomplikowane, ale pewno stanie się znowu cud, jeden z tych, jakie zdarzają się w Polsce, gdy sytuacja jest bardzo groźna; sprawdzi się powiedzenie Horacego: nec Deus intersit nisi dignus vindice nodus. - *Oczekuje się ambasadora Portugalii, hr. del Prato z obediencją. - Autor listu jeszcze chory, nie wychodzi.*

S. 249/f.0117 v.-0118 v.

390. *it.* *Rzym* 23.III.1669.

Mr. Doni Intern.o in Napoli.

O. przesyła rachunki. Starał się, by wydatki były jak najmniejsze.

S. 249/f.0118 v.-0119 r.

391. *it.* *Rzym* 20.IV.1669.

Sr. Pauolo Doni.

Kardynał zachowuje resztę pieniędzy do dyspozycji. - Z Polski nic nowego. Jeszcze choruje na podagrę. - Oczekuje ambasadora Portugalii z obediencją.

S. 249/f.0125 r.

392. *it.* *Rzym* 20.IV.1669.

Sr. Masini.

O. oczekuje ambasadora Portugalii; ma nadzieję, że z jego przyjazdem załatwi się sprawę biskupstw. - U piszącego te słowa zbiegają się wszystkie linie, które tworzą figury przypadkowe, nie regularne: adresat pewno zrozumie, co ma na myśli.

S. 249/f.0125 r.-0126 r.

393. *it.* *Rzym* 20.IV.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesno [*Prażmowski*].

Jeśli O. pisał o trudnościach w sprawie koadiutorii płockiej, to dlatego, by adresat mógł je przezwyciężyć: przede wszystkim trzeba udowodnić, że koadiutoria jest potrzebna. - List nadszedł w czasie jego choroby, więc przekazał go kardynałowi Rospigliosi, który wyraził swą życzliwość.
S. 249/f.0126 r.-0126 v.

394. *it.* *Rzym* 20.IV.1669.

Mr. V.o di Ploscha [*Jan Gembicki*].

O. otrzymał list z prośbą o mianowanie koadiutora w osobie Madalińskiego. Trzeba udowodnić, że koadiutor jest potrzebny. W Rzymie oczekuje się opinii nuncjusza w tej sprawie.
S. 249/f.0127 r.-0127 v.

395. *it.* *Rzym* 20.IV.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Próżne są słowa oparte na płynności rozmaitych opinii. Trzeba czekać, by zajaśniało słońce dobrej elekcji. - Oczekuje się tu ambasadora Portugalii; gotowe już jest królewskie przyjęcie. Pewno uda się załatwić sprawy biskupstw. - Papież był tylko na najważniejszych nabożeństwach, ale jest zdrów.
S. 249/f.0127 v.-0128 r.

396. *it.* *Rzym* 27.IV.1669.

Mr. V.o di Béziers [*Bonsi*].

O. potwierdza otrzymanie listu z Marienwerder; wie, że Bonsi jest zajęty elekcją. Oby była ona korzystna dla religii i dla króla [Francji], który będzie miał w niej swoją rolę. - Z trzech kandydatów do kapelusza, których adresat wymienia w liście, jeden jest tylko ważny: łatwo się domyślić kto. - Wiadomości dworskie. - Prośba o poparcie u nowego króla. - Przygotowania na przyjazd ambasadora Portugalii są ukończone.
S. 249/f.0132 r.-0133 r.

397. *it.* *Rzym* 27.IV.1669.

Sr. Masini.

Zapewne już Gastone przywiózł brewe dla króla. - W Polsce zbliża się elekcja: oby była spokojna i korzystna dla religii katolickiej. - Tu wyrażają różne przypuszczenia aby uzyskać wiadomości, ale kardynał piszący te słowa jest powściągliwy w rozmowach. - Prosi o poparcie u przyszłego króla. - Oczekuje się ambasadora Portugalii.
S. 249/f.0133 r.-0133 v.

398. *it.* *Rzym* 27.IV.1669.

Sr. Pauolo Doni Internuntio.

Kardynał wrócił z nad morza. - Rachunki i wydatki. - Ma nadzieję na spokojną elekcję. Przypuszcza, że wybiorą ks. Neuburskiego.
S. 249/f.0134 r.

399. *it.* *Rzym* 27.IV.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. był nad morzem, by leczyć podagrę. Za kilka dni będzie konsystorz. - Kozacy zawsze będą zmienni - ale to nie zamąci elekcji: zostanie wybrany człowiek, o którym autor listu myśli od dawna. - Brewe, które królowi doręczył nuncjusz, miało być przesłane przez protektora. - Oczekuje się ambasadora Portugalii, przygotowano przyjęcie królewskie; nareszcie zostanie załatwiona sprawa biskupstw.
S. 249/f.0134 r.-0135 r.

400. *it.* *Rzym* 4.V.1669.

Sig. Masini.

Starania o bullę i indulty dla króla [Jana Kazimierza] w związku z objęciem przez niego beneficjów we Francji. Oby król rzeczywiście przyjechał do Włoch. - W Rzymie przepowiadają, że sejm zostanie zerwany, ale kardynał protektor ufa, że zakończy się pomyślnie. - Galery papieskie stoją gotowe do odjazdu na Kretę; oczekuje się floty francuskiej.
S. 249/f.0137 r.-0138 r.

401. *it.* *Rzym* 4.V.1669.

Sr. Pauolo Doni.

O. posyła urywki wiadomości z Polski. - Ambasador Portugalii będzie traktowany, jak ambasador głowy koronowanej.
S. 249/f.0138 r.-0138 v.

402. *it.* *Rzym* 4.V.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał zaniesie papieżowi królewski list z podziękowaniem za brewe. - Sądzi, że elekcja będzie spokojna, mimo iż niektórzy przepowiadają, że zakończy się bez wyniku. - Oczekuje się ambasadora Portugalii z obediencją. - Papież myśli o pomocy dla Krety; oczekuje tylko galer francuskich, by wysłać swoje. - Prośba o poparcie u nowego króla.
S. 249/f.0138 v.-0139 v.

403. *it.* *Rzym* 4.V.1669.

Mr. Nuntio di Polonia [*Marescotti*].

O. dziękuje za poparcie dla Szweda. - Oczekuje na odpowiedź z Krakowa; jeśli adresat sprawy nie poprze, biskup będzie się sprze-

ciwiał. - Wkrótce przybędzie ambasador Portugalii; zostaną wówczas załatwione sprawy portugalskich biskupstw.
S. 249/f.0139 v.-0140 r.

404. *it.* *Rzym* 11.V.1669.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
Protektor oddał papieżowi list i uzyskał wszystkie łaski: pozwolenie na strój świecki, la commutatione dell'offitio *i uznanie przysięgi, złożonej na ręce nuncjusza w Polsce.*
S. 249/f.0147 r.-0147 v.

405. *it.* *Rzym* 11.V.1669.
Sr. Seg.rio Masini.
Papież udzielił królowi łask, o które ten prosił. - Oczekuje się ambasadora Portugalii; na konsystorzu będą rozpatrywane sprawy biskupstw portugalskich.
S. 249/f.0147 v.-0148 r.

406. *it.* *Rzym* 11.V.1669.
S. Abb.te Fantoni.
O. dziękuje za obszerne wiadomości. Sądzi, że elekcja odbędzie się spokojnie. Co do kandydatów widzi tylko jednego: choć zasługi ks. Lotaryngii są duże, nie może się on równać z ks. Neuburskim. Moskwa i Rakoczy nie mogą marzyć o Polsce.
S. 249/f.0148 r.-0149 r.

407. *it.* *Rzym* 11.V.1669.
Sr. Pauolo Doni.
Ani Moskwa ani Rakoczy nie mają szans na uzyskanie polskiej korony. Możliwości są ograniczone do dwóch osób, a właściwie do jednej, o której usłyszymy niebawem. - Rachunki i wydatki króla [*Jana Kazimierza*].
S. 249/f.0149 r.-0149 v.

408. *it.* *Rzym* 11.V.1669.
Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].
O. postara się uzyskać zwolnienie z udziału w kapitule w Hiszpanii dla franciszkanów w Polsce, jak tego pragnie adresat.
S. 249/f.0149 v.-0150 r.

409. *it.* *Rzym* 18.V.1669.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
Protektor przesyła w załączeniu kopie papieskich brewe.
S. 249/f.0155 r.

410. *it.* *Rzym* 18.V.1669.

Seg.rio Masini.

O. przesyła dla króla kopie brewe papieskich, na wypadek gdyby zaginęły oryginały. - Nie wie, dokąd ma adresować w przyszłości; poleci baronowi Siri w Wiedniu, by skierował listy, gdzie należy. - Na konsystorzu ma być załatwiona sprawa biskupstw portugalskich; oczekuje się ambasadora Portugalii z obediencją. - Baliw fra Vincenzo *odjeżdża na Wschód; połączy się z okrętami francuskimi.*

S. 249/f.0155 r.-0156 r.

411. *it.* *Rzym* 18.V.1669.

Sig. Abb. Fantoni.

Rozważania o elekcji. - Baliw fra Vincenzo *odjeżdża na Wschód. W Rzymie oczekuje się ambasadora Portugalii.*

S. 249/f.0156 r.-0156 v.

412. *it.* *Rzym* 18.V.1669.

Sig. Doni.

W Polsce sądzi się, że Jan Kazimierz wyjedzie z kraju dopiero po elekcji. - Z dwóch prawdopodobnych kandydatów do korony, ks. Neuburski ma najwięcej szans. - Wysłano brewe papieskie królowi i nuncjuszowi w Paryżu. - Rachunki i wydatki Jana Kazimierza. - Na najbliższym konsystorzu będzie omawiana sprawa biskupstw portugalskich; oczekuje się ambasadora Portugalii z obediencją. - Baliw fra Vincenzo *rusza na Wschód.*

S. 249/f.0156 v.-0157 r.

413. *it.* *Rzym* 25.V.1669.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał przesyła brewe papieskie w odpowiedzi na list króla. - Wysłał do nuncjusza w Paryżu brewe o uznaniu przysięgi, złożonej przez Jana Kazimierza w Warszawie.

S. 249/f.0171 r.

414. *it.* *Rzym* 25.V.1669.

Sr. Masini.

O. przesłał królowi brewe papieskie w odpowiedzi na list. - Rozważania o elekcji. - Wyjechały galery papieskie (na Kretę). - Spowiednik królowej Hiszpanii jeszcze nie przybył.

S. 249/f.0171 r.-0171 v.

415. *it.* *Rzym* 25.V.1669.

Sr. Pauolo Doni.

Zakończone wszystkie sprawy Jana Kazimierza. - Oczekuje się ambasadora Portugalii. Na pierwszym konsystorzu będą załatwione sprawy biskupstw. - Wiadomości z dworu papieskiego.

S. 249/f.0171 v.-0172 r.

416. *it.* *Rzym* 1.VI.1669.

Sr. Pauolo Doni.

Król [Jan Kazimierz] wyjechał z Warszawy, żegnany łzami; zatrzyma się w Krakowie, po czym uda się na dwór francuski; może przyjedzie do Włoch. - Zdaje się, że nie ma przeszkód na drodze do wyboru ks. Neuburskiego; ks. Lotaryngii nie ma silnego poparcia. - Baliw przejechał już koło wybrzeża w drodze z Malty na Kretę; pomoc jego zapewne będzie skuteczna. - Piszący te słowa nie może wyjechać na letni wypoczynek, gdyż czeka na ambasadora hr. del Prato. - Z Hiszpanii wiadomości o zamieszkach. - Spowiednik jezuita jest w Rzymie jeszcze incognito, oczekując na dokumenty.
S. 249/f.0187 r.-0187 v.

417. *it.* *Rzym* 1.VI.1669.

Sr. Masini.

Wszystkie pisma z Warszawy mówią o wielkim żalu, jaki zostawia wyjazd króla [Jana Kazimierza]. Po elekcji król ma pojechać do Francji, a potem do Włoch. - Wszyscy przewidują wybór ks. Neuburskiego; zdaje się, że nie ma obawy gwałtu ze strony Moskwy, lub innych. - Na konsystorzu będą załatwione sprawy biskupstw portugalskich. - Ojciec jezuita, inkwizytor i spowiednik nie występuje publicznie, oczekując listów uwierzytelniających (jako ambasador nadzwyczajny Hiszpanii). - Oczekuje się ambasadora Portugalii.
S. 249/f.0189 r.-0190 r.

418. *it.* *Rzym* 1.VI.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Nowe wiadomości potwierdzają przewidywania co do wyboru ks. Neuburskiego. - Autor listu prosi, by adresat poparł go na stanowisku protektora wobec nowego monarchy. Wykonywał swe obowiązki ku zadowoleniu króla i królowej, co może poświadczyć także i prymas. Poleca też Manciniego, by mógł pozostać nadal « agentem » króla. - Jezuita spowiednik i inkwizytor, który oczekuje listów uwierzytelniających, by wystąpić jako ambasador nadzwyczajny, jest tu na razie incognito, ale nie ustępuje prawej strony generałowi i każe się nazywać Eccellenza. *Dziwne, że znoszą go jezuici.*
S. 249/f.0190 r.-0191 v.

419. *it.* *Rzym* 1.VI.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

O. prosi o polecenie go na protektora królestwa u nowego króla. Mancini też prosi o zatrzymanie go, jako « agenta ».
S. 249/f.0191 v.-0192 r.

420. *it.* *Rzym* 3.VI.1669.

Mr. Nuntio Marescotti in Polonia.

Prosi go o poparcie na stanowisku protektora u nowego króla. Odbył się konsystorz, omawiano sprawy biskupstw portugalskich. - Ambasador Portugalii jeszcze nie przyjechał.
S. 249/f.0195 r.

421. *it.* [*Palo?*] 14.VI.1669.

Sr. Cristoforo Masini.

Kardynał otrzymał jego list z Krakowa. W tej chwili elekcja jest już pewnie dokonana. Zapewne wybór padnie na ks. Neuburskiego. - Rozważania o kandydatach. - Ambasador Portugalii jeszcze nie nadjechał. - Z Civitavecchia ruszyły galery papieskie; liczna flota francuska już jedzie na Kretę. Pomoc ta zapewne będzie skuteczna. - Papież i kardynał Rospigliosi są poza Rzymem; sam autor listu przebywa przeważnie nad morzem.

S. 249/f.0200 r.-0201 r.

422. *it.* [*Palo?*] 14.VI.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dowiaduje się o wyborze Potockiego na marszałka sejmu; można z tego wnioskować o sile partii. - Elekcja pewno będzie spokojna. - Autor listu przewiduje nadal wybór tego samego kandydata. - Flota francuska, bardzo silna, jedzie na Kretę; galery papieskie pojechały naprzód. - Oczekuje się ambasadora Portugalii na ceremonię obediencji. - Pisze list z nad morza, choć datuje z Rzymu.

S. 249/f.0201 r.-0201 v.

423. *it.* [*Palo?*] 14.VI.1669.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Swego czasu O. otrzymał list w sprawie Stanisława Gnińskiego. Rota załatwiła ją już pomyślnie.

S. 249/f.0202 r.

424. *it.* *Rzym* 23.VI.1669.

Sr. Pauolo Doni Intern.o in Napoli.

Trudno odpowiedzieć na pytanie adresata. W każdym razie, jeśli w czasie bezkrólewia wicekról traktuje adresata jako internuncjusza, ten nie może uchylić się od uroczystości z okazji elekcji, chyba, że w międzyczasie kto inny zostanie wyznaczony na to stanowisko. - Rozważania protokolarne. - Autor listu sądzi, że wybór padnie na ks. Neuburskiego. - Nadeszła tu książka pt. Censura Candidatorum, *w której bierze się pod uwagę il* Moschovita, *ks. Neuburskiego, Kondeusza, ks. Lotaryńskiego i Polaka. Książka zawiera pochwały ks. Lotaryngii, mówi źle o Janie Kazimierzu i bardzo źle o królowej. - Ambasador Portugalii jeszcze nie przybył, odpłynął 26 maja. - Sprawy portugalskie.*

S. 249/f.0210 r.-0211 v.

425. *it.* *Rzym* 23.VI.1669.

Sr. Fantoni.

O. ma nadzieję, że w Polsce zamieszek nie będzie. Oczekuje się dobrego wyniku elekcji. - Ukazała się książka Censura Candidatorum. *Mówi się w niej o kandydacie moskiewskim, o ks. Neuburskim, Kondeuszu, ks. Lotaryngii i o Polaku. Jest w niej mowa rów-*

nież o adresacie, więc pewno mu jest znana. - Oczekuje się z niecierpliwością wyniku elekcji, korzystnego dla religii katolickiej. - Ambasador Portugalii miał podobno wyjechać 29 maja, ale jego okrętami miano przewieźć il Re prigioniero *na wyspy Terceira. - Papież ma się dobrze, oczekuje listu od króla. - Na Kretę poszły potężne posiłki - przejeżdżały w pobliżu fortecy* Palo alla marina.
S. 249/f.0211 v.-0212 v.

426. *it.* *Rzym* 23.VI.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

Kardynał dziękuje za wszystko, co adresat dla niego zdziałał; dowiedział się o tym od jego brata, kanonika.
S. 249/f.0216 r.

427. *it.* *Rzym* 29.VI.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. oczekuje na wiadomość o elekcji. Dowiedział się, że ambasador Portugalii odpłynął 30 ub.m.
S. 249/f.0222 r.

6.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA LUGLIO SIN A DICEMBRE 1669

II. G.T.V.
248.

428. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.
Sr. Pauolo Doni Intern.o in Napoli.
O. cieszy się z elekcji ks. Wiśniowieckiego; dn. 19 czerwca przybył kurier od nuncjusza do papieża; nie nadeszły jednak listy od króla. - Zdaje się, że szlachta wystąpiła przeciw senatorom, były nawet starcia. Elekcja trwała od wieczora do 1 w nocy. - Papież ucieszył się wyborem. - Rachunki z osobami, które miały zlecone załatwianie mianowań kościelnych.
S. 248/f.0003 r.-0004 v.

429. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.
Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].
Załącza brewe. - Doni zlecił protektorowi pewne płatności, ale Bardet był już zapłacony. Przedstawia obszernie sprawę.
S. 248/f.0004 v.-0005 v.

430. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.
Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].
Z listów wysłanych przez nuncjusza Marescotti 19-go czerwca, O. dowiedział się o elekcji: wybór padł na osobę bardzo godną, która będzie umiała kontynuować tradycje.
S. 248/f.0005 v.-0006 r.

431. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.
Seg.rio Masini.
O. posyła listy i brewe dla króla. - Cieszy się z elekcji; i tutejszy dwór rad jest, że wybrano Polaka. - Jeszcze nie nadeszły listy od nowego króla, dziwne jest to spóźnienie. - Doni polecił zapłacić rachunek Bardetowi, ale już mu się nic nie należy; obszerny wywód o rachunkach.
S. 248/f.0006 r.-0007 v.

432. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.

Nuovo Re di Pol.a [*Michał*].

Gratulacje z powodu wyboru; O. dowiedział się o nim od kuriera, wysłanego przez nuncjusza do papieża. - Urządzi uroczystości, jak nadejdą listy królewskie do papieża. - Prosi o zatrzymanie go na stanowisku protektora.

S. 248/f.0007 v.-0008 v.

433. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Z listów nuncjusza do papieża O. dowiedział się o wyborze Wiśniowieckiego. Choć nie było jeszcze listów nowego króla do papieża, nie chce odkładać gratulacji. Prosi o zatwierdzenie go na stanowisku protektora. Szczęście, że król jest katolikiem i że został zgodnie obrany. O. dziwi się opóźnieniu listów króla do papieża. - Nie porusza spraw, które są już zamknięte z chwilą dokonanej elekcji. - Chce wiedzieć, jakie tytuły przysługują matce króla, jego rodzeństwu. Czeka na wyjaśnienia i wyśle list antydatowany. - Mancini, agent Jana Kazimierza, prosi, by go polecić nowemu królowi.

S. 248/f.0008 v.-0010 v.

434. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. otrzymał radosną wiadomość o elekcji. - Prosi o polecenie go nowemu królowi. - Cieszy się, że nuncjusz zakończył swoje trudy, a papież jest zadowolony. - Nie urządza uroczystości z okazji elekcji, gdyż nie nadeszły listy króla do papieża; dziwi się temu opóźnieniu. - Sprawy portugalskie.

S. 248/f.0010 v.-0011 v.

435. *it.* *Rzym* 6.VII.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Na jego ręce O. przesyła gratulacje dla senatu z okazji wyboru króla. Nie urządzono uroczystości, gdyż nie ma jeszcze listów królewskich do papieża. - Zapewnia o swej wierności i prosi o poparcie u nowego króla.

S. 248/f.0011 v.-0012 v.

436. *it.* *Rzym* 13.VII.1669.

Sr. Pauolo Doni.

O. dowiaduje się, że adresat chce urządzić uroczystości nie czekając na listy królewskie: nie ma takiego zwyczaju. Już 13 dni mija odkąd kurier przywiózł wiadomość o elekcji, a listy nie nadchodzą. Wywołuje to opóźnienie konsystorza. - Posłał Janowi Kazimierzowi wyjaśnienia w sprawie rachunków z Bardetem. - Sprawy portugalskie.

S. 248/f.0021 r.-0022 r.

437. *it.* *Rzym* 13.VII.1669.

Sr. Cristoforo Masini.

Kardynał otrzymał jego list z Krakowa, czemu nie pisze dokąd jedzie? - Ma nadzieję, że i on i król Jan Kazimierz poprą go u nowego króla. - Biskup Béziers pisze, że nowy król jest skłonny zatwierdzić piszącego te słowa na stanowisku protektora. Pisze też, że przychylny jest podkanclerzy [Olszowski]. - Nie nadchodzą listy od króla do papieża, powinny były przyjść kurierem nadzwyczajnym. - Papież ogłosił jubileusz. - Sytuacja na Krecie budzi pewne nadzieje.

S. 248/f.0031 r.-0032 r.

438. *it.* *Rzym* 13.VII.1669.

Mr. di Béziers [*Bonsi*].

O. otrzymał jego list; nie może rozmawiać z papieżem o jego promocji, zanim nie nadejdą listy królewskie do papieża. - Można nalegać, by papież zostawił królowi swobodę « nominacji », ale na razie nie wykluczać nuncjusza. Papież mówi zwykle, że modli się by go Bóg dobrze natchnął, ale nic nie obiecuje. Da kapelusz raczej swemu ministrowi, niż innym. Nuncjusz nie byłby zabiegał o promocję, gdyby nie miał stąd zachęty. Trzeba, żeby król był stanowczy. - Nie słyszał, żeby papież przyrzekł w ub. roku promocję biskupa Béziers ambasadorowi Francji; może to nieporozumienie, lub niewłaściwa interpretacja słów papieskich. - Działa w porozumieniu z p. de Burlemont. - Prosi o poparcie na stanowisko protektora.

S. 248/f.0032 r.-0035 r.

439. *it.* *Rzym* 13.VII.1669.

M. Abb.te Fantoni.

Tu rozchodziły się złe pogłoski o Polsce; cieszy się, że jednak jest spokojnie. Wie o tym od biskupa Béziers. Tenże wyraża nadzieję, że król zachowa kardynała piszącego te słowa na stanowisku protektora. - Oczekuje się listów królewskich.

S. 248/f.0035 r.-0036 r.

440. *lat.* *Rzym* 27.VII.1669.

Mr. V.o di Culma V. Cancelliere di Polonia [*Olszowski*].

Kardynał gratuluje pomyślnej elekcji. - Pochwała nowego monarchy. - Podziękowanie za wiadomość, że król zatwierdzi go na stanowisku protektora. - Oczekuje się zapowiedzianych listów królewskich. - (Cfr. 10.)

S. 248/f.0047 r.-0048 r.

441. *it.* *Rzym* 27.VII.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. dowiaduje się, że nowy król zachowa go na stanowisku protektora; zawiadomił kardynała Rospigliosi, ale papieżowi doniesie o tym, jak nadejdą listy królewskie; powinny były już nadejść, chyba, że

idą przez nuncjusza. - Podkanclerzemu odpowiedział po łacinie. Chce wiedzieć, czy sekretariat włoski jest zlikwidowany. - Cieszy się z wizerunku króla. - Dziękuje za przesłanie herbu, chciałby mieć rysunek pieczęci. - Listy od biskupa Béziers uspokoiły go, że w Polsce nie ma zamieszek, o których mówiono. - Papież zapewne da królowi swobodę « nominacji » - tak przynajmniej mówił niektórym prałatom. - Autor listu jest ciekaw, jacy kardynałowie starali się o protektorię; słyszał o staraniach kardynała Santa Croce.
S. 248/f.0048 r.-0050 r.

442. *it.* *Rzym* 27.VII.1669.

S. Abbate Fantoni.

O. otrzymał oba listy, w drugim była wiadomość o zatwierdzeniu na stanowisku protektora. Dziękuje za przyczynienie się do tego. - Nie ma listu od prymasa ani o elekcji, ani o protektorii; ale kardynał autor listu pisze do niego, dziękując mu za wyświadczone łaski. Może listy jego nadejdą z listami królewskimi, które są bardzo oczekiwane. - Papież byłby bardzo rad z przybycia polskiego ambasadora nadzwyczajnego z obediencją, o czym adresat wspomina. - Cieszy się z zaprzeczenia wiadomości o rozruchach. - Zawiadomił kard. Rospigliosi o zatwierdzeniu na stanowisku protektora; papieżowi doniesie o tym, jak nadejdą listy królewskie. - Sądzi, że papież zostawi królowi swobodę « nominacji »; tak powiedział ambasadorowi Burlemont, który w imieniu króla Francji polecał biskupa Béziers. A więc walka o « nominację » odbędzie się w Polsce, nie w Rzymie. - Rozważania na temat « nominacji ». - Prosi o wiadomość, którzy kardynałowie starali się o protektorię u nowego króla. - Dziękuje za poparcie dla Manciniego i barona de Tassis, którzy zostali zatwierdzeni, jako agenci nowego króla. - Zmiany na stanowiskach kościelnych.
S. 248/f.0050 r.-0052 v.

443. *it.* *Rzym* 27.VII.1669.

Mr. Internuntio Doni.

Kardynał O. dostał wiadomość o zatwierdzeniu na stanowisku protektora. - Król nie pisze, gdyż jeszcze nie zaprzysiągł konstytucji, nie ma pieczęci. Autor listu nie wie, czy przyjmie on tytuł króla Szwecji. - Jest zaprzeczenie wiadomości o zamieszkach na elekcji. - Mancini został zatwierdzony w Rzymie, a de Tassis w Wenecji. - Król będzie miał swobodę wyboru (kandydata do kapelusza). Waha się między nuncjuszem a biskupem Béziers. Podobno pretenduje też do « nominacji » ks. Auersperg. - Jak nadejdą listy królewskie, kardynał protektor urządzi uroczystości; jeszcze wspanialsze będą z okazji koronacji.
S. 248/f.0053 r.-0054 r.

444. *it.* *Rzym* 27.VII.1669.

Mr. V.o di Béziers [*Bonsi*].

Protektor miał nadzieję, że nadejdą listy królewskie i na audiencji u papieża będzie mógł pomówić o nominacji. Kard. Rospigliosi

twierdzi, że papież zostawi królowi swobodę « nominacji »; potwierdza się to też z innych stron. Nuncjusz ma prawo się ubiegać, ale nie jest wyłącznym kandydatem. Wszystkie starania trzeba robić w Polsce.
S. 248/f.0054 r.-0055 v.

445. *it.* *Rzym* 27.VII.1669.

Sr. Seg.o Masini.

O. cieszy się, że adresat jest w dobrym zdrowiu, a w Polsce jest spokój i zadowolenie z króla. - Podkanclerzy powiadomił go o zatwierdzeniu go przez króla na stanowisku protektora; pisze też o tym nuncjusz i Fantoni. Mancini i de Tassis zostają na swych urzędach. - Dowiedział się, że król jeszcze nie napisał do papieża, gdyż nie złożył przysięgi i nie ma pieczęci. - Co do « nominacji », to musi być rywalizacja między nuncjuszem a biskupem Béziers: losy rozstrzygną się na dworze króla, gdyż papież nie jest zaangażowany po żadnej stronie.
S. 248/f.0055 v.-0056 r.

446. *it.* *Rzym* 3.VIII.1669.

M. Nuntio Marescotti in Polonia.

Protektor otrzymał wizerunek króla; czeka jeszcze na rysunek pieczęci. - Listy królewskie do papieża dotąd nie nadeszły, nie można więc odprawić dziękczynnego nabożeństwa i urządzić uroczystości. - Rozmawiał z kanonikiem, bratem adresata i powiedział mu, że z Warszawy ma wiadomości, iż nuncjusz zanadto nalega na « nominację » dla siebie, co nie robi dobrego wrażenia ani na dworze polskim, ani na rzymskim. Trzeba być ostrożnym i nie zrażać żadnej z fakcji sprawami prywatnymi, jaką jest « nominacja ». Może się pojawić jeszcze trzeci kandydat do kapelusza: prymas. Sam autor listu niewiele może zdziałać; musi czekać na wolę króla.
S. 248/f.0063 r.-0064 v.

447. *it.* *Rzym* 3.VIII.1669.

Mr. V.o di Béziers [*Bonsi*].

Nuncjusz przysłał protektorowi wizerunek króla. Nie pisze w swoich interesach, ale przysłał brata kanonika; temu autor listu powiedział, że trudno uznać pretensje nuncjusza, i że nuncjusz swoim postępowaniem może nawet narazić się papieżowi. Do spraw osobistych nie można mieszać spraw publicznych, które mogą mieć następstwa dla państwa. Nuncjusz powinien ograniczyć się i szukać korzyści dla siebie, nie obrażając innych. Papieżowi jest wszystko jedno, komu da kapelusz, ale Stolica Apostolska musi się liczyć z królem Francji. Może książę Auersperg będzie pretendował do promocji, a może i arcybiskup gnieźnieński. - Piszący te słowa musi stosować się do woli króla. - Adresat jest tu wysoce ceniony. Nuncjusz przez naleganie może stracić szanse na kapelusz.
S. 248/f.0064 v.-0067 r.

448. *it.* *Rzym* 3.VIII.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Nuncjusz przysłał wizerunek nowego króla, ale nie pisze nic o listach królewskich. Kardynał protektor nie dostał jeszcze rysunku pieczęci, by móc powiesić herb nad bramą. Chciałby wiedzieć, czy król będzie nosił tytuł króla Szwecji. - Co do « nominacji », słyszał że pretenduje do niej także ks. Auersperg; może ze sporów skorzysta arcybiskup [gnieźnieński]? - Zachowanie się nuncjusza [Marescotti] nie jest godne pochwały. Biskup Béziers postępuje b. roztropnie. Wielkim sukcesem dla niego jest fakt, że papież nie popiera żadnej ze stron: wola papieża mogła być jedyną przeszkodą. - Chce wiedzieć, jakie tytuły przysługują matce i krewnym króla, i czy z abdykacją Jana Kazimierza opiekę nad kolegium św. Brygidy obejmie nowy król Polski. - Zmarł Tomasz Rospigliosi ku niezmiernemu żalowi miasta, przywiązanego do całej rodziny papieża. - Oczekuje się tu ambasadora portugalskiego.

S. 248/f.0067 r.-0069 r.

449. *it.* *Rzym* 3.VIII.1669.

Sig. Seg.rio Masini.

Nadeszły listy z 10 lipca donoszące o przysiędze króla, i o zgodzie Paców z Radziwiłłami. - Co do rywalizacji między nuncjuszem a biskupem Béziers, to wobec deklaracji papieża, że da swobodę « nominacji » królowi, szanse biskupa Béziers do kapelusza wzrosły. - Nie ma jeszcze listów króla. - Czy nowy król nosi tytuł króla Szwecji i kto zarządza kolegium św. Brygidy?

S. 248/f.0069 r.-0069 v.

450. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Z opowiadania opata Baschi O. dowiedział się o zajściu z nuncjuszem. Opat Baschi sporządził memoriał, by go dać papieżowi. Ale papież był już uprzedzony, powiedział że nie ma potrzeby rozpatrywać sprawy, essendo il Nuntio obligato di sostenere il suo posto e le prerogative di esso. *Papież skarżył się, że arcybiskup zrzuca winę za zajście na nuncjusza, i polecił zawiadomić arcybiskupa, że jest z niego niezadowolony. Najwidoczniej ktoś arcybiskupa przed papieżem oskarżył. Opat Baschi świadkiem, jak kardynał protektor bronił adresata. Pisze o tym, by wiedział, jak postępować. - Dziękuje za poparcie na stanowisku protektora.*

S. 248/f.0085 r.-0086 r.

451. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.

Sr. Pauolo Doni Internuntio in Napoli.

Nareszcie nadeszły własnoręczne listy króla do papieża oraz listy z kancelarii. Papież przyjął je bardzo łaskawie i mówił serdecznie o królu i królestwie. - Jutro w kaplicy papieskiej odprawi się Te Deum, *następnie będzie nabożeństwo w kościele polskim i uroczystości na cześć króla. - Król napisał do papieża i do kardynała Orsini o zatwierdzeniu go na stanowisku protektora i do kardynała*

Santa Croce, zatwierdzając go jako współprotektora. Nie ma nic o zatwierdzeniu Manciniego. - Między nuncjuszem a prymasem poważny spór. - O « nominację » walczy nuncjusz z biskupem Béziers. - Odbyła się promocja kard. de Bouillon, ale radość została zatruta śmiercią księcia de Beaufort na Krecie.
S. 248/f.0086 r.-0087 v.

452. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

O. dziękuje za potwierdzenie go na stanowisku protektora, zapewnia o swym oddaniu. - Urządzi uroczyste Te Deum *w polskim kościele, a następnie sztuczne ognie. - Brewe z odpowiedzią własnoręczną papieża pójdzie na ręce nuncjusza.*
S. 248/f.0087 v.-0089 r.

453. *lat.* *Rzym* 10.VIII.1669.

M. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. oddał list odręczny króla papieżowi na audiencji; papież odpowiedział bardzo łaskawie; brewe i list odręczny papieża zostanie przesłany przez nuncjusza. - Dziękuje za zatwierdzenie protektorii. (Cfr. 11.)
S. 248/f.0089 r.-0089 v.

454. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Nadeszły listy królewskie, pięknie wystylizowane przez adresata. Od podkanclerzego [Olszowskiego] przyszedł list po łacinie. Odpowiedź papieża pójdzie na ręce nuncjusza. Jutro będzie odśpiewane Te Deum *w obecności papieża, a potem w kościele polskim w obecności* cardinali polacchi. *Następnie odbędą się uroczystości, jak sztuczne ognie etc. - Między nuncjuszem [Marescotti] a arcybiskupem [Prażmowskim] poważne niesnaski. Papież nie tylko jest po stronie nuncjusza, ale ma za złe arcybiskupowi, że ten krytykuje papieża za to, iż nie wysłał kardynała legata do Polski. Oby się to źle nie skończyło. Powodem wszystkiego jest przypuszczenie nuncjusza, że arcybiskup jest przeciwny jego « nominacji ». Kardynał Rospigliosi mówi, że papież nie może zostawić królowi zupełnej swobody co do « nominacji », gdyż zawsze postawi na pierwszym miejscu swego ministra a nie cudzoziemskiego biskupa. - Piszący te słowa nie poruszał z papieżem tej sprawy, gdyż nie był upoważniony przez króla. - Cała walka o kapelusz stoczy się w Polsce. Ale nuncjusz nie ma wielkich szans: może ta rywalizacja wyjdzie na korzyść trzeciemu. - - Rozważania o promocjach.*
S. 248/f.0090 r.-0092 v.

455. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

Przyszły listy, przyjęte przez papieża z wielkim zadowoleniem. - Arcybiskup chciał, by spór jego z nuncjuszem został rozpatrzony w

Kongregacji Rytów, ale papież uważa sprawę za załatwioną. - Piszący te słowa ma nadzieję, że nuncjusz, w swej roztropności, postara się o utrzymanie dobrych stosunków między Stolicą Apostolską a tamtejszymi biskupami. - O « nominacji » nie było mowy, gdyż król nic o tym nie wspominał. Kardynał Rospigliosi oświadczył, że papież chce być bezstronnym, ale raczej stanie po stronie swego ministra; walka rozegra się w Polsce.
S. 248/0093 r.-0093 v.

456. *it.* *Rzym* 10.VIII.1669.
Mons. V.o di Béziers. [*Bonsi*].
Przyszły listy, przyjęte przez papieża z wielkim zadowoleniem. O nominacji nie było mowy, gdyż król o tym nie pisał. Kard. Rospigliosi mówi, że papież chce być bezstronny i zostawi królowi swobodę « nominacji », ale gdyby miał decydować, wypowiedziałby się za swoim ministrem. Tak więc walka o kapelusz rozegra się w Polsce. Jutro odbędzie się nabożeństwo dziękczynne w kościele św. Stanisława, potem będą sztuczne ognie. - Cieszy się, że « nasz » król [Francji] uzyskał kardynała: de Bouillon. Ale poniósł też stratę w osobie ks. de Beaufort, który zginął na Krecie.
S. 248/f.0093 v.-0094 r.

457. *it.* *Rzym* 17.VIII.1669.
Re di Polonia [*Michał*].
Odśpiewano Te Deum *w obecności papieża. Następnie « polscy kardynałowie », Orsini, Vidoni i Santa Croce złożyli papieżowi podziękowanie za nabożeństwo. Papież wychwalał króla i wyraził nadzieję, że książęta chrześcijańscy połączą się dla dobra wiary. - Jutro u św. Stanisława odbędzie się* Te Deum, *a następnie uroczystości, na które zaproszeni są ministrowie monarchów w Rzymie.*
S. 248/f.0100 r.-0101 v.

458. *lat.* *Rzym* 17.VIII.1669.
M. V. Cancelliere [*Olszowski*].
Odbyło się Te Deum *w obecności papieża i kardynałów, a następnie salwy na wiwat. Papież wyraził uznanie dla Polski i króla oraz nadzieję na jedność w walce z poganami. Dobrze by było, gdyby król wysłał misję z obediencją, mimo trudów i kosztów. Ambasada Ossolińskiego zostawiła niezatartą pamięć w mieście.*
S. 248/f.0102 r.-0103 v.

459. *it.* *Rzym* 17.VIII.1669.
Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].
Mario Mancini prosi, by król zatwierdził go na stanowisku agenta. Nuncjusz napisał, że król już go zatwierdził i ten rozgłosił wiadomość: tymczasem dowiaduje się, że sprawa jest wątpliwa. Mancini jest siostrzeńcem wysokiego dostojnika kościelnego i osobą godną poparcia.
S. 248/f.0103 v.-0104 r.

460. *it.* *Rzym* 17.VIII.1669.

Sr. Pauolo Doni Intern.o in Napoli.

Jutro O. odśpiewa Te Deum *u św. Stanisława, na nabożeństwie będą « polscy kardynałowie » i kilku innych. Potem będą uroczystości na które zaproszeni są ministrowie książąt. - O nominacji nic się nie mówi. - Mancini jest w niepewności o swój urząd; po zlikwidowaniu sekretariatu włoskiego może i to stanowisko zostanie zniesione.*

S. 248/g.0104 r.-0104 v.

461. *it.* *Rzym* 17.VIII.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

O. cieszy się, że w Polsce spokój. - W kościele św. Stanisława odprawi się jutro Te Deum *w obecności ośmiu kardynałów. Potem odbędą się uroczystości na które zaproszeni są ministrowie książąt. Może przyjdzie także królowa szwedzka. Oczekiwała ona listu od króla z wiadomością o wyborze. Powinien by także przyjść list do kardynała Rospigliosi i do kolegium kardynałów, których większość złożyła królowi gratulacje. Trzeba takie listy wystosować i antydatować. - O « nominacji » nie rozmawiał z papieżem, gdyż nie miał zlecenia od króla. Papież chce być bezstronny, trzeba działać w Polsce, bo tam zapadnie decyzja. - Nuncjuszowi nie wyjdzie chyba na dobre zupełne zerwanie z arcybiskupem [Prażmowskim]. - Papież wybiera się odwiedzić kościół św. Stanisława. - Mancini obawia sie o swój urząd, warto go poprzeć u króla.*

S. 248/f.0140 v.-0106 v.

462. *it.* *Rzym* 17.VIII.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Kardynał prosi, aby prymas zrobił co w jego mocy, by król wysłał do papieża ambasadę z obediencją. - Prosi też o poparcie Mancini ego.

S. 248/f.0106 v.-0107 r.

463. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Sr. Pauolo Doni Internu.o

W niedzielę O. celebrował Te Deum *u św. Stanisława w obecności ośmiu kardynałów, a wieczorem była iluminacja. - Masini pisze z Wrocławia, nie wiadomo jeszcze czy Jan Kazimierz pojedzie do Pragi, do Wiednia czy do Francji. - Ghisleni prosił o wizerunek króla, każe zrobić kopie. Wysłanie bulli zatrzymane, ale załatwi się wkrótce.*

S. 248/f.0113 v.

464. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Mr. Arciv. di Gnesna [*Prażmowski*].

Wraz z jego listem O. otrzymał list od senatu do papieża, w odpowiedzi na brewe; doręczy go papieżowi. - Na kongregacji biskupów

wydano un decreto provisionale, *jakiego żądał opat Baschi, w sprawie sporu z biskupem krakowskim* [*Trzebickim*].
S. 248/f.0114 v.-0115 r.

465. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor odśpiewał Te Deum *w obecności ośmiu kardynałów, następnie urządził iluminację i sztuczne ognie; na uroczystościach byli kardynałowie i ministrowie książąt. Z własnej inicjatywy urządziła też uroczystości królowa szwedzka, bardzo życzliwa królowi. Byłoby dobrze, żeby król napisał do niej. Papież ceni ją wysoko. - Pisze jednocześnie do opata Fantoni w sprawie pieniędzy, które ma odebrać od niejakiego Macieja Smolandi za koszty beneficjów; prosi o ewentualne poparcie.*
S. 248/f.0115 r.-0116 r.

466. *lat.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].

O. opisał królowi nabożeństwo u św. Stanisława i prosił o poparcie dla Fantoniego w załatwieniu jego sprawy. - Pisze do króla o życzliwości królowej Krystyny: byłoby dobrze, żeby król zawiadomił ją o swojej elekcji i napisał drugi list z podziękowaniem za dowody łaskawości. (Cfr. 13.)
S. 248/f.0116 r.-0117 r.

467. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Cały dwór przejęty złymi wiadomościami o Krecie. I papież zastanawia się, jak uniknąć niebezpieczeństwa. Król Polski może się do tego przyczynić, i zapewne prośba zostanie doń skierowana. - Odbyło się nabożeństwo u św. Stanisława, a potem iluminacja i sztuczne ognie. Królowa Krystyna z własnej inicjatywy wzięła udział w uroczystościach, za co jej podziękował. Podobno królowa się dziwi, że nie dostała zawiadomienia o elekcji, to też piszący te słowa sugeruje królowi i podkanclerzemu, by król napisał list z podziękowaniem i drugi antydatowany z zawiadomieniem o wyborze. Również do kardynałów powinienby wystosować takie listy. - Prosi o odzyskanie dla niego 100 skudów, pożyczonych młodemu Polakowi czy Szwedowi, wysłanemu przez Jana Kazimierza na studia; otrzymał on pewne beneficja, ale nie miał wówczas pieniędzy na bullę. - Poleca gorąco sprawę wysłania ambasady z obediencją do papieża.
S. 248/f.0117 r.-0119 r.

468. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.

Sig. Masini.

Zdaje się, że pewne listy zginęły. - Co do « nominacji » nic nowego, gdyż nie ma na ten temat pisma od nowego króla. - O. pragnąłby wiedzieć, jakiego herbu używa Jan Kazimierz po abdykacji i jakie tytuły należy zachować w adresie. - W kościele św. Stanisława

odśpiewano Te Deum *w obecności ośmiu kardynałów i ambasadorów. Królowa Krystyna urządziła pochód z pochodniami. - Z Krety nadchodzą złe wiadomości.*
S. 248/f.0119 r.-0120 v.

469. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.
S. Abb.te Fantoni.
O. pisze poufnie: jeśli król zechce, by z okazji koronacji odbyły się sztuczne ognie itd., to go chętnie zadowolni: ale w tych ciężkich czasach kardynałowi trudno jest na to wyłożyć pieniądze. Gdyby król wyasygnował 500 « doppie », możnaby urządzić dwa wspaniałe wieczory. Prosi o dyskretną odpowiedź.
S. 248/f.0120 v.

470. *it.* *Rzym* 20.VIII.1669.
Mr. Nuntio Marescotti.
Kardynał powtarza, co pisał poprzednio, że niejaki Smoland jest mu dłużny za bullę; zwrócił się z tym do opata [Fantoni], prosi o poparcie. - O « nominacji » nie było jeszcze mowy, gdyż król nie pisał o tym wcale.
S. 248/f.0120 v.-0121 r.

471. *it.* *Rzym* 31.VIII.1669.
Sr. Pauolo Doni, Intern.o in Napoli.
Biedny Mancini: nuncjusz go zawiadomił, że król zatwierdził go na urzędzie, a tymczasem sprawa jest niepewna. Wątpliwość wynikła stąd, że piszący te słowa, na zapytanie (króla) o speditioniero, *polecił swego kandydata. Ale Mancini przekona się, że nikt mu nie pomagał tak, jak kardynał protektor. - Tatarzy zagrażają królestwu; oby Bóg dał pokój. - Tu wszyscy zaniepokojeni Kretą.*
S. 248/f.0132 r.-0133 v.

472. *it.* *Rzym* 31.VIII.1669.
Mr. Marescotti.
O. prosi raz jeszcze a poparcie go w sprawie ze Smolandem. - Mancini poleca się łasce nuncjusza: wobec tego, że sam nuncjusz ogłosił potwierdzenie go na urzędzie, niech zrozumie jego sytuację i postara się o rzeczywiste potwierdzenie Manciniego, jako « agenta ».
S. 248/f.0134 v.-0135 r.

473. *it.* *Rzym* 31.VIII.1669.
Sr. Abbate Fantoni.
W sprawie listów królewskich: piszący te słowa nie wiedział, że król nie może pisać, zanim nie złoży przysięgi. Nalegał, gdyż tu się niecierpliwiono. - Polska nie może mieć spokoju ze strony Tatarów i Kozaków; ale jeśli nie chce wojny biernej, niech się zdecyduje na czynną, którą i tak będzie miała. - Mancini poleca się względom;

jeśli król nie chce mieć agenta w Rzymie, to trudno; jeśli jednak będzie go miał, niech zostanie na tym urzędzie Mancini. - Wyrazy żalu z powodu śmierci dwóch polskich biskupów.
S. 248/f.0135 r.-0136 r.

474. *it.* *Rzym* 6.IX.1669.

Sr. Pauolo Doni Internuntio.

Jan Kazimierz pewno nie pojedzie ani do Francji, ani do Rzymu. - Kardynał otrzymał przez p. Ghisleni portret króla Michała, dał jego kopie wielu osobom. - Z Krety nieco lepsze wiadomości. - Z Lizbony donoszą, że ambasador z obediencją wyjechał z Sewilli. - Królowa Krystyna zadowolona z listu króla. - Mancini, zdaje się, otrzymał potwierdzenie urzędu. - Biskup Béziers pojechał do Paryża. - Nuncjusz nie będzie miał tu opozycji.
S. 248/f.0144 r.-0145 r.

475. *it.* *Rzym* 6.IX.1669.

Re di Polonia. [*Michał*].

Kardynał O. dziękuje za list oraz za list do królowej Krystyny, która była zeń bardzo zadowolona. List do kardynała Rospigliosi przesłał, gdyż kardynał jest chory i nie udziela audiencji.
S. 248/f.0145 v.-0146 r.

476. *it.* *Rzym* 6.IX.1669

Sr. Abb.te Fantoni.

O. oddał list królowej Krystynie; bardzo z niego zadowolona. List do kardynała Rospigliosi przesłał, gdyż ten jest chory i nie wychodzi. - Nie wie, czy Mancini będzie potwierdzony na swym urzędzie - Dowiedział się przyczyny opóźnienia listu króla do papieża jeszcze zanim list nadszedł. - Tu wszyscy są dobrze usposobieni do króla. Papież go kocha i poważa. - Z Hamburga nadeszły wiadomości, że Kozacy nie zawarli układu z Turkami, ale wysłali ambasadorów do Polski, by uciec się pod jej opiekę: oczekuje się potwierdzenia tej wiadomości z Polski. - Biskup Béziers pojechał do Paryża; nuncjusz nie będzie już miał rywala. - Pinocchi napisał, że król mianował go swym sekretarzem. - Papież zajęty wyłącznie Kretą. Jest więcej obaw, niż nadziei.
S. 248/f.0146 r.-0148 r.

477. *it.* *Rzym* 6.IX.1669.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

Kardynał otrzymał pismo króla z Wrocławia; będzie się nadal opiekować poleconym alumnem, Zygmuntem Routen.
S. 248/f.0148 r.-0148 v.

478. *it.* *Rzym* 6.IX.1669.

Sig.r. Sg.o Masini.

O. dowiaduje się, że Jan Kazimierz jedzie do Francji. - Ma nadzieję, że Mancini zostanie zatwierdzony na swym stanowisku. - Widzi, że Jan Kazimierz opiekuje się nadal kolegium św. Brygidy.

S. 248/f.0148 v.-0149 r.

479. *it.* *Rzym* 14.IX.1669.

Sr. Pauolo Doni Internuntio a Napoli.

Sprawa Manciniego jeszcze nie wyjaśniona, ma on przeciwników, może jest nim kard. Vidoni. - Z Krety wiadomości nie są dobre. - Przyjeżdża tu ambasador Portugalii.

S. 248/f.0156 r.-0157 r.

480. *it.* *Rzym* 14.IX.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Sprawa koadiutorii płockiej dla Madalińskiego będzie rozpatrywana na najbliższym konsystorzu; najtrudniej będzie uzyskać obniżenie opłat. - Królowa szwedzka wysłała odpowiedź królowi przez nuncjusza. Odpowiedział też kardynał Rospigliosi.

S. 248/f.0157 v.-0158 r.

481. *it.* *Rzym* 14.IX.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał przesyła odpowiedź w sprawie koadiutorii płockiej. - Królowa Krystyna i kard. Rospigliosi odpowiedzieli królowi na ręce nuncjusza. - Francja nie robi starań o kapelusz dla biskupa Béziers; może już jej na tym nie zależy. - Kardynał protektor musi być kameleonem i zmieniać się stosownie do rozkazów króla. - Ma nadzieję, że ruchy Tatarów nie będą miały groźnych następstw. Gdyby król mógł ich użyć przeciw Turkom, odwróciłby niebezpieczeństwo. Inaczej będą szarpać kraj, i nie będzie spokoju, dopóki król nie ubiegnie ich w ataku. Władysław i Zygmunt byli bezpieczni, stojąc z bronią u nogi. - Przybywa ambasador Portugalii; jego stanowisko zostało uzgodnione na wzór innych ambasadorów głów koronowanych. - Z Krety złe wiadomości. - Papież nie porzuca myśli zjednoczenia sił przeciw Turcji; pokłada nadzieje w Polsce.

S. 248/f.0158 r.-0159 v.

482. *it.* *Rzym* 14.IX.1669.

M. Nuntio Marescotti.

O. uczyni, co trzeba dla alumna Joachima Pastorio; o przyjęciu do kolegium św. Brygidy decyduje Jan Kazimierz, jako protektor. Autor listu tylko czuwa, by alumni studiowali i wydaje zasiłki. Niektórzy mają pozwolenie króla, by nie mieszkać w kolegium. W zasadzie fundacja jest dla Szwedów, Polacy mają pewne trudności. - Ambasador Portugalii przybywa do Rzymu, będzie traktowany, jak inni ambasadorowie głów koronowanych. - Nie słyszy się o « nomina-

cji » króla; ale wspominał o niej kard. Rospigliosi, z czego można wnosić, że adresat ma szanse.
S. 248/f.0159 v.-0160 r.

483. *it.* *Rzym* 14.IX.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Protektor doręczył papieżowi odpowiedź senatu na brewe. Z rozmowy wywnioskował, że papież nie jest zadowolony z adresata. Piszący te słowa chciałby być dobrym pośrednikiem między nim a nuncjuszem. - Przybywa tu ambasador Portugalii. - Czeka na wiadomość, czy Kozacy i Tatarzy pójdą pod rozkazy Turcji, czy wrócą do Polski, jak podobno zamierzali.
S. 248/f.0160 r.-0161 r.

484. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Sr. Pauolo Doni Intern.o in Napoli.

Wiadomości z Polski. Tatarzy wycofują się i zabrali ze sobą quel capo cosacco, *który ich podobno oszukał. Kozacy nie powzięli decyzji poddania się Turcji, podobno rokują z Polską. - Stanowisko Manciniego jeszcze niepewne, może król da « agencję » Polakowi. Nuncjusz pisze, że sekretariat włoski jest raczej « uśpiony » niż zlikwidowany. Nie wiadomo do kogo kierować listy. Nie jest rzeczą stosowną kierować wszystkich do podkanclerzego; oczekuje więc na instrukcje. - Jan Kazimierz jedzie do Francji. - Po Bożym Narodzeniu będą promocje. - Przybywa tu ambasador portugalski.*
S. 248/f.0172 r.-0173 r.

485. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. wie dobrze, komu zawdzięcza poparcie i składa dzięki za łaski. Wdzięczny jest też całej polskiej szlachcie za dowód uznania. Cieszy się, że nikt z kardynałów nie zabiegał o protektorię; w Rzymie mówiono inaczej. - Czeka na wskazówki, jak ma adresować listy. - Panuje tu ciekawość co do promocji. - Ambasador Portugalii wkrótce przybędzie.
S. 248/f.0173 r.-0174 r.

486. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Sr. Abbate Fantoni.

Kardynał Santa Croce dostał potwierdzenie współ-protektorii i to może wywołało fałszywe wieści, że ktoś o podobnym nazwisku starał się o protektorię. - O. nie wiedział, że król Michał nie ma zamiaru dać « nominacji » biskupowi Béziers. Dobrze, że się wypowiedział, będzie czas (działać inną drogą). Oby Bóg dał, żeby starania francuskie uzyskały dla niego promocję. - Z Ukrainy wiadomości sprzeczne; nie do pojęcia, że Kozacy chcą poddać się Turcji: może to wybieg, by uzyskać lepsze warunki od Polski. Polska powinna stanąć do wojny z Turcją. - Po Bożym Narodzeniu będzie promocja. Rozważania o kandydatach. Papież nie myśli o własnym interesie,

tylko chce nagrodzić zasługi. - Wkrótce rodzina Orsinich spokrewni się przez małżeństwo z rodziną papieską. - Przybywa ambasador Portugalii; może na Boże Narodzenie odbędzie się wjazd uroczysty.
S. 248/f.0174 r.-0176 r.

487. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Sr. Pauolo Doni Internu.o, Napoli.

Co do podróży Jana Kazimierza nie ma już tajemnicy: jedzie do Francji. Może przyjedzie też do Włoch. - O. dowiedział się, że matce króla przysługuje tytuł altezza serenissima, *a inni krewni króla nie różnią się od szlachty w tytułowaniu. Polecono mu pisać po włosku wprost do króla. Stanowiska Fantoniego i Manciniego niepewne; Pinocchi został mianowany sekretarzem. - Wobec przyjazdu ambasadora Portugalii do Rzymu, jest wiele pracy i są pewne kłopoty.*
S. 248/f.0188 r.-188 v.

488. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Mr. Nunzio Marescotti.

O. dziękuje za wiadomości. Będzie informować króla o ważnych rzeczach. Król będzie umiał rozróżnić informacje, w zależności od źródła. - O « nominacji » nie pisze do króla, bo król nie poruszał tej kwestii. Sądzi, że adresat ma teraz większe szanse. - Ambasador Portugalii będzie tu pewno w połowie października.
S. 248/f.0188 v.-0189 v.

489. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za informacje. - Kozacy przekonają się, że lepiej żyć w zależności od Polski niż rzekomo na wolności z Portą: byłaby to wolność pozorna, a właściwie niewola. Kozacy mają temperament burzliwy; król, jeśli będzie uzbrojony, przyprowadzi ich do rozsądku, inaczej straci tę prowincję. - Może na najbliższym konsystorzu kapelusz zostanie zarezerwowany dla Hiszpanii; ale największa girandola *będzie w adwencie przed promocjami zapowiedzianymi na okres poświąteczny; zostanie też ogłoszone projektowane małżeństwo. - Ambasador Portugalii przyjedzie koło 10 października.*
S. 248/f.0189 v.-0190 v.

490. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Sprawa koadiutorii płockiej dla Madalińskiego jest już załatwiona, drugą sprawę załatwi się później. - Oczekuje się koronacji króla-adresata. - Przybywa tu ambasador Portugalii i autor listu, jako protektor, wprowadzi go do papieża; ułożony jest już ceremoniał taki, jak dla ambasadorów głów koronowanych. - Zaszło poważne nieporozumienie między papieżem a Hiszpanią, gdyż Hiszpania chce wprowadzić jakąś « nowość », przeciwną nietykalności kościelnej i dlatego, że lega tripla *może spowodować nowe wojny i utrudnić pomoc dla Krety. - Papież dostał skargę na ambasadora hiszpań-*

skiego, który zaciągnął wielkie długi. - Wenecja prosi o brewe, by móc spieniężyć kosztowności kościelne. Stara się też o miejsce w sala regia, *ale ta jest zarezerwowana dla ambasadorów głów koronowanych. - Prosi o zachowanie w sekrecie tych wiadomości.*
S. 248/f.0191 r.-0192 r.

491. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Re Casimiro di Suetia [*Jan Kazimierz*].

Izaak Sundio przyszedł z poleceniem od króla, by uzyskać stypendium w kolegium św. Brygidy. - Przy sposobności autor listu przesyła spis alumnów, którzy już długo korzystają ze stypendiów, nie robiąc postępów w naukach. Wielu z nich prowadzi życie nieodpowiednie.
S. 248/f.0192 r.-0192 v.

492. *it.* *Rzym* 21.IX.1669.

Sig. Masini.

Z okazji polecenia dla Izaaka Sundio, O. przesyła list do króla i prosi o odpowiedź. Nie zna miejsca pobytu króla, p. Tassis skieruje list, gdzie należy. - Odbędzie się konsystorz, ale pewno bez promocji; może papież ogłosi, że rezerwuje in pectore *miejsce dla kandydata króla katolickiego. Jest zbyt wiele przykrości ze strony Hiszpanii z powodu* immunità ecclesiastica *(by papież miał promować Hiszpana). - Koło 10-go października przybędzie ambasador portugalski; będzie traktowany, jak ambasador głów koronowanych; piszący te słowa, jako protektor, wprowadzi go do papieża.*
S. 248/f.0192 v.-0193 r.

493. *it.* *Rzym* 5.X.1669.

Mr. Marescotti Nun.o in Polonia.

To, co O. pisał, było we własnym interesie adresata. Dobre stosunki z prymasem odbiją się korzystnie na interesach Stolicy Apostolskiej i króla, gdyż prymas może każdą sprawę poprzeć, lub robić trudności. Autor listu napisał z równą szczerością do arcybiskupa gnieźnieńskiego, gdyż korzyści Kościoła i Państwa Polskiego są obustronne. - Co do nominacji, zapewniano go, że król skłania się ku nuncjuszowi. Dwór francuski też nie nalega na nominację biskupa Béziers. - Ambasador Portugalii zatrzyma się w Livorno, by zaopatrzyć się w sukna i złoto.
S. 248/f.0205 r.-0206 v.

494. *it.* *Rzym* 5.X.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Cieszy się, że król jest zadowolony z listu papieża; papież jest bardzo dobrze usposobiony dla króla; prosi, by nie popierał heretyków. - Kardynał piszący te słowa oczekuje na wskazówki, jakie uroczystości urządzić z okazji koronacji króla. - Nominacja zapewne będzie nieprędko, nuncjusz będzie miał czas zdobyć sobie łaskę króla, a biskup Béziers może ją stracić. Papież będzie raczej za

nuncjuszem. - Austriacy projektują teraz różne małżeństwa ze względu na sukcesję. - Ważna jest wiadomość z Ukrainy: oby się okazała prawdziwą. - Po 20 przyjedzie ambasador Portugalii; zaopatruje się w Livorno w potrzebne rzeczy.
S. 248/f.0206 v.-0208 r.

495. *it.* *Rzym* 5.X.1669.
Re di Polonia [*Michał*].
Między Stolicą Apostolską a Hiszpanami jest poważna kontrowersja z powodu alumnów w Neapolu, Mediolanie, Wenecji, a także z powodu głównego kapelana w Neapolu i i.
S. 248/f.0208 r.-0209 r.

496. *it.* *Rzym* 12.X.1669.
Sr. Pauolo Doni Intern.o
Podkanclerzy [*Olszowski*] *pisał do Manciniego, że ten jest zatwierdzony jako agent królewski. - Autor listu nie sądzi by Jan Kazimierz przyjechał do Rzymu. - Król Michał nie przyjął tytułu króla szwedzkiego, pozostaje on przy Janie Kazimierzu. - Przybywa tu ambasador Portugalii, którego protektor wprowadzi do papieża.*
S. 248/f.0216 r.-0217 r.

497. *it.* *Rzym* 12.X.1669.
Sr. Abb.te Fantoni.
O. cieszy się, że król zadowolony z uroczystości jakie urządził po jego elekcji; czeka na wskazówki, co ma zrobić z okazji koronacji. - Do kardynałów nie pisze się zbiorowo, chyba sede vacante. *Nie wszyscy kardynałowie złożyli królowi gratulację, gdyż niektórzy czekali, że zostaną przez króla o elekcji zawiadomieni. - Podkanclerzy* [*Olszowski*] *napisał do Manciniego, że król zatwierdził go, jako agenta. - Sprawy z Kozakami zapewne się ułożą. - Przybywa tu ambasador Portugalii, którego autor listu jako protektor zaprowadzi do papieża.*
S. 248/f.0217 v.-0218 v.

498. *it.* *Rzym* 19.X.1669.
Sr. Pauolo Doni Internu.o, Napoli.
Z Polski nic nowego: przygotowania do koronacji. - Z Krety wiadomości nie tak złe, jak się można było spodziewać, ale questa è una cancrena che consumerà tutto il cristianesimo.
S. 248/f.0234 r.

499. *it.* *Rzym* 19.X.1669.
Sr. Abbate Fantoni.
Przygotowuje się uroczysty wjazd ambasadora Portugalii. - Ułożono małżeństwo między młodą Pallavicini *a siostrzeńcem papieża.*
S. 248/f.0234 r.-0234 v.

500. *it.* *Rzym* 19.X.1669.

Sr. Pinocchi.

O. jest bardzo zajęty wjazdem ambasadora Portugalii. Zapewnia, że nie było mowy o sprawie, o której adresat pisze.

S. 248/f.0234 v.

501. *it.* *Rzym* 26.X.1669.

Sr. Pauolo Doni Internuntio.

O. oczekuje z Polski wiadomości o koronacji. - Nie sądzi, by Jan Kazimierz przyjechał do Rzymu. - Przybył ambasador Portugalii, przygotowuje się uroczysty wjazd, jak dla innych ambasadorów głów koronowanych.

S. 248/f.0250 v.-0251 r.

502. *it.* *Rzym* 26.X.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Nie nadchodzą wiadomości o koronacji króla. - Przybył ambasador Portugalii, autor listu odwiózł go na audiencję do papieża i wywiesił herb Portugalii. Wobec tego, że ma nad bramą jeszcze herb Francji i Polski, a Polska jest na ostatnim miejscu, przesyła notę, w której precyzuje, że porządek państw jest ustalony przez papieży i nikt nie może go zmieniać. Opis ceremonii i wizyt. - Podobno biskup Béziers ma mu za złe, że nie wystarał się o promocję. Nie jest to jego wina. Do nuncjusza pisze tylko zdawkowe uprzejmości, a o kapelusz dla biskupa stara się gorliwie. Rozważania na ten temat. - - Tej nocy papież miał jeden ze swych zwykłych ataków serca, gdyż wyszedł w okropną niepogodę odwiedzić siedem kościołów.

S. 248/f.0251 r.-0253 v.

503. *it.* *Rzym* 26.X.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

Kardynał prosi o odzyskanie od Smolanda pieniędzy, które autor listu dla niego od kogoś pożyczył. - Mancini dostał potwierdzenie urzędu. - Z okazji przybycia ambasadora Portugalii wywiesił herb portugalski obok polskiego i francuskiego. Herb Polski jest na ostatnim miejscu; żeby uniknąć złośliwych interpretacji, kardynał protektor wysyła deklarację Leona X o precedencji, której nie wolno zmieniać.

S. 248/f.0253 v.-0254 v.

504. *it.* *Rzym* 26.X.1669.

Sr. Gironimo Pinocchi.

O. oczekuje wiadomości o koronacji króla Michała. - Przybył tu ambasador Portugalii. Opis ceremonii, wizyt, audiencji u papieża. Z okazji przybycia ambasadora, autor listu wywiesił herb Portugalii. Według ustalonego ceremoniału, herb Polski ma swe miejsce po herbie Francji i Portugalii; przesyła pismo Leona X regulujące precedencje.

S. 248/f.0254 v.-255 r.

505. *it.* *Rzym* 2.XI.1669.

S. Pauolo Doni Internu.o, Napoli.

Kardynał przesyła sprawozdanie z koronacji w Krakowie. Nie nadeszły jeszcze listy królewskie. - Przybył ambasador Portugalii. Nie można było robić wielkich wydatków na wielką pompę po tylu latach wojny, ale wszystko przedstawiało się godnie. - Z Polski nie ma jeszcze « nominacji ». - Papież zdrów; na najbliższym konsystorzu będzie promocja.

S. 248/f.0270 v.-0271 r.

506. *it.* *Rzym* 2.XI.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

O. otrzymał list królewski w sprawie opactwa w Mogile dla Małachowskiego. Załatwi, prosi o nowe zlecenie, by mógł mieć szczęście je wykonać.

S. 248/f.0271 r.-0271 v.

507. *it.* *Rzym* 2.XI.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Do kardynałów trzeba napisać do każdego z osobna. - Co do królowej Szwecji, okazała ona wielką przychylność. - Przy obsadzaniu biskupstw będzie bardzo trudno uzyskać ulgi finansowe. - Król pisał o opactwie w Mogile: stara się załatwić według życzenia króla. - Pinocchi pisze, że otrzymał tytuł sekretarza królewskiego; nie wie, jak to rozumieć, gdyż adresat twierdzi, że jest jeden tylko sekretarz królewski (on sam). - Ciekawe, czy król zdecyduje się na przysięgę, przyjmując Złote Runo: wydaje się słusznym, by niektóre osoby mogły być zwalniane z przysięgi. - Ma kłopoty, we Francji sądzono, że pisał coś przeciwko biskupowi Béziers; wyjaśnienia. - Cieszy się z wiadomości z Ukrainy; widać ma dar proroczy, bo mówił, że tylko wojną można zmusić tych ludzi do posłuszeństwa. - Papież już zdrów, będzie konsystorz i promocja. - Ambasador Portugalii przygotowuje się do funkcji publicznych. - Autor listu czeka na wiadomość, czy król życzy sobie urządzenia uroczystości z okazji koronacji i czy przyśle na to pieniądze.

S. 248/f.0271 v.-0273 v.

508. *it.* *Rzym* 9.XI.1669.

Sig. Abbate Fantoni.

O. cieszy się, że król rad z tego, co uczynił dla koadiutorii płockiej. Brak tylko pieniędzy, by wysłać bullę. - Nie dostał listu od wojewody trockiego, o którym mowa. - Nie wie, dlaczego wojewoda trocki chce mu coś podarować; przede wszystkim, nic dla niego nie zrobił; po wtóre nie jest przyzwyczajony do takich dowodów hojności. Cokolwiek mu ofiaruje, przyjmie, jako dowód jego wspaniałomyślności. - Dobrze, że król chce napisać do królowej szwedzkiej. - Co do « nominacji », papież ogłosił, że przyjmie bezstronnie propozycję króla.

S. 248/f.0282 r.-283 r.

509. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Sig. Cristoforo Masini.

Kardynał cieszy się, że adresat dojechał szczęśliwie do Paryża. - Pyta o tytuły Jana Kazimierza nie, żeby obrazić króla, ale nie wie, czy przysługuje mu tylko tytuł króla Szwecji, czy także i Polski. - Ekspedytorowi (« spedizioniero ») zapłaci, ale dziwi się hojności króla wobec takiego człowieka. - Cieszy się z przyjęcia, jakiego Jan Kazimierz doznał we Francji. - Ambasador Portugalii jest tu traktowany, jak inni ambasadorowie.

S. 248/f.0286 r.-0288 r.

510. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. jest chory i nie wie czy odpowie należycie na listy, a szczególnie na ważny list podkanclerzego [Olszowskiego]. - Królowa Szwecji przyjęła list króla bardzo mile. - Już adresat słyszał, że król Francji napisał w sprawie « nominacji » biskupa Béziers. Zależy mu na niej tym więcej, że była odrzucona przez Aleksandra VII. Król [Polski] może dać « nominację » biskupowi, napewno będzie przyjęta. Nie należy mieszać « nominacji » z innymi poleceniami kandydatów, wśród których papież wybiera swobodnie. - Nuncjusz pisze, że nie znajdują w kancelariach wzoru na dyplom dla protektora i prosi o kopię. Ale piszący te słowa woli posłać ją na ręce adresata; nie wie, czy to ma być dyplom czy potwierdzenie i gdzie i komu należy uiścić opłatę. - Papież ma się lepiej, ale nie wiadomo, czy konsystorz nie będzie odłożony. - Ambasador Portugalii przygotowuje oficjalny wjazd uroczysty. - Piszący te słowa miał wiele wydatków, nie może wyłożyć na uroczystości z okazji koronacji królewskiej; czeka na wskazówki i pieniądze. - List do królowej Krystyny był bardzo dobry, widać świetne pióro.

S. 248/f.0295 r.-0298 r.

511. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. dziękuje za pieniądze odzyskane od Smolanda. - Jest wdzięczny za chęć zajęcia się dyplomem protektorii, ale czeka na odpowiedź Fantoniego, czy król chce mu dać nowy dyplom, czy wystarczy zatwierdzenie. - Co do « nominacji », papież nie ma preferencji, więc wszystko zależy od króla.

S. 248/f.0298 r.-0298 v.

512. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [Prażmowski].

Protektor otrzymał list, przyniesiony mu przez opata Baschi razem z listem do papieża. Na audiencji omówi sprawę nuncjusza i biskupa krakowskiego. - Nie jest słuszny zarzut, że kardynał protektor

nie zajmuje się dość gorliwie sprawami prymasa: zabierał głos, ilekroć było trzeba, nie licząc się z żadnymi względami, a jeśli nie osiągnął celu, to z powodów dobrze adresatowi znanych.
S. 248/f.0299 r.-0299 v.

513. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Mr. Nuntio Marescotti.

O. nie pisał o promocji, bo sam nic nie wie: król nie wypowiedział się ten temat. - Co do dyplomu protektorii, nie chciał mieszać nuncjusza, aby ktoś, kto ma złe zamiary, nie zaszkodził im obu. Bóg zna jego niewinność. Nie chce wchodzić w spory z głowami koronowanymi; wykonuje tylko rozkazy. - Mancini jest w kłopocie: zdaje się, że Jan Kazimierz żąda, by zachował jego herb i dodał herb króla Michała. - Sam kardynał protektor ma tylko herb króla Michała. - Podobno ktoś z Wenecji doniósł, że herb Polski jest na bramie protektora na ostatnim miejscu. Nie można było zrobić inaczej, nie zależy to od wielkości mocarstwa ale od kolejności uznania przez Stolicę Apostolską. Między królestwem dziedzicznym a obieralnym robi się też różnicę.
S. 248/f.0300 r.-0301 r.

514. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Sr. Abb.te Fantoni.

Sprawa biskupa Béziers: chyba to niemożliwe, by król Polski nie chciał zadowolić króla Francji (pod względem «nominacji»). - O pozycji herbów, mógł napisać z Wenecji do Polski książę Ostrogski. Nie chodzi tu jednak o wielkość państwa, ale o kolejność w uznaniu przez Stolicę Apostolską; są też różnice między monarchią dziedziczną a obieralną. Kardynał protektor musi trzymać się protokołu papieskiego. - Podkanclerzemu odpisze po audiencji u papieża. - Wyśle odpowiedź królowej szwedzkiej do króla. - Odbyła się narada kardynałów.
S. 248/f.0301 v.-0303 r.

515. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Królowa Szwecji bardzo mile przyjęła list króla i dała odpowiedź. - Odbyła się narada ośmiu kardynałów w sprawie niebezpieczeństwa tureckiego; pewno nuncjusz królowi zreferuje. Może papież przeznaczy jakąś sumę rocznie na pomoc.
S. 248/f.0303 r.-0304 r.

516. *it.* *Rzym* 12.XI.1669.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Odpisze obszerniej po audiencji; postara się załatwić zlecenie.
S. 248/f.0305 r.-0305 v.

517. *it.* *Rzym* 7.XII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Przyszedł kurier z « nominacją » króla dla biskupa Béziers. Papież beznadziejnie chory i nie daje audiencji, ale kardynał Rospigliosi potwierdził, że papież był gotów promować biskupa Béziers, gdyby był miał królewską « nominację ». Autor listu nie pisał do króla w tej sprawie, gdyż uważał to za nieodpowiednie, skoro sam król nie poruszał tego tematu. Obecnie nie ma wakujących kapeluszy. Niech król wyśle nowy list z « nominacją » z adresem in bianco; *przyda się w przyszłości.*

S. 248/f.0311 r.-0312 r.

518. *it.* *Rzym* 7.XII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Król zlecił protektorowi sprawę sporu między nuncjuszem [Marescotti] a przymasem [Prażmowskim] i między prymasem a biskupem krakowskim [Trzebickim]. Sprawa przedstawia się następująco: Arcybiskup prosił, by Kongregacja Rytów, lub wybrana komisja dygnitarzy kościelnych, rozstrzygnęła spór. Autor listu nie mógł jednak uzyskać od papieża innej odpowiedzi jak ta, że papież gotów wysłuchać arcybiskupa gnieźnieńskiego bez pośrednictwa innych. Sprawa biskupa krakowskiego została wniesiona do Kongregacji Biskupów, a biskup krakowski prosi o decyzję Roty. Kardynał Rospigliosi nie chce brać na siebie odpowiedzialności za tę sprawę, a papież jest ciężko chory.

S. 248/f.0312 r.-0313 r.

519. *it.* *Rzym 7.XII.1669.*

Mons. Arcivesc.o di Gnesna [*Prażmowski*].

O. nie odpowiedział wcześniej, gdyż najpierw chciał sprawę załatwić: ale papież już był chory i nie można było nalegać, żeby nie pogarszać jego stanu. Papież twierdzi, że gotów sam wysłuchać arcybiskupa bez pośrednictwa. W sprawie z biskupem krakowskim, piszący te słowa przyniósł dowody na korzyść arcybiskupa, ale papież zachorował. Postara się oddać adresatowi przysługi za nowego pontyfikatu. Obecny papież gotów był promować kogokolwiek król zechce: trzeba więc modlić się by papież wyżył, może biskup Béziers dostanie kapelusz.

S. 248/f.0313 r.-0314 v.

520. *it.* *Rzym* 7.XII.1669.

Sig. Abb.te Fantoni.

Kardynał nie pisał, bo był chory. Przybył kurier z « nominacją » króla dla biskupa Béziers. Papież jest umierający, można było tylko rozmawiać z kardynałem Rospigliosi, który zapewnia, że jeśli papież wyżyje, da promocję biskupowi Béziers. Gdyby nawet nomi-

nacja była przyszła wcześniej, nie pomogłoby to biskupowi Béziers, gdyż ostatnia promocja była « dla papieża » a nie « dla monarchów » i nawet kandydat cesarza nie dostał kapelusza. - Prosił króla, by ten wystosował nowy list z « nominacją » z imieniem adresata in bianco.
S. 248/f.0314 v.-0315 r.

521. *lat.* *Rzym* 7.XII.1669.

Mons.r V. Cancelliero [*Olszowski*].

Po otrzymaniu pisma królewskiego z « nominacją » O. udał się do kardynała Rospigliosi, gdyż papież nie udziela audiencji, jest ciężko chory. Kardynał oświadczył, że jeśli papież wyzdrowieje, dokona promocji, wedle woli króla. - Trzeba, żeby król napisał drugi list, nie wymieniając imienia adresata; przyda się w przyszłości. - Cały dwór jest pogrążony w smutku, że umiera papież tak godny, pobożny i kochany. - W sprawie pomocy przeciw Turkom nic nie mógł zdziałać, gdyż nie można było na papieża nalegać.
S. 248/f.0315 v.-0316 v.

522. *it.* Rzym 9.XII.1669.

Re di Polonia e Suetia [*Jan Kazimierz*].

Przybył kurier z « nominacją » dla biskupa Béziers, ale papież jest umierający. Kardynał Rospigliosi twierdzi, że jeśli papież wyżyje, da kapelusz biskupowi. Autor listu prosił króla, by napisał nowy list z « nominacją », bez adresu, imię dopisze się po wyborze nowego papieża. - Załącza wiadomość o śmierci papieża, która nastąpiła dziś w poniedziałek o godz. 12-ej.
S. 248/f.0331 v.-332 r.

523. *it.* *Rzym* 9.XII.1669.

Sig. Seg.rio Masini.

Z listu do króla adresat dowie się o « nominacji » dla biskupa Béziers. Jeszcze przed śmiercią papież był zdecydowany na tę promocję.
S. 248/f.0332 v.

524. *it.* *Rzym* 9.XII.1669.

Re di Polonia Michele.

Choć już o tym pisał, O. donosi raz jeszcze, że po otrzymaniu « nominacji » dla biskupa Béziers, poszedł do kardynała Rospigliosi i list doręczył. Kardynał potwierdził, że papież jest zdecydowany promować kandydata królewskiego i, jeśli wyzdrowieje, dokona tej promocji. - Papież zmarł dziś o 12-ej po 40 dniach ciężkiej choroby, ku zmartwieniu otoczenia i ludu. Był to papież dobry i święty. Za kilka dni konklawe. (Dopisek: Questa lettera fu inviata al sig. Baron de Siri a Vienna con lo straordinario che spedì il sig. Card. d'Hassia).
S. 248/f.0332 v.-0333 v.

525. *it.* *Rzym* 14.XII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

Doszła już zapewne wiadomość o śmierci papieża [Klemensa IX] przez kuriera wysłanego z polecenia kard. ks. Hesji. Robią tu rozmaite przypuszczenia co do wyboru, ale nie należy dawać im wiary. Jedni mówią, że fakcje Chigich i Rospigliosich nie są zgodne; inni, że pójdą razem. Mówi się też o nowej partii: partito dei cardinali indipendenti; *jest to* squadrone volante, *które na poprzednich konklawe było bardzo silne, ale teraz niektórzy z tych kardynałów porzucili niezależność i przeszli* al servitio di corone, *pozostali zaś nie są między sobą zgodni. - Jeśli chodzi o sprawy polskie, pisał już o tych, które można było załatwić.*

S. 248/f.0343 r.-0344 r.

526. *it.* *Rzym* 14.XII.1669.

Mons. Nuntio Marescotti.

Co do nominacji adresata, jest to tylko kwestia czasu; jego stanowisko i zalety zasługują na kapelusz. Biskup Béziers, gdyby tym razem nie dostał promocji, pewno nigdy by już nie został kardynałem; może ten wzgląd przeważył u króla. - Zmarł dobry papież, oby Bóg pokierował wyborem nowego. - Dziękuje za starania o dyplom protektorii, posłał kopię dyplomu Fantoniemu; może wystarczy lettera confermatoria.

S. 248/f.0344 r.-0345 r.

527. *it.* *Rzym* 14.XII.1669.

Sig. Abb.te Fantoni.

Skoro biskup Béziers otrzymał od króla «nominację», w Rzymie nie napotka trudności. Nuncjusz jest pewno niepocieszony. - Ambasador Portugalii - jak inni królewscy ambasadorowie - złożył kondolencje kolegium kardynalskiemu. - Smutne są wiadomości z Polski: komplikacje w sprawach publicznych i groźba wojny. Oby nowy papież dał Polsce potrzebną pomoc.

S. 248/f.0345 r.-0346 r.

528. *it.* *Rzym* 20.XII.1669.

Re di Polonia [*Michał*].

O. wstępuje do konklawe; nie będzie mógł pisać. Prosi o modlitwę króla i jego ludów.

S. 248/f.0369 v.

529. *it.* *Rzym* 20.XII.1669.

Sig. Abbate Fantoni.

Kardynał O. wchodzi do konklawe, prosi o modlitwę. Jest osiem fakcji, nie ma między nimi zgody, konklawe będzie długie. - Nie jest prawdą, że autor listu popierał nuncjusza w sprawie nominacji i

w sporze z arcybiskupem [Prażmowskim]; było przeciwnie i przez to właśnie naraził się zmarłemu papieżowi. Pisał o tym do króla i do arcybiskupa. - Dziękuje za odpowiedź w sprawie herbu, pisał o tym, gdyż słyszał, że ks. Ostrogski zrobił o to hałas.
S. 248/f.0369 v.-0371 r.

530. *it.* *Rzym* 20.XII.1669.

Mons.r Nuntio Marescotti.

O. wchodzi do konklawe, prosi o modlitwę. Dziękuje za dobre słowa w sprawie herbu, obawiał się złośliwości ludzkiej. Dziękuje też za zajęcie się sprawą dyplomu protektora. - Wiele rzeczy się tu mówi o przyszłym wyborze, ale wszystko niepewne.
S. 248/f.0371 r.-0371 v.

531. *it.* *Rzym* 20.XII.1669.

Mons.r Pauolo Doni.

Kardynał dziękuje za życzenia. Wchodzi do konklawe, poleca się modlitwom, by wybrano świętego i godnego papieża. - Z Polski nie ma wiadomości, jedynie o projekcie małżeństwa króla z siostrą cesarza.
S. 248/f.0371 v.-0372 r.

7.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA GENN. SIN A GIUGNO 1670

II. G.T. VIII.
251.

532. *it.* *Rzym* 4.I.1670.

S. Ab. Fantoni.

O. pisze z konklawe. Cieszy się z powodzeń wojennych Polski. Co do listów do papieża i do kardynałów - piszący te słowa już wyjaśniał, jak robią przedstawiciele innych krajów. W każdym razie gotów jest reprezentować Polskę. - O konklawe nic nie pisze, bo obowiązuje tajemnica. Prosi o modlitwy o dobry wybór.
S. 251/f.0004 r.-0004 v.

533. *lat.* *Rzym* 4.I.1670.

V. Cancellario Regni Poloniae [*Olszowski*].

Kardynał otrzymał list, będąc już w konklawe. Opłakuje Klemensa IX. Prosi Ducha św. o dobry wybór; by nowy papież poparł Polskę i umożliwił stworzenie ligi przeciw Turkom. - Papież, umierając, pozostawił sprawy niezakończone. - Nie jest załatwiona sprawa opactwa hebdowskiego; w odpowiednim czasie kardynał protektor podejmie ją na nowo. (Cfr. 14)
S. 251/f.0005 r.-0005 v.

534. *it.* *Rzym* 4.I.1670.

Sr. Pauolo Doni Internu.o in Napoli.

Niech adresat nie sądzi, że O. nie może korespondować: nie wolno mu tylko pisać nic o konklawe. - Z Wiednia ma wiadomość o zamierzonym małżeństwie siostry cesarza z królem Polski. - Podobno szykuje się trójprzymierze: cesarz - Polska - Moskwa. Z tych trzech krajów dwa potrzebują pieniędzy. Moskwa je ma, ale dla siebie. Hiszpania powinna poprzeć taką ligę we własnym interesie. - Oby Bóg dał, by nowy papież miał tę sprawę na sercu.
S. 251/f.0006 r.-0007 r.

535. *it.* *Rzym* 4.I.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. nie zdążył odpowiedzieć obszernie. - Ma nadzieję, że wyjdzie prędko z konklawe, po szczęśliwym wyborze.
S. 251/f.0009 r.

536. *lat.* *Rzym* 9.I.1670.

Mr. V. Cancelliere di Polonia [*Olszowski*].

Po śmierci papieża przyszły listy od króla o jego zamierzonym małżeństwie z Eleonorą; trzeba wystosować nowe listy z pustym miejscem na wpisanie imienia nowego papieża. Gratulacje dla króla. - O. cieszy się z poselstwa adresata do Wiednia. - Co do opactwa hebdowskiego dla Chryzostoma Olszowskiego, rozwinie działalność w odpowiednim czasie.

S. 251/f.0024 r.-0024 v.

537. *it.* *Rzym* 9.I.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Nadszedł list do Klemensa IX już po śmierci papieża. Trzeba napisać drugi, z adresem in bianco: imię nowego papieża zostanie dopisane po wyborze. - O. gratuluje zapowiedzianego małżeństwa z Eleonorą, siostrą cesarza.

S. 251/f.0024 v.-0025 r.

538. *it.* *Rzym* 1.II.1670.

Sr. Abbate Fantoni.

O. otrzymał list wraz z życzeniami świątecznymi od króla. - Jeśli chodzi o wywieszenie herbu, miał na względzie deklarację Leona X, nie wielkość lub szlachetność państwa: la precedenza si piglia solamente da chi prima o poi ha mandato la prima ambasciata d'obbedienza a riconoscere la Sede Apostolica. *Fakt, że Portugalia była wcielona do Kastylii nie może tu zaważyć, bo Filip II przysiągł, że jej nie wcieli i że pozostanie odrębnym królestwem. - Rozważania i przykłady na temat precedencji.*

S. 251/f.0034 r.-0036 v.

539. *it.* *Rzym* 1.II.1670.

Mr. Nuntio Marescotti in Polonia.

Gli fu mandata l'istessa relatione mutando solamente le prime parole, ché al Nuntio fu scritto ringratiandoli di quel che aveva operato in questo particolare...

S. 251/f.0036 v.-0037 r.

540. *it.* *Rzym* 6.II.1670.

Monsig. Pauolo Doni.

O. chorował i musiał opuścić konklawe, ale po kilku dniach wrócił. Z Polski nie ma poczty z powodu mrozów i uszkodzenia mostu na Dunaju. Z innego źródła dowiaduje się, że Tatarzy wzięli Humań. Polska nie tylko musi być uzbrojona, ale i bronić się, a lepiej uprzedzić niż być uprzedzonym. - Panna młoda miała wyjechać do Polski 4-go, więc pewno już jest w drodze.

S. 251/f.0040 v.-0041 r.

541. *it.* *Rzym* 6.II.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Gratulacje z okazji małżeństwa; życzenia powodzeń, łask i potomstwa.

S. 251/f.0041 r.-0041 v.

542. *it.* *Rzym* 6.II.1670.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

Gratulacje z powodu małżeństwa.

S. 251/f.0041 v.-0042 r.

543. *it.* *Rzym* 8.II.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Była przerwa w korespondencji z powodu mrozów. - O. nie składał w pierwszej chwili gratulacji królowi i królowej, bo uważał, że wypada mu czekać na zawiadomienie z ich strony; nie chcąc jednak, by względy szacunku były rozumiane jako ambicja, przesyła je teraz. - Nuncjusz pisze, że zapytany przez króla o herb, odpowiedział o porządku wprowadzonym przez Leona X; król podobno zadowolił się odpowiedzią. Adresat ze swej strony zechce poprzeć tezę kardynała protektora. - O konklawe nie może nic pisać - ale gdyby kto o jego przebiegu źle mówił, niech wie, że to nieprawda.

S. 251/f.0039 r.-0039 v.

544. *it.* *Rzym* 15.II.1670.

Sig.r Abbate Fantoni.

O. przedstawił list króla w odpowiedzi na pismo kolegium kardynalskiego. - Nie ma potwierdzenia, czy doszedł do króla list z wiadomością o śmierci papieża, wysłany najszybszą drogą. - Napisał list z gratulacjami do króla i królowej. - Śmierć ks. Radziwiłła może mieć ważne następstwa; był on głową heretyków - a król będzie mógł teraz rozdać jego urzędy.

S. 251/f.0050 r.-0050 v.

545. *it.* *Rzym* 15.II.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał otrzymał list króla do św. Kolegium w odpowiedzi na wiadomość o śmierci papieża. Doręczył go kardynałom, prosili by podziękować.

S. 251/f.0050 v.-0051 r.

546. *it.* *Rzym* 19.II.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

O. dziękuje za list, zawiadamiający o małżeństwie z Eleonorą. Ponawia gratulacje. Przekazał list króla królowej Szwecji i prześle odpowiedź.

S. 251/f.0056 r.-0056 v.

547. *it.* *Rzym* 22.II.1670.

Sig. Abb. Fantoni.

Kardynał otrzymał list od króla zawiadamiający go o małżeństwie oraz list króla do królowej Szwecji. List do królowej był dobrze napisany, ale królowie w korespondencji między sobą nie używają formy noi, *tylko* io.

S. 251/f.0057 r.-0058 r.

548. *it.* *Rzym* 22.II.1670.

Monsig. Doni.

O. dziękuje za troskę o jego zdrowie. - Miał list od króla, donoszący o małżeństwie. - Nie ma wiadomości z Polski o niepokojach, o których mówią pogłoski. - Tylko ze strony Ukrainy stałe zagrożenie. - Prosi o modlitwę o dobry wynik konklawe.

S. 251/f.0058 r.-0058 v.

549. *it.* *Rzym* 12.IV.1670.

Mons. Nuntio Marescotti.

Kardynał jeszcze nie wrócił do konklawe: chorował przez 40 dni, ale już odzyskuje siły. - Dobrze, że adresat nie poruszał sprawy, skoro nie zaczepiano tego tematu. W « informacji », którą O. przesłał adresatowi, wyłuszczył jasno, że nie może samowolnie zmieniać precedencji, obowiązujących w ceremoniale papieskim. Niech nuncjusz wykorzysta tę informację według swojej roztropności.

S. 251/f.0070 v.-0071 r.

550. *it.* *Rzym* 12.IV.1670.

Sig. Abbate Fantoni.

O. jest jeszcze rekonwalescentem po długiej chorobie, wkrótce wróci do konklawe. Ma nadzieję na godny wybór. - Dobrze, że adresat nie mówił o herbie, skoro nie poruszano tego tematu. « Informacja » ma być wyzyskana tylko w razie potrzeby. Może ta cała sprawa wyszła od człowieka źle poinformowanego: kardynał protektor nie zrobiłby nic, co by przyniosło ujmę Królestwu. - Złe wiadomości z Węgier martwią św. Kolegium.

S. 251/f.0071 r.-0072 v.

551. *it.* *Rzym* 26.IV.1670.

Sig. Abbate Lodovico Fantone.

Słusznie myślą w Polsce o zreformowaniu sekretariatu. - Co do formy noi, *na którą O. zwrócił uwagę, królowa nie była obrażona i odpowiedziała w ten sam sposób. - Były już próby, by trzymać jako ministrów samych Polaków, ale próby te upadły. Kardynał osobiście był w dobrych stosunkach z ministrami, czy to byli cudzoziemcy, czy Włosi. - W najbliższych dniach wróci do konklawe.*

S. 251/f.0077 r.-0078 r.

552. *it.* *Rzym* 6.V.1670.

Re di Polonia e Suetia [*Jan Kazimierz*].

O. gotów jest przygotować pobyt króla, który chce przyjechać do Asyżu, a następnie incognito być u papieża: pomówi z mistrzami ceremonii o szczegółach.

S. 251/f.0082 r.-0082 v.

553. *it.* *Palo* 31.V.1670.

Sr. Abbate Fantoni.

Kardynał jest nad morzem. Martwi się wiadomościami z Polski. - Adresat wie już o szczęśliwym wyborze papieża, [*Klemensa X*]. *- Zdaje się, że Jan Kazimierz chce przyjechać do Włoch.*

S. 251/f.0093 r.-0093 v.

554. *it.* *Rzym* 14.VI.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Po przeniesieniu nuncjusza Marescotti, papież mianował nowego, w osobie bratanka kardynała, Nerli. Jego zalety.

S. 251/f.0102 r.-0102 v.

555. *it.* *Rzym* 14.VI.1670.

Reg.a di Polonia [*Eleonora*].

O. poleca jej względom nuncjusza Nerli.

S. 251/f.0102 v.-0103 r.

556. *it.* *Rzym* 14.VI.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Nowo mianowany nuncjusz Nerli prosił o polecenie go do króla i do królowej; O. przesyła listy. Jest to bratanek bardzo godnego kardynała. - Oczekuje potwierdzenia, że otrzymano w Polsce wiadomość o wyborze papieża [*Klemensa X*].

S. 251/f.0103 r.-0103 v.

557. *lat.* *Rzym* 15.VI.1670.

Ep.o Vilnensi [*Sapieha*].

Dla łatwiejszego uzyskania bulli potrzebna jest relacja nuncjusza. (Cfr. 16.)

S. 251/f.0104 r.

558. *it.* *Rzym* 15.VI.1670.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

W sprawie uzgodnienia szczegółów, w razie przyjazdu króla do Włoch.

S. 251/f.0104 r.-0104 v.

559. *it.* *Rzym* 16.VI.1670.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. poleca na dworzanina niejakiego Biagi. Informacje o nim.

S. 251/f.0105 r.

560. *it.* *Rzym* 16.VI.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor oddał papieżowi list gratulujący mu wyboru, oraz list o « nominacji ». Wręczając ten drugi zaznaczył, że sprawa nominacji była uzgodniona z Klemensem IX. Papież zapewnił o swej życzliwości i wspomniał, że był w Polsce przez 5 lat audytorem za nuncjusza Ancillotti [Lancellotti]. - Kardynał Altieri również wyraził swą życzliwość dla króla.

S. 251/f.0110 r.-111 v.

561. *it.* *Rzym* 16.VI.1670.

Sr. Abbate Fantoni.

O. otrzymał listy od króla i podkanclerzego, oraz z kancelarii w sprawie « nominacji ». Papież obiecał rozpatrzeć, ale nie dał decydującej odpowiedzi. Również i kard. Altieri jest życzliwy, ale się nie wypowiada. Może odpowiedź pójdzie przez nuncjusza. Autor listu prosił też p. Burlemont, by poprosił papieża o promocję arcybiskupa Tuluzy. - Będzie to dobry i szczęśliwy pontyfikat.

S. 251/f.0111 v.-0113 r.

562. *lat.* *Rzym* 29.VI.1670.

Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].

Kardynał oddał królewskie pismo gratulacyjne papieżowi. Mówił też o promocji arcybiskupa Tuluzy z papieżem i z kard. Altieri, ale nie ma jeszcze decydującej odpowiedzi. - Otrzymał kopię listu króla, będzie się starał o załatwienie sprawy opactwa hebdowskiego.

S. 251/f.0113 r.-0113 v.

563. *it.* *Rzym* 29.VI.1670.

Re di Polonia Michele.

Wedle żądania króla, O. postara się uzyskać dla Piotra Floriana Chieger pierwszą wolną kanonię warmińską.

S. 251/f.0118 r.

564. *it.* *Rzym* 29.VI.1670.

Re di Polonia Michele.

O. przedstawi papieżowi królewskie pismo o indult w sprawie kanonii warmińskiej i poprze prośbę osobiście.

S. 251/f.0118 r.-0118 v.

565. *it.* *Rzym* 29.VI.1670.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał dał, wedle zlecenia królewskiego, stypendium Rafaelowi Ulrykowi Quist, ale ten nie studiuje: pomagał lekarzowi, obecnie ma zakład cyrulika.

S. 251/f.0118 v.-0119 r.

566. *it.* *Rzym* 29.VI.1670.

Reg.a di Polonia [*Eleonora*].

Co do kanonii warmińskiej, O. dostał zlecenie od króla, by starać się o nią dla Piotra Floriana Chieger oraz o indult. W każdym razie odda memoriał papieżowi: może Stanisław Cesari, polecany przez królową, otrzyma drugą z rzędu wolną kanonię.

S. 251/f.0119 r.-0119 v.

567. *it.* *Rzym* 29.VI.1670.

Stanislao Cesari.

Z listu do królowej adresat dowie się, że O. będzie się starał dla niego o kanonię; ale na razie musi starać się o kanonię dla innej osoby.

S. 251/f.0120 r.

8.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA LUGLIO A DICEMBRE 1670

II. G.[T. VII].
250.

568. *it.* *Rzym* 5.VII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Na konsystorzu O. przypomniał papieżowi i kardynałowi Altieri o odpowiedzi dla króla, a wobec tego, że twierdzono, che non si dava risposte a queste lettere, *zaniósł kopię brewe, jakim Aleksander VII odpowiedział na list z « nominacją » Vidoniego. Nie otrzymawszy na to odpowiedzi prosił o audiencję, na której chce poruszyć również sprawę bł. Stanisława.*

S. 250/f.0005 r.-0005 v.

569. *it.* *Rzym* 8.VII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za wiadomości. Gratuluje wspaniałych bankietów z okazji urodzin króla i królowej. - Wiadomości z dworu papieskiego. - Nuncjusz [*Nerli*] *jest na wyjezdnym;* spero che avranno un prelato di grande bontà benchè di poco spirito. - *Co do « nominacji » nie ma nic konkretnego.*

S. 250/f.0005 v.-0006 r.

570. *it.* *Rzym* 8.VII.1670.

M. Vesc.o di Béziers [*Bonsi*].

Nadszedł od króla list z « nominacją » dla adresata. By uniknąć oświadczenia papieża che non si dava risposte a queste lettere, *zaniósł papieżowi kopię brewe Aleksandra VII do Jana Kazimierza w sprawie « nominacji » Vidoniego. Starania o kapelusz idą również przez p. Burlemont, który interweniuje w imieniu króla Francji.*

S. 250/f.0006 v.-0007 r.

571. *it.* *Rzym* 12.VII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

O. nie mógł uzyskać odpowiedzi w sprawie « nominacji ». By uniknąć oświadczenia che non si rispondeva a lettere di nomina, *zaniósł kopię brewe Aleksandra VII do Jana Kazimierza w sprawie Vido-*

niego. - Od O. Malisza, prowincjała jezuitów, otrzymał list dla wręczenia papieżowi w sprawie kanonizacji bł. Stanisława Kostki. Poprosił o audiencję, ale dotąd jej nie uzyskał; obawia się trudności w tej kanonizacji; była odrzucona w Kongregacji. O. Malisz chce, by się dostała w ręce promotore della fede, *de Rossi.*
S. 250/f.0013 r.-0013 v.

572. *it.* *Rzym* 12.VII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. przesyła dwa listy do króla: w jednym mówi o swych - daremnych - staraniach, by uzyskać konkretną odpowiedź w sprawie « nominacji »; w drugim, o kanonizacji bł. Stanisława. Sprawa ta została odrzucona; O. Malisz chce, by doszła do rąk promotore della fede, *de Rossi. Jest to niemożliwe - i autor listu nie może ponosić odpowiedzialności za niepowodzenie. - Ma wrażenie, że sprawy w Polsce idą trochę lepiej, a obecność nuncjusza będzie przydatna. - Ambasador* di Savoia *jest w Rzymie, idzie do papieża z listami wierzytelnymi.*
S. 250/f.0014 r.-0015 r.

573. *it.* *Rzym* 12.VII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Już gdy O. napisał list, przyszedł kard. Altieri, by oddać mu wizytę i zapowiedział, że da mu do przesłania odpowiedź papieża w sprawie « nominacji ».
S. 250/f.0015 v.

574. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mr. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Zawiadamia o przyjeździe do Polski nuncjusza Nerli; poleca go jego względom, chwali zalety nuncjusza. (Cfr. 18.)
S. 250/f.0026 r.-0026 v.

575. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].

Wyjeżdża do Polski nuncjusz Nerli, arcybiskup Adrianopola. - Wymienia jego zalety, prosi o życzliwe przyjęcie. (Cfr. 19.)
S. 250/f.0026 v.-0027 r.

576. *it.* *Rzym* 19.VII.1670.

Arciv.o di Tolosa [*Bonsi*].

O. przesyła kopię brewe papieskiego i listu kard. Altieri w sprawie kapelusza, który adresat ma dostać na najbliższej promocji.
S. 250/f.0029 r.-0029 v.

577. *it.* *Rzym* 19.VII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał otrzymał od papieża dla króla brewe z nominacją dla arcybiskupa Tuluzy na najbliższej promocji. Drugie brewe, to odpowiedź w sprawie kanonii warmińskiej. Nie może odpowiedzieć pozytywnie, gdyż są to beneficja zarezerwowane dla Stolicy Apostolskiej.
S. 250/f.0030 r.-0030 v.

578. *it.* *Rzym* 19.VII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał przesyła dla króla brewe papieskie i list od kard. Altieri o nominacji dla arcybiskupa Tuluzy. Napisał także do arcybiskupa. - Jeśli przybędzie z Polski ambasada z obediencją, urządzi wspaniałe przyjęcie.
S. 250/f.0030 v.-0031 r.

579. *lat.* *Rzym* 19.VII.1670.

Mr. V. Cancelliere di Polonia [*Olszowski*].

O. otrzymał swego czasu « nominację » króla dla arcybiskupa Tuluzy. Przesyła teraz brewe, jako odpowiedź papieża. Drugie brewe dotyczy beneficjów w diecezji warmińskiej; są one zarezerwowane dla Stolicy Apostolskiej, papież nie może ustąpić. (Cfr. 20.)
S. 250/f.0031 r.-0031 v.

580. *it.* *Rzym* 21.VII.1670.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

Sprawa « nominacji » arcybiskupa Tuluzy szczęśliwie się zakończyła. Papież wysłał do króla [*Michała*] *brewe, a kard. Altieri list. - W załączeniu kopie obu pism.*
S. 250/f.0035 v.-0036 r.

581. *it.* *Rzym* 21.VII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Poprzednią pocztą O. posłał dwa brewe: o « nominacji » arcybiskupa Tuluzy i o beneficjach diecezji warmińskiej, zarezerwowanych dla Stolicy Apostolskiej. Na wypadek, gdyby poczta nie doszła, zawiadamia o treści brewe: arcybiskup Tuluzy otrzymał promocję; beneficjów w Warmii papież udzielić nie może.
S. 250/f.0039 r.

582. *it.* *Rzym* 21.VII.1670.

Reg.a di Polonia [*Eleonora*].

O. przedstawił papieżowi memoriał, zgodnie z życzeniem królowej, ale natrafia na trudności.
S. 250/f.0039 r.-0039 v.

583. *it.* *Rzym* 21.VII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Podkanclerzy [Olszowski] pisze, żeby wyrazić papieżowi ubolewanie z powodu mianowania nuncjusza Marescotti do Hiszpanii: powinien zostać w Sekretariacie Stanu. Trudno teraz protestować, gdyż mianowania już ogłoszono. - Modli się za króla z okazji jego urodzin. - Dobrze by było, gdyby sejm potrwał do połowy września, przynajmniej do przyjazdu nuncjusza. - Opis pobytu ambasadora Portugalii w Rzymie; audiencja u papieża, wizyty.

S. 250/f.0039 r.-0041 r.

584. *it.* *Rzym* 9.VIII.1670.

Sig. Abbate Fantoni.

Był tu Marescotti, niezbyt zadowolony z pobytu w Polsce; rzeczywiście, nie dostał « nominacji ». Powiedział, że nie zamknięto trybunału nuncjatury i audytor oparł się życzeniu króla, by zawiesić działalność. - Marescotti jedzie do Hiszpanii. - Arcybiskup gnieźnieński [Prażmowski] napisał list do papieża i do kardynałów, z powodu wyboru papieża, ale piszący te słowa chorował i pism nie doręczył. - Listów w sprawie kanonii warmińskiej nie otrzymał, sądzi że sprawa ta idzie inną drogą. - Sprawy portugalskie.

S. 250/f.0063 v.-0064 v.

585. *it.* *Rzym* 9.VIII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

W październiku ub. roku król przysłał pismo w sprawie formularza nabożeństwa o bł. Stanisławie [Kostce]. Wyszedł dekret przychylny. O. wysyła wiadomość do O. Malisza.

S. 250/f.0064 v.-0065 r.

586. *lat.* *Rzym* 16.VIII.1670.

Archiep. Gnesnensis [*Prażmowski*].

O. otrzymał swego czasu dwa listy de officio et missa B. Stanislai *oraz* pro Diva Salomea. *Robił starania u papieża i w Kongregacji Rytów. Uzyskał dekret co do bł. Stanisława, doręczono go jezuitom; w sprawie bł. Salomei będzie zabiegał w dalszym ciągu. (Cfr. 21.)*

S. 250/f.0087 v.-0088 r.

587. *it.* *Rzym* 16.VIII.1670.

V. Cancellario [*Olszowski*].

Protektor doniósł papieżowi o niezadowoleniu króla z powodu wysłania b. nuncjusza w Polsce [Marescotti] do Hiszpanii, ale mianowanie było już dokonane; papież miał na względzie jedynie dobro Stolicy Apostolskiej. (Cfr. 22.)

S. 250/f.0088 r.-0088 v.

588. *it.* *Rzym* 18.VIII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Już pewno doszła odpowiedź w sprawie «nominacji». - Nuncjusz zadowolony z życzliwego przyjęcia jego mianowania. - Autor listu dziękuje za dobre wiadomości co do Porty. - Ravizza pojechał do Portugalii, jako nuncjusz. - Upały wielkie; w sierpniu pewno nie będzie konsystorza.

S. 250/f.0088 v.-0089 v.

589. *it.* *Rzym* 19.VIII.1670.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

Przyszli do kardynała Orsini zakonnicy św. Brygidy z listem od króla z 14.IX.1668, prosząc o poparcie w uzyskaniu beneficjów. Prosili jednak o co innego, niż polecał król w swym liście. - Czeka na wskazówki, wyłuszcza szczegóły.

S. 250/f.0099 r.

590. *it.* *Rzym* 23.VIII.1670.

Mons. Pauolo Doni.

O. dziwi się plotkom o śmierci Jana Kazimierza i o jego rzekomym małżeństwie. Miał list od Masiniego, który jest z królem; nie zdaje się, by zamierzał przyjechać do Włoch.

S. 250/f.0106 r.-0106 v.

591. *it.* *Rzym* 23.VIII.1670.

Sig. Abbate Lodovico Fantoni.

O. cieszy się, że w Polsce panuje spokój, i autorytet króla rośnie. - Wiadomości z otoczenia papieskiego.

S. 250/f.0107 r.

592. *it.* *Rzym* 30.VIII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał przysyła dwa brewe: jedno w sprawie bł. Stanisława, drugie w sprawie łaski, o którą król prosił.

S. 250/f.0122 r.

593. *lat.* *Rzym* 30.VIII.1670.

Mons. Arciv. di Gnesna [*Prażmowski*].

Papież przesyła brewe w odpowiedzi na prośbę o nabożeństwo ku czci bł. Stanisława; drugie brewe mówi o przyznanej przez papieża łasce. (Cfr. 23.)

S. 250/f.0122 r.-0122 v.

594. *it.* *Rzym* 30.VIII.1670.

Sr. Abbate Fantoni.

Krążą tu słuchy, że na sejmikach były zamieszki. - Wiadomości z otoczenia papieskiego.

S. 250/f.0122 v.-0123 r.

595. *it.* *Rzym* 2.IX.1670.

Re Michele di Polonia.

Protektor tłumaczy się z opóźnienia w doręczeniu papieżowi pisma królewskiego w sprawie wysłania Marescottiego do Hiszpanii.
S. 250/f.0124 r.

596. *it.* *Rzym* 2.IX.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. cieszy się z pobicia Kozaków, ale obawia się agresywności Turków. Polska powinna otworzyć oczy na niebezpieczeństwo tureckie. Byłoby rzeczą okropną, gdyby niesnaski domowe miały być zakończone przez interwencję obcych. Roztropność króla okaże się nel prevenire e non esser prevenuto. - *Załącza list do króla w sprawie przeniesienia nuncjusza Marescotti; nie sądzi by mógł uzyskać od papieża inną odpowiedź, niż ta, którą dostał poprzednio. - Rozważania o Hiszpanii, miejscu intratnym dla nuncjusza.*
S. 250/f.0124 r.-0124 v.

597. *it.* *Rzym* 2.IX.1670.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał oddał papieżowi list króla. - Przesyła kopie listów od króla Michała i podkanclerzego [*Olszowskiego*] *w sprawie alumna kolegium św. Brygidy; prosi o decyzję.*
S. 250/f.0136 v.-0137 r.

598. *it.* *Rzym* 5.IX.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

O. otrzymał list wyrażający niezadowolenie króla, że papież postanowił wysłać nuncjusza Marescotti do Hiszpanii, podczas gdy ten jeszcze pełnił tę funkcję w Polsce. Jak tylko uzyska audiencję, pomówi o tym z papieżem. Otrzymał w tej samej sprawie list od podkanclerzego i odpisał mu, co powiedział papież: że nie ma większych i mniejszych nuncjatur, a papież rozporządza nimi według swego uznania. Zresztą jest już za późno, Marescotti jest na wyjezdnym. W każdym razie kardynał protektor ponowi zażalenie króla.
S. 250/f.0142 r.-0143 r.

599. *it.* *Rzym* 5.IX.1670.

Sig. Abbate Fantoni.

O. otrzymał listy w sprawie mianowania Marescottiego do Hiszpanii, przedstawi papieżowi niezadowolenie króla; ale Marescotti już odjeżdża, nic nie da się uzyskać. Pisał już o tej sprawie do podkanclerzego. - Cieszy się, że król jest zadowolony z przyjęcia «nominacji» arcybiskupa Tuluzy [*Bonsi*]. - *Brewe o bł. Stanisławie i o łasce królowi przyznanej są już wysłane. Widocznie O. Malisz nie mógł zaszkodzić. - Piszący te słowa wyjednał dla O. Bianchi, ku zadowoleniu króla, stanowisko* consultore di Riti *i postara się jeszcze o tytuł* esaminatore dei vescovi.
S. 250/f.0143 r.-0144 r.

600. *it.* *Rzym* 5.IX.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał postara się, zgodnie z poleceniem, ulokować godnie syna historiografa królewskiego [*Pastorio*].

S. 250/f.0144 r.-0144 v.

601. *lat.* *Rzym* 6.IX.1670.

V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał otrzymał polecenie dla syna Joachima Pastorio, historiografa królewskiego, zasłużonego dla religii katolickiej. Postara się uzyskać od Jana Kazimierza pozwolenie na ulokowanie go w kolegium św. Brygidy. (Cfr. 24.)

S. 250/f.0146 r.-0146 v.

602. *it.* *Rzym* 13.IX.1670.

Sig.r Abb.te Fantoni.

O. cieszy się z dobrych wiadomości i z tego, że doszły już brewe. - Na zawiadomienie go o przyjęciu przez papieża « nominacji », arcybiskup Tuluzy odpisał prosząc, by czuwać, czy cesarz nie nalega na promocję swego kandydata. - O ile król wyśle ambasadę z obediencją, będzie ona bardzo mile przyjęta. Trwa tu pamięć o ambasadzie Ossolińskiego, najpiękniejszej, jaką kardynał protektor widział. - Wiadomości z otoczenia papieża i dyplomacji.

S. 250/f.0154 r.-0155 v.

603. *it.* *Rzym* 13.IX.1670.

Mons. Pauolo Doni.

Wiadomości z Polski. - Wiadomości z papieskiego dworu.

S. 250/f.0155 v.-0156 r.

604. *it.* *Rzym* 21.IX.1670.

Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za dobre wiadomości, szczególnie o Doroszence. Może Turkom przejdzie ochota atakować Polskę. - Wiadomości z papieskiego dworu.

S. 250/f.0183 v.-0184 v.

605. *it.* *Rzym* 4.X.1670.

Sig. Abbate Fantoni.

O. wyraża radość, że Kozacy, podzieleni, chcą wpłynąć na rozłam Tatarów i przez to mniej zagrażają Polsce. - W obecnej sytuacji może i Turcy nie będą atakować. - Nuncjusz [Nerli] śpieszył, by zdążyć na sejm. - Co do zamknięcia trybunału nuncjatury, O. miał tu inne wiadomości. - W sprawie herbu Polski i Portugalii, nie ma chyba jaśniejszego wytłumaczenia, niż deklaracja Leona X, na której

opiera się cały ceremoniał. Kardynał protektor czuwa nad prestiżem Korony. Jeśli chodzi o nominacje, to narażał się z ich powodu papieżowi. - Rozważania o precedencji.
S. 250/f.0199 r.-0202 r.

606. *it.* *Bracciano* 11.X.1670.
Re di Polonia [*Michał*].
Kardynał nie mógł wcześniej przedstawić listu królewskiego w sprawie przeniesienia nuncjusza Marescotti, a wyjazd jego do Hiszpanii nie mógł być już odłożony. Dla wyjaśnienia przytoczono kardynałowi, a on powtarza królowi, inne przykłady podobnych przeniesień. - Omówił z kard. Altieri sprawę polskiej « nominacji »: żeby polski kandydat nie został odrzucony, o ile będzie przyjęta « nominacja » cesarza. Zdaje się, że wysłaniec cesarza odjechał stąd niezadowolony.
S. 250/f.0217 r.-0217 v.

607. *it.* *Bracciano* 11.X.1670.
Sr. Abb.te Fantoni.
O. przesyła list dla króla w sprawie przeniesienia nuncjusza i w sprawie nominacji. - Wysłannik cesarza odjechał niezadowolony. - Zapewne nie będzie promocji, aż nie będzie kilku wakansów. - Adresat nic nie pisze o sprawie herbu: może ucichła. Kard. Altieri przyrzekł napisać do nuncjusza, by poparł kardynała protektora w tej sprawie. - Pisze z Bracciano choć datuje z Rzymu.
S. 250/f.0218 r.-0218 v.

608. *it.* *Bracciano* 11.X.1670.
Mr. Nerli Nuntio in Polonia.
O. przesyła list przez Fantoniego, który przedstawi ustnie sprawę. Ma nadzieję, że nadszedł list od kard. Altieri, który w tej samej sprawie miał do niego napisać.
S. 250/f.0219 r.

609. *it.* *Rzym* 18.X.1670.
Mr. Doni Internuntio in Napoli.
Sprawy osobiste. - Z Polski nadeszły pocieszające wiadomości.
S. 250/f.0225 v.-0226 v.

610. *it.* *Rzym* 18.X.1670.
Re di Polonia [*Michał*].
Kard. O. czuwa nad sprawą « nominacji », pisał już o tym w poprzednim liście; wprawdzie cesarz robił pewne kroki, ale nic nie uzyskał.
S. 250/f.0229 r.

611. *lat.* *Rzym* 18.X.1670.

M. V. Cancellario [*Olszowski*].

Protektor cieszy się, że królowa jest przy nadziei, życzy łask Boskich. - Co do pokoju z Kozakami i przywilejów dla obrządku ruskiego: może król zdoła przywieść schizmatyków do jedności z Kościołem katolickim. - Autor listu postara się dopomóc adresatowi w sprawie opactwa hebdowskiego. (Cfr. 25)

S. 250/f.0229 v.-0230 r.

612. *it.* *Rzym* 18.X.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. otrzymał listy z prośbą o czuwanie nad « nominacją »; odpisał królowi; zdaje się, że nie ma obaw. - Oby sejm przeszedł szczęśliwie. - Przybyła ambasada z obediencją od wielkiego księcia.

S. 250/f.0230 r.-0230 v.

613. *it.* *Rzym* 1.XI.1670.

Sig. Abbate Fantoni.

O. widzi, że sejm zapowiada się dobrze. - Ma nadzieję, że nuncjusz [Nerli] spodoba się w Polsce. - Była tu scysja między ambasadorem di Savoia *i ambasadorem Florencji; orszaki ich zbrojne krążyły po mieście, dopiero papież kazał im się rozbroić. - Cieszy się, że król ocenił jego akcję w sprawie bł. Stanisława Kostki.*

S. 250/f.0245 r.-0246 v.

614. *it.* *Rzym* 15.XI.1670.

Sr. Abbate Fantoni.

Kardynał otrzymał list od króla, poprosi papieża o audiencję w sprawie promocji. Być może, że promocja odbędzie się dopiero wtedy, gdy będzie pięć miejsc wolnych, by zadowolić wszystkich. - Tu król ma wielkie poważanie, i będzie ono tym większe, quanto più avrà da fatigare. *Ale krążą tu wiadomości przeciwne, które piszący te słowa stara się zbijać, opierając się na tym, co adresat donosi. - Sprawy Portugalii. - Ambasador* di Savoia *nie dostał audiencji; powinien przedtem postarać się o* breve assolutorio *ponieważ wystąpił zbrojnie: on jest jednak innego zdania.*

S. 250/f.0258 r.-0259 r.

615. *lat.* *Rzym* 15.XI.1670.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. wyraża nadzieję, że nuncjusz Nerli dojechał do Warszawy i uzyska życzliwość adresata. - W sprawie opactwa hebdowskiego autor listu naradzał się z Mancinim i gotów jest rozmawiać z papieżem i z kardynałem Altieri. (Cfr. 26.)

S. 250/f.0259 r.-0259 v.

616. *it.* *Rzym* 22.XI.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor prosił papieża w obecności kardynała Altieri, aby, w razie mianowania kandydata cesarza, polski kandydat nie został pominięty. Papież odpowiedział, że w swoim czasie weźmie pod uwagę prośbę króla. - Pytał o nuncjusza, kardynał protektor opowiedział o jego przyjęciu.

S. 250/f.0272 r.-0272 v.

617. *it.* *Rzym* 29.XI.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Protektor oddał papieżowi list, i prosił go w obecności kardynała Altieri, aby nie pominął polskiego kandydata, w razie promocji kandydata cesarza. Z listu do króla adresat dowie się odpowiedzi. - Rozważania o promocjach. - Dziękuje za sprawozdanie z koronacji; nie wie, czy ma urządzić uroczystości z tej okazji. - Cieszy się z przebiegu sejmu. - Sprawy portugalskie.

S. 250/f.0272 v.-0273 r.

618. *it.* *Rzym* 6.XII.1670.

Mr. Nuntio di Polonia Nerli.

O. cieszy się z pomyślnego zakończenia sejmu, jest w tym i zasługa adresata, na chwałę religii katolickiej. - Jeśli Turcy, Kozacy i Tatarzy będą widzieć Polskę, gotową do odparcia najazdu, nie będą śmieli atakować. - Dziękuje za poparcie w sprawie wywieszenia herbu; może ta sprawa ucichła.

S. 250/f. 0288 r.-0288 v.

619. *it.* *Rzym* 6.XII.1670.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał cieszy się, że sejm, który zapowiadał się niespokojnie, dobrze się zakończył. Konieczna jest jedność, by oprzeć się najazdom. - Sprawy Portugalii. - Życzy królowej potomka męskiego. Chce wiedzieć, jakie ma urządzić uroczystości z okazji koronacji króla.

S. 250/f.0288 v.-0289 v.

620. *it.* *Rzym* 9.XII.1670.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. załatwi jego zlecenia. Dziękuje za przychylne ustosunkowanie się do poleconego przezeń szlachcica Biagi.

S. 250/f.0296 r.-0296 v.

621. *it.* *Rzym* 23.XII.1670.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

Wczoraj odbyły się promocje, niespodziewane dla wszystkich; ale wszyscy trzej nowi kardynałowie godni są mianowania. - Sprawy Portugalii.

S. 250/f.0311 r.

622. *it.* *Rzym* 27.XII.1670.

Re di Polonia [*Michał*].

Na konsystorzu papież dokonał promocji trzech kardynałów: nie było wśród nich kandydata cesarza. - Papież niezdrów, nie był na uroczystych nabożeństwach Bożego Narodzenia.

S. 250/f.0302 r.-0302 v.

623. *it.* *Rzym* 27.XII.1670.

Sigr. Abbate Fantoni.

Cały dwór cieszy się z promocji. Są też i niezadowoleni ,gdyż były tylko trzy wakanse. O kapeluszu dla kandydata cesarza nie było mowy. - Sprawy Portugalii.

S. 250/f.0302 v.-0303 v.

9.

REGISTRO DI LETTERE DI SUA EMINENZA DA GENNARO SIN A LUGLIO 1671

II. G.T. X.
253.

624. *it.* *Palo* 3.I.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

W sprawie zajścia w kościele św. Stanisława, w którym udział pośredni miał O. Malisz, b. prokurator jezuitów: kardynał piszący te słowa rozmówił się z generałem jezuitów, O. Olivą, który skarcił O. Malisza. - Co do kanonika Zamoschi [*Kamockiego?*] *nie chodziło o ukaranie go, ale o wygnanie z Rzymu: ten jednak ukrył się u kard. ks. Hesji. Nie zawiadomił o tym adresata m.i. dlatego, że kościoł nie jest pod władzą króla, tylko wikariatu. Jeszcze za Jana Kazimierza O. przedstawiał królowi sytuację, ale interwencje króla były daremne. Ten wreszcie zwrócił się z prośbą do papieża, aby oddano kościół pod opiekę jego i protektora, ale prośba nie została wysłuchana. Może król Michał zdoła to uzyskać. - Nie pierwszy raz się zdarza w kościele św. Stanisława* che vi siano andati sbirri e che vi siano successi de' scandali. *Zamoschi* [*Kamocki*] *wiele razy przekazywał memoriały papieżowi nie tylko przeciw rodakom, ale przeciw prośbom królewskim. Były to memoriały bezczelne, i kardynał protektor karcił go wielokrotnie. Zapewne kanonik* Zamoschi [*Kamocki*] *skłonił króla, by ten nie zwracał się do kardynała protektora, ale do innych osób. List przyszedł do kardynała Vidoni, ten oddał go Manciniemu. Mancini przyszedł zapytać o radę: wobec tego piszący te słowa wolał bezpośrednio wszystko opisać królowi.*
S. 253/f.0001 r.-0003 r.

625. *it.* *Palo* 3.I.1671.

Sr. Abb.te Fantoni.

O. pisze do króla długi list o sytuacji w kościele św. Stanisława. Sądzi, że to kanonik Zamoschi [*Kamocki*] *postarał się, by list króla nie poszedł na ręce kardynała protektora. - Piszący te słowa poinformował króla, że kościół zależy od kardynała wikariusza, i że niejednokrotnie wkraczali tam zbrojni pachołkowie. - W sprawie herbu panuje cisza: zapewne dzięki adresatowi.*
S. 253/f.0003 r.-0004 r.

626. *it.* *Palo* 3.I.1671.

Sr. Intern.o Doni.

Przyjazd Jana Kazimierza jest bardzo niepewny.
S. 253/f.0004 r.-0004 v.

627. *it.* *Rzym* 6.I.1671.

Re di Polonia Casimiro [*Jan Kazimierz*].

O kolegium św. Brygidy; Pastorio dostanie subsydium. Ci, którzy nadużywają łaski króla, zostaną usunięci. O Bernardim O. napisze osobno. W każdym razie zlecenia króla wykonywał zawsze bez zwłoki: czasem student nie zgłosił się od razu, albo skłamał, że nie otrzymał pomocy. Francesco del Pace dostanie miejsce w kolegium.
S. 253/f.0005 r.-0005 v.

628. *it.* *Rzym* 6.I.1671.

Re di Polonia e Suezia [*Jan Kazimierz*].

O synach doktora Marcina Bernardi: nie dostali subsydium, bo nie zgłosili się. Starszy wrócił do Polski, młodszy prowadził hulaszcze życie. Prosił, by go polecić na służbę do papieża. Kardynał protektor nie uważał tego za stosowne i uprzedził go, że taka służba pociąga duże wydatki. Młodzieniec zwrócił się wówczas do kardynała księcia heskiego z listem polecającym od królowej Polski, wziął pojazd i służbę; chciano go uwięzić za długi; wspomagany przez protektorów wyjechał potajemnie.
S. 253/f.0015 v.-0017 v.

629. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Ep.o Vilnensi [*A. Sapieha*].

O. otrzymał list w sprawie sufraganii dla archidiakona Judyckiego. Postara się o bullę; dla zmniejszenia opłat należy przedstawić zniszczenia diecezji. (Cfr. 27.)
S. 253/f.0021 r.

630. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Arch.o Judicki.

Kardynał gratuluje godności sufragana. Trudno o zwolnienie z opłat, ale przedstawi zniszczenia diecezji. (Cfr. 28.)
S. 253/f.0021 r.-0021 v.

631. *it.* *Rzym* 17.I.1671.

Sr. Abbate Fantoni.

O. cieszy się, że minęła groźba konfederacji. - Tu mówi się o zmianach w nuncjaturach. Nuncjusz z Polski miałby być wysłany do Francji. Kardynał protektor przypomniał, co na temat przenoszenia nuncjuszów pisał swego czasu król i podkanclerzy, ale Stolica Apostolska ma na względzie własne dobro. - Nerli źle znosi klimat Polski.
S. 253/f.0021 v.-0023 r.

632. *it.* *Rzym* 17.I.1671.

Mr. Nerli Nuntio di Polonia.

Przyszły dokumenty przysięgi biskupa chełmskiego. - O. cieszy się, że nie doszło do konfederacji. - Przygotowuje się kampania przeciw Turkom.

S. 253/f.0023 v.

633. *lat.* *Rzym* 17.I.1671.

Ep.o Chulmensi *(recte Chelmensi)*. [*Żegocki*].

Przyszły dokumenty z przysięgą biskupią. Dla uzyskania zmiejszenia opłat, potrzebne jest przedstawienie zniszczeń wojennych diecezji chełmskiej. - Postara się o relikwie. (Cfr. 28)

S. 253/f.0024 r.-0024 v.

634. *it.* *Rzym* 24.I.1671.

Sig.r Abbate Fantoni.

Lamorale De Tassis, pocztmistrz w Wenecji, prosi o uregulowanie rachunków. - Ambasador Hiszpanii złożył papieżowi obediencję.

S. 253/f.0029 v.-0030 r.

635. *it.* *Rzym* 26.I.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

O. wysyła kuriera nadzwyczajnego z listem papieża, który wzywa do zorganizowania wspólnej obrony od niebezpieczeństwa tureckiego. Kardynał protektor zna gorliwość króla oraz tradycje jego przodków i poprzedników, nie wątpi więc, że wezwanie znajdzie u niego odzew.

S. 253/f.0033 r.-0033 v.

636. *it.* *Rzym* 26.I.1671.

Mons. Arcivescovo di Gnesna [*Prażmowski*].

Protektor zwraca się do adresata, wiedząc jak wielką rolę odgrywa w sprawach tego królestwa; nie wątpi, że zechce się przyczynić do obrony od wspólnego wroga chrześcijaństwa.

S. 253/f.0033 v.-0034 r.

637. *it.* *Rzym* 26.I.1671.

Sig. Abb.te Fantoni.

Papież wysyła nadzwyczajnego kuriera do króla. Nuncjusz będzie przemawiał do króla w imieniu papieża.

S. 253/f.0034 r.-0034 v.

638. *lat.* *Rzym* 26.I.1671.

D.no V. Cancellario [*Olszowski*].

Pragnieniem papieża jest dobro religii. Wobec zagrożenia przez Turków Węgier i Polski, kraje te winny połączyć się w obronie, co też i nuncjusz w Warszawie ma przedstawić królowi.

S. 253/f.034 v.-0035 r.

639. *it.* *Rzym* 31.I.1671.

Sig. Abbate Fantoni.

Zbliża się chwila, że trzeba uprzedzić posunięcia Turków. - O. ufa, że król zechce przeciwstawić się barbarzyńcom. - Tu postanowiono małżeństwo między siostrzenicą papieża a krewnym kardynała protektora, księciem di Gravina.

S. 253/f.0038 r.-0039 r.

640. *it.* *Rzym* 14.III.1671.

Sig.r Abb.te Fantoni.

O. widzi, że Polacy nie chcą zaczynać wojny z Turcją, ale może będą żałować, że stracili okazję, bo lepiej uprzedzić wroga, niż być uprzedzonym. Rozważania o szkodach, jakie mogą stąd dla Polski wypłynąć. - Będzie konsystorz, kanonizacja pięciu świętych. Może będą zdecydowane sprawy pewnych biskupstw.

S. 253/f.0070 r.-0072 r.

641. *it.* *Rzym* 21.III.1671.

S. Abb.te Fantoni.

Kardynał odpowiada tylko w sprawie herbu. Myślał, że ucichła: ale widocznie ktoś stara się ją przypomnieć: może Kamocki, który bruździł zawsze i utrudniał nawet kroki króla. Za czasów, gdy protektorem był kardynał Mattei, herb Polski szedł po herbie Hiszpanii i nikt nigdy tego nie kwestionował: nie oznacza to różnicy w traktowaniu przez papieża. Rozważania o precedencjach i ceremoniale. Oszczerstwem jest twierdzenie, że kardynał autor listu nie dba o autorytet Polski; przeszedł ciężkie chwile po śmierci Aleksandra, broniąc interesów Korony.

S. 253/f.0080 r.-0083 r.

642. *it.* *Rzym* 28.III.1671.

Sr. Abbate Fantoni.

O. prosi, by adresat czuwał nad sprawą herbu. Kardynał Altieri obiecał napisać w tej sprawie do nuncjusza. Może przeciwnicy działają, by zaszkodzić kardynałowi, a przecież dobrze służył sprawom Polski. Podobno arcybiskup gnieźnieński [Prażmowski] z niego niezadowolony, choć otrzymał, o co prosił; może kanonik Lupini przypisał sobie zasługę? Możnaby wątpić o uczuciach biskupa krakowskiego [Trzebickiego], który ma pretensje, że się go nie tytułuje ekscelencją. Wojewoda kaliski, Lubomirscy, Tarłowie i inni okazywali mu przychylność. Najwięcej zależy od arcybiskupa gnieźnieńskiego i od podkanclerzego [Olszowskiego]: do nich więc wysyła listy. Wielkim błędem jest przekonanie, że położenie herbów oznacza traktowanie państw jako ważne i mniej ważne. Si è havuto però riguardo a quelli regni che prima o dopo hanno ricevuto il carattere regio dalla Sede Apostolica, ovvero che hanno dato ad essa l'obedienza havendo coll'uno e l'altra di queste cose occupato gradatamente li posti.

S. 253/f.0091 r.-0093 v.

643. *it.* *Rzym* 28.III.1671.

Mons. Arcivescovo di Gnesna [*Prażmowski*].

Dotychczasowa łaskawość prymasa napawa kardynała nadzieją, że poprze go w sprawach, które ma przedstawić adresatowi Fantoni.
S. 253/f.0093 v.-0094 r.

644. *it.* *Rzym* 4.IV.1671.

Sr. Abbate Fantoni.

O. wysłał do króla list z zawiadomieniem o mającym nastąpić ślubie swego kuzyna, ks. di Gravina z siostrzenicą papieża. - Dowiaduje się o odjeździe nuncjusza Nerli. Sądzi, że następcą będzie Ranucci.
S. 253/f.0103 r.-0104 r.

645. *it.* *Rzym* 11.IV.1671.

Sig. Abb.e Fantoni.

Ciekawe są wiadomości z Ukrainy; trzeba wiedzieć, za kim pójdą masy, tym bardziej, że jest to pora roku, kiedy może grozić Turcja. Nadchodzą wiadomości o zagrożeniu Węgier. - O. czeka wiadomości co do herbu, ma nadzieję, że doszły wszystkie wyjaśnienia. - Odbył się ślub jego kuzyna z siostrzenicą papieża, sam papież błogosławił małżeństwo.
S. 253/f.0105 r.-0106 r.

646. *it.* *Rzym* 11.IV.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

Swego czasu O. otrzymał zlecenie, by uzyskać kanonię warmińską dla Piotra Floriana Kriegera; uzyskał ją, przesyła bullę, prosi o uiszczenie opłat.
S. 253/f.0106 v.

647. *it.* *Rzym* 11.IV.1671.

Sr. Sebastiano Cesari.

O. otrzymał swego czasu polecenie królowej, aby uzyskać dla adresata kanonię warmińską. Nie było to możliwe, postara się o inne beneficjum dla niego.
S. 253/f.0106 v.-0108 v.

648. *it.* *Rzym* 11.IV.1671.

Sig. Seg.rio Masini.

Kardynał dowiedział się, że adresat wrócił do Polski. - Pułkownik Bernardo zakomunikował mu, że król zrzekł się dóbr w Neapolu wzamian za dożywotnią pensję, a Doni wraca do Rzymu. - Papież pobłogosławił małżeństwo między swoją siostrzenicą a kuzynem kardynała, ks. di Gravina.
S. 253/f.0108 v.-0109 r.

649. *it.* *Rzym* 18.IV.1671.

Sig.r Abb.te Fantoni.

Wobec groźby tureckiej, trzeba pomocy boskiej, by wsparła pomoc ludzką. - Do Turynu pojedzie pewno jako nuncjusz Pallavicini, do Polski zaś Ranucci. - Oczekuje wiadomości, czy mówi się o sprawie herbu. - Odbędzie się konsystorz, ale bez promocji, bo wakans jest tylko jeden.

S. 253/f.0116 r.-0116 v.

650. *it.* *Rzym* 2.V.1671.

Sig.re Abb.te Fantoni.

O. nie pisał, był poza Rzymem. - Teraz jest okres, kiedy Turcja może grozić. Co zrobią Kozacy? Trudno będzie zmusić ich do posłuchu, quando il re non si trova armato in campagna. - *Jak O. Selvatico przyśle należność, zostanie wysłany dokument. - Piękny dar króla dla nuncjusza Nerli świadczy o jego hojności. - Było do przewidzenia, że internuncjuszowi nie pozwolą na wykonywanie urzędu w zastępstwie nuncjusza. Jedzie nowy nuncjusz, może spotka się z sympatią. - Co do promocji arcybiskupa Tuluzy, to nie można nalegać, aż będzie drugi wolny kapelusz. Król Francji popiera teraz biskupa Laon. - Baron Lamorale* [*de Tassis*] *prosi o uregulowanie należności za pocztę.*

S. 253/f.0130 r.-0132 r.

651. *it.* *Rzym* 9.V.1671.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał martwi się zdrowiem króla i królowej. - Dobrze, że adresat zna złe cechy charakteru Kamockiego; ten zawsze sprzeciwiał się prośbom króla; rodacy są zadowoleni, że król nie chce go popierać. - Autor listu poruszył sprawę kapelusza, ale nie ma miejsc wakujących. Król Francji popiera gorąco biskupa Laon. - Mówi się o podróży króla polskiego: jeśli stanie na czele wojska, zapanuje zgoda. Melius prevenire quam preveniri. *Oby Turek nie skorzystał z tego, że nikt przeciw niemu nie rusza i sam nie ruszył na Sycylię. - Wczoraj w kościele św. Stanisława Kamocki* fece molte stravaganze, *tak, że rodacy wystosowali prośbę do papieża, aby powziął jakieś kroki przeciw niemu.*

S. 253/f.0136 r.-0137 v.

652. *it.* *Rzym* 16.V.1671.

Sig.r Abb.te Lodovico Fantoni.

O. odpowiada w najważniejszych sprawach. Prośba o kanonię, którą zarządza adresat, została wniesiona na zasadzie incompatibilità della pluralità dei benefitii; *oto skutki utrzymywania w kolegium św. Brygidy alumnów, którzy zajmują się szkodzeniem porządnym ludziom. Inną intrygą jest bulla na opactwo Mogiły. De Vecchi żąda 40 « ungari » za pilnowanie sprawy; żąda też 200 « ungari » za bullę*

na sufraganię płocką. Nie nadaje się on do załatwiania tych spraw, jest zanadto interesowny. Wszystko zaś, co załatwiał Ghisleni, doszło szczęśliwie i ku zadowoleniu zainteresowanych. - Kamocki w dalszym ciągu popełnia szaleństwa.
S. 253/f.0147 r.-0148 r.

653. *it.* *Rzym* 20.VI.1671.

Sr. Abb.te Fantoni.

Kardynał współczuje w jego chorobie. - Nie dziwi się, że nie ma nowin: nikt nie rusza z bronią w ręku, tylko ogląda się na innych. - Tu wakacje. Autor listu wizytował 11 miejscowości swej diecezji Albano; bardzo to męczące.
S. 253/f.0152 v.-0153 v.

654. *it.* *Rzym* 20.VI.1671.

Sig.r Masini.

Fantoni choruje, O. zwraca się więc do adresata w sprawie herbu Polski nad bramą. Pisał już o tym wiele razy, ale jeśli potrzebna jeszcze jedna informacja, to napisze. - Doni ma wrócić do Rzymu. W Neapolu pułk. Bernardi wraz z ministrem księcia Condé będą kierować sprawami.
S. 253/f.0152 v.-0153 v.

10.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA LUGLIO SIN A GENNARO 1671

II. G.T. IX.
252.

655. *lat.* *Rzym* 11.VII.1671.

V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Protektor wdzięczny jest za życzliwość. Czeka na odpowiedź w sprawie opactwa hebdowskiego, aby móc ją skutecznie poprzeć. Trudności wypływają z nieświadomości lub chciwości osób - zbyt licznych - które zajmują się wysyłaniem bulli. Powinien być jeden tylko spedizionarius pro regiis nominationibus. *Takim mógłby być, jeśli król się zgodzi, Jan Sernicolus. - Na bullę koadiutorii płockiej jest już « łaska » św. Kolegium, ale sprawa jest jeszcze w rękach opata de Vecchis. Wiele jeszcze dałoby się powiedzieć, ale lepiej milczeć. (Cfr. 31.)*

S. 252/f.0015 r.-0016 v.

656. *it.* *Rzym* 11.VII.1671.

Sig. Abb.te Fantoni.

O. dziękuje za popieranie jego spraw. - Co do opactwa hebdowskiego, to trzeba udowodnić juspatronatus *króla: wobec tego, że jest to opactwo regularne, mnisi się bronią. Nie ma żadnych uprzedzeń co do osoby podkanclerzego. - W Polsce pewno będą zadowoleni z nowego nuncjusza. - Jeśli chodzi o Kamockiego, to niech sprawiedliwość idzie swoim trybem; jest zresztą w jego własnym interesie, żeby wyjechał z Rzymu. - Autor listu życzy adresatowi dobrych skutków kuracji.*

S. 252/f.0017 r.-0018 v.

657. *it.* *Rzym* 11.VII.1671.

A. Christoforo Masini.

Kardynał cieszy się, że adresat troszczy się o swoje interesy. - A jak sprawy królestwa? - Zdaje się, że pokój jest pewny; pragnie go cały świat.

S. 252/f.0018 v.-0019 r.

658. *it.* *Rzym* 14.VII.1671.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

O. uzyskał opactwo dla jego jałmużnika Daniela de Bares oraz częściowe ulgi w opłatach. (Druga kartka listu przestawiona).

S. 252/f.0020 v.-0022 r.

659. *it.* *Rzym* 25.VII.1671.

Sig. Masini.

O. ma nadzieję, że w Polsce wiedzą, jak dba o prerogatywy króla. - Cieszy się, że król dobrze przyjął adresata; pewno skorzysta z jego roztropności i znajomości spraw. - Byłoby dobrze, żeby w Polsce używano czasem lunety, gdyż Polacy mają za krótki wzrok, a zdarzają się rzeczy, które można było przewidzieć od dawna. Nie stosują też maksymy melius est prevenire quam preveniri. *Polacy zaatakowani wykazują wielką siłę bojową; gdyby sami zaatakowali, wszyscy by się z tą siłą liczyli. Ale nie widać żadnych przygotowań.*

S. 252/f.0035 r.-0036 v.

660. *it.* *Rzym* 25.VII.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał pisał już swego czasu, że otrzymał magisterium dla O. Selvatico; Ghisleni dostał już pieniądze, ale chce zatrzymać oryginał, a dać protektorowi do wysłania tylko kopię. Tymczasem protektor powinien wysłać królowi oryginał. Jest obawa, że Ghisleni chce mieć z tego korzyść finansową, kardynał prosi więc króla o wyjaśnienie spraw z O. Selvatico. - Przypomina, że można uniknąć nadużyć, mianując jednego spedizioniere, *odpowiedzialnego za wszystko, jak to czynią inne państwa.*

S. 252/f.0037 v.-0039 r.

661. *it.* *Rzym* 25.VII.1671.

Al med.o Re [*Michał*].

Na konsystorzu trzeba było powziąć decyzję co do arcybiskupstwa lwowskiego. Autor listu obawiał się, że prawo króla do mianowania zostanie naruszone, gdyż propozycję wysunął kard. Nini, a zamiast króla lub protektora, propozycje może wysuwać tylko papież. - Pozostaje też do załatwienia sufragania płocka; pieniądze są częściowo w ręku prokuratora polskiego jezuitów, a częściowo u opata de Vecchi, a że żaden z nich nie chce ich dać, sprawa zostaje w zawieszeniu.

S. 252/f.0039 r.-0039 v.

662. *it.* *Rzym* 29.VII.1671.

Ale Re di Polonia [*Michał*].

Na konsystorzu papież mianował in petto *dwu kardynałów; nie ma w każdym razie między nimi kandydata cesarza, gdyż nie była to promocja* per le corone. *Jak będą nowe wakanse, spełni zlecenie króla. Hiszpanie obawiali się, że będzie mianowany biskup Laon, a wówczas oni żądaliby promocji Hiszpana.*

S. 252/f.0042 v.-0044 r.

663. *it.* *Rzym* 1.VIII.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

O. otrzymał list króla do papieża w sprawie opactwa hebdowskiego; musi powiedzieć, że opat de Vecchi, który miał tę sprawę zleconą, zaniedbał ją tak, że prawo królewskie zostało zachwiane i trudno jest rzecz odrobić. Prosi, by król wyznaczył jednego spedizioniere, *ale opat de Vecchi się do tego nie nadaje.*

S. 252/f.0052 v.-0053 r.

664. *it.* *Rzym* 8.VIII.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał nie mógł jeszcze doręczyć papieżowi listu w sprawie opactwa hebdowskiego, ale rozmawiał z kard. Altieri i kard. datariuszem: powinien być jakiś dokument co do królewskiego prawa prowizji w stosunku do opactwa. Zakonnicy mają dokumenty na swoją obronę (wyszczególnienie dokumentacji).

S. 252/f.0066 v.-0068 r.

665. *it.* *Rzym* 8.VIII.1671.

Sig. Masini.

O. prosił swego czasu adresata, by z okazji przyjazdu do Polski poparł jego sprawę: chodziło o wywieszenie polskiego herbu poniżej herbu Portugalii. Wobec tego jednak, że sprawa ucichła, lepiej jej nie poruszać. W razie potrzeby niech tylko zapewni króla, że piszący te słowa czuwa nad interesami króla. - Sądzi, że Polacy nie ruszą w pole, chyba że zostaną zaatakowani. - Słyszał o nieporozumieniu między internuncjuszem a fiscale *biskupa krakowskiego; ten prałat dał administrację premonstratensów osobie, wybranej przez zakonników, wbrew prowizji króla Michała. Podkanclerzy [Olszowski] zaprotestował przeciw temu w senacie i przysłał tu kopię dokumentu. - Z powodu śmierci kard. Antonio, kardynał autor listu przechodzi z biskupstwa Albano do Palestriny. Kardynał Altieri dostał urząd kamerlenga. - Zmiany na innych stanowiskach.*

S. 252/f.0068 r.-0070 r.

666. *it.* *Rzym* 8.VIII.1671.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

Kardynał otrzymał list z poleceniem Cesari na kanonię warmińską, ale już poprzednio król polecił na pierwszy wakans Kriegera: od czasu prośby króla otworzył się jeden tylko wakans i kanonię dostał hr. Pilcha [Koryciński], będący w Kurii. Trzeba więc czekać na nowy wakans, pierwszeństwo ma Krieger.

S. 252/f.0070 r.-0070 v.

667. *it.* *Rzym* 8.VIII.1671.

Sig. Cesari.

Papież dał wakującą kanonię hrabiemu Pilcha [Korycińskiemu], który rezyduje w kurii. Następne wolne miejsce otrzyma Krieger, polecony przez króla, a potem dopiero adresat.

D. 252/f.0070 v.-0071 v.

668. *it.* *Rzym* 15.VIII.1671.
Re di Polonia Michele.
Papież nie udziela audiencji z powodu upałów; autor listu przedłożył więc kardynałowi Altieri memoriał, by nie uwzględniać prowizji zakonników. Będzie to bardzo trudne, trzeba udowodnić swoje prawa.
S. 252/f.0081 r.-0082 r.

669. *it.* *Rzym* 5.IX.1671.
Re di Polonia [*Michał*].
O. rozmawiał z kard. Altieri o opactwie hebdowskim i zostawił mu memoriał dla papieża, ale brak dostatecznych danych. De Vecchi nie postarał się o dowody, i gdyby kardynał protektor nie zainterweniował, odpowiedź byłaby negatywna. Kardynał kazał wyszukać potrzebne dokumenty. Potrzebne są też pieniądze. Strona przeciwna nie zaniedbuje żadnych starań.
S. 252/f.0105 r.-0105 v.

670. *it.* *Rzym* 5.IX.1671.
Sr. Masini.
Kardynał martwi się wiadomościami o posunięciach barbarzyńców i tym, że nie widać przygotowań do oporu. Ciaschuno sta solamente intento a procurar che la tempesta non cada sopra il proprio, non curando se si disperde quel del compagno, non accorgendosi che poi alla fine battuti uno ad uno, il danno caderà sopra di tutti. *Piszący te słowa robi dla króla co może, i adresat sam może poświadczyć, co robił za Aleksandra VII. - Była promocja, ale tylko* in petto.
S. 252/f.0105 v.-0106 v.

671. *it.* *Rzym* 12.IX.1671.
Sig. Franco Gramignoli.
O. życzy powodzenia w ciężkiej i niebezpiecznej podróży z dworem królewskim; król ma zgnieść pychę Turków. - Co do promocji, nie należy wierzyć pogłoskom, była in petto, *nikt nic nie wie. - Ma nadzieję, że Fantoni ma się lepiej po kąpielach.*
S. 252/f.0114 r.-0114 v.

672. *it.* *Rzym* 19.IX.1671.
Regina di Polonia [*Eleonora*].
Kardynał otrzymał list z prośbą o inkwizytorat dla Piotra Cavallo; postara się, ale będzie bardzo trudno to uzyskać.
S. 252/f.0132 r.-0132 v.

673. *it.* *Rzym* 19.IX.1671.
Monsig.r Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
O. cieszy się, ze szczęśliwego przyjazdu adresata. Zapewne czekają go trudy, gdyż dwór wyrusza na wojnę.
S. 252/f.035 v.

674. *lat.* *Bracciano* 9.X.1671.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Protektor jest na wakacjach w Bracciano. Otrzymał list w sprawie opactwa hebdowskiego, dowiedział się z niego o prawie króla, przedstawi to kardynałom. Opatowi de Vecchis pokaże dokumenty, sprawa zostanie rozpatrzona na najbliższych kongregacjach. - Wie o oburzeniu Kozaków wobec (popierania) unii. Zrobi co może, jak zrobił już w sprawach archidiecezji lwowskiej. - Troszczy się o interesy królewskie w dziedzinie mianowań. (Cfr. 32.)
S. 252/f.0166 r.-0167 r.

675. *lat.* *Bracciano* 9.X.1671.

Sr. Franco Gramignoli.

O. dziękuje za list z Lublina, cieszy się że nie ma niebezpieczeństwa ze strony Turków. - Jeśli chodzi o spedizioniere, questo non è ministro che abbia da far figura, nè si da provisione alcuna et è subordinato all'agente. - *Z listem od podkanclerzego otrzymał « informację » co do opactwa hebdowskiego. Zaznacza, że skoro w memoriale wymienione są oryginały, trzeba je przysłać. Papież nie chce unieważnić wyboru opata, zanim memoriał nie zostanie rozpatrzony w Kongregacji. - Czeka na wiadomości od O. Selvatico, by zająć się jego sprawą.*
S. 252/f.0167 r.-0168 v.

676. *it.* *Rzym* 24.X.1671.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał otrzymał list w sprawie kapucynów, ale sprawa inaczej jest przedstawiona przez króla. Król życzy sobie, by O. Hiacynt Tymiński założył misję i sam sobie dobrał towarzyszy; trudne to, bo misjami rządzi Propaganda Fide.
S. 252/f.0188 r.-0188 v.

677. *it.* *Rzym* 24.X.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

Król polecił piszącemu te słowa, by starał się o wysłanie do Polski misji kapucynów z O. Hiacyntem Tymińskim na czele. Takie misje, zwane « vaghe », jeśli nie mają wyznaczonego miejsca, nie dostają naogół aprobaty, gdyż przeszkadzają innym. Będzie jednak czynić starania; przekaże odpowiedź papieża.
S. 252/f.0188 v.-0189 v.

678. *it.* *Rzym* 24.X.1671.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

W Polsce jakaś nieprzyjazna osoba przypomniała królowi sprawę herbu. - O. prosi więc, by nuncjusz go poparł w porozumieniu z Fantonim i przesyła kopię pisma, które swego czasu Fantoniemu wysłał. Gdyby król chciał robić kwestię o precedencję, powinienby również kwestionować pierwszeństwo ambasadorów na nabożeństwach itd. Ale nie chodzi tu o wielkość i wagę państw tylko o

la anzianità di haver riconosciuto la Sede Apostolica come anco ne' Cardinali si procede solo per raggion di anzianità di promotione. *Na tej podstawie Leon X ustalił istniejący obecnie porządek.*
S. 252/f.0188 v.-0189 v.

679. *lat.* *Rzym* 7.XI.1671.

V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

W sprawie opactwa hebdowskiego O. zażądał od opata dokumentów, których ten nie miał. Odczytał sekretarzowi Kongregacji dokument przysłany, dyskutował. Adresat powinien przysłać jeszcze inne dokumenty, szczególnie dotyczące erekcji tego opactwa. (Cfr. 33.)
S. 252/f.0204 r.-0205 r.

680. *it.* *Rzym* 7.XI.1671.

Francesco Gramignoli.

O. dziękuje za pomyślne wiadomości. - Zmarł kard. Celsi. - O. Aberardo, jezuita, spowiednik królowej hiszpańskiej, który został ambasadorem, napotyka trudności: nie może być przyjęty w habicie jezuickim, z którym się nie chce rozstać. Może zostanie kardynałem; to znów spowodowałoby komplikacje dla kandydatów cesarza i Polski.
S. 252/f.0205 r.-0206 r.

681. *it.* *Rzym* 10.XI.1671.

Re di Polonia Michele.

Otrzymał list w sprawie promocji arcybiskupa Tuluzy; na razie rozmawiał tylko z kard. Altieri, który sądzi, że na pierwszej promocji król uzyska to, o co prosi. Ale autor listu sądzi, że najbliższa promocja będzie « dla papieża » a nie « dla monarchów ».
S. 252/f.0220 v.-0221 r.

682. *it.* *Rzym* [*między 4 a 16.XI.*] 1671.

Re di Polonia [*Michał*].

W sprawie misji kapucynów papież kazał kardynałowi Borromeo, sekretarzowi stanu, zbadać tę sprawę i naradzić się z generałem kapucynów, który jest w zasadzie przychylny. Piszący te słowa poprze sprawę na pierwszym zebraniu Propaganda Fide.
S. 252/f.0226 v.-0227 r.

683. *it.* *Rzym* [*między 4 a 16.XI.*] 1671.

Mons. Ranucci Nuntio in Polonia.

Nie ma jeszcze ostatecznej odpowiedzi w sprawie kapucynów, która jest przekazana do Propaganda Fide. *Kardynał Borromeo zasięgał zdania generała, który jest przychylny. Autor listu będzie czuwać nad tą sprawą.*
S. 252/f.0227 r.-0227 v.

684. *it.* *Rzym* [*między 4 a 16.XI.*] 1671.

Sr. Abbate Fantoni.

O. widzi po jego piśmie, że kąpiele pomogły nieco na ból rąk. - Co do beneficjum dla adresata, sądził, że sprawa już była załatwiona, tymczasem widzi, że musi interweniować. - Walczy o opactwo hebdowskie, ale dopiero niedawno dostał od podkanclerzego [*Olszowskiego*] *« informację »; brak jeszcze natomiast dokumentów oryginalnych. - Ranucci pisał, że król poruszył sprawę herbów, wysłał więc nuncjuszowi szczegółową informację na ten temat. Prawdopodobnie ktoś jątrzy w tej sprawie, inaczej król by się nią nie zajmował. - Co do nominacji arcybiskupa Tuluzy, nie wiadomo kiedy będzie « promocja dla królestw ».*

S. 252/f.0227 v.-0229 v.

685. *it.* *Rzym* [*między 4 a 16.XI.*] 1671.

Gramignoli.

Pisze jednocześnie do Fantoniego i do króla w sprawie promocji. Dziękuje za wiadomości.

S. 252/f.0229 v.

686. *it.* *Rzym* 17.XI.1671.

Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].

O. prosił papieża o zwolnienie z opłat, ale napotkał na opór, tym bardziej, że prośba była już raz odrzucona.

S. 252/f.0235 v.-0236 r.

687. *lat.* *Rzym* 21.XI.1671.

Mr. V. Cancellario [*Olszowski*].

Otrzymawszy list króla, O. poprosił papieża o audiencję. Z rozmowy z kard. Altieri wywnioskował, że kardynałowie są już wyznaczeni in mente Pontificis. - *Dziękuje za dobre wiadomości o walkach na Ukrainie. Niech chwała króla zatriumfuje nad Turkami. (Cfr. 34.)*

S. 252/f.0253 v.-0254 v.

688. *it.* *Rzym* 21.XI.1671.

S. Gramignoli.

Kardynał cieszy się z dobrych wiadomości u Ukrainy. Dostał list z kancelarii królewskiej.

S. 252/f.0255 v.-0256 r.

689. *it.* *Rzym* 21.XI.1671.

S. Abbate Fantoni.

O. posłał królowi Agnus Dei Piusa V z prośbą, by król napisał do papieża prosząc o kanonizację świątobliwego papieża; nie otrzymał na to odpowiedzi. - Dostał list z naleganiem na promocję arcybiskupa Tuluzy: odda go papieżowi.

S. 252/f.0256 r.-0256 v.

690. *it.* *Rzym* 28.XI.1671.

Re di Polonia Michele.

Protektor otrzymał list króla i podkanclerzego [Olszowskiego] w sprawie « nominacji »; papież oświadczył, że zadośćuczyni prośbie króla a suo tempo e luogho, nella promotione dei Principi. *Obecnie są tylko cztery miejsca wolne, a wspólny ojciec chciałby zadowolić wszystkich. Jeśli papież da brewe z odpowiedzią, kardynał protektor je prześle; może jednak odpowiedź pójdzie przez nuncjusza. Piszący te słowa prosił też o poparcie kard. Altieri.*

S. 252/f.0263 r.-0264 r.

691. *lat.* *Rzym* 28.XI.1671.

V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał poprze prośbę króla i sądzi, że papież okaże swą łaskawość dla Polski. - Papież myśli o wzmocnieniu unii z Rusinami i pisze do nuncjusza, by starał się, aby obecne zwycięstwa do tego się przyczyniły. Bóg zmieni nadzieję barbarzyńców w ich smutek a naszą radość. - W sprawie opactwa hebdowskiego O. oczekuje odpowiedzi. (Cfr. 35.)

S. 252/f.0264 r.-0266 v.

692. *lat.* *Rzym* 5.XII.1671.

V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

O. gratuluje zwycięstwa pod Kalnikiem, chwali zasługi Polaków. Odśpiewa Te Deum, ale najpierw papież musi odprawić nabożeństwo, a dopiero potem kardynał to uczyni w polskim kościele. Nie wiadomo kiedy papież zechce odprawić dziękczynne nabożeństwo, może dopiero po decydującym zwycięstwie; poza tym teraz zaczyna się adwent, kolor fioletowy nie jest odpowiedni dla takiej ceremonii. - Król Francji popiera nominację arcybiskupa Tuluzy.

S. 252/f.0276 r.-0277 r.

693. *lat.* *Rzym* 5.XII.1671.

Joachimus Pastorius.

Kardynał chwali syna adresata, Adama; jest na studiach w Rzymie. W sprawie podniesienia stypendium i przyjęcia drugiego syna musi zapytać Jana Kazimierza, protektora kolegium św. Brygidy. (Cfr. 37.)

S. 252/f.0277 r.-0277 v.

694. *it.* *Rzym* 5.XII.1671.

Re di Polonia [*Michał*].

O. dostał odpowiedź co do misji kapucynów zbyt późno, by ją wysłać poprzednią pocztą. Przesyła teraz, wraz z listem do nuncjusza, który udzieli królowi bliższych informacji.

S. 252/f.0277 v.-0278 r.

695. *it.* *Rzym* 5.XII.1671.

Mr. Nuntio [*Ranucci*].

Zapewne już adresat słyszał, że sprawa kapucynów nie została załatwiona pozytywnie - jest bardzo trudna, wprost niemożliwa. Brewe z odpowiedzią dla króla poszło podobno na ręce adresata.
S. 252/f.0278 r.-0278 v.

696. *it.* *Rzym* 5.XII.1671.

Sr. Abb.te Fantoni.

Protektor dostał od podkanclerzego [*Olszowskiego*] *list z prośbą o* Te Deum *z powodu zwycięstwa. Otoczenie papieża uważa, że trzeda się przekonać, czy naprawdę zwycięstwo to przynosi ważne następstwa. W wypadku pozytywnym papież odprawi pierwszy nabożeństwo, a następnie kardynał uczyni to w kościele polskim. Na razie i tak trzeba nabożeństwo odłożyć z powodu kolorów liturgicznych. - Przybył tu sekretarz ambasady francuskiej ze zleceniem króla Francji, by nalegać na promocję arcybiskupa Tuluzy.*
S. 252/f.0280 r.-0281 r.

697. *lat.* *Rzym* 12.XII.1671.

V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał oczekiwał dokładniejszych wiadomości, by odprawić nabożeństwo w polskim kościele; tymczasem doniesiono, że Kalnik nie został zdobyty i powstały stąd trudności. Co można zrobić w obozie dla podniesienia ducha żołnierzy, tego nie można robić w Rzymie w obecności papieża. Trzeba doczekać się pewniejszych wiadomości. (Cfr. 38.)
S. 252/f.0285 r.-0286 r.

698. *it.* *Rzym* 26.XII.1671.

P. Gramignoli.

O. cieszy się z pomyślnych wiadomości. - Dobrze, że nuncjusz został życzliwie przyjęty. - Robi starania w sprawach Madalińskiego i podkanclerzego. Czeka na dokumenty, dotyczące opactwa hebdowskiego. Sprawy bulli powinien załatwiać jeden spedizioniere, *osoba doświadczona, by nie powodować niepotrzebnych kosztów i komplikacji. Sprawa opactwa hebdowskiego była z początku źle poprowadzona. Obszerne rozważania na ten temat. Autor listu proponuje Jana Sernicoli na stanowisko* spedizioniere. *- Sprawę kapucynów jeszcze raz poruszy.*
S. 252/f.0293 r.-0295 v.

11.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA
DA GENNARO SIN A GIUGNO 1672

II. G.T. XII.
255.

699. *it.* *Rzym* 2.I.1672.
Re Michele di Polonia.
Kardynał dziękuje za list z 14 listopada z Lublina; będzie, w myśl woli króla, czuwać nad tym, by nie został mianowany kardynałem kandydat cesarza, z pominięciem arcybiskupa Tuluzy.
S. 255/f.0002 v.-0003 r.

700. *it.* *Rzym* 2.I.1672.
Monsig. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
O. dowiaduje się, że znowu poruszono sprawę herbu. Słusznie adresat odpowiedział, że nie jest to kwestia wielkości królestw, ale kolejność - w czasie - uznania danego państwa przez Stolicę Apostolską. Na zarzut, że sytuacja taka nie zdarzyła się za poprzednich królów, odpowiada: dopiero od roku Portugalia wznowiła stosunki z dworem rzymskim.
255/f.0006 r.-0006 v.

701. *it.* *Rzym* 2.I.1672.
Re di Polonia [*Michał*].
Protektor otrzymał pismo króla dla papieża z prośbą o kanonię warmińską dla Andrzeja Błockiego, na miejsce zmarłego Stanisława Cesari. Postara się kanonię uzyskać.
S. 255/f.0007 r.

702. *it.* *Rzym* 2.I.1672.
Regina di Polonia [*Eleonora*].
O. poleca w swym piśmie Andrzeja Błockiego na kanonię warmińską, wobec tego, że umarł Stanisław Cesari, dawny kandydat. Kardynał protektor poprze osobiście prośbę królowej.
S. 255/f.0007 v.-0008 r.

703. *it.* *Rzym* 2.I.1672.

S. Fran.co Gramignoli.

Kardynał otrzymał listy od króla i królowej, którzy proszą o kanonię warmińską dla Błockiego, jak tylko otworzy się wakans. Należy przypomnieć, że ustawy kościelne nie pozwalają przyrzekać stanowisk na przyszłość, w nadziei ich opróżnienia. - Co do kapucynów ponowi prośby, ale będą trudności, wobec tego że klimat nie pozwala na zachowanie reguły. - Sprawa sufraganii płockiej już załatwiona. - Co do opactwa hebdowskiego, autor listu wysłał podkanclerzemu spis potrzebnych dokumentów i danych. - Jeśli chodzi o drugie opactwo kazał Bardiemu przynieść papiery; ten zaczął prowadzić sprawę, nie powiadomiwszy kardynała protektora. Trudno teraz coś pomóc.

S. 255/f.0008 r.-0009 v.

704. *it.* *Rzym* 9.I.1672.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. nie zdążył przesłać wszystkiego poprzednią pocztą. Teraz posyła list do Gramignoli, by porozumiał się z nuncjuszem i by nie wszczynał rozmów na temat herbu, aż nadejdzie stosowna chwila. Napisał w tej sprawie do prymasa i do podkanclerzego. Dziękuje adresatowi za poparcie. Kard. Altieri obiecał również polecić mu tę sprawę. Papież nie będzie zadowolony, że czyni się przykrości kardynałowi autorowi tego listu, który jest z nim związany pokrewieństwem. Precedencja państw, ustalona przez Leona X i stosowana na papieskim dworze nie może ulegać dowolnym zmianom. Tak np. il Re di Francia è il primogenito della Sede Apostolica... per esser stato il primo ad unirsi. *Jeśli za poprzedników króla Michała nie było nigdy kwestii z powodu Portugalii, to dlatego, że król Portugalii nie był uznawany przez Stolicę Apostolską. - Trzeba zapobiec temu, by król w tej sprawie naradzał się z biskupami.*

S. 255/f.0016 r.-0018 v.

705. *it.* *Rzym* 9.I.1762.

Sig.r Gramignoli.

Nuncjusz napisał, że została znowu podniesiona sprawa herbu i że król chce naradzić się z biskupami; nuncjusz stara się odwieść go od tego zamiaru. Piszący te słowa zwrócił się więc listownie o poparcie swojej tezy do arcybiskupa gnieźnieńskiego i do podkanclerzego. Przesyła listy na ręce adresata: niech się ten naradzi z nuncjuszem, bo jeśli sprawa znowu ucichła, nie warto może jej rozbudzać. Powtarza: w Rzymie nigdy sprawy precedencji nie były podnoszone. Kto zna kwestie ceremoniału, wie, że kardynał nie może zmieniać zwyczajów wprowadzonych przez papieża. Trudności robione kardynałowi protektorowi w tej dziedzinie nie robią dobrego wrażenia w Rzymie: papież będzie go popierał. Król mówi że sytuacja taka nie zdarzyła się za jego poprzedników: oczywiście, gdyż herb Portugalii został wywieszony (na nowo) dopiero teraz, po złożeniu obediencji.

S. 255/f.0018 v.-0021 r.

706. *it.* *Rzym* 9.I.1672.

Sig.r Abb.te Fantoni.

O. wie że adresat jest w Warmii. Pisze do nuncjusza i do p. Gramignoli w sprawie herbu. Nie powtarza już swoich racji, doda tylko że, zdaniem nuncjusza, król dał się przekonać o powodach umieszczenia herbu, niemniej jednak wyrażał niezadowolenie, i chciał naradzić się z biskupami. Nuncjusz chce temu zapobiec. Kardynał autor listu napisał do prymasa i do podkanclerzego. Nie trzeba jednak dawać rozgłosu sprawie, o której się nie mówi. Kardynał protektor wie, że papież i król francuski będą go bronić, kardynał Altieri pisał w tej sprawie do nuncjusza. Protesty króla nie dadzą mu żadnej korzyści, ceremoniał się nie zmieni, a pozycja herbu i tak nie wpływa na wagę państw.

S. 255/f.0021 r.-0022 v.

707. *it.* *Rzym* 9.I.1672.

Mons. Arciv.o di Gnesna [*Prażmowski*].

Protektor zna życzliwość adresata, zwraca się więc w pewnej sprawie. Dowiedział się, że król będzie z nim mówił o herbie Polski, wywieszonym na pałacu kardynała protektora poniżej herbu Portugalii. W Rzymie obowiązuje ceremoniał papieski, którego kardynał nie może przeinaczać. Stolica Apostolska nie ma na myśli wielkości i szlachetności państw, tylko porządek w jakim nastąpiło uznanie Stolicy Apostolskiej. Precedencje ustalił Leon X: wiele małych państw poprzedza większe; załącza graduatoria. - *Piszący te słowa narażał się dla Polski za Aleksandra VII i po jego śmierci, starał się o nominacje i o prerogatywy. Nigdy by nie chciał narazić autorytetu Polski.*

S. 255/f.0022 v.-0023 v.

708. *lat.* *Rzym* 9.I.1672.

Mons.r Vice Cancell.io [*Olszowski*].

O. dowiedział się, że król zapytywał o umieszczenie królewskiego herbu i chce naradzić się z biskupami w tej sprawie. Wyjaśnia: na prawo od herbów papieża i króla Francji jest herb Portugalii, na lewo, herb Polski. Autor listu załącza obszerną informację i tłumaczy, że porządek ten, ustalony przez Leona X, jest przyjęty na dworze papieskim i nie może być zmieniony przez kardynała. Nie oznacza to lekceważenia, kardynał protektor broni interesów Polski i z tego powodu naraża się nieraz papieżowi i innym kardynałom. (Cfr. 39.)

S. 255/f.0024 r.-0025 r.

709. *it.* *Rzym* 16.I.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Autor listu doręczył papieżowi polecenie Andrzeja Błockiego na kanonię warmińską. Nie może być na razie odpowiedzi pozytywnej, za życia obecnego kanonika, gdyż byłoby to wbrew kanonom. Papież jest bardzo życzliwy, troszczy się o zdrowie króla.

S. 255/f.0028 r.-0028 v.

710. *it.* *Rzym* 16.I.1672.

Sig.r. Gramignoli.

O. otrzymał list w sprawie Zamoski [*Kamockiego*]. *Jest on w więzieniu; chciano go* mandare all'ergastolo, *gdyż rodacy jego prosili, aby został ukarany:* ma perchè non vi era chi pagasse il vitto che bisogna pagare in quel luogo, non vi è stato mandato. *Chcą go wygnać z granic Państwa Kościelnego; tutaj nie powinien pozostawać, to niespokojny umysł. Co do « nominacji »: arcybiskup Tuluzy* [*Bonsi*] *napewno otrzyma kapelusz. Nie wiadomo czy będzie jednocześnie promocja kandydatów cesarza i króla polskiego - chyba że będzie to* intiera promotione dei principi. *Rozważanie o kandydatach i o promocjach w ogóle. - Wiadomości z otoczenia papieskiego.*

S. 255/f.0029 r.-0031 r.

711. *it.* *Rzym* 16.I.1672.

Sig. Seg.rio Masini.

Kardynał cieszy się, że król [*Michał*] *zdrowszy. - Wiadomości polityczne nie są dobre: grozi wojna, ale może Polacy się zjednoczą. To może ocalić kraj od niebezpieczeństw, do których dodać trzeba niechęć Moskwy. - Sprawy promocji są bardzo skomplikowane. Autor listu robi, co w jego mocy.*

S. 255/f.0031 v.-0032 v.

712. *it.* *Rzym* 23.I.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Nerli*].

O. nie może jeszcze odpowiedzieć w sprawie kapucynów. Jest jakieś nieporozumienie, czy chodzi tu o misję, czy o zaprowadzenie zakonu w Polsce. Przeszkodą jest ostry klimat; żyjąc według reguły, zakonnicy nie mogliby się tam utrzymać. - Autor listu widzi, że w Polsce mają mu za złe doppio servitio, *tj. podwójną protektorię. Tę samą trudność miał za Jana Kazimierza, ponieważ był już protektorem Francji. Zatrzymano jego dyplom w Wiedniu i Jan Kazimierz nie tylko wyraził ubolewanie cesarzowi, ale wysłał duplikat. - Szczegóły jego działalności jako protektora Francji. - Za Aleksandra* [*VII*] *i na konklawe występował odważnie w obronie interesów Polski. Umieszczenie herbów nie ma znaczenia dla prestiżu Polski. Adresat powinien przekonać króla że nic nie uzyska, poruszając tę kwestię. Gdyby król chciał przedsięwziąć jakieś kroki, kardynał protektor prosi o wiadomość, gdyż mógłby, w ostatecznym razie, uciec się do następującego sposobu rozwiązania sprawy: pałac jego przy ulicy Monte Giordano (w Rzymie) ma dwa wejścia. Możnaby odpowiednio urządzić drugą bramę wjazdową, i na jednej dać herby: papieża, Francji i Portugalii bez Polski, na drugiej: papieża, Francji i Polski bez Portugalii. - Dziękuje za wiadomości polityczne. Niebezpieczeństwa tureckiego nie można lekceważyć. Ale jeśli Kozacy zostaną wierni, a Polacy się przygotują - Turcy zmienią swój sposób postępowania.*

S. 255/f.033 r.-0035 v.

713. *it.* *Rzym* 23.I.1672.

Sr. Gramignoli.

Co do promocji arcybiskupa Tuluzy: gdyby król polegał tylko na listach kardynała protektora, wiedziałby czystą prawdę. Przekazywał odpowiedź papieża, że zadowolni króla. Niepewne jest tylko kiedy odbędzie się « promocja dla książąt », trzeba zadowolić wiele żądań. Na pierwszym miejscu jest biskup Laon, popierany przez króla Francji. Rozważania o promocjach. - Generałowi dominikanów przekaże słowa nuncjusza. - Co do kapucynów trudność polega ta tym, że surowy klimat uniemożliwi obserwowanie reguły. - W sprawie herbu: umieszczenie jego nie wpływa na obniżenie autorytetu państwa i prerogatyw króla. Jest ustalony ceremoniał, w którym kardynał protektor nie może wprowadzać zmian; prosi o poparcie swego punktu widzenia. - Martwi się wiadomościami o Turcji; ma nadzieję, że król zdepcze pychę Turków.

S. 255/f.0035 v.-0038 r.

714. *it.* *Rzym* 30.I.1672.

S. Franc. Gramignoli.

O. odpowiada własnoręcznie na poufny list. Nie może nic zrobić w pierwszej z wymienionych spraw, gdyż sam jest w trudnościach finansowych, non potendo aggiustare alcuni dei miei interessi né con la Francia né con il Portogallo, *i mając tylko wielkie wydatki. Przy innej okazji postara się mu przysłużyć.*

S. 255/f.0041 r.-0041 v.

715. *lat.* *Rzym* 30.I.1672.

Ep.o Culmensi V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

Kardynał otrzymał dokumenty i postara się o szybkie załatwienie sprawy opactwa hebdowskiego. - Pilnuje interesów króla w sprawie promocji kardynalskich; jest pięć miejsc, ale wielu kandydatów. - Dowiaduje się o przykrościach jego siostrzeńca ze strony biskupa krakowskiego; chciałby mu pomóc. - Martwi się, że Turcy zagrażają. Ale gdzie jest walka za wiarę, walczy Bóg i szyki anielskie. Niezmiernie ważne jest dla Polski panowanie nad Ukrainą: widać to z usiłowań Turków, by nią zawładnąć. Nec de fide Moscorum aliquid boni sperandum erat, dum frangere fidem illius nationis est iurata fides. *Polska musi się zbroić i czuwać. I lepiej jest atakować, niż bronić się.* (Cfr. 40)

S. 255/f.0041 v.-0043 r.

716. *it.* *Rzym* 30.I.1672.

S.re Gramignoli.

O. pisze krótko, zmartwiony chorobą bratowej. - Cieszy się, że Kalnik się poddał. - Wiadomości z otoczenia papieża. - Ambasador Hiszpanii, który jedzie jako wicekról do Neapolu, już się pożegnał.

S. 255/f.0043 r.-0044 r.

717. *it.* *Rzym* 6.II.1672.

Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Jak pisze Gramignoli, w Polsce nie rezygnują ze starań o zakon kapucynów. Surowy klimat nie powinien stanowić przeszkody - są tam inne zakony o podobnej regule. W. kanclerz litewski [Pac] pisał o tym obszernie. - Co do herbu, podobno uskarżają się jeszcze, choć widzą słuszność wywodów kardynała protektora. Wiele w tym względzie może zrobić podkanclerzy i arcybiskup gnieźnieński; niepewny jest biskup krakowski, który ma żal do kardynała protektora, że go nie tytułuje ekscelencją. Ostatecznie możnaby pomyśleć o drugiej bramie (z herbem Polski, bez herbu Portugalii), jak już wspominał poprzednio, trzeba by jednak wiedzieć, czy to rozwiązanie zostanie uznane za zadowalające. - Podkanclerzy przysłał część dokumentów, dotyczących opactwa hebdowskiego, ma przysłać jescze inne. Dokumenty podpisane muszą być poświadczone przez notariusza. - Odpowiedź Turków jest bardzo śmiała, a Polsce, żeby się oprzeć, potrzeba nie tyle sił, ile jedności. - Wiadomości z otoczenia papieża. - Rezydent Portugalii będzie miał u papieża pierwszą audiencję.

S. 255/f.0047 v.-0049 v.

718. *it.* *Rzym* 6.II.1672.

Sr. Franc.co Gramignoli.

Nie ma nic nowego poza sprawą arcybiskupa Tuluzy. - Co do Te Deum, *to mistrz ceremonii nie uważa zwycięstwa za dość wielkie, tym bardziej, że nie zdobyto twierdzy. W polskim kościele można będzie odprawić nabożeństwo dopiero wówczas, kiedy papież odprawi je u siebie. Kardynał piszący te słowa odpowiedział w tym sensie podkanclerzemu. - Sprawa kapucynów przedstawia trudności, które już wyłuszczył. - Polska nie będzie potrzebowała obawiać się gróźb Turka, jeśli będzie wewnętrznie zjednoczona. - W rodzinie Altierich odbędzie się ślub. - Odjechał wicekról Neapolu. - Rezydent Portugalii miał pierwszą audiencję u papieża.*

S. 255/f.0049 v.-0051 r.

719. *it.* *Rzym* 9.II.1672.

Al Re di Polonia [*Michał*].

Pułkownik Bernardi, który przybył z Neapolu, przedstawił stan interesów króla w Neapolu. Kardynał, autor listu, rozmawiał o tym z wicekrólem Neapolu przed jego odjazdem z Rzymu. Szczegóły sytuacji poda sam Bernardi.

S. 255/f.0058 v.-0059 v.

720. *lat.* *Rzym* 13.II.1672.

V. Cancellario Poloniae [*Olszowski*].

W sprawie opactwa hebdowskiego: są trudności, brak podstawowych dokumentów, koniecznych dla skutecznej interwencji. - Sprawa Korycińskiego jest przykra; będzie rozmawiał o nim z kard. Altieri: mówił już o jego sławnym rodzie i zasługach. - Chciałby odprawić

nabożeństwo dziękczynne z powodu zwycięstwa w polskim kościele, ale musi się trzymać pewnych obowiązujących w Rzymie zwyczajów. (Cfr. 41.)
S. 255/f.0063 v.-0065 r.

721. *it.* *Rzym* 13.II.1672.
Re di Polonia [*Michał*].
Kardynał Altieri przesyła odpowiedź co do kanonii warmińskiej dla Andrzeja Błockiego; są trudności, o których już wspominał.
S. 255/f.0065 r.

722. *it.* *Rzym* 13.II.1672.
Regina di Polonia [*Eleonora*].
O. przesyła królowi odpowiedź kardynała Altieri o kanonii warnińskiej. Narazie są trudności, które już poprzednio opisywał. Może w przyszłości uda się kanonię dla Błockiego uzyskać.
S. 255/f. 0065 r.-0065 v.

723. *it.* *Rzym* 22.II.1672.
Re di Polonia [*Michał*].
Protektor otrzymał list króla, na który chciał dać konkretną odpowiedź; donosi, że papież udzielił oczekiwanej łaski i mianował arcybiskupa Tuluzy kardynałem. - Składa królowi gratulacje.
S. 255/f.0071 c.-0072 r.

724. *it.* *Rzym* 27.II.1672.
Mr. Nuntio di Polonia. [*Ranucci*].
O. nie zdążył napisać przez kuriera nadzwyczajnego, który pojechał z wiadomością o promocji. Teraz król widzi skuteczność starań kardynała protektora. Biskup Laon jest bardzo rozgniewany, że kardynał piszący te słowa nie poparł go. Prosi więc by król polski przemówił za nim do króla francuskiego, który pragnął promocji biskupa Laon i może również mieć żal do kardynała protektora, tym więcej, że jednocześnie został mianowany kardynałem krewny jego, Vincenzo Maria Orsini. Promocja arcybiskupa Tuluzy powinna dać dowód królowi, jak protektor dba o sprawy polskie i uciszyć nieprzyjazne głosy o umieszczeniu herbu Polski.
S. 255/f.0076 r.-0077 v.

725. *lat.* *Rzym* 27.II.1672.
Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].
Na konsystorzu został mianowany kardynałem arcybiskup Tuluzy [Bonsi] na wniosek króla polskiego; margrabia Baden, opat Fuldy - na wniosek cesarza; papież mianował też kardynałem Wincentego Marię Orsini, krewnego autora listu. Bedzie niezadowolenie,

gdyż nie dostali purpury ci, których uważano za kandydatów pewnych. - Sprawa opactwa hebdowskiego w załatwieniu, może tymczasem nadejdą potrzebne dokumenty. (Cfr. 42.)
S. 255/f.0077 v.-0078 V.

726. *it.* *Rzym* 27.II.1672.

F. Gramignoli.

Nie można prowadzić spraw bez stałego spedizioniere; *O. ma nadzieję, że król i królowa zgodzą się na kandydata, którego kardynał protektor proponuje. - Co do opactwa hebdowskiego, już pisał do podkanclerzego, że potrzebne są dokumenty, które by mogły być przeciwstawione argumentom zakonników. - O kapucynach rozmawiał znowu z kard. Altieri; największą przeszkodą jest klimat,* poichè essendo stato il papa in quelle parti, apprende che in nissuna maniera Padri possino osservare la puntualità del loro istituto con quelli incommodi. - *Przez specjalnego kuriera dał znać o trzech promocjach: nareszcie król otrzymał satysfakcję, promocję swego kandydata jednocześnie z kandydatem cesarza; dostał też kapelusz krewny autora listu. Biskup Laon jest bardzo zawiedziony.*
S. 255/f.0081 v.-0083 r.

727. *it.* *Rzym* 5.III.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał dziękuje za akcję w sprawie herbu. Dowiedział się, że kanonik Kamocki jest jednym z tych, którzy jątrzą w tej sprawie; on też stale utrudniał wszelkie kroki króla. Piszący te słowa miał z nim scysję, gdyż bronił interesów króla i Polaków; dlatego szaleniec ten go oczernia. - Jeśli chodzi o sprawę herbu, dobrze będzie, jeśli nuncjusz (adresat) porozmawia o tym z biskupami. Król francuski popiera kardynała protektora wobec króla polskiego. - O. Wincenty Maria Orsini, kuzyn kardynała, nie chce przyjąć kapelusza, ale generał pojechał do Bolonii z papieskim brewe, by go osobiście skłonić do przyjęcia promocji.
S. 255/f.0094 r.-0095 v.

728. *it.* *Rzym* 5.III.1672.

Sig.re Gramignoli.

O. nie dziwi się temu, co napisał Kamocki, gdyż jest to zuchwały wariat. Bardziej dziwnym jest fakt, że dano mu wiarę, bo wiadomo, że utrudniał zawsze akcje króla i swoich rodaków .Piszący te słowa nie miał żadnych osobistych sporów z Kamockim, tylko bronił interesów króla i Polaków w Rzymie. - Hr. Koryciński miał spór z nuncjuszem na temat formy wręczenia królowi darów papieskich. O. rozmawiał więc z kardynałem Altieri, i podkreślił zasługi i znakomity ród hrabiego; kardynał jednak nie chce odstąpić od zasad ceremoniału, obowiązującego w takich wypadkach. Wobec tego, że arcybiskup gnieźnieński i podkanclerzy nalegają, będzie jeszcze raz rozmawiał z kardynałem Altieri. - Chciałby mieć dokładniejsze wia-

domości o Turcji. - O. Wincenty Maria Orsini odmówił przyjęcia kapelusza; jest to wypadek bez precedensu. Papież musiał wydać nowy nakaz, by go do przyjęcia skłonić.
S. 255/f.0097 r.-0098 v.

729. *it.* *Rzym* 8.III.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Jak tylko otrzymał pismo w sprawie beneficjów, O. zbadał, na czym polegają trudności. Trzeba było przygotować memoriał, co już uczynił; przekaże go papieżowi.
S. 255/f.0101 r.

730. *it.* *Rzym* 12.III.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Lepiej nie poruszać sprawy herbu, jeżeli ucichła. - Kamocki nie będzie miał więcej sposobności pisać: jest skazany na więzienie. - Przyjeżdża tu kanonik Pac, zostanie godnie przyjęty. - Król francuski wyraził radość z powodu mianowania kardynałem arcybiskupa Bonsi.
S. 255/f.0111 v.-0112 v.

731. *it.* *Rzym* 12.III.1672.

Sr. Gramignoli.

Dobrze, że sprawa herbu ucichła. Tymczasem promocja arcybiskupa Tuluzy podniesie protektora w oczach króla. - Niech adresat działa w porozumieniu z nuncjuszem. - Kamocki został skazany na więzienie. - Co do lekarza Politiani, to wysłannik, który przyniósł polecenie królewskie, prosił ustnie, by kardynał nie wszczynał akcji aż do następnej jego wizyty, która jeszcze nie nastąpiła. - « Nasz » kardynał [Wincenty Maria Orsini] nie chce przyjąć kapelusza.
S. 255/f.0112 v.-0114 r.

732. *it.* *Rzym* 12.III.1672.

Re di Polonia e Suetia [*Jan Kazimierz*].

Kardynał oddał papieżowi, zgodnie z życzeniem króla, memoriał; został on przekazany do Kongregacji Indultów.
S. 255/f.0116 r.-0116 v.

733. *it.* *Rzym* 19.III.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. dziękuje za rozwijanie akcji na jego korzyść. Ufa, że podniesie go w oczach króla promocja, której król tak pragnął, a która została dokonana jednocześnie z promocją kandydata cesarza. - Podejrzenia w. kanclerza litewskiego [Paca], że O. kazał uwięzić Kamockiego, są mylne; dostał ergastolo *zamiast* galery, *która mu się należała, dzięki temu, że kardynał piszący te słowa nie chciał winnego obciążać. - Uprzedził podkanclerzego, że trzeba przysłać w sprawie opactwa hebdowskiego dokumenty. Co do opactwa jędrze-*

jowskiego, sądził, że sprawa już zakończona - ale się poinformuje. - Sprowadzenie kapucynów do Polski b. trudne, sam papież ma zastrzeżenia. - Król francuski zadowolony z promocji arcybiskupa Tuluzy, ale nalega na promocję biskupa Laon.
S. 255/f.0120 r.-0121 r.

734. *it.* *Rzym* 19.III.1672.

S. Gramignoli.

Kardynał Wincenty Maria Orsini zdaje się skłaniać do przyjęcia godności. - Wprowadzenie kapucynów do Polski natrafia na przeszkody. - Cieszy się z działalności nuncjusza w sprawie herbu. - Propozycja arcybiskupa gnieźnieńskiego byłaby korzystna dla Polski: z małych datków utworzyłaby się znaczna suma. - Do Korycińskiego napisze. - Podkanclerzemu odpowiedział, że w sprawie opactwa hebdowskiego potrzebne są dokumenty. Co do hebdowskiego (recte: jędrzejowskiego), sprawa ta jest w ręku agenta Bardi. Kardynał protektor wyrażał mu gotowość pomocy, ale widocznie ten się o nią nie troszczy. - Król francuski zadowolony z promocji arcybiskupa Tuluzy, ale nalega na promocję biskupa Laon.
S. 255/f.0122 v.-0125 r.

735. *it.* *Rzym* 22.III.1672.

Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. przekazał memoriał w sprawie indultu na dawanie beneficjów: ma go rozpatrzyć Dataria.
S. 255/f.0132 r.-0132 v.

736. *it.* *Rzym* 26.III.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał widzi, że sprawa herbu została wznowiona za przyczyną biskupa krakowskiego, niechętnego mu, choć piszący te słowa nigdy nic nie miał przeciwko biskupowi. Odpowie na poszczególne zarzuty: jeśli chodzi o sposób podpisywania się, wziął il titolario *kardynała Mattei. W Polsce zawsze czyniono różnicę między prymasem a innymi biskupami. Do prymasa protektor podpisywał się* servitore, *do innych biskupów* aff.mo per servirla; *gdyby to miało jednak zaważyć na polepszeniu stosunków, kardynał autor listu gotów jest podpisywać się w listach do biskupa krakowskiego* servitore. *Nie może natomiast dawać mu tytułu ekscelencji z wielu powodów, m. i. dlatego, że jest to tytuł świecki, a nie kościelny. Prawdopodobnie jednak niechęć biskupa krakowskiego pochodzi stąd, że uważa kardynała protektora za zwolennika prymasa. Tymczasem piszący te słowa nie bierze niczyjej strony. Nie zrobił też nic złego kanonikowi Kamockiemu, niezrównoważonemu; stawał jedynie w obronie interesów króla i jego rodaków. Przyczynił się nawet do tego, że karę* galery *zmieniono mu na* ergastolo, *ale nawet tam go nie wysłano. - Kardynał protektor prosił kanonika Paca o poparcie przez brata, w. kanclerza litewskiego; pisał też do w. marszałka Sobieskiego i innych przyjaciół. Król nie powinien się skarżyć, że nie został*

zawiadomiony o przyjęciu przez kardynała protektorii Portugalii, gdyż ta jest w jego ręku już od od 1651 roku. Rozmawiał o tym z kardynałem Altieri i ten obiecał napisać do nuncjusza, aby wyjaśnił królowi sprawę.
S. 255/f.0135 r.-0138 r.

737. *it.* *Rzym* 26.III.1672.

Sr. Gramignoli.

Kardynał słyszał o wznowionej sprawie herbu i wie, że dzięki adresatowi i nuncjuszowi wyszedł z tej sprawy z honorem. Nie rozumie, dlaczego biskup krakowski jest mu tak nieprzyjazny. Nie miał z nim scysji, z wyjątkiem sprawy podpisu, co jest tylko błahym pretekstem. Autor listu musi robić różnicę między prymasem a innymi biskupami; pisze o tym obszernie do nuncjusza. Możliwe, że właściwym powodem niechęci są dobre stosunki protektora z prymasem. Prosił o wstawiennictwo kanonika Paca. Dziwne, że w czasie, kiedy Polska potrzebuje papieża i Francji, zniechęca kardynała, który jest z papieżem spokrewniony. Ma nadzieję, że podkanclerzy i prymas wezmą go w obronę. - Nie porzuca starań w sprawie opactwa hebdowskiego i jędrzejowskiego. Trzeba jednak, żeby spedizioniere *był jeden tylko, to i pieniądze nie będą wydawane na próżno. - Przeciw Kamockiemu nigdy nie występował, tylko w obronie króla i Polaków. - Radość z powodu urodzin w Cesarstwie została zamącona śmiercią małej księżniczki. W Polsce obawa konfederacji wojska stanowi groźbę, która powstrzymuje potrzebne działania. - Przybywa tu ambasador Francji - odbędzie się wjazd uroczysty.*
S. 255/0138 r.-0141 v.

738. *it.* *Rzym* 26.III.1672.

Arcivescovo di Gnesna [*Prażmowski*].

Gramignoli pisze, że doręczył już adresatowi list z prośbą kardynała o obronienie go przed zarzutami króla; ma nadzieję na jego poparcie. - Zawiadamia przy okazji, że odłożono projekt załatwienia sprawy między nim a biskupem krakowskim w Kongregacji biskupów; zrobił co mógł w tym kierunku; czeka się na dokumenty od prymasa.
S. 255/0145 v.-0146 r.

739. *it.* *Rzym* 29.III.1672.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

Dataria żąda wyjaśnień w związku z prośbą króla o indult. Trzeba przysłać te wyjaśnienia.
S. 255/f.0148 r.

740. *it.* *Rzym* 9.IV.1672.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

O. otrzymał polecenie dla Andrzeja Blodickiego [*Błockiego*] *na kanonię warmińską. Papież zapewnił, że będzie to miał w pamięci. - Trzeba ponowić prośbę, jak będzie wakans.*
S. 255/f.0154 r.-0154 v.

741. *it.* *Rzym* 9.IV.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał dowiedział się, że minister króla polskiego w Paryżu napisał do niego w imieniu króla Francji, biorąc w obronę kardynała piszącego te słowa. Ma nadzieję, że pismo to odniesie skutek u króla, jak również listy kanonika Paca. Kard. Altieri wysłał ze swej strony list do adresata w tejże sprawie. - W sprawie biskupa krakowskiego dał już odpowiedź. - Wie, że król Polski rad jest z promocji arcybiskupa Bonsi, ale nie wyraził on uznania zasług kardynała protektora na tym polu. - Dziękuje za gratulacje z powodu promocji W. M. Orsini, który wreszcie zdecydował się przyjąć kapelusz. - Czyni starania o opactwa dla podkanclerzego; jeśli chodzi o jędrzejowskie, to Bardi czeka na jakieś papiery z Polski; co do hebdowskiego, od dawna mają nadejść dokumenty (szczegóły); niech podkanclerzy nie posądza go o brak gorliwości, ale trzeba mieć broń, żeby walczyć.

S. 255/0158 r.-0160 v.

742. *it.* *Rzym* 9.IV.1672.

S. Gramignoli.

O. ma nadzieję, że sprawa herbu weźmie dobry obrót dzięki staraniom nuncjusza i krokom króla Francji za pośrednictwem ministra polskiego w Paryżu, a także dzięki listom kanonika Paca. Dodać do tego należy promocję kardynała Bonsi, która jest dziełem piszącego te słowa. O. postara się też zadowolić króla w sprawie koadiutorii dla Madalińskiego. - Cieszy się, że w Polsce doszło do zgody między panami. - Kard. W. M. Orsini przyjął kapelusz na konsystorzu publicznym. - Nerli pojedzie jako nuncjusz do Francji. - Przybył tu ambasador Francji, uroczyście przyjęty. - Sprawy opactw dla podkanclerzego wymagają jeszcze przysłania pewnych dokumentów.

S. 255/f.0158 r.-0160 v.

743. *lat.* *Rzym* 9.IV.1672.

Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].

Komentarze na temat ostatnich promocji kardynalskich. - Pilną sprawą jest ustalenie jednego expeditionarium: *gdyby to było załatwione, sprawa Jędrzejowa i Hebdowa nie nastręczałaby trudności, uniknęłoby się nieporozumień i nadużyć. - W sprawie kontrowersji związanej z wręczeniem przez Korycińskiego darów papieskich królowi, rozmawiał z kardynałem Altieri: ten uważa, że należy zachować ceremoniał i kazał napisać w tym sensie do nuncjusza. - Dziwny jest opór mnichów, którzy nie gardzą żadnymi środkami dla swej obrony. Postara się o załatwienie sprawy przez nuncjusza. Potrzebne są dokumenty, nie można prosić papieża o łaskę, póki nie ma dowodów słuszności. Co do opactwa hebdowskiego, ks. Bardi czeka na pisma z Polski. - Jeśli chodzi o wojnę z Turcją, trzeba, by wszyscy wierni zanosili modły, a potem chwycili za broń: powinno być co najmniej 30.000 żołnierzy. Bóg pomoże chrześcijaństwu. - Podkanclerzy pisze o zrezygnowaniu z urzędu; obecny stan rzeczy na to nie pozwala. (Cfr. 43).*

S. 255/f.0160 v.-0163 r.

744. *it.* *Rzym* 16.IV.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Nadeszły listy do papieża i do kardynałów: Altieri, Santa Croce i Vidoni, z podziękowaniem za promocję arcybiskupa Tuluzy. Z powodu W. Tygodnia O. nie mógł jeszcze mieć audiencji.
S. 255/f.0172 v.-0173 r.

745. *it.* *Rzym* 16.IV.1672.

F. Gramignoli.

O. otrzymał listy królewskie; jeszcze nie miał audiencji u papieża. Sądzi, że o pomoc pieniężną będzie trudno, Stolica Apostolska jest wyczerpana finansowo. - Zerwanie sejmu w danych okolicznościach może ośmielić Turków do zaatakowania. - Co do kanonii dla Błockiego, załatwi w odpowiednim momencie. - W sprawie obu opactw brak dokumentów, a te co są, nie są wystarczające. - Królowa Hiszpanii skarży się na wynik ostatniej promocji. - Kardynał ks. Heski chciałby odbyć ambasadę z obediencją w imieniu cesarza, ale dekret Aleksandra VII zakazuje kardynałom takich misji.
S. 255/f.0173 r.-0176 r.

746. *it.* *Rzym* 16.IV.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał otrzymał listy królewskie, będzie miał audiencję u papieża. Pomoc pieniężna będzie trudna do uzyskania. Zerwanie sejmu robi tu złe wrażenie. Dziwne, że Polacy więcej liczą się z namiętnościami prywatnymi niż z dobrem publicznym. - Co do herbu, to może sprawa na jakiś czas ucichnie. - Papież bardzo zajęty nabożeństwami wielkotygodniowymi.
S. 255/f.0176 r.-0177 v.

747. *lat.* *Rzym* 16.IV.1672.

V. Cancelliere [*Olszowski*].

Natychmiast po otrzymaniu zlecenia od króla, O. zaczął starania o pomoc wobec tak groźnej inwazji barbarzyńców. Jak tylko dostanie audiencję, poprosi papieża, by sam przyszedł z pomocą Polsce, i wydał wezwanie do władców chrześcijańskich. - Postara się o wysłanie bulli w sprawie opactw hebdowskiego i jędrzejowskiego. (Cfr. 44)
S. 255/0179 v.-0181 r.

748. *it.* *Rzym* 23.IV.1672.

Re di Polonia Michele.

O. oddał papieżowi listy i przedstawił niebezpieczeństwo tureckie. Papież odpowiedział życzliwie, ale mówił też o trudnościach finansowych i pomocy, jaką Stolica Apostolska musi dawać innym krajom. Uważa niezgodę wewnętrzną, za największe nieszczęście Polski. Kardynał Altieri obiecał pomówić jeszcze z papieżem. (Prawie nieczytelne).
S. 255/f.0183 r.-0184 v.

749. *it.* *Rzym* 23.IV.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Protektor ma nadzieję, że sprawa herbu ucichnie. - Doręczył papieżowi listy królewskie. Zapewne papież wyda brewe, wzywając Polaków do zgody i do obrony wspólnej wiary; tymczasem naradzi się, co zrobić, gdyż ma mało pieniędzy, a w kraju trzęsienia ziemi i głód. - Kard. Altieri pisze w sprawie Korycińskiego; szczegóły ceremoniału wręczenia darów papieskich.

S. 255/f.0184 v.-0185 v.

750. *it.* *Rzym* 23.IV.1672.

Sr. Gramignoli.

O. dowiaduje się, że król chce zwołać nowy sejm na 16 maja; ale Turek będzie już wówczas na koniu. Trzeba działać, nie naradzać się. - Przedstawił papieżowi listy króla i powagę sytuacji. Stolica Apostolska jest biedna, a w kraju były trzęsienia ziemi, lud potrzebuje pomocy. Może papież napisze brewe wzywając Polaków do zgody. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego oddał papieżowi memoriał z prośbą o indult, ale przeszkodę stanowi nihil transeat *opata de Vecchis. W sprawie opactwa hebdowskiego jeszcze się naradzi. - Cieszy się, że sprawa herbu ucichła; król przekona się, że kardynał protektor nie lekceważy sobie prerogatyw króla. - Generał dominikanów czeka na list z prośbą o beatyfikację Piusa V.*

S. 255/f.0185 v.-0187 v.

751. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Zachłanność pogańskich tyranów wzruszyłaby więcej jeszcze papieża, gdyby nie to, że musi myśleć o innych ludach, o mieszkańcach państwa kościelnego i ich potrzebach. Mimo wszystko papież zastanowi się jeszcze, jak pomóc Polsce, gdyż nic nie leży mu na sercu bardziej, niż obrona wiary i Regni Polonici Propugnacoli et Antemuralis Fidei. *Ale i papież i kardynał Altieri obawiają się, że jeśli w Polsce będzie nadal panować niezgoda, pomoc pójdzie na marne, a królestwo rozpadnie się na części. (Cfr. 46.)*

S. 255/f.0187 v.-0188 v.

752. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

Eidem [*Olszowski*].

O opactwo hebdowskie będzie O. czynił starania, jak będzie miał orzeczenie biegłych. - Wobec braku dokumentów erekcji, trzeba się uciec do prowizji. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego odda memoriał papieżowi. Wyśle bullę, o ille opat de Vecchis nie stanie na przeszkodzie. - Co do Korycińskiego, kardynał Altieri napisał do nuncjusza, aby załatwił sprawę ceremonii. (Cfr. 47.) (Kartki listu przestawione.)

S. 255/f.0188 v.-0191 r.-0191 v.

753. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

Arciv. di Gnesna [*Prażmowski*].

Sprawa Korycińskiego jest chyba załatwiona, gdyż kardynał Altieri dał nuncjuszowi wskazówki, jak ma postąpić w sprawie ceremonii; instrukcja została zmieniona wobec niezgody między Korycińskim a innymi panami i ceremonię powierzono nuncjuszowi. Skoro jednak nastąpiła zgoda, przywrócono poprzednią instrukcję (według której dary królowi wręczy Koryciński). - Jeśli chodzi o opactwa, podkanclerzy może poświadczyć, ile autor listu działa dla obrony praw króla. (Cfr. 48.)

S. 255/f.0191 v.-0192 v.

754. *lat.* *Rzym* 23.IV.1672.

D. Corincischio [*Koryciński*].

Kardynał Altieri napisał do nuncjusza, dając nową instrukcję, gdyż poprzednia była wydana w obawie kłótni i gwałtów w chwili doręczania darów królowi. (Cfr. 49). (Kartki listu ułożone nie po kolei.)

S. 255/f.0192 v.-0189 r.

755. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Fr.i Michaeli Colbert Abbati G.li Ordinis Premonstratensis.

O. otrzymał list w którym opat prosi, by opactwo hebdowskie nie zostało oddane in commendam. *Sprawa jest w Kurii na prośbę króla i kardynał ją popiera, jako protektor. Nie mniej jednak jest bardzo oddany zakonowi i chętnie da tego dowody. (Cfr. 50.)*

S. 255/f.0198 r.-0198 v.

756. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Universitati Cracoviensi.

O. dziękuje za list. Chętnie zrobi, co może. W sprawie sporu z biskupem odkładał odpowiedź, by napisać coś pewnego. Dostał też list od króla i od podkanclerzego. Prośbę uniwersytetu przedstawi papieżowi. (Cfr. 51.)

S. 255/f.0198 v.-0199 r.

757. *lat.* *Rzym* 30.IV.1672.

Casimiri Pax Ep.o Samogitien. nomine Cap.li Vilnen. [*Pac*].

Słusznie adresat rozwodzi się nad wyborem Mikołaja Stefana Paca na biskupa wileńskiego. Pozostaje jednak trudność uzyskania dyspensy od węzła małżeńskiego i zezwolenia na święcenia. Będzie robił odpowiednie starania. (Cfr. 52.)

S. 255/f.0199 r.-0199 v.

758. *it.* *Rzym* 30.IV.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

O. otrzymał listy króla do papieża i do kard. Altieri. Rozmawiał już z kardynałem o opactwie jędrzejowskim; wyjaśnił, że chodzi o

rozszerzenie indultu (szczegóły wywodu). Kardynał obiecał to wziąć pod uwagę.
S. 255/f.0199 v.-0200 v.

759. *it.* *Rzym* 30.IV.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał przeszedł wiele trudności z królem z powodu promocji; musi się zadowolić swoim złym losem. Jeśli mu się nie udaje uzyskać łaski, jest to delitto capitale; *jeśli się uda - też nie są zadowoleni. Nie dziwi się, że nic nie odpowiedziano królowi Francji przez ministra, ale skoro król Francji wyraził swoje życzenie, król Polski nie może powziąć decyzji bez powiadomienia go. Postara się o nacisk z Francji na swoją korzyść. - Trzeba myśleć teraz o przeciwstawieniu się wspólnym wrogom,* e questo disgusto del Sobieschi potrà portare un sconcerto molto grande se non si supera presto. *Tymczasem nuncjusz otrzyma brewe do polskich osobistości z wezwaniem do jedności. Na pomoc pieniężną papieża jest mało nadziei. Oczekuje się tu promocji biskupa Laon. Rozważania o promocjach.*
S. 255/f.0200 v.-0202 r.

760. *it.* *Rzym* 30.IV.1672.

Sr. Gramignoli.

Mnisi z opactwa jędrzejowskiego opierają się, ale piszący te słowa będzie popierać interesy podkanclerza więcej, niż gdyby były jego własne. - Nie widzi, żeby król był wdzięczny za trudy w uzyskaniu promocji; trzeba się strzec, są intrygi przeciw protektorowi. Król Polski nie odpowiedział królowi Francji przez ministra w Paryżu. Ale są ważniejsze rzeczy: obrona religii, jedność, dobre zamierzenia Moskwy i Brandenburgii. - Papież przesyła odpowiedź na prośbę króla na ręce nuncjusza; pójdą też brewe, wzywające do zgody. Stolica Apostolska nie rozporządza dużymi sumami, w kraju bieda; poza tym panuje tu przekonanie, że dawać skłóconym, to wyrzucanie pieniędzy. Mimo to będzie robił starania. - Wiadomości rodzinne. - Aggiunta. *Już po północy przysłano brewe papieskie; przesyła je, dodając list do króla.*
S. 255/0202 r.-0205 r.

761. *it.* *Rzym* 30.IV.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Już po północy O. otrzymał brewe papieskie i przesyła je królowi w odpowiedzi na listy. - W rozmowie z kardynałem Altieri popierał prośby króla. - Papież uważa, że trzeba zrobić jak największy wysiłek, by uzyskać jedność, bez której wszelka pomoc będzie bezowocna. - Krążą tu wiadomości, że Turek idzie na Węgry, nie na Polskę; piszący te słowa przekonywuje o konieczności pomocy dla Polski.
S. 255/0205 r.-0205 v.

762. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Re Michele di Polonia.

O. oddał papieżowi list w sprawie opactwa jędrzejowskiego. Wobec tego, że opat de Vecchis zgłosił nihil transeat, *papież kazał rozpatrzyć sprawę na kongregacji konsystorialnej. Będzie z tym niemało trudu, podobnie jak z opactwem hebdowskim; dla obydwu brak potrzebnych dokumentów (szczegóły).*

S. 255/f.0219 v.-0220 r.

763. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Re Michele di Polonia.

Polacy, którzy prowadzą sprawę Akademii Krakowskiej w sporze z biskupem krakowskim [Trzebickim] przekazali list króla oraz list podkanclerzego do papieża, wraz z memoriałem. Papież przyjął je i skieruje do Kongregacji Biskupów.

S. 255/f.0220 r.-0220 v.

764. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Re Michele di Polonia.

O. zawiadomił papieża, że już wysłał królowi brewe. Papież wyraził życzliwość i pragnienie, by Polacy, jednocząc się, wykazali, że godni są pomocy. Wojna zresztą grozi raczej Węgrom niż Polsce; widocznie tak papieża z Polski poinformowano. - Kardynał protektor będzie starał się o pomoc finansową, choć nie widzi wielkich możliwości.

S. 255/f.0220 v.-0221 r.

765. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Re Michele di Polonia.

Uważa za swój obowiązek zakomunikować, że inni monarchowie ogłosili swoje « nominacje ». Może i król zechce ją ogłosić.

S. 255/f.0221 r.-0222 r.

766. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

F. Gramignoli.

Nowiny z Polski są lepsze: jest nadzieja na pomoc Wołoszy, Moskwa nie dokucza, a przywódca Kozaków nie jest w stanie szkodzić. Mówi się o projektowanej przez Turków inwazji na Węgry - może więc nie obejmie ona Polski. - Do podkanclerzego O. nie pisze, gdyż dowiedział się, że sprawa opactw została przekazana do Kongregacji Konsystorialnej; chce tego uniknąć, gdyż byłaby to przegrana. - Dostał list o sporze Akademii Krakowskiej z biskupem. - Odesłał brewe papieskie do króla.

S. 255/0222 r.-0223 r .

767. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Mons. Nuntio di Polonia, Ranuzzi.

Co do Kamockiego, to nawet i jego zwolennicy przekonali się o tępocie jego mózgownicy. - O. dziękuje za poparcie w sprawie herbu. - Kanonik Pac ma trudności z dyspensą. - Sprawa opactwa jędrzejowskiego przybiera zły obrót; kardynał stara się, by nie poszła do Kongregacji Konsystorialnej. - Umarł Ghisleni; Karol Monti jest chory.

S. 255/f.0223 r.-0224 v.

768. *it.* *Rzym* 1.V.1672.

Foglio a parte per Mons. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].

W załączeniu O. posyła list do króla: nuncjusz przeczyta, zapieczętuje i odda królowi. Pisze w nim o tezie, którą sam nuncjusz poruszył: że król może dawać « nominację » tylko nuncjuszom. W następnym liście zrobi (królowi) jaśniejsze propozycje. Tymczasem poinformuje się u kard. Altieri co ten myśli o kandydaturze adresata na godność kardynalską.

S. 255/f.0224 v.

769. *it.* *Rzym* 14.V.1672.

F. Gramignoli.

Król daje dowody wielkiej wspaniałomyślności, łożąc na potrzeby królestwa z własnej kasy. Ale najważniejsza rzecz to zgoda, bez której żadne lekarstwo nie będzie skuteczne. - Pomyślne potyczki z Tatarami, oraz stanowisko Mołdawii i Wołoszy nie mogą być fundamentem bezpieczeństwa; Doroszenko nie posiada tej siły, jaką się pyszni. - W sprawie Kamockiego autor listu wstawiał się, by mu darowano karę, a jednak ktoś oczernił go przed królem. - Madaliński był wdzięczny za poparcie; chce teraz odzyskać 200 dukatów, które są u opata de Vecchi. - O sprawach opactw napisze obszernie do podkanclerzego. Narazie prosi, by mu zakomunikować o trudnościach, z którymi się walczy.

S. 255/f.0232 r.-0233 v.

770. *it.* *Rzym* 14.V.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Dobrze, że sprawa herbu śpi, ale trzeba czuwać. - Wbrew oszczerstwom co do Kamockiego, autor listu wstawiał się przez swego audytora, by Kamockiemu zawieszono karę. Ten ma największych wrogów wśród rodaków, wobec których popełniał różne dziwactwa. - W sprawie kanonika Paca interweniował: co do święceń pewno nie będzie miał trudności, ale z biskupstwem będzie trudniej. - Martwią go wiadomości o tarciach wewnętrznych w Polsce i obawa agresji z zewnątrz. - Pokazał kardynałowi Altieri ustęp listu nuncjusza o wprowadzeniu kapucynów do Polski.

S. 255/f.0234 r.-0235 v.

771. *it.* *Rzym* 14.V.1672.

Foglio a parte (Mons. Ranuzzi, Nunzio Ap.co in Varsavia).

O. rozmawiał z kardynałem Altieri; jest on dobrze usposobiony do adresata, pomówi z papieżem. Tymczasem autor listu pisze także do Fantoniego, żeby przygotował sprawę w rozmowach z królem. - Do króla nie pisze na razie, chce mieć pewność co do uczuć kardynała Altieri. - Wysyła szyfr. - P.S. W liście nie wspomina o tej kartce.
S. 255/f.0236 r.-0237 r.

772. *it.* *Rzym* 14.V.1672.

S. Abbate Fantoni.

Kardynał dowiedział się, że adresat wraca na dwór warszawski, to też przerywa milczenie. - Rozważania o promocjach. Radzi, by król dał « nominację », która mu nie przyniesie rozczarowań. Podobno Francja przedstawi kandydaturę Fürstenberga; gdyby Polska dała « nominację » kandydatowi cesarza, byłoby naraz trzech Niemców na jedną promocję; jest to niemożliwe. Mnożąc nominazioni ultramontane *Polska zraziłaby sobie nuncjuszów, którzy nie otrzymują należnej nagrody za swoje trudy.*
S. 255/f.0237 r.-0240 r.

773. *it.* *Rzym* 17.V.1672.

Re Casimiro di Polonia [*Jan Kazimierz*].

O. robił starania w Kongregacji, ale nie udało mu się osiągnąć zmian w tekście indultu. Potrzebne są pewne wyjaśnienia.
S. 255/f.0248 r.-0248 v.

774. *it.* *Rzym* 21.V.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Protektor postarał się aby sprawa opactwa jędrzejowskiego nie poszła do Kongregacji Konsystorialnej. Stara się też, aby papież w drodze łaski udzielił komendy, jak to zrobił w innych wypadkach. - Sprawa Hebdowa ma być dopiero zdecydowana. - Podobno król powiedział nuncjuszowi, że jakaś gazeta określiła krytycznie jego sposób pisania listów; król nie powinien zwracać uwagi na gazety. - Jeśli chodzi o Kamockiego, ten odpłaca mu złem za dobre: sam wysłał swego audytora, żeby ratować go od ciężkiego więzienia; kanonik Pac może o tym zaświadczyć. - Sprawa Portugalii sięga 1651 r. więc nie jest słusznym twierdzenie, że musiał teraz zawiadomić króla o protektorii. Sam król pewno nie myślałby o tym, ale ma złych doradców. - Niesprawiedliwością jest też przypisywanie kardynałowi winy za rzekome niepowodzenia w stosunkach ze Stolicą Apostolską. Czyni, co w jego mocy. - Do podkanclerzego napisze, jak będzie decyzja co do opactwa hebdowskiego.
S. 255/f.0265 v.-0267 v.

775. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Zapewne adresat otrzymał od kardynała Altieri pozwolenie na starania o « nominację ». Do króla O. nie pisał o tym, bo składał kondolencje po śmierci matki. - Zebranie w sprawie Hebdowa odłożono. Na drodze sprawiedliwości jest wiele przeszkód. Stara się o łaskę papieża, która mogłaby wszystko rozstrzygnąć. Taka sama jest sytuacja sporu o opactwo jędrzejowskie. - Co do pogłoski, jakoby kardynałowie skarżyli się dello scrivere troppo sostenuto di S.M. - *nigdy o tym nie słyszał. Gazety piszą, co chcą, i to gorzej o własnych panach niż o obcych. - Z listu kard. Altieri wynika, że Kamocki zostanie odesłany, o ile zechce wrócić do swojej rezydencji. Król zobaczy wówczas, że kardynał protektor nie zaszkodził Kamockiemu, ale uratował od więzienia. - Dziękuje adresatowi, że rozmawiał z w. kanclerzem litewskim [Pacem]; skargi króla wynikają z mylnego przedstawienia mu sprawy. Król skarży się, że kardynał nie zawiadomił go o protektorii Portugalii; jest już 21 lat jej protektorem, a gdy otrzymał tę godność nie zawiadamiał nikogo, tylko papieża; a był już protektorem Francji od 1647 roku. - Ufa że w. hetman przyczyni się do wyjaśnienia. - Rozmawiał z kardynałem Altieri o kapucynach. - Pogłoski o abdykacji króla to złośliwość osób, które chcą ewentualną winę przypisać akcji Francji. - Ci, co są naprawdę przywiązani do Polski, myślą o Turcji, a nie politykują.* Bisogna adoperare più la spada che la penna, e più eseguire che consultare, e imparare dai nostri nemici, quali più operano che consultano... - *W sprawie biskupa krakowskiego adresat utrzymuje, że chodzi mu nie o tytuł ekscelencji, ale o podpis. Otóż autor listu do wszystkich biskupów podpisuje:* aff.mo per servirla - *tylko do prymasa:* servitore. *Jeśli podpisze* servitore *do biskupa krakowskiego, inni będą mieli pretensję. - Syn Joachima Pastorio dobrze sprawiał się w Rzymie, autor listu postara się o beneficja dla niego. - Z powodu śmierci matki króla, zarządzi żałobę na swym dworze; dekret Aleksandra VII zabrania w tych wypadkach noszenia żałoby osobistej.*

S. 255/f.0270 r.-0274 r.

776. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.

Sig. Gramignoli.

O. wysyła do króla list z kondolencjami. - Zarządził żałobę na dworze; zgodnie z dekretem Aleksandra VII nie nosi żałoby osobistej (szczegóły ceremoniału w razie żałoby). - Nie rozumie po co tyle sejmów i sejmików bez żadnego rezultatu, w chwili gdy Turcy zagrażają królestwu. - Co do protektorii Portugalii: nie zawiadamiał też króla Francji, gdy ją otrzymał w 1651 roku. - Kamocki może wrócić do Polski; w Polsce pewno poznają zaraz jego zły charakter. Nie można mu wierzyć, działał przeciwko własnemu królowi. - Podkanclerzy przysłał list króla, w którym Sernicoli został mianowany spedizioniero regio. - *Zebranie w sprawie Hebdowa odłożone. Właściwie wszystko zależy od papieża, może udzielić*

łaski; drogą sprawiedliwości trudno będzie coś uzyskać. - O. stara się by sprawa Jędrzejowa nie poszła do Kongregacji Konsystorialnej; papież ją tam chciał odesłać, by nie odmawiać osobiście.
S. 255/f.0274 r.-0277 v.

777. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.
Re di Polonia [*Michał*].
Protektor składa kondolencje po śmierci matki.
S. 255/f.0277 v.

778. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.
S. Paolo Doni.
O. otrzymał list jego z dopiskiem Jana Kazimierza dla kardynała Altieri z prośbą o tytuł in partibus *dla króla. Postara się załatwić.*
S. 255/f.0288 r.-0288 v.

779. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.
Mons. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].
Kardynał otrzymał przez Bardiego wiadomość o « nominacji ». Jeśli chodzi o punkt pierwszy, a mianowicie, że pozwala się na « nominacje » królom, by nagradzali osoby zasłużone dla religii - nie jest to określenie ścisłe. Nie jest to bowiem concessione, *a tylko zwyczaj,* uso, *a papieże twierdzą nawet że* abuso - *nadużycie. Prawda, że żaden papież nie ośmielił się* far promotione di Corone, *bez nominacji kandydata polskiego, z wyjątkiem Aleksandra VII. Polacy nie mogą pretendować do kapelusza z powodu dekretu Zygmunta III, który zezwala na przyjęcie godności kardynalskiej tylko prymasowi. Co do narodowości: papieże nie chcą, by królowie mieli* « soggetti doppi, hora in una corona, hora nell'altra. *« Nominacje » monarchów dla krewnych też natrafią na przeszkody. Za Aleksandra VII czyniono w Polsce wiele trudności nuncjuszom; gdyby Bonsi nie był uzyskał kapelusza, byłby tam zapewne wyszedł dekret, że w przyszłości nuncjusze nie będą mogli otrzymywać « nominacji » króla. - W danym wypadku król będzie zadowolony, jeśli Rzym sprzeciwi się jego « nominacji » dla Gonzagi; będzie miał wówczas swobodę, by zaproponować kogo innego, i tu jest punkt najważniejszy. Jak papieże nie pozwolą na stałe pomijanie nuncjuszów, tak królowie nie chcą dawać stale nominacji nuncjuszom: ale po Bonsim może ją dostać nuncjusz (adresat). - Nie dziwi się, że król Polski nie rozkazał swemu ministrowi w Paryżu dać odpowiedzi p. Pomponne w sprawie herbu: nie chciał się angażować. Pac zapewnia, że sprawa ta ucichnie. - Załącza ustęp listu biskupa krakowskiego do Karola Monti z prośbą, by ten mu donosił, co słychać. - Co do opactwa jędrzejowskiego, chodzi tylko o łaskę papieża; sprawa hebdowskiego jeszcze nie zdecydowana. Szczegóły starań. - Szkoda, że ks. Lombardi tak sobie zepsuł opinię i stracił stanowisko. - Polacy obradują w nadziei, że Turek nie napadnie na Polskę.*
S. 255/f.0288 v.-0292 v.

780. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.

S. Abb. Fantoni.

O. niepokoi się o zdrowie adresata. Prosi o poparcie i dziękuje za dotychczasową pomoc. - Słyszał, że król nalega na promocję Gonzagi, kandydata cesarza. Skoro Bonsi natrafiał na trudności, i Gonzaga niełatwo je pokona. Poza tym krewni potentatów nie są mile widziani. Rozważania o kandydatach. Nuncjusze, nie mając widoków na nagrodę za trudy i wydatki, nie zechcą przyjeżdżać do Polski. - Kanonik Pac walczy o swoją sprawę; autor listu mu pomaga. - Podobno w tym roku Turek nie zamierza ruszyć na Polskę.
S. 255/f.0292 v.-0295 r.

781. *it.* [*Bracciano?*] 28.V.1672.

S. Gramignoli.

Kardynał pisze do Fantoniego w sprawie nominacji i herbu. Nie odpowiedział jeszcze podkanclerzemu i ks. Pilca [*Korycińskiemu*], *bo po łacinie zwykle pisze własnoręcznie, a nie czuje się jeszcze dobrze. - Dziękuje królowi za mianowanie p. Sernicoli swoim* spedizioniero. *- Podobno Turcy nie grożą Polsce - oby nie grozili i innym krajom. - Wdzięczny jest w. kanclerzowi Pacowi za to, że poparł go u króla.*
S. 255/f.0295 r.-0296 r.

782. *it.* *Rzym* 16.VI.1672.

F. Gramignoli.

Odbyła się kongregacja w sprawie opactwa hebdowskiego: postanowiono, że podkanclerzy ma udowodnić iuspatronatus króla i możność oddania klasztoru laikowi. Opactwo zostało założone przez króla Kazimierza, który był mnichem kluniackim i łatwo będzie znaleźć dokument erekcyjny. Pisze do podkanclerzego, by mu przedstawić sprawę. Co do opactwa jędrzejowskiego, stara się o to, by decyzja nie zależała od Kongregacji. - Sprawy Paca, dzięki radom kardynała piszącego te słowa, weszły na dobrą drogę.
S. 255/f.0304 r.-0306 r.

783. *lat.* *Rzym* 18.VI.1672.

Bonaventura Madaliński Coadiutore di Ploscho.

O. nie odpowiadał, bo był chory. Rozmawiał z opatem de Vecchis o zwrocie 200 « ungaricorum ». Ten otrzymał pieniądze od O. Malisza, suma na pewno jest zapisana. Autor listu wyjaśni i zawiadomi. (Cfr. 53)
S. 255/f.0310 r.-0310 v.

784. *lat.* *Rzym* 18.VI.1672.

D. V. Cancellario [*A. Olszowski*].

Protektor chorował i nie mógł pisać. - Odbyło się zebranie w sprawie opactwa jędrzejowskiego (recte: hebdowskiego). Stwierdzono,

że dokumenty nie świadczą przeciw zakonnikom. Trzeba więc udowodnić iuspatronatus *i wyszukać dokumenty w kancelarii królewskiej. Co do opactwa jędrzejowskiego, to, wobec trudności będzie się starać o łaskę papieską. Najlepiej żeby król sam do papieża napisał i nalegał na nuncjusza.* (Cfr. 54)
S. 255/f.0310 v.-0312 v.

785. *it.* *Rzym* 18.VI.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. posyła kopię tego, co biskup krakowski napisał do Karola Monti. Kardynał protektor przesłał ze swej strony Karolowi Monti kopię swego własnego listu do króla Michała ze stycznia 1671 r., w którym opisał swoje oburzenie z powodu zachowania się żołdaków w polskim kościele, uwięzienie Kamockiego i swoje starania o uwolnienie go z warunkiem, by wrócił do kraju. Napisał też wyjaśnienie w sprawie herbu i wyłuszczył swoje zasługi wobec Polski. - Stara się poprzeć starania adresata o kapelusz. - Pisze do podkanclerzego w sprawie opactw. - Koryciński zadowolony ze spełnienia swojej misji (wręczenia darów papieskich królowi). - Z Wiednia nadchodzą wiadomości o zagrożeniu ze strony Turcji.
S. 255/f.0313 r.-0314 r.

12.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA GIUGNO SIN A GENNARO 1672

II. G.T. XI.
254.

786. *it.* *Rzym* 2.VII.1672.

S. Carlo Monti.

W sprawie nieporządków, których przyczyną są Polacy, a których winę przypisują kardynałowi protektorowi, O. komunikuje: przybył tu siostrzeniec podkanclerzego, wziął na kredyt srebrne przedmioty i nie zapłacił. Urzędnik sądowy ostrzegł protektora. - Co do Sernicoli, mógłby pełnić funkcję spedizioniere, *trzymać rejestr, wówczas łatwo byłoby odszukać potrzebne dokumenty. Nie pozbawiałoby to adresata « agencji ». Teraz nie można znaleźć pism, dotyczących opactwa hebdowskiego i jędrzejowskiego.*

S. 254/f.0001 r.-0002 v.

787. *it.* *Rzym* 2.VII.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. mówił z kardynałem Altieri o « nominacji ». Nie było dotąd żądań z innych stron. Sądzi, że Rzym widziałby niechętnie « nominację » króla polskiego dla cudzoziemca. - Cieszy się, że nie mówi się już o herbie. W Polsce przekonają się, że kardynał protektor nie zaniedbuje interesów Polski, czego dowodem jest m.i., że czuwa nad prawami króla do opactw (szczegóły uprawnień). - Kanonik Pac, któremu pomaga, jest świadkiem, jak działa dla dobra królestwa; tylko złośliwi pomawiają go o niedbałość. - Cieszy się, że się odbyła ceremonia wręczenia darów królewskich, ku zadowoleniu i Korycińskiego, i adresata. - Jest tu młodzieniec, który podaje się za siostrzeńca podkanclerzego [*Olszowskiego*], *wziął srebro i odzienie na kredyt, nie zapłacił. Urzędnik sądowy zwrócił się do kardynała protektora, który prosi, aby oględnie podkanclerzego o tym zawiadomić.*

S. 254/f.0010 r.-0013 v.

788. *it.* *Rzym* 2.VII.1672.

F. Gramignoli.

Kardynał dowiedział się, że w rejestrach papieskich znalazło się brewe, dane królowi polskiemu w czasie ambasady Ossolińskiego, które daje królowi przywilej di poter conferir l'Abbadie e benefiti

di Polonia, *ale nie zdążył uzyskać jeszcze kopii. Ma nadzieję ,że sprawa herbu ucichnie; gdyby na nowo została poruszona, prosi adresata, by zapewnił króla, że sprawy Polski leżą mu na sercu. - Słyszy, że nuncjusz nie doręczył jeszcze brewe papieskich w odpowiedzi na prośbę o pomoc. - Dobrze, że Turek się nie rusza, inaczej działyby się w Polsce ładne rzeczy, z powodu braku jedności. - Piszący te słowa jest rad, że Koryciński wyraził zadowolenie ze spełnionej misji; wiele trudu kosztowało doprowadzenie do uzgodnienia tej ceremonii. - Sprawy rodzinne autora listu. - Wyjaśnienia co do opłat. - Młodzieniec, podający się za siostrzeńca podkanclerzego, wziął na kredyt srebro i inne przedmioty i nie zapłacił należności. By nie dopuścić do konsekwencji sądowych, kardynał protektor zwrócił się do* procuratore di Polonia. *Trzeba powiadomić o tym podkanclerzego. - Zmarł kard. Mancini. Dwa wolne kapelusze otrzymają zapewne Colonna i Rospigliosi. I Wenecjanie upominają się o promocję dla swojego kandydata. - Innych nowin dowie się adresat z* foglietto: *niech je czyta, dla ciekawości, choć wiadomości nie zawsze są prawdziwe, układane więcej dla zapłaty, niż dla rzetelnej informacji.*
S. 254/f.0013 v.-0017 v.

789. *it.* *Rzym* 9.VII.1672.

M. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. odpowiada na list; na szyfr odpowie następną pocztą. - Niech adresat nie traci otuchy; tu pewno nie przyjmą innej « nominacji », jak nuncjusza. Autor listu będzie go informował o swych staraniach. - Rozważania o promocjach. Wenecjanie upominają się o kapelusz. - Starania dla kanonika Paca napotykają na wiele trudności, ale może uda się uzyskać łaski dla niego. - Koryciński opisał ceremonię (wręczenia darów) dziękując za uzyskanie dlań tej misji. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego kardynał datariusz dał już rozkaz wysłania bulli, ale O. Madaliński zrobił rekurs do papieża. - Autor listu robi starania w sprawie koadiutorii opactwa płockiego: są duże trudności.
S. 254/f.0032 r.-0034 r.

790. *it.* *Rzym* 9.VII.1672.

Sr. Gramignoli.

Kardynał datariusz powiedział, że był już wydany rozkaz wysłania bulli na opactwo jędrzejowskie, ale O. Madaliński napisał memoriał do papieża żeby sprawa poszła do Kongregacji Konsystorialnej. (Szczegóły prawne.) - Ma nadzieję, że mu się uda uzyskać dla biskupa kijowskiego koadiutorię opactwa (płockiego). - Kamocki jest nadal w więzieniu; nie chce go opuścić, zanim nie zostanie uznany za niewinnego. Nie jest to możliwe, gdyż sam przyznał się do wielu przestępstw. - Autor listu cieszy się, że król zadowolony z collegiale di S. Bonaventura. *Koryciński pisze, że wywiązał się z misji (wręczenia darów królowi); piszący te słowa podziękował za to nuncjuszowi. - Czeka na wynik sejmu. Siła Polski będzie olbrzymia, jeśli będzie jedność w narodzie.*
S. 254/f.0034 r.-0036 r.

791. *it.* *Rzym* 16.VII.1672.

Cifra per il Nun.o di Polonia [*Ranucci*].

O. rozmawiał z kardynałem Altieri na temat otrzymanego szyfru. Jak dotąd, nie słyszał nic o « nominacji » króla dla Gonzagi. Stara się o poparcie kandydatury adresata przez dwór francuski.
S. 254/f.0038 r.-0038 v.

792. *it.* *Rzym* 16.VII.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Rozważania na temat przyszłych promocji. - Co do opactwa jędrzejowskiego: miała się odbyć dyskusja w obecności kardynała datariusza, ale została odłożona. O opactwie hebdowskim będzie mowa na zebraniu Kongregacji Konsystorialnej; jest mało dowodów, a tu zakonnicy mają poparcie. - Martwi się niesnaskami w Polsce; oby Bóg odwrócił niebezpieczeństwo wewnętrzne, skoro zewnętrzne narazie nie grozi.
S. 254/f.0038 v.-0040 r.

793. *it.* *Rzym* 16.VII.1672.

Sr. Gramignoli.

O. zawiadamia, że przyszły do papieża i do kard. Altieri listy od króla i od królowej. Papież w tym okresie upałów nie udziela audiencji. - Cieszy się, że Koryciński uzyskał obie prepozytury. - Co do opactwa jędrzejowskeigo, pismo zostało podpisane przez papieża, ale Madaliński ogłosił nihil transeat. *Będzie dyskusja wobec kardynała datariusza.*
S. 254/f.0049 r.-0049 v.

794. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Cifra per il Nuntio di Pol.a [*Ranucci*].

O. rozmawiał z kardynałem Altieri o « nominacji ». Ten nie chciał dać wyraźnej odpowiedzi. Powiedział, że nie ma mowy o zmianie nuncjusza przy cesarzu, i że był niezadowolony z przejścia adresata z Turynu do Polski, gdyż (Ranucci) miał bardziej na myśli kapelusz, niż dobro nuncjatury w Turynie. Dobrze, że kardynał Altieri się wywnętrzył, będzie wiadomo jak działać.
S. 254/f.0054 r.-0055 r.

795. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Może uda się dostać opactwo jędrzejowskie dla podkanclerzego [Olszowskiego]; odbyła się dyskusja, kardynał protektor przedstawił 5 dokumentów, z których kardynał Carpegna był zadowolony. Co do opactwa hebdowskiego, nie zdołał uzyskać, by dekret na korzyść mnichów nie został potwierdzony, gdyż nie nadeszły dokumenty autentyczne (szczegóły prawne). - Kanonik Pac uzyskał to,

o co prosił, było to bardzo trudne zadanie. Teraz chce, by piszący te słowa dał mu święcenia. - Kamocki dalej popełnia szaleństwa. - O wprowadzenie kapucynów do Polski autor listu będzie się nadal starał; trzeba, by ktoś przekonał papieża, gdyż panuje tu opinia, że z powodu surowego klimatu reguła zakonu nie może być w Polsce przestrzegana. - Sprawy rodzinne. - To prawda, że promocja kard. d'Etree powinna mu była przynieść korzyści, ale pamięta przypowieść o dziesięciu trędowatych, z których jeden tylko okazał wdzięczność. Zresztą nie działa dla uznania. - Cieszy się z tego, co mu pisze adresat o Sobieskim; tu pogłoski były na niekorzyść króla i mówiono, że w Polsce ogni cosa fosse in ruina.
S. 254/f.0055 r.-0058 r.

796. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Sr. Gramignoli.

Wiadomości z otoczenia papieża. - Sprawa biskupa wileńskiego poszła dobrze, a była bardzo trudna. Sam autor listu da Pacowi święcenia. - Kamocki nie chce wyjechać do Polski, robi znów zwykłe wariactwa, ale kardynał protektor nie chce robić nic wbrew woli króla. - Sprawa opactwa jędrzejowskiego była już załatwiona, kiedy kardynał datariusz przechylił się na stronę mnichów; znalazły się jednak dokumenty na korzyść podkanclerzego. (Szczegóły prawne.) - Można będzie mieć pewność, dopiero jak bulla będzie w ręku. Co do opactwa hebdowskiego, nie można było wstrzymać dekretu, już wysłanego. - Przeciw sprawie koadiutorii trockiej oponuje kanonik Pac. - Otrzymał list królewski z podziękowaniem za dary papieskie, ale nie doręczył go jeszcze, bo papież nie udziela audiencji. - Oby sejm poszedł pomyślnie; może Turek nie ruszy w tym roku i będzie czas na przygotowania. - Pac zostanie wyświęcony w Rzymie.
S. 254/f.0058 r.-0062 r.

797. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

O. dostał list króla z prośbą o prepozyturę trocką dla kanonika Brzostowkiego; trzeba by wiedzieć, czy jest to godność w kolegiacie, czy chodzi o prepozyturę parafialną: w tym ostatnim wypadku będzie to niemożliwe. Trzeba się też postarać, żeby wyjechał z Rzymu kanonik Pac, który się temu sprzeciwia; może król da mu jakiś urząd w Polsce.
S. 254/f.0064 r.-0065 r.

798. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Al med.mo Re di Polonia [*Michał*].

W Kongregacji Konsystorialnej próbował O. zatrzymać dekret wydany kilka miesięcy temu, na korzyść O. Jana Skierskiego, wybranego przez zakonników, ale brakowało odpowiednich dokumentów. Jeśli król przedstawi dokumenty, mnisi będą musieli ustąpić.
S. 254/f.0065 r.-0065 v.

799. *it.* *Rzym* 22.VII.1672.

Ale med.mo Re di Polonia [*Michał*].

Protektor otrzymał pismo królewskie, polecające prepozyta mstowskiego w sporze z kanonikami regularnymi laterańskimi. Zrobi, co w jego mocy.
S. 254/f.0065 v.-0066 r.

800. *it.* *Rzym* 6.VIII.1672.

Mons. Ranuzzi.

O «nominacji» napisał O. szyfrem; teraz nie ma nic nowego. - Słyszał, że były zamieszki przeciw królowi, które ten chwalebnie opanował. - Słusznie podkanclerzy się skarży na powolność urzędów w załatwianiu spraw opactw. - Opis starań.
S. 254/f.0094 r.-0095 r.

801. *lat.* *Rzym* 6.VIII.1672.

D. V. Cancellario [*A. Olszowski*].

O. nie mógł wysłać bulli w sprawie opactwa jędrzejowskiego, gdyż kardynał datariusz chciał najpierw rozważyć argumenty stron. Opis starań, by przekonać kardynała o słuszności podkanclerzego. Trzeba przysłać dokumenty, by zbić argumenty przeciwne. - Przyszły tu wieści o niesnaskach domowych, piszący te słowa odpiera niesłychane pogłoski i zarzuty. Wyraża nadzieję na lepszą przyszłość. (Cfr. 55).
S. 254/f.0096 r.-0097 r.

802. *lat.* *Rzym* 6.VIII.1672.

Cipriano Paulo Brzostowski.

Trudności z koadiutorią trocką. Są pewne reguły, od których nie można odstąpić. Jeśli prepozytura jest godnością duszpasterską w kolegiacie, a nie parafialną, łatwiej będzie ją uzyskać. (Cfr. 56.)
S. 254/f.0097 r.

803. *it.* *Rzym* 21.VIII.1672.

Nun.o di Pol.a [*Ranucci*].

Kardynał otrzymał list i szyfr. By odpowiedzieć, musi się rozmówić z kardynałem Altieri. Ostatnio kardynał twierdził, że nikt nie poruszał tej sprawy (nominacji). - Kardynał datariusz robi nadzieję na opactwo jędrzejowskie, ale autor listu napisze do podkanclerzego dopiero, jak sprawa zostanie ostatecznie załatwiona. - Kanonik Pac uzyskał, czego pragnął. - Indult dla Ossolińskiego nie będzie potrzebny, sprawa poszła inną drogą.
S. 254/f.0131 r.

804. *it.* *Rzym* 3.IX.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. pisze do podkanclerzego o swoich staraniach. Największa trudność to opozycja upartego zakonnika. - Kanonik Pac wysyła bullę na ręce nuncjusza i czeka na koniec swojej sprawy. - Co do wprowadzenia kapucynów, piszący te słowa czyni nadal starania. - Modli

się, by Bóg pobłogosławił oręż króla przeciw Turkom. - Przyszła tu wiadomość, że i nostri *rozbili 60-tysięczną armię turecką; zginął pierwszy wezyr i pięciu baszów.*
S. 254/f.0136 r.-0137 r.

805. *it.* *Rzym* 3.IX.1672.

Sr. Gramignoli.

Brewe, które się odnalazło, nie dotyczy opactwa, ale innych benefi-cjów. Strona przeciwna podnosi głos przeciwko podkanclerzemu. - Nadeszła wieść z Belgradu, że i nostri *zwyciężyli, zabito 60.000 Turków, pierwszego wezyra i pięciu baszów; brak jeszcze potwierdzenia tej wiadomości.*
S. 254/f.0137 r.-0137 v.

806. *it.* *Rzym* 3.IX.1672.

Cifra per il Nun.o di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał omawiał « nominacje » z kardynałem Altieri, który jest przychylny adresatowi. Podkanclerzy jest również za nim, nie za Gonzagą. Autor listu będzie jeszcze rozmawiał z kanonikiem Pacem.
S. 254/f.0138 r.-0138 v.

807. *lat.* *Rzym* 3.IX.1672.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

O. słyszał o projekcie « nominacji » cudzoziemca. Bardziej zasłużony jest nuncjusz. Ponosi on trudy i wydatki; niesłusznie pomijany jest przy kandydaturach. Gdyby to chociaż było dla Polaka! « Nominacja » nie jest prawem króla, ale przywilejem; jeśli Polakom na niej nie zależy, powinna iść dla nuncjusza. Inaczej wszystkie wybitniejsze jednostki będą stronić od nuncjatury w Polsce. W Kurii mówi się o « nominacji » Gonzagi. Kardynał protektor nie może się wypowiedzieć, dopóki król nie zakomunikuje mu swojej woli. Dobrze byłoby też zbadać wolę papieża by nie ogłaszać « nominacji », narażając się na odmowę. - Nuncjusz zasłużył się w sprawie opactwa jędrzejowskiego; skoro interes podkanclerzego zbiega się z interesem króla, należy sprawę poprzeć. (Cfr. 57.)
S. 254/f.0138 v.-0141 v.

808. *it.* *Rzym* 3.IX.1672.

Aggiunta alla cifra [*Ranucci*].

Kanonik Pac chce się przyczynić do uzyskania « nominacji » dla nuncjusza; napisze do brata i do przyjaciół.
S. 254/f.0141 r.-0142 r.

809. *lat.* *Rzym* 3.IX.1672.

D. V. Cancellario Poloniae [*A. Olszowski*].

Kardynał Altieri obiecał przyśpieszyć wysłanie bulli (na opactwo jędrzejowskie) - ale trzeba czasu na przezwyciężenie zuchwałości mnicha-przeciwnika. (Cfr. 58.)
S. 254/f.0142 r.-0142 v.

810. *it.* *Rzym* 10.IX.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Wskazówki co do szyfru. Zebranie w sprawie opactwa jędrzejowskiego zostało odłożone. - O. prosi, by zapewnić podkanclerzego, że prowadzi sprawę z wielką troskliwością. - Kanonik Pac wysłał dokumenty do Polski, czeka na ich odesłanie, prosi o przyśpieszenie sprawy. - Nadchodzą złe wiadomości o przygotowaniach Turcji; potrzebna lepsza obrona. Może Bóg nie opuści Polski w największej potrzebie.

S. 254/f.0163 v.-0165 r.

811. *it.* *Rzym* 10.IX.1672.

S.r Gramignoli.

O. oddał list; Sernicoli napisze sam o trudnościach i o sposobach jak je przezwyciężyć. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego będzie zebranie. - Pogłoski o promocji. - (Zniszczone, nieczytelne.)

S. 254/f.0165 r.-0165 v.

812. *it.* *Rzym* 13.IX.1672.

Mr. Nun.o di Pol.a [*Ranucci*].

Instrukcje co do szyfru. - Odbyło się, w obecności kardynała datariusza, zebranie w sprawie opactwa jędrzejowskiego, ale nie ma jeszcze decyzji. Przykro mu widzieć, że tu liczą się więcej z jednym mnichem, niż z ministrem, jak podkanclerzy, tak zasłużonym dla Kościoła. - Kamocki jest zwolniony z więzienia i ma wyjechać, ale na razie siedzi w Rzymie i dalej wyprawia szaleństwa. - Kanonik Pac otrzymał to, o co się ubiegał i czeka teraz na odpowiedź nuncjusza, by móc dostać sakrę biskupią. - Dziękuje za kondolencje po śmierci księcia di Venafro. - Tu nic nowego. - Burza grozi najwięcej Polsce, i tym więcej jest niebezpieczna, że nie widać dostatecznego oporu.

S. 254/f.0169 v.-0171 r.

813. *it.* *Rzym* 13.IX.1672.

S. Gramignoli.

O. cieszy się, że król i królowa są zdrowi, wśród tylu trudów i niebezpieczeństw podróży i trosk publicznych. Ufa, że Bóg będzie opiekował się Polską. - Oddał list Sernicolemu. - Walczy się nadal o sprawy podkanclerzego [*Olszowskiego*].

S. 254/f.0171 r.-0171 v.

814. *it.* *Rzym* 23.IX.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Kanonik Pac poleca się nuncjuszowi, by poparł go w sprawie dyspensy. W czasie pobytu w Rzymie Pac wykazał wielkie zalety i wykształcenie teologiczne. Dobrze, że znalazł się w Rzymie, gdy

rozsiewano tu pogłoski przeciw królowi i królestwu; zbijał je gorliwie. - Kardynał protektor ma nadzieję, że król poprze kanonika Paca.
S. 254/f.0179 r.-0180 r.

815. *it.* *Rzym* 23.IX.1672.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kanonik Pac przywiózł akty procesu na biskupstwo wileńskie. - Autor listu rozmawiał z kardynałem datariuszem o opactwie jędrzejowskim; ten jeszcze ma mówić z papieżem. - Kanonik Pac poleca się w sprawie dyspensy, zależnej od adresata; zasłużył sobie na to. Będzie niewątpliwie dobrze kierował swoją diecezją.
S. 254/f.0180 r.-0181 v.

816. *it.* *Rzym* 23.IX.1672.

Sr. Gramignoli.

O. cieszy się, że król i królowa zdrowi, mimo trosk i trudów które ponoszą dla dobra publicznego i dla religii. - Co do miejsca w kolegium św. Brygidy, o które prosi Fantoni, decyduje o tym Jan Kazimierz. - W. kanclerz litewski może być pewny, że piszący te słowa zajmie się jego bratem. - Mówił z kardynałem datariuszem o opactwie jędrzejowskim. Napisze do podkanclerzego kiedy sprawa będzie załatwiona.
S. 254/f.0181 v.-0183 r.

817. *it.* *Rzym* 23.IX.1672.

Sr. Abbate Fantoni.

Kardynał cieszy się, że adresat służy radą nuncjuszowi. - « Nominacja » nie została jeszcze ogłoszona; jeśli przedmiotem jej będzie cudzoziemiec, będą trudności. Lepiej pomówić o tym pierwej, bo może zostać odrzucona, jak za Aleksandra VII. - Co do miejsca w kolegium dla siostrzeńca adresata, to potrzebne jest pozwolenie Jana Kazimierza.
S. 254/f.0183 r.-0184 r.

818. *it.* *Rzym* 1.X.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. dowiaduje się, że adresat otrzymał list od kard. Altieri z pomyślną wiadomością o opactwie jędrzejowskim. Byłby szczęśliwy, gdyby tak było, ale kardynał datariusz chciał przekazać sprawę do Roty lub innego sądu. Piszący te słowa sprzeciwił się, gdyż brak jest dokumentów dowodzących przywilejów królewskich. Trzeba robić starania inną drogą. Napisze, jak coś konkretnego uzyska. - Co do « nominacji » odpowie szyfrem. - Martwi go atak na Kamieniec. Tu sądzą, że nie można się będzie oprzeć senza evidente miracolo; *król chce, by kardynał protektor prosił papieża o pomoc. Odpowiedź zostanie zakomunikowana przez sekretariat stanu.*
S. 254/f.0185 r.-0186 v.

819. *it.* *Rzym* 1.X.1672.

Sig. Gramignoli.

Obrabowanie kuriera włoskiego nie dotyczy autora listu, gdyż w tym tygodniu nie pisał. - Martwi go zagrożenie Kamieńca, jego upadek byłby bardzo poważną stratą. - Rozmawiał z kardynałem Altieri o pomocy papieskiej dla Polski. Stolica Apostolska jest wycieńczona finansowo, ale papież pomyśli, jaką drogą zdobyć środki. - Kard. Altieri postara się o Drzewo Krzyża św. dla króla. - Podobno pisał do nuncjusza, że sprawa opactwa jędrzejowskiego jest pomyślnie załatwiona. Piszący te słowa nie jest tego zdania gdyż kardynał datariusz jeszcze robi trudności. Gdy trudności zostaną pokonane, napisze sam do podkanclerzego. - Cieszy się z podróży króla i jego męstwa.

S. 254/f.0185 v.-0189 v.

820. *it.* *Rzym* 5.XI.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Uwagi o szyfrze. - Kanonik Pac czeka na dokumenty; wobec tego, że są już akty autentyczne żony, która się zgadza na złożenie ślubów czystości, nuncjusz mógłby łatwo zakończyć sprawę. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego dla podkanclerzego wydano bulle, które zostaną wysłane za kilka dni; wykonanie zostało powierzone biskupowi krakowskiemu. - Złe wiadomości z Polski odbierają O. chęć pisania. - Sprawy rodzinne.

S. 254/f.0210 r.-0211 v.

821. *it.* *Rzym* 5.XI.1672.

S. Gramignoli.

List adresata z obozu królewskiego nie przynosi dobrych wieści. Zjednoczenie szlachty, o ile nie przejawi się in un corpo, *nie pomoże przeciw przewadze tureckiej. Nie widać pomocy ludzkiej - może Bóg da ocalenie. - Przyszła tu wiadomość o upadku Lwowa; jest obawa teraz o Kraków. - W tym tygodniu będzie ogłoszony jubileusz. - Bulle na opactwo jędrzejowskie zostaną wysłane, a wówczas autor listu napisze do podkanclerzego [Olszowskiego]. Nie można było uniknąć powierzenia wykonania bulli biskupowi krakowskiemu. Ma nadzieję, że mnisi przestaną się prawować; podkanclerzy może odwołać się do nuncjusza. - Sprawy rodzinne, małżeństwo brata.*

S. 254/f.0211 v.-0213 r.

822. *it.* *Rzym* 8.X.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

O. oczekuje audiencji papieskiej, by doręczyć list króla z prośbą o pomoc. Ambasador Wenecji obiecał poparcie. - Papież i kard. Altieri podkreślają stale brak pieniędzy Stolicy Apostolskiej i niezgodę w Polsce, co może udaremnić wszelką pomoc. Papież przyrzekł jednak, że obmyśli jakąś formę pomocy. Kardynał protektor przedstawi mu raz jeszcze sytuację.

S. 254/f.0217 v.-0219 r.

823. *it.* *Rzym* 15.X.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Mimo choroby, O. oddał papieżowi list króla i przedstawił mu sam niebezpieczeństwa grożące Polsce. Przedłożył trzy punkty do rozważenia: 1) rychłą pomoc materialną; 2) wezwanie do jedności; 3) starania o pomoc zbrojną monarchów chrześcijańskich, szczególnie cesarza. - Papież powiedział, że się naradzi z kardynałami; kardynał protektor stara się o poparcie poszczególnych osobistości.
S. 254/f.0228 r.-0230 r.

824. *it.* *Rzym* 15.X.1672.

Sr. Gramignoli.

O. był chory. Z trudem poszedł na audiencję, by oddać papieżowi list i przedstawić niebezpieczeństwa grożące Polsce; papież sądzi, że pomoc finansowa nie zda się na nic, tak też mówi wielu kardynałów. Przekonanie to zwalczał autor listu; szczegóły w liście do króla. - Niesłusznie pisał kard. Altieri, że sprawa opactwa jędrzejowskiego już załatwiona: O. musi jeszcze nad nią pracować. - Co do kanonii krakowskiej, zrobi, jak mu polecą. - Z prepozyturą trocką są trudności. - Generał dominikanów obiecał przesłać Drzewo św. Krzyża dla króla.
S. 254/f.0230 r.-0231 v.

825. *it.* *Rzym* 15.X.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor opisał już, co zdziałał w rozmowach z papieżem i kard. Altieri. Dodaje, że odbyła się narada kardynałów; decyzje obejmują jubileusz i modły publiczne, wysłanie pewnej sumy na ręce nuncjusza, wezwanie do jedności i starania o interwencję zbrojną książąt chrześcijańskich. Prawdopodobnie zostanie wysłany nuncjusz nadzwyczajny. - Kard. Vidoni zwracał się do autora listu z prośbą o radę, jak ma pomóc królowi; ale wobec tego, co kardynał protektor zdziałał, uznał, że nie ma już nic do roboty.
S. 254/f.0231 v.-0233 r.

826. *it.* *Rzym* 22.X.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał datariusz wydał dekret przychylny podkanclerzemu; Bardi ma wysłać bulle. Nie można było uniknąć powierzenia biskupowi krakowskiemu wykonania. - Pac oczekuje na dokumenty. - Złe wiadomości z Polski martwią głęboko autora listu. Pośle się bulle i pieniądze; by wykazać swą troskliwość, papież wyśle nuncjusza nadzwyczajnego, Buonvisi.
S. 254/f.0251 r.-0252 r.

827. *it.* *Rzym* 22.X.1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Pisma, które odchodzą dziś kurierem nadzwyczajnym są dowodem wielkiej troskliwości papieża; drugim dowodem tej troskliwości jest

decyzja wysłania nuncjusza nadzwyczajnego, Buonvisi. - O. przesyła duplikaty pism, wysłanych pocztą.
S. 254/f.0252 r.-0252 v.

828. *it.* *Rzym* 22.X.1672.
S. Gramignoli.
Sekretariat Stanu wysyła kuriera nadzwyczajnego z pismami do króla. Na nuncjusza nadzwyczajnego wyznaczony jest Buonvisi. Wobec tego, że papież i kard. Altieri pragną, by to uchodziło za ich inicjatywę, autor listu nie dodaje szczegółów.
S. 254/f.0252 v.-0253 r.

829. *it.* *Rzym* 22.X.1672.
S. Abb. Fantone.
O. współczuje adresatowi w przykrościach, pomówi o kanonii warmińskiej z opatem Baschi i Karolem Monti. - Odjeżdża kurier nadzwyczajny; nuncjuszem nadzwyczajnym mianowany jest Buonvisi.
S. 254/f.0253 v.

830. *it.* *Rzym* 29.X.1672.
Mons. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].
Kardynał cieszy się, że do adresata doszły wiadomości o tym, co dla niego zdziałał. - Dziwi się, że nie przybyła jeszcze komisja w sprawie kanonika Paca; bardzo poleca tę sprawę. - Przez kuriera nadzwyczajnego dowie się o postanowieniach Rzymu. - Sprawy rodzinne.
S. 254/f.0260 r.-0261 r.

831. *it.* *Rzym* 29.X.1672.
S. Gramignoli.
Adresat pisze o pewnych krokach, przedsięwziętych dla zatrzymania pochodu Turków; oby były skuteczne. - Pojechał do Polski kurier nadzwyczajny. - Autor miał tu, na skutek intryg, nieco kłopotów rodzinnych.
S. 254/f.0283 v.-0285 r.

832. *it.* *Rzym* [*między 11 a 20.XI.*] 1672.
Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
O. będzie nadal czuwać nad interesami adresata. - Bulla w sprawie opactwa jędrzejowskiego już gotowa, prześle ją Bardi. - Opóźnienie w sprawie kanonika Paca pochodzi z winy poczty w Wenecji. - Wiadomości, na szczęście, nie potwierdzają upadku Lwowa; ale i tak straty są wielkie. Można się było spodziewać wielkiej akcji (zbrojnej), ale nie będąc na miejscu, łatwo komentować z daleka. Papież ze swej strony zrobił co mógł, dał pomoc duchową i materialną. - Na najbliższym konsystorzu będą mianowani dwaj lub trzej kardynałowie.
S. 254/f.0283 v.-0285 r.

833. *it.* *Rzym [między 11 a 20.XI.]* 1672.

S. Gramignoli.

Kardynał dowiedział się z radością, że Tatarzy są pobici przez Hanenkę; Moskwa mogłaby trzymać w szachu Turcję. Do Polaków należy decyzja, czy przyjąć pokój, czy bić nieprzyjaciela. - Pamięta o sprawach Fantoniego. - Bulla na opactwo jędrzejowskie była gotowa, ale mnisi znowu zaapelowali. - Będzie konsystorz, kapelusz otrzyma Rospigliosi, a może i inni. - Papież odbył piechotą procesję z S. Maria sopra Minerva do kościoła polskiego w związku z jubileuszem, ogłoszonym z powodu niebezpieczeństwa tureckiego. - Ma dziś wysłać do Polski 40.000 skudów, - o ile go nie wstrzyma wiadomość o pokoju.

S. 254/f.0285 r.-0287 r.

834. *it.* *Rzym [między 11 a 20.XI.]* 1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Papież ogłosił jubileusz, by uprosić błogosławieństwo Boże dla króla i orężа polskiego, w obronie chrześcijaństwa. Odbył procesję w otoczeniu kardynałów i ludu. Dziś miał wysłać pieniądze do Polski, na potrzeby wojenne. - Przyjedzie do Polski nuncjusz nadzwyczajny.

S. 254/f.0287 r.-0287 v.

835. *it.* *Rzym [między 11 a 20.XI.]* 1672.

Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. dziękuje za listy i wiadomości, które mogą mu się przydać, gdy będzie musiał odpowiedzieć w tej sprawie. - O opactwo jędrzejowskie walczy nadal (szczegóły). - Kanonik Pac chce mieć w biskupstwie wileńskim administrację dei beni della mensa; *złożył memoriał, ale są trudności w uzgodnieniu. Nie ma jeszcze dyspensy od małżeństwa, żeby móc przyjąć święcenia. - Podobno w Polsce szlachta nie chce przyjąć warunków pokoju; mówią, że to nieprawda, iż pokój jest zawarty w tej formie. Autor listu nie wie w co wierzyć; obawia się wojny domowej, która mogłaby przynieść zniszczenie królestwa. - Jedyną pomoc mogłaby dać Francja, ale Polacy nie dbają o nią. - Kardynał protektor przedstawił sprawę Polski papieżowi i kardynałowi Altieri, gdyż pragnie spokoju dla Królestwa, a bezpieczeństwa dla chrześcijaństwa - podczas gdy pomaga się Holendrom, którzy są wrogami katolicyzmu.* Si verrà a rompere una guerra tra le Corone, saranno poi irremediabili le male conseguenze.

S. 254/f.0315 v.-0318 v.

836. *it.* *Rzym [między 11 a 20.XI.]* 1672.

F. Gramignoli.

Kardynał otrzymał jego list z obozu pod Lublinem z wiadomościami, że szlachta nie chce przyjąć pokoju i że oczekuje się odpowiedzi komisarzy wysłanych do Turcji. O ile Polacy mogą się oprzeć, to

dobrze; inaczej będą zmuszeni do przyjęcia pokoju; kłótnie uniemożliwiają opór wobec wroga zewnętrznego. - Na sejmikach i na elekcji panuje rozbieżność interesów; autor listu wie z doświadczenia czterech konklawe, że, aby uzyskać rezultat, trzeba uciszyć partyjnictwo. Nie ma innej różnicy między konklawe a sejmem, tylko ta, że w Rzymie nosi się togę, a w Polsce szablę. - Chciałby widzieć Polskę zjednoczoną i zdolną do oporu. - Załącza list do króla z relacją z przemówienia papieża. - Kardynał datariusz dał już dokument na opactwo jędrzejowskie, ale jednocześnie chciał dać prowizję zakonnikom. Kardynał piszący te słowa sprzeciwił się, gdyż nie można dar provista contro la nostra provista. - *Pac otrzymał administrację* dei beni temporali *biskupstwa wileńskiego; jest to nadzwyczajna łaska, gdyż nie ma jeszcze dyspensy od małżeństwa. Król zapewne już dostał list w sprawie Drzewa Krzyża św. od generała dominikanów. - Załatwi sprawę siostrzeńca Fantoniego u Jana Kazimierza. W razie śmierci tego ostatniego, opiekę nad kolegium św. Brygidy przejmie pewno Krystyna szwedzka. Prosi o wyszczególnienie, na jakie listy nie nadeszły odpowiedzi.*
S. 254/f.0318 v.-0322 r.

837. *it.* *Rzym* [*między 11 a 20.XI.*] 1672.

Re di Polonia [*Michał*].

Na konsystorzu papież ogłosił jubileusz; oznajmił też o wysłaniu 100.000 florenów na potrzeby Polski, oraz o wydelegowaniu nuncjusza nadzwyczajnego. Autor niniejszego listu i kardynał Barberini podziękowali papieżowi za troskę o sprawy publiczne.
S. 254/f.0322 r.

838. *it.* *Rzym* 3.XII.1672.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Sprawa opactwa jędrzejowskiego postępuje; autor listu nalega na kard. datariusza. Podkanclerzy, jak tylko dostanie bullę, powinien natychmiast objąć opactwo w posiadanie. Listy nuncjusza pomogły nieco. - Dokumenty kanonika Paca były zatrzymane w Wenecji, ale już pewno doszły: prosi o szybkie załatwienie. Nuncjusz będzie miał w kanoniku dobrego przyjaciela. - Niech Bóg ma Polskę w swej opiece. Czyż można iść przeciwko tylu osobom naraz? Każdy ma rodzinę, która go będzie bronić. Arcybiskup i Sobieski są bardzo związani ze sobą, Sobieski ma dużą siłę. Kraj narażony jest na ciężkie próby. Oby nie skorzystali z tego wrogowie. Zobaczymy, czy pokój z Turcją będzie zatwierdzony.
S. 254/f.0337 r.-0338 v.

839. *it.* *Rzym* 3.XII.1672.

F. Gramignoli.

Nadszedł list adresata spod Lublina i list do Sernicoli z pieniędzmi. - Bulla na opactwo jędrzejowskie pójdzie następną pocztą; piszący te słowa sprzeciwił się daniu mnichom prowizji na wybór. (Szcze-

góły trudności i starań.) - Rozważania o niezgodzie. - Może przyjazd nuncjusza nadzwyczajnego uspokoi umysły. - Buonvisi nie potrzebuje polecenia; ale autor listu i tak prosi o życzliwe przyjęcie nuncjusza. - Na konsystorzu została załatwiona sprawa biskupstwa smoleńskiego. - Patriarcha Altoviti został raniony w zajściu.
S. 254/f.0338 v.-0341 r.

840. *it.* *Rzym* 3.XII.1672.
Mons. Bonvisi Nuntio Straord.rio in Polonia.
Napisał alla Corte di Polonia, *nie dlatego, żeby uważał za potrzebne polecać adresata i podkreślać jego prerogatywy, ale aby wiedziano, jak mu zależy na jego osobie. Cieszy się, że papież jego wyznaczył na tę misję i życzy mu powodzenia.*
S. 254/f.0343 v.-0344 r.

841. *lat.* *Rzym* 10.XII.1672.
Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].
Bulla została wysłana po wielu przeszkodach. Nie można było uniknąć powierzenia jej wykonania biskupowi krakowskiemu, ale pro faciliori expeditione, *została wysłana do wikariusza. Zakonnicy nalegają* pro aliqua Apostolica expeditione, *czemu przeciwstawia się kardynał protektor, przynajmniej żeby rzecz opóźnić, i by adresat mógł, korzystając ze swej bulli, objąć w międzyczasie opactwo. (Cfr. 59.)*
S. 254/f.0351 r.-0351 v.

842. *it.* *Rzym* 10.XII.1672.
F. Gramignoli.
Nareszcie dziś Bardi wysyła podkanclerzemu bullę na opactwo jędrzejowskie. Dziś jeszcze strona przeciwna protestowała, że bulla jest skierowana do wikariusza, a nie do biskupa. Trzeba, by podkanclerzy jak najprędzej objął opactwo w posiadanie. - Słyszał, że szykuje się poselstwo do papieża, ale nie wie czy będzie ono skuteczne; może będzie większy wydatek, niż uzyskane subsydium. Najlepszą « legacją » będzie zgoda w królestwie. - Współczuje nuncjuszowi w jego trudnościach z arcybiskupem [*Prażmowskim*]. *- Papież miał chiragrę, ale już ma się dobrze.*
S. 254/f.0354 r.-0354 v.

843. *it.* *Rzym* 10.XII.1672.
Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].
Z wielkim trudem uzyskał O. bullę na opactwo jędrzejowskie, jeszcze dziś mnisi starali się ją zatrzymać, a kard. datariusz im sprzyja. Trzeba, żeby podkanclerzy jak najprędzej wziął opactwo w posiadanie, bo melior conditio est possidentis. *- Wie o trudnościach, jakie adresat miał na dworze, szczególnie z arcybiskupem gnieźnieńskim;*

bardzo mu współczuje. - Gramignoli pisze, że sprawy kraju są nadal niepewne, a póki nie będzie jedności, nie można się spodziewać niczego dobrego.
S. 254/f.0354 r.-0354 v.

844. *it.* *Rzym* 13.XII.1672.
Re Casimiro [*Jan Kazimierz*].
Kardynał przyjął do kolegium św. Brygidy alumna, Andrzeja Broberga. Ten prosi o podwojenie stypendium. Autor listu zapytuje króla o zezwolenie; młodzieniec na to zasługuje.
S. 254/f.0359 r.-0359 v.

845. *it.* *Rzym* 13.XII.1672.
Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
O. cieszy się, że adresat przezwyciężył molti punti in favor dell'immunità ecclesiastica, *co ułatwi nuncjuszowi Buonvisi jego misję. - Polacy muszą porzucić niesnaski, inaczej grozi im zły los. - Wysłano bullę na opactwo jędrzejowskie, skierowaną do wikariusza, nie do biskupa krakowskiego; strona przeciwna energicznie protestowała. Datariusz ustąpił mnichom o tyle, że dał im* inibitione che non si dia esecutione delle bolle, se non si aggiusta questa deputazione d'esecutore. - *Mnisi wyślą ten dokument, ale podkanclerzy, mając bullę, wie co ma robić. Tymczasem kardynał protektor nie przestanie tu działać.*
S. 254/f.0368 r.-0369 r.

846. *it.* *Rzym* 13.XII.1672.
F. Gramignoli.
Kardynał oczekuje wiadomości, jak król przyjął nuncjusza nadzwyczajnego. Ten znajdzie teren z trudem przygotowany przez nuncjusza Ranucci. - O. jest bardzo zajęty, bo zakonnicy przeciwdziałają jego akcji. Ale najważniejsza jest bulla i podkanclerzy może z czystym sumieniem działać (objąć opactwo). - Zakończył się spór między ambasadorem Torheim a D. Gasparo.
S. 254/f.0369 r.-0370 r.

847. *it.* *Rzym* 31.XII.1672.
Sig. Gramignoli.
O. nie pisał, bo był zajęty ceremoniami. - Stara się o poparcie dla Polski wśród ambasadorów. - Sądzi, że król wysłał odpowiedź na brewe papieskie przez nuncjusza, bo nie przeszło przez jego ręce; on sam też nie dostał listu od króla. - Nie myśli, żeby można uzyskać pomoc dla Polski, o ile nie będzie zgody wewnętrznej. - Słyszał, że król jest raczej skłonny do przebaczenia niż do karania: zasługuje to na uznanie. - Bulla na opactwo jędrzejowskie jest zagrożona: datariusz kazał doręczyć dokument samemu biskupowi, a mnisi

dostali inibitione *co do wykonania bulli .Kardynał O. stara się przeciwstawić zabiegom zakonników. - Sprawy rodzinne ,intrygi. - O sporze między ambasadorem Florencji a D. Gasparo.*
S. 254/f.0385 r.-0388 r.

848. *it.* *Rzym* 31.XII.1672.
Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].
Projektowane małżeństwo brata kardynała O. nie doszło do skutku, z powodu intryg. - O. prosi o przyśpieszenie sprawy kanonika Paca, gdyż ten chce przyjąć święcenia. - Podkanclerzy słusznie może się skarżyć, bo kard. datariusz, po wysłaniu bulli wysłał nowy dekret, by sprostować bullę, według formy, jakiej kopię załącza; chciał też wysłać bullę dla zakonników, ale kardynał protektor się temu sprzeciwia; oburzające jest, że zuchwali mnisi są tak popierani. - Dziwi się, że nie ma listu od króla; a przecież wszystko, co zrobił papież, to protektora zasługa. - O « nominacji » napisze szyfrem. - Z Polski nadchodzą wiadomości tak rozbieżne, że nie wiadomo, co jest prawdą; ale wszystkie mówią o niepokojach.
S. 254/f.0390 v.-0393 r.

13.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA DA GENNARO SINO A GIUGNO 1673

II. G.T. XIII.
256.

849. *it.* *Rzym* 7.I.1673.

F. Gramignoli.

O. martwi się, że rozruchy trwają. Widzi, że król skłania się raczej do łaski, niż do wymierzania sprawiedliwości; jest to cenione na dworze rzymskim. - Rozmawiał z kardynałem Altieri o sprawie opactwa, ale nie mógł wydobyć żadnej decyzji. Ma nadzieję że, mając bullę, podkanclerzy [Olszowski] wejdzie w posiadanie opactwa. - W poniedziałek będzie egzamin biskupów, a w następnym tygodniu konsystorz, zapewne z promocją Rospigliosi.

S. 256/f.0009 r.-0010 r.

850. *it.* *Rzym* 14.I.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Ze śmiercią Jana Kazimierza, królowa Krystyna objęła il luogo di Santa Brigida, *gdyż nie było ono własnością osobistą króla; w Szwecji nie ma innych katolików, którzyby mogli objąć tę fundację. Dochody idą na pokrycie utrzymania. Kardynał piszący te słowa jest administratorem, jako protektor Szwecji,* essendo protettione distinta da quella di Polonia; *otrzymał ją od Jana Kazimierza po kardynale Montalto. - Pisze o tym, by król widział, że prerogatywy królewskie nie są tu naruszone. Sądzi, że królowi [Michałowi] należą się dochody po zmarłym Janie Kazimierzu w Neapolu. Zajmuje się tym senator Pac.*

S. 256/f.0021 v.-0023 r.

851. *it.* *Rzym* 14.I.1673.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kanonik Pac cieszy się z przychylnej odpowiedzi nuncjusza; chce zaraz przyjąć święcenia. Może zostanie zwolniony z obowiązujących ćwiczeń duchownych. - Adresat życzy Orsiniemu protektorii Francji i opactwa Cluny; O. zadowoliłby się tym pierwszym; wydrukowano to w gazetach holenderskich, żeby mu zaszkodzić. - Na opactwo jędrzejowskie wysłał już bullę, ale datariusz, oburzony, że wykonanie powierzono wikariuszowi (nie biskupowi), wydał stronie przeciwnej dekret, który uniemożliwia wykonanie poprzednich bulli. - Kardynał

protektor interweniował u kardynała Altieri przeciw takiemu postępowaniu. Słyszał o zamieszkach w królestwie, o działalności i trudnościach adresata; współczuje mu. - Uważa, że jeśli jakaś propozycja nie podoba się królowi, powinien przynajmniej ocenić, w jakim duchu jest zrobiona. - Na najbliższym konsystorzu pewno Rospigliosi zostanie kardynałem.
S. 256/f.0023 r.-0025 r.

852. *it.* *Rzym* 14.I.1673.

Sig. Gramignoli.

O. otrzymał list króla do papieża. - Pisze do króla z kondolencjami po śmierci Jana Kazimierza i drugi list w sprawie objęcia fundacji św. Brygidy przez Krystynę szwedzką. Królowi [Michałowi] należą się po Janie Kazimierzu dochody w królestwie Neapolu. Pac pisze do króla w tej sprawie. Król musi napisać do króla hiszpańskiego i załatwić różne formalności. W Neapolu jest płk. Bernardi, którego król może zatwierdzić na urzędzie. - Pisze jednocześnie do nuncjusza o opactwie jędrzejowskim. - Na najbliższym konsystorzu pewnie Feliks Rospigliosi dostanie kapelusz.
S. 256/f.0025 r.-0026 v.

853. *it.* *Rzym* 14.I.1673.

S. Masini.

Kondolencje z powodu śmierci Jana Kazimierza.
S. 256/f.0026 v.-0027 r.

854. *it.* *Rzym* 21.I.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał zawiadomił już króla o stanie spraw majątkowych po śmierci Jana Kazimierza. Teraz musi dodać, że Krystyna szwedzka uważa, iż należą się jej dobra w Neapolu. Zapewne sama napisze o tym. - Kardynał piszący te słowa ufa, że sprawy te rostrzygną się bez zamącenia dobrych stosunków z królową powszechnie cenioną i życzliwą dla Polski.
S. 256/f.0034 r.-0034 v.

855. *it.* *Rzym* 21.I.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Tekst identyczny z 854.
S. 256/f.0035 r.-0036 r.

856. *it.* *Rzym* 21.I.1673.

Sig. Gramignoli.

Nie nadeszły pisma zapowiedziane: list do kard. Altieri, ani kopia listu do papieża. - Papież przyjął łaskawie list królewski. - Dziwny jest nagły odjazd podkanclerzego [Olszowskiego]: może nie chciał powitać nowego nuncjusza, co mogłoby mieć niedobre następstwa. - W powietrzu wisi niepokój, partie potężnieją. - W sprawie opactwa

dla podkanclerzego rozmawia dalej z kard. Altieri i będzie rozmawiał z datariuszem. Czeka na wiadomość, czy podkanclerzy, mając pierwszą bullę, objął opactwo. - Pisze do króla o promocji dokonanej i o dobrach w Neapolu, do których pretenduje Krystyna. Byłoby pożądane, żeby doszło do porozumienia na tym punkcie.
S. 256/f.0036 r.-0038 r.

857. *it.* *Rzym* 21.I.1673.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. dowiedział się od p. Gramignoli, że podkanclerzy odjechał z dworu, nie wiadomo dokąd; może to mieć konsekwencje. - Zapewne jest niezadowolony z przeciągania się sprawy opactwa; ostatnio autor listu przezwyciężył pewne trudności w rozmowach z kardynałem Altieri. - Pisze do króla w sprawie dóbr w Neapolu i pretensji Krystyny, sądzi że i nuncjusz będzie musiał się wypowiedzieć. - Współczuje nuncjuszowi, że sprawy, jakie prowadzi, są zawsze niezmiernie trudne. - Rospigliosi został kardynałem.
S. 256/f.0038 r.-0039 r.

858. *it.* *Rzym* 28.I.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Sernicoli nie zahamował wysłania bulli na biskupstwo smoleńskie, zaszło tylko nieporozumienie (wyjaśnienie nieporozumienia). Pieniądze nadeszły, Sernicoli postarał się o zaoszczędzenie wydatków, jest on bardzo praktyczny.
S. 256/f.0048 r.-0049 v.

859. *it.* *Rzym* 28.I.1673.

F. Gramignoli.

Nie na wszystkie listy króla O. odpowiada; w sprawie koadiutorii miechowskiej musi pomówić z kardynałem Altieri. - W zeszłym tygodniu pisał, co mówił papież: to samo mówi kardynał Altieri. Oczekuje wiadomości, co zdziałał nuncjusz Buonvisi w dziele zjednoczenia, bez którego wszelka pomoc wydaje się zbyteczna. - Co do Sernicoli, odpowiedział już królowi; zaszło nieporozumienie z Bardim. Nie chce odbierać Bardiemu jego funkcji, ale sprawami iuris patronatus Regis *powinien zajmować się Sernicoli, który jest uczciwy i praktyczny. Opóźnienie nie pochodzi z jego winy. - Co do opactwa jędrzejowskiego, kardynał Altieri kazał poddatariuszowi znaleźć wyjście z sytuacji; Sernicoli proponuje odwołać obie bulle i dać nową nuncjuszowi nadzwyczajnemu, który bezstronnie rozstrzygnie spór. Trzeba jednak zobaczyć, jakie skutki będą miały dotychczasowe bulle; nuncjusz Ranucci miał ułatwić podkanclerzemu objęcie opactwa. - O prepozyturze miechowskiej rozmawiał z kard. Altieri, będzie się nadal starał. - Nie dostał nominacji biskupa chełmskiego na opactwo koronowskie: jak ją otrzyma, rozpocznie starania. - Tutaj pragną, by wszystkie opactwa regularne wróciły do zakonników, i by nie dawać ich* in commenda. *- Co do alumna, którego Fantoni chciał ulokować w kolegium św. Brygidy, to po*

śmierci Jana Kazimierza ta sprawa zależy od królowej Krystyny. - Martwi się chorobą króla i królowej; nic dziwnego, przeziębili się na nocnych nabożeństwach Bożego Narodzenia. - W sprawach politycznych najważniejszą rzeczą jest jedność, stąd tylko może przyjść ocalenie. - Wyświęcił na subdiakona Mikołaja Paca; da mu za parę dni święcenia diakońskie a potem kapłańskie. Następnie Pac otrzyma dyspensę, aby zostać biskupem.
S. 256/f.0049 v.-0054 r.

860. *it.* *Rzym* 28.I.1673.

Mons. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].

O. dowiaduje się, że adresat przesłał podkanclerzemu wiadomości o opactwie jędrzejowskim; ale zaszły nowe wypadki, kard. datariusz chciał wycofać dekret dlatego, że poszedł on na ręce wikariusza a nie biskupa krakowskiego. Jeśli podkanclerzy odwołał się do nuncjusza, ten może wprowadzić podkanclerzego na opactwo i sprawa będzie zakończona. Kard. Altieri nie chce się narażać kardynałowi Carpegna, który sprzyja zakonnikom. Ale sprawa jest ważna, trzeba zadowolić podkanclerzego ze względu na sprawy publiczne. - Pac dziękuje za poparcie w sprawie dyspensy. Dostał już subdiakonat, teraz dostanie diakonat, a za parę dni święcenia kapłańskie; potem otrzyma dyspensę na biskupstwo. - O « nominacji » nic nie słychać. - Rozmawiał z Bardim, wyjaśnił nieporozumienie z Sernicolim.
S. 256/f.0054 r.-0055 v.

861. *it.* ***Rzym*** *(?)* 4.II.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor oddał kardynałowi Altieri pismo o koadiutorii prepozytury miechowskiej dla Piotra Korycińskiego. Kardynał obiecał zrobić, co w jego mocy.
S. 256/f.0059 r.

862. *it.* *Rzym (?)* 4.II.1673.

Al med.mo Re [*Michał*].

O. nie odpowiedział dotąd na pismo z 28 listopada (1672), gdyż nie zdążył wówczas omówić sprawy; kardynał Altieri odpowiedział teraz, że chętnie pomoże królestwu; szczegóły wyłuszczy nuncjusz nadzwyczajny. Piszący te słowa rozmawiał też z papieżem, który wyraził życzliwość i pragnienie zgody i jedności przeciw wspólnemu wrogowi.
S. 256/f.0059 r.-0059 v.

863. *it.* *Rzym (?)* 4.II.1673.

S. Gramignoli.

Kardynał oddał listy królewskie i odpisał królowi; papież pragnie zgody i jedności, bez niej żadna pomoc nie może być skuteczna. - Nie załatwił jeszcze sprawy opactwa dla biskupa chełmskiego. Pac dostał święcenia kapłańskie. - Na karnawał autor listu opuścił Rzym, gdyż o rozrywki nie dba, a nic załatwić nie można.
S. 256/f.0060 r.

864. *it.* *Rzym* 10.II.1673.

Mons. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].

O. chętnie poprze Andrzeja Błockiego, kapelana króla, na kanonię warmińską. Ale musi zaznaczyć, że papież nie chce się z góry angażować; ile razy Jan Kazimierz o to prosił, papież odpowiadał: załatwi to w swoim czasie. Obiecywać beneficja kościelne za życia tego, kto jeszcze z nich korzysta, jest sprzeczne z uchwałami soboru.

S. 256/f.0071 r.-0071 v.

865. *it.* *Rzym* 12.II.1673.

F. Gramignoli.

Co do opactwa koronowskiego dla biskupa chełmskiego: O. nie widział jeszcze « informacji ». Trudność sprowadza się do tego, że w kołach rzymskich nie chcą, aby opactwa regularne były dawane in commenda. *Zakonnicy bronią się przeciw temu wszelkimi sposobami. - Jeśli chodzi o herb, umieszczenie jego nie może szkodzić królowi; gdyby znowu była o tym mowa, prosi o poparcie tego stanowiska. - Sprawa Fantoniego jest w ręku opata Baschi. Autor listu zobaczy, co się da zrobić. - Pisze nuncjusz, że radził podkanclerzemu [Olszowskiemu], aby objął opactwo. Oby jeszcze w porę! - Słusznie król zrobił, że nie wysłał ambasady do papieża; papież i tak zrobi, co może, a jeśli nie będzie mógł, to i ambasada nie pomoże. - Wszystko zależy od jedności w królestwie: jeśli będzie zgoda, Polacy mogą się śmiać z Turcji i dostaną pomoc książąt chrześcijańskich; taka jest powszechna opinia. - Piszący te słowa wyjeżdżał nad morze, bo w Rzymie szalał karnawał, a on nie jest* amico di simili baccanali. *- Prosił papieża o relikwie dla króla i o Agnus Dei Piusa V.*

S. 256/f.0073 r.-0075 r.

866. *it.* *Rzym* 12.II.1673.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał O. był przez karnawał poza Rzymem. - Prosi o zawiadomienie podkanclerzego o trudnościach z opactwem jędrzejowskim; jeśli je obejmie, będzie już miał trudności poza sobą. Kardynał protektor obawia się, że bulle przyszły właśnie, gdy podkanclerzy wyjeżdżał, a tymczasem mnisi otrzymali swój dekret. - Co do opactwa koronowskiego dla biskupa chełmskiego, jest ta sama trudność: chodzi o to, by nie dawać in commenda *opactw regularnych. - Pac dostał święcenia; biskupstwo dostanie w poście; na sakrę pojedzie do Polski. - Autor listu poprze sprawę kanonii dla Fantoniego. - Rozmawiał z papieżem o sprawach królestwa, a gdy papież wymienił nuncjusza (adresata), wynosił jego zasługi: szczegóły pośle szyfrem. - Pisał Gramignoli, że w jakimś piśmie drukowanym przeciw królowi zawarty był zarzut, że pozwala na niedpowiednie ulokowanie herbu. Chciałby mieć taki druk i prosi o poparcie, a także o poinformowanie o tej sprawie nuncjusza nadzwyczajnego. - Poprze Błockiego, kapelana królewskiego, na kanonię warmińską, ale papież powiada, że nie może obiecywać z góry be-*

neficjów, bo to jest przeciwne kanonom. - Dowiaduje się z drugiego listu, że podkanclerzy wrócił i nalega na załatwienie swojej sprawy z poparciem królowej; kardynał protektor będzie robił starania u papieża.
S. 256/f.0076 v.-0079 r.

867. *it.* *Rzym* 18.II.1673.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

O. dostał list od podkanclerzego i pokazał go kardynałowi Altieri. Powiedział też, że gdy się pragnie zjednoczyć serca królestwa, nie należy zrażać sobie najważniejszego ministra. Kard. Altieri chce coś zrobić, ale obawia się gwałtowności kardynała datariusza. - Buonvisi pewno już nie zdąży na sejm. - Rady adresata są bardzo mądre. - Pac ma trudności z rozciągnięciem dyspensy na biskupstwo; wyraża wdzięczność nuncjuszowi za przysławe dokumenty.
S. 276/f.0085 r.-0086 r.

868. *it.* *Rzym* 18.II.1673.

Sig. Gramignoli.

Protektor czyni starania w sprawie opactwa koronowskiego, ale będą trudności, bo jest to opactwo regularne. - O opactwo jędrzejowskie walczy z kardynałem datariuszem. Pokazał kardynałowi Altieri list podkanclerzego i tłumaczył, jak ważne jest, by go zadowolić. Kardynał chce pomóc, ale nie chce iść przeciw datariuszowi. - Umarł kard. Roberti. Chory jest kard. Borromeo. - Co do dóbr w Neapolu, trzeba, by król napisał do Hiszpanii.
S. 256/f.0086 r.-0087 v.

869. *lat.* *Rzym* 19.II.1673.

D. Vice Cancellario [*Olszowski*].

O. pokazał pismo od podkanclerzego kardynałowi Altieri, który obiecał pomóc. Stara się, by wycofano dotychczasowe kroki, a wykonanie bulli powierzono nuncjuszowi nadzwyczajnemu, który będzie bezstronny. Oczywiście było rzeczą niegodną wysyłać - po wydaniu bulli podkanclerzemu - zarządzenie przeciwne. (Cfr. 60.)
S. 256/f.0089 r.-0090 r.

870. *it.* *Rzym* 25.II.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Król prosi, by pierwszy wakans na kanonię warmińską dać Janowi Jakubowi Hoffmanowi. Papież nie może dać kanonii, zanim nie ma wakansu, trzeba wystąpić z prośbą w odpowiednim czasie, co autor listu zakomunikował Hoffmanowi.
S. 256/f.0094 r.-0094 v.

871. *it.* *Rzym* 25.II.1673.

Sig. Gramignoli.

Martwią kardynała wiadomości o zamieszkach: tylko ręka Boska to może uspokoić. W porę przyjeżdża nuncjusz Buonvisi, oby zdążył na czas. - Co do opactwa jędrzejowskiego, to kard. Altieri chce pomóc podkanclerzemu [Olszowskiemu]. Może uda się wycofać dotychczasowe dokumenty i oddać sprawę w ręce nuncjusza Buonvisi. - List, o którym adresat wspomina, bardzo się tu przyda, żeby wiedziano, że na tej sprawie zależy królowi, nie protektorowi. - O opactwie koronowskim jeszcze napisze. - Król prosi o kanonię warmińską dla Jana Jakuba Hoffmana: papież nie może dać obietnicy z góry. - Pac ma trudności z rozciągnięciem dyspensy z kapłaństwa na biskupstwo, ponieważ żona jego nie chce wstąpić do klasztoru. - Sekretariat Stanu nie został nikomu przydzielony: kard. Altieri ma się nim nadal zajmować.

S. 256/f.0094 v.-0095 v.

872. *it.* *Rzym* 4.III.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Dowiedziawszy się, że król chciałby mieć Agnus Dei bł. Piusa V, O. przesyła je. - Papież obiecał relikwie, które zostaną wysłane.

S. 256/f.0109 r.

873. *it.* *Rzym* 4.III.1673.

Sig. Gramignoli.

Adresat pisał, że król chce mieć Agnus Dei Piusa V: O. z trudem znalazł, je i wysyła. Wyśle też relikwie, jak dostanie od papieża. - Papież rozmawiał z nim o Polsce i o Buonvisim, o jego roli i zaletach. Mówił, że podobno sprawy biorą lepszy obrót. - Turcy rozgłaszają, że w tym roku chcą dać wytchnienie wojsku, ale nie można im ufać. - Autor listu cieszy się, że król dobrze przyjął jego listy; obawiał się, że są za szczere. - Papież kładzie wielki nacisk na jedność, bez której nie ma mowy o pomocy. - Dobrze, że biskup krakowski obiecał przyznać podkanclerzemu [Olszowskiemu] opactwo jędrzejowskie; tak więc spór będzie już zakończony. - W sprawie opactwa koronowskiego brak jeszcze dokumentów, ale jeśli zakonnicy dokonali już wyboru, nie wiadono co się osiągnie. - Nie jest zaskoczony zachowaniem się nuncjusza Buonvisi, gdyż wie o jego wielkiej naiwności, ale pochodzi ona z dobroci, szczerości i gorliwości; papież go bardzo ceni. - Nie powtarza już tego, co pisał o śmierci Jana Kazimierza i protektorii szwedzkiej. - Historia ślubu Fryderyka Sforzy z młodą Cesarini wbrew woli rodziny.

S. 256/f.0109 r.-0113 r.

874. *it.* *Rzym* 4.III.1673.

Mons. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Gramignoli pisze, że biskup krakowski przyrzekł adresatowi, iż da podkanclerzemu opactwo w posiadanie: jak się to stanie, spór będzie zakończony. O. oczekuje potwierdzenia od samego nuncjusza. - Pa-

pież bardzo ceni nuncjusza Buonvisi, ma nadzieję na skutki jego misji. Nic nie słyszał o tym, jakoby królowi nie podobało się przemówienie adresata. - Załącza szyfr.
S. 256/f.0113 r.-0114 v.

875. *it.* *Rzym* 4.III.1673.

Cifra per Mons.r Ranuzzi nunz. in Varsavia.

Rozmawiając z papieżem, autor listu przedstawił zasługi adresata i poruszył sprawę « nominacji » w związku z kandydaturą popieraną przez cesarzową. Papież okazał zadowolenie z rozmowy, bo woli dać promocję nuncjuszowi, niż obcemu.
S. 256/f.0114 v.-0115 r.

876. *it.* *Rzym* 18.III.1673.

Sig. Francesco Gramignoli.

Choruje na podagrę. - Słyszał, że niesnaski w Polsce się uspokajają. - Śmierć ks. de Vecchi spowoduje zmiany na dworze. - Przesunięcia na urzędach.
S. 256/f.0124 r.-0125 r.

877. *it.* *Rzym* 18.III.1673.

Mons.r Ranuzzi.

O. cieszy się, że niesnaski się uspokajają. - Odkąd dowiedział się, że biskup krakowski [Trzebicki] obiecał nuncjuszowi ułatwić objęcie opactwa podkanclerzemu [Olszowskiemu], zaprzestał akcji w Rzymie. - Dziękuje za przysługi dla kanonika Paca. - Nie mówi się tu o promocjach, mimo wakansów. - O zmianach na dworze nie pisze, zapewne adresat jest już poinformowany.
S. 256/f.0125 v.-0126 r.

878. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Monsig.r Bonvisi, Nuntio Straord.rio in Polonia.

Adresat nie mógł dać lepszej wiadomości niż tę, że w Polsce nastąpiło złagodzenie sporów: jest w tym jego zasługa. Teraz Polska może stawić czoło Turcji. Przedstawi sytuację papieżowi; winszuje nuncjuszowi powodzenia.
S. 256/f.0130 r.-0130 v.

879. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Mons.r Ranuzzi Nun.o ord.rio.

O. dowiaduje się o zakończeniu sporów w Polsce; cieszy się, jako protektor: trudy adresata, jeszcze przed przybyciem nuncjusza Buonvisi, dały owoce. Po tym pierwszym kroku trzeba zrobić drugi: przygotować się przeciw Turcji. - Zreferuje sytuację papieżowi i kardynałowi Altieri.
S. 256/f.0130 v.-0131 v.

880. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Al medesimo [*Ranucci*].

Kardynał chorował długo. - Gramignoli napisał, że podkanclerzy dostał (od biskupa krakowskiego) possesso *opactwa, więc zaprzestał już akcji w Rzymie. Ale dowiedział się też, że podkanclerzy, choć miał 1000 ludzi by zająć opactwo, nie chciał wywoływać konfliktu zbrojnego. Wobec tego trzeba nadal rokować i rozmawiać z kard. Altieri. Ale trzeba żeby podkanclerzy spróbował ułożyć się bezpośrednio z mnichami - inaczej spór będzie trwał wieki. - O. cieszy się, że królowa Krystyna wybrała adresata na przedstawiciela swoich interesów przy polskim dworze; zawiłe są jej interesy i roszczenia. - Rozważania o przyszłych promocjach. Podobno kard. Altieri chce aby kapelusz otrzymali Marescotti i Nerli. - W rozmowie z kardynałem Altieri, piszący te słowa wspomniał o pogłosce, jakoby nuncjusz Ranucci miał być przeniesiony do Francji, ale ze słów rozmówcy nie odebrał wrażenia, żeby istniał taki projekt. - Nie miał zamiaru odbierać Bardiemu (agentowi adresata) jego funkcji, ale potrzebując* spedizioniero *zwrócił się do p. Sernicoli który ma czuwać nad prerogatywami króla. - Ponawia prośbę o pismo drukowane przez malkontentów, gdzie jest także wymieniony i kardynał protektor. - Jeśli przyjedzie do Rzymu ktoś, kto poruszy sprawę herbu, autor listu przekona go, że dba o prestiż Polski. - Co do Błockiego, zostawił papieżowi memoriał; można działać dopiero, jak będzie wakans.*

S. 256/f.0131 v.-0135 r.

881. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Sig. Gramignoli.

O. załącza list do króla i do królowej. - Cieszy się z uspokojenia i zgody. Teraz można nalegać na pomoc papieża i rokować z innymi monarchami. Król, mając dwóch nuncjuszów, może się zwrócić do papieża z prośbą o pomoc, autor listu też się będzie wstawiał za królem. - Cieszy się, że podkanclerzy dostał dekret przychylny od biskupa krakowskiego, ale nuncjusz pisze, że nie objął mimo to opactwa, w obawie oporu zbrojnego; może ułożą się polubownie. - O ulokowaniu brata adresata w kolegium, musi porozmawiać z Krystyną szwedzką. - W sprawie dóbr królewskich w Neapolu rozmawiał z ks. Lombardi, stara się popierać interesy króla. - Nadanie opactwa koronowskiego nie może iść drogą dyspensy, ale prowizją papieską; dobrze, że król zwrócił się do nuncjuszów, bo są duże trudności.

S. 256/f.0135 r.-0138 v.

882. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Sig. Masini.

Cieszy się ze zgody; jeśli zgoda jest naprawdę szczera, Polacy mogą się nie bać Turcji. - Dziękuje za wiadomości.

S. 256/f.0138 v.-0139 r.

883. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Nadzwyczajny kurier obu nuncjuszów przyniósł papieżowi wiadomość o zakończeniu sporów. Choć piszący te słowa nie otrzymał specjalnego pisma, wyraża radość z powodu łaskawości króla i przesyła mu gratulacje. - Rozmówi się z królową Szwecji w sprawie umieszczenia brata sekretarza królewskiego, Gramignoli, w kolegium św. Brygidy. - Autor listu chorował przez kilka tygodni.

S. 256/f.0139 r.-0139 v.

884. *it.* *Rzym* 1.IV.1673.

Reg.a di Polonia [*Eleonora*].

Uradowany zakończeniem sporów, O. przesyła gratulacje; wielka to zasługa królowej, która się do tego przyczyniła.

S. 256/f.0139 v.-0140 r.

885. *it.* *Rzym* 15.IV.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. robił starania u królowej szwedzkiej o umieszczenie w kolegium św. Brygidy brata sekretarza królewskiego, Gramignoli, ale królowa rezerwuje kolegium dla Szwedów.

S. 256/f.0154 r.-0154 v.

886. *it.* *Rzym* 15.IV.1673.

Al medesimo [*Michał*].

W sprawie interesów królowej Krystyny w Polsce: królowa ma nadzieję, że król rozważy jej racje. - Król ma sposobność zobowiązać sobie królową o wielkich zasługach dla Kościoła i uzyskać korzyści dla królestwa. - Co do dóbr w Neapolu, rozmawiał z Lombardim przed jego wyjazdem. Ten miał poinformować się na miejscu i dać znać. Kardynał protektor radzi, by rokować w tych sprawach bezpośrednio z dworem hiszpańskim, gdyż tam zapadnie decyzja.

S. 256/f.0154 v.-0156 r.

887. *it.* *Rzym* 15.IV.1673.

Al Medesimo [*Michał*].

O. otrzymał pisma w sprawie opactwa koronowskiego dla biskupa chełmskiego i opactwa pelplińskiego dla biskupa Metonii, koadiutora płockiego. Prosił już o dokumenty w sprawie pierwszego z tych opactw, teraz prosi o dokumenty w sprawie drugiego. Byłoby dobrze postarać się o poparcie nuncjusza. Mówiąc szczerze, Dataria dąży do tego aby opactwa regularne pozostawały przy zakonnikach, a nie były dawane in commenda. *Kardynał protektor chce natomiast przekonać datariusza, że należy nagradzać jednostki zasłużone, polecone przez króla.*

S. 256/f.0156 v.-0158 r.

888. *it.* *Rzym* 15.IV.1673.

Sig.r Gramignoli.

Pisze w tych sprawach, jakich nie może poruszać w liście do króla. Nie będzie korzystnym dla króla, jeśli królowa Krystyna będzie się skarżyć, że jej argumenty nie zostały nawet rozpatrzone. Królowa ma duże wpływy w Szwecji i jej stanowisko może zaważyć na stosunkach polsko-szwedzkich; jest skłonna do porozumienia. Autor listu pisze z własnej inicjatywy, nie prowadzi interesów królowej, które są powierzone nuncjuszowi. - Jeśli chodzi o umieszczenie brata adresata w kolegium św. Brygidy, to trudno, w obecnych stosunkach, prosić królową Krystynę o szczególne łaski. - W sprawie dóbr w Neapolu, trzeba rokować w Madrycie. - Co do opactw, autor listu będzie czynić starania, ale konieczne jest poparcie nuncjusza. - Podkanclerzy [Olszowski], mając przychylny dekret biskupa krakowskiego, nie powinien się wahać, ale wziąć w posiadanie opactwo jędrzejowskie. Tu nadchodzą sprzeczne wiadomości; poddatariusz mówi, że skoro podkanclerzy objął już opactwo, sprawa jest załatwiona. - Autor listu chciałby widzieć druk, w którym jest wymieniony. - Co do pozycji herbu, ufa, że poprze go nuncjusz. - Wysłał już do króla Agnus Dei Piusa V; przyśle też relikwie. - Nie dziwi się, że Turek nie podnosi głowy, widząc Polskę zjednoczoną; od jedności zależy ocalenie Królestwa. - Pac ma trudności z dyspensą na biskupstwo: żona nie chce wstąpić do klasztoru.

S. 256/f.0158 r.-0163 v.

889. *it.* *Palo* 22.IV.1673.

Mons. Ranuzzi Nun.o di Polonia.

Adresat pisze, że podkanclerzy czeka na prowizję z Rzymu, by objąć opactwo jędrzejowskie. Gramignoli donosi, że już je objął wysławszy tysiąc zbrojnych ludzi; w oporze - podobno - tylko dwie osoby zabite, ale wielu rannych. Podkanclerzy nie potrzebuje żadnej prowizji z Rzymu; do objęcia wystarczał dekret biskupa krakowskiego. - O misji nuncjusza Buonvisi tu się nie mówi; co słyszał o podkanclerzym, zachowa w sekrecie, ale z listów z Polski wynika, że Buonvisi był za szorstki wobec króla; autorowi listu jest przykro, że król i podkanclerzy byli urażeni z powodu arcybiskupa gnieźnieńskiego; trzeba się postarać o naprawienie stosunków. - Kanonik Pac zmartwiony, że nie może dostać dyspensy na biskupstwo, jeśli żona jego nie wstąpi do klasztoru. Gdyby Pac był działał zawsze tylko przez protektora, sprawa poszłaby inaczej. Inni obiecali mu łatwe powodzenie, Pac nie wierzył protektorowi; ale i tak kardynał piszący te słowa nie traci nadziei. Potrzeba tylko wiele cierpliwości.

S. 256/f.0164 r.-0166 r.

890. *it.* *Palo* 22.IV.1673.

Sig. Gramignoli.

List adresata jest sprzeczny z listem nuncjusza, który pisze, iż podkanclerzy czeka na prowizję z Rzymu, by objąć opactwo. Prowizja

nie jest potrzebna, wystarczy dekret biskupa in esecuzione delle bolle, *które otrzymał. - O. dziękuje za wiadomości co do herbu; Buonvisi nic mu o tym nie pisał, może sprawa była błaha. - Sprawy opactw dla wielkiego podskarbiego i koadiutora płockiego napotykają na trudności Datarii.*
S. 256/f.0169 r.-0169 v.

891. *it.* *Rzym* 29.IV.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. oddał list papieżowi, który jest jak najlepiej usposobiony. - Protektor będzie czuwał nad sprawą.
S. 256/f.0174 r.-0174 v.

892. *it.* *Rzym* 29.IV.1673.

Sig. Gramignoli.

Kardynał załącza odpowiedź do króla na list w sprawie dziesięcin. Kard. Altieri ma nadzieję na przychylne ustosunkowanie się papieża. - O sprawie opactwa napisze wkrótce. - Odjeżdża Pac, niezadowolony z załatwienia spraw.
S. 256/f.0174 v.-0175 v.

893. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Sig. Senat.re Nicolò Stefano Pax [*Pac*].

O. prosił już swego sekretarza, by przedstawił adresatowi, iż nie używa formy Eccellenza, *bo do duchownych kardynałowie nie mogą tak pisać, piszą natomiast* Ill.mo *(przykłady). Dowiedziawszy się, że chce, by się zwracać doń jak do senatora - tak adresuje. Może też pisać* Eletto Vescovo di Vilna. *- Załącza listy do króla i do królowej. Prosi, by zapewnił króla, senatorów i szlachtę, że stara się jak najlepiej służyć królestwu; w sprawie biskupstwa dla adresata będzie nadal robił starania.*
S. 256/f.0176 r.-0177 v.

894. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Z okazji powrotu Mikołaja Stefana Paca, O. przesyła zapewnienie, że robił dlań wszystko, co było w jego mocy; pragnie nadal służyć Królestwu.
S. 256/f.0177 v.-0178 r.

895. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

Protektor nie chce pominąć okazji, by wyrazić swój szacunek i chęć przysłużenia się. Żałuje, że elekt Pac nie osiągnął wszystkiego, czego pragnął; O. nie ustanie w staraniach.
S. 256/f.0178 r.-0178 v.

896. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Mons. Nuntio di Polonia Ranuzzi.

O. dziękuje za przysłany mu ustęp dotyczący umieszczenia herbu - nie zdziwił go. - Dziękuje za poparcie w tej materii. Gdyby tu przyjechała osoba, która by poruszyła tę sprawę, dowiódłby że Królestwo nie ponosi żadnej szkody. - Jest wdzięczny nuncjuszowi Buonvisi, że dobrze odpowiedział królowi. - Pac odjechał niezadowolony: nie dostanie dyspensy, jeśli żona nie wstąpi do klasztoru. Kardynał protektor robił dla niego co było można, i prosi poufnie o wiadomość, czy Pac go chwali, czy gani. - O Buonvisi nadeszły tu liczne wiadomości; naogół biorąc, jego zachowanie nie jest chwalone, ale autor listu przyjaźni się z jego wujem, kardynałem, więc go broni. - O. cieszy się, że adresat pogodził hetmana Sobieskiego z wojewodą sieradzkim [Potockim]. - Martwi się chorobą arcybiskupa [Prażmowskiego]. Podobno podkanclerzy jest niezadowolony, że arcybiskupstwo gnieźnieńskie przypadnie biskupowi kujawskiemu, a nie jemu. Co do opactwa jędrzejowskiego, skoro podkanclerzy wziął je w posiadanie, to w Rzymie już nie będą bronić zakonników. Posiadanie na podstawie bulli apostolskiej i dekretu sędziego zamyka sprawę; tak też uważają kardynałowie: Altieri i Carpegna. - Papież udzielił łaski w sprawie dziesięcin, o które król prosił.

S. 256/f.0178 v.-0181 v.

897. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. zawiadomił już poprzednio króla o doręczeniu listu papieżowi; dodaje, że kard. Altieri zapewnił, iż papież przychyla się do prośby. Król nie określił, na ile lat chce tej łaski (subsidium caritatis); kardynał protektor postara się, by trwała jak najdłużej.

S. 256/f.0181 v.-0182 r.

898. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Przez senatora Mikołaja Stefana Paca O. dostał list królewski, z prośbą by doprowadził do końca jego sprawę. Na razie odmówiono rozciągnięcia dyspensy na biskupstwo, odmówiono też administracji in spiritualibus *diecezji. Rozmawiał ponownie z kardynałem Altieri; ten już napisał do nuncjusza, że dyspensa nie jest możliwa, o ile żona Paca nie wstąpi do klasztoru. Przyjaciele starają się ją namówić, by wstąpiła do klasztoru, wobec tego, że może zachować majętność i wychodzić wiele razy do roku. - Co do administracji* in spiritualibus *- wszyscy głosujący na kongregacji byli przeciwni; nie motywują decyzji, ale piszący te słowa dowiedział się, że chodzi o to, by nie tworzyć precedensu. - Senator Pac odjechał niezadowolony; skarży się, że nie powinno mu się było pozwolić na święcenia kapłańskie, jeśli nie miał zostać biskupem. Zdawało się jednak, że trudności miały być usunięte.*

S. 256/f.0182 r.-0183 v.

899. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Co do opactw koronowskiego i pełplińskiego, nie można nic zrobić, gdyż nigdy nie były dawane in commenda. *Jeśli król nie porozmawia bardzo stanowczo z nuncjuszem i ten nie zainterweniuje - w Rzymie będą nadal trudności. Zainteresowani powinni przysłać dokumenty i pieniądze, by adwokaci mogli ułożyc memoriały. - Nie mając danych ani dokumentów, trudno zrobić coś więcej w tej sprawie.*

S. 256/f.0184 r.-0185 v.

900. *it.* *Rzym* 6.V.1673.

Sig. Gramignoli.

O. posyła do króla trzy listy; nie ma nic więcej do dodania. - Brewe o dziesięcinach już w załatwienu; sprawę Paca przedstawi on sam. - Co do opactw: datariusz obiecał je rozpatrzyć, ale kardynał protektor uważa dyskusje za niebezpieczne. - Kanonię warmińską załatwi w swoim czasie; papież nie chce obiecywać jej naprzód. - Dziękuje za kondolencje z powodu śmierci kard. Borromeo. - Myśli o sprawach adresata i stara się je załatwić. - Urzędu (sekretarza stanu?) nie ma już Altieri - może go dostanie Marescotti albo Nerli. - Słyszał, że sejm dobrze się skończył, i znalazły się pieniądze na wojnę. Trzeba, żeby i papież dołożył wysiłków. - Cieszy się, że Agnus Dei Piusa V doszło do króla. - Żałuje, że podkanclerzy nie dostał tego, czego pragnął. - Otrzymał od nuncjusza Ranucci ustęp pisma, skierowany przeciw kardynałowi protektorowi. - Słyszy, że Buonvisi miał trudności w zlikwidowaniu sporu między wielkim hetmanem [Sobieskim] a wojewodą sieradzkim, [Potockim] których potem pogodził Ranucci. - O nuncjuszu Buonvisi piszą wiele, są z niego niezadowoleni; to człowiek bardzo gwałtowny.

S. 256/f.0185 v.-0188 v.

901. *it.* *Rzym* 13.V.1673.

Sig. Gramignoli.

Kardynał nie mógł jeszcze wysłać brewe, nie jest gotowe. - Nagrodzenie hetmana Sobieskiego było bardzo słuszne. - Nie są dobre te rywalizacje pretendentów do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego; podobno archidiecezja przeznaczona jest dla biskupa kujawskiego [Czartoryskiego]; nie rozumie, jak może się buntować przeciw temu biskup krakowski. Może zresztą arcybiskup gnieźnieński [Prażmowski] jeszcze wyzdrowieje. - Obaj bracia Pastorio wyjeżdżają z Rzymu, królowa Krystyna opłaciła im drogę; zostawili tu dzieło teologiczne swego ojca, chcą by Propaganda Fide je wydrukowała, ale to rzecz kosztowna. - Może się uda jeszcze ulokować brata adresata w kolegium św. Brygidy. - Ma się rozstrzygnąć sprawa ważności małżeństwa Sforzy z młodą Cesarini. - Papież niezdrów, nie będzie narazie konsystorza.

S. 256/f.0194 r.-0196 r.

902. *it.* *Rzym* 20.V.1673.

S. Francesco Gramignoli.

Kardynał wyraża żal z powodu śmierci arcybiskupa gnieźnieńskiego [Prażmowskiego]. - Nie mógł wysłać brewe o dziesięcinach z powodu choroby kardynała datariusza. - Dobrze, że król zrozumiał, że zmiany na stanowiskach nuncjuszów są prawem papieża, a nie prerogatywą dworów. Autor listu czuwa stale nad prerogatywami króla.

S. 256/f.0205 v.-0206 r.

903. *it.* *Rzym* 27.V.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. miał nadzieję wysłać brewe, ale jeszcze nie gotowe; wyśle w najbliższym czasie.

S. 256/f.0209 v.

904. *it.* *Rzym* 27.V.1673.

Mons.r Ranuzzi Nun.o Ap.co in Polonia.

O. otrzymał wiadomość o śmierci arcybiskupa gnieźnieńskiego [Prażmowskiego]; wyraża żal, ale jednocześnie przekonanie, że jego śmierć przyczyni się do uspokojenia w królestwie. - Jeśli nowy arcybiskup będzie prosił o zniżkę opłat, natrafi na opór, gdyż kanonik Lupini, który starał się o nią ostatnim razem, postępował w taki sposób, że zraził sobie kolegium kardynalskie. - Autor listu czuwa nad interesami adresata, skorzysta z jego wskazówek. - Żałuje, że podkanclerzy nagle opuścił dwór, okazując niezadowolenie; mogą być tego przykre następstwa. - Z niezgody zawsze może skorzystać Turek. - Ma nadzieję wysłać wkrótce brewe papieskie o dziesięcinach; trudność sformułowania wynikała z braku precedensu.

S. 256/f.0209 v.-0212 r.

905. *it.* *Rzym* 27.V.1673.

Sig. Gramignoli.

Kardynał nie napisał do króla od razu o dziesięcinach, gdyż sądził, że brewe będzie gotowe. - O arcybiskupstwie gnieźnieńskim nie przyszły żadne pisma; nuncjusz twierdzi, że elekt wysłał umyślnym gońcem prośbę o paliusz. - Kardynałowie się skarżą, że ci panowie łatwo wydają pieniądze na gońców, a z trudem na bullę. - Trzeba uprzedzić nuncjusza, że zachowanie się kanonika Lupini było godne ubolewania. Kupił kosztowne sukna, zamiast uiścić opłaty. - Szkoda, że podkanclerzy opuścił dwór, niezadowolony; służył dobrze sprawie Królestwa i byłby w tej chwili przydatny. - Cieszy się, że król dobrze przyjął wyjaśnienia co do nuncjusza. Autor listu słyszał, że Ranucci ma być przeniesiony, a Buonvisi odjechać, po spełnieniu misji. - Co do pieniędzy na wojsko, to ma chyba z Rzymu wskazówki, jak je rozdzielić. - Księżna Palatynatu ma pretensje do ośrodka św. Brygidy, nie wiadomo z jakiego tytułu.

S. 256/f.0212 r.-0215 r.

906. *it.* *Rzym* 27.V.1673.

Mons. Vesc.o di Chelma, nom.to vesc.o di Cuiavia [*Żegocki*].

O. otrzymał list o przeniesieniu adresata na biskupstwo włocławskie i pomezańskie. Winszuje nominacji, załatwi sprawę, jak nadejdą dokumenty.

S. 256/f.0215 r.-0215 v.

907. *it.* *Rzym* 3.VI.1673.

Sig. Gramignoli.

O. poinformował kardynała Altieri o woli króla, który nie chce, żeby nuncjusz Ranucci został przeniesiony. Kard. Altieri chce zadowolić króla, ale autor listu nie jest pewien jego opinii: ktoś tu donosił, że Ranucci przeszkadzał w misji nuncjusza Buonvisi. - Niech adresat zapewni króla, że kardynał protektor czuwa nad jego interesami i że Buonvisi zapewne nie zostanie w Polsce. - Oczekuje pisma w sprawie opactwa koronowskiego. Trudności z opactwami są także i we Francji. W Rzymie są przeciwni komendom. - Jednocześnie idzie tą pocztą brewe o dziesięcinach, na jeden rok tylko, bo król nie sprecyzował, że chce na dłużej. - Jest tu kanonik chełmski, przybył ad limina w zastępstwie biskupa.

S. 256/f.0219 r.-0222 r.

908. *it.* *Rzym* 3.VI.1673.

Sig. Abb.e Fantoni.

Kardynał cieszy się z listu pisanego własnoręcznie, widać że adresat zdrowy. - Sądzi, że Buonvisi nie zostanie jako nuncjusz zwyczajny. - Nie widzi wielkich trudności, by miał pozostać Ranucci. - Przesyła brewe papieskie w sprawie dziesięcin. - Prosi Boga, by uwolnił Polskę od niebezpieczeństw.

S. 256/f.0222 r.-0222 v.

909. *it.* *Rzym* 3.VI.1673.

Mr. Nunzio di Polonia [*Ranucci*].

O. rozmawiał z kardynałem Altieri o nuncjaturach: nie będzie zmian wbrew woli króla. Kardynał Altieri przyrzekł mieć szczególne względy dla adresata. Buonvisi nie pozostanie w Polsce. - Papież ma się dobrze. - Uwagi o promocjach.

S. 256/f.0223 r.-0224 r.

910. *it.* *Rzym* 10.VI.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Razem z listem otrzyma król brewe w sprawie dziesięcin; pozwolenie ważne jest na rok, w razie potrzeby można będzie starać się o przedłużenie. Zawarty w nim jest punkt, że można przymuszać opornych.

S. 256/f.0224 r.-0224 v.

911. *it.* *Rzym* 10.VI.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. rozmawiał z kardynałem Altieri. Ten powiedział, że pomówi z papieżem, ale zapewnił, że chce działać zgodnie z wolą króla. - Co do Buonvisi, autor listu ma przekonanie, że nie zostanie w Polsce. Kard. Altieri niezadowolony, że Buonvisi nie znalazł uznania; utrzymuje, że oddał usługi temu królestwu - co zresztą nie znaczy, by miał tam zostać, jako nuncjusz zwyczajny. Czy pozostanie Ranucci - nie jest pewne.

S. 256/f.0235 r.-0236 r.

912. *it.* *Rzym* 10.VI.1673.

Sr. Gramignoli.

Jak adresat widzi z listu do króla, nie ma obawy, by Buonvisi pozostał, jako nuncjusz zwyczajny; O. sądzi, że bardziej nie podobał się panom niż królowi. - Autor listu rozmawiał z kardynałem Pio, który chce pomóc Polsce dalla corte di Germania. *Kolegium św. Brygidy objęła królowa szwedzka: przeznacza je odtąd tylko dla Szwedów. Piszący te słowa zajmował się tym ośrodkiem tylko jako protektor Szwecji (gdy kard. Montalto zrezygnował z protektorii). Kiedy Szwecja popadła w herezje, powstał problem* diversi luoghi pii. *Król Zygmunt odzyskał ten ośrodek, ale należał on zawsze do Szwecji i opiekował się nim kard. Farnese, jako protektor Szwecji; kardynałowie Savelli, Mattei i inni, którzy byli protektorami Polski, nie zarządzali tym kolegium, które było stale pod protektorią szwedzką i dostało się pod zarząd kardynała Orsini dlatego, że miał on nie tylko polską, ale i szwedzką protektorię. Szwedów jest tu wielu, wybiera się najpilniejszych. Jan Kazimierz wprowadził wielu Polaków. Królowa mogłaby jednak udzielić wyjątkowo miejsca polecanemu przez Fantoniego młodzieńcowi; ale w Polsce są trudności z interesami królowej. - Co do opactw, w Datarii robią zawsze te same trudności. - Małżeństwo młodej Cesarini zostało uznane za ważne. Odprowadzono ją z klasztoru do domu. - Co do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, trzeba czekać na wysłannika nowego arcybiskupa. - Ze sprawami biskupstw, kujawskiego i chełmskiego są trudności. - Autor listu martwi się, że podkanclerzy niezadowolony, mimo jego starań.*

S. 256/f.0236 r.-0240 r.

913. *it.* *Rzym* 10.VI.1673.

Mr. Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Z listu do króla adresat dowie się o sprawie nuncjatur. Zdaje się, że papież chciał zostawić w Polsce na stałe nuncjusza Buonvisi, ale po oświadczeniu króla zmienił zdanie. Piszący te słowa przedstawił papieżowi zdanie króla, starając się osobiście nie szkodzić Buonvisiemu. - Jeśli wysłannik nowego arcybiskupa, Czartoryskiego, przybędzie dopiero za dwa miesiące, to jest dość czasu, tym bardziej że

są do załatwienia trudności z bullą na biskupstwo kujawskie. - Dobrze, że król nie nalega już na przyznanie opactwa koronowskiego: sprawa może pójść dobrze, o ile będzie inna nominacja. - Jeśli chodzi o sprawy publiczne, w Polsce zwleka się zanadto. Turek jest gotów do wymarszu, trzeba go uprzedzić, nie pominąć chwili, kiedy Moskwa może pomóc. - Smutno, że poza Stolicą Apostolską nikt się nie rusza z pomocą, e pure l'Imperiali più di tutti piangeranno quello che hora trascurano.
S. 256/f.0240 r.-0241 r.

914. *it.* *Rzym* 10.VI.1673.
Sr. Palatino Pax [*Pac*].
O. otrzymał jego list z Trydentu; wysłał pocztę do Wenecji, stamtąd prześlą ją do Warszawy. Nie wie nic o godności inkwizytora: adresat nie wspominał, że się o nią stara. - Co będzie mógł, załatwi.
S. 256/f.0241 r.-0241 v.

915. *it.* *Rzym* 25.VI.1673.
Re di Polonia [*Michał*].
Protektor znowu mówił z kardynałem Altieri o nuncjaturach: Buonvisi nie zostanie odwołany z Polski, zanim nie spełni swojej misji. Być może, papież tymczasem obmyśli przesunięcie nuncjuszów. Miał być przeniesiony Ranucci, ale że król chce go zatrzymać, rozkaz chwilowo zawieszono. Może do Polski pojedzie Spada, nuncjusz w Turynie; ale prawdopodobnie uda się osiągnąć, aby Ranucci został w Polsce.
S. 256/f.0243 r.-0245 r.

916. *it.* *Rzym* 25.VI.1673.
Sigr. Gramignoli.
O. nie pisał, chorował. Ma nadzieję, że Buonvisi będzie odwołany, a Ranucci zostanie. - Niech podkanclerzy [Olszowski] będzie dobrej myśli w sporze z mnichami. - Adresat pisze o trudnościach z diecezją kujawską; może już sprawa załatwiona; zresztą tu nie można działać, pomijając prawa królewskie.
S. 256/f.0245 r.-0246 v.

917. *it.* *Rzym* 25.VI.1673.
Msr. Ranuzzi.
O. chorował na podagrę. - Rozmawiał z kardynałem Altieri; ten zapewnia, że życzenia króla mu na sercu, ale nie może odwołać nuncjusza Buonvisi, zanim nie spełni swojej misji. Twierdzi też, że Ranucci zostanie w Polsce, co do czego autor listu ma wątpliwości. Rozważania o możliwych przesunięciach: może Spada będzie wysłany do Polski. - Martwi się trudnościami z biskupstwem kujawskim choć

i tak najpierw trzeba załatwić sprawę Gniezna. - Promocja Basadonna była niespodziewana. - Świat czeka na decyzje (wojenne) Polski; trzeba wyzyskać odpowiedni moment, zdaje się, że Azja nie ma teraz spokoju, by móc robić postępy. Ale trzeba więcej czynów, niż narad.

S. 256/f.0246 v.-0249 r.

918. *it.* *Rzym* 23.XII.1673.

Sig.r Gramignoli.

Papież odprawił Te Deum *z okazji zwycięstwa Polski nad Turkami; takie same nabożeństwo odprawi kardynał protektor w polskim kościele. Cieszy się ze zwycięstwa...* che si vede che il valore polacco non sa riportare che trionfi e ch'è assistito dal braccio della Divina Onnipotenza che come propria causa defende continuamente gl'interesse di cotesto Antemurale della Christianità.

S. 256/f.0251 r.-0252 r.

14.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA 1673 DA LUGLIO A TUTTO DECEMBRE

II. G.T. XIV.
257.

919. *lat.* *Rzym* 1.VII.1673.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Brewe wychodzi z opóźnieniem, gdyż była pewna różnica zdań co do jego sformułowania. - Zakonnicy opactwa jędrzejowskiego wnieśli inhibitionem, *która jednak nie może przeszkodzić objęciu opactwa w posiadanie przez podkanclerzego.*

S. 257/f.0001 r.-0001 v.

920. *it.* *Rzym* 1.VII.1673.

Sig. Gramignoli.

Widać, że Turcy nie obradują, tylko działają; to samo powinna zrobić Polska. Obaj nuncjusze są tego zdania. - Szkoda, że brewe - które tu uważano za dużą łaskę - okazuje się nieprzydatne. Fakt, że biskupi nie chcą się poddać zarządzeniu, nie obniża króla w oczach papieża, bo nie od niego zależy. - W sprawie opactw tu zawsze będą trudności; autor listu robi wszystko, co jest możliwe, by chronić prawa królewskie. - Elekt wileński Pac zostawił tu swoje sprawy w ręku osoby o złej sławie; kardynał protektor mógłby coś pomóc, ale nie chce się mieszać nieproszony. Jeśli Pac będzie miał cierpliwość i będzie słuchał jego rad, osiągnie swoje cele. - Piszący te słowa rozmawiał z kardynałem Altieri o nuncjaturach; nie ma jeszcze decyzji, ale tu chcieliby, aby król zgodził się na pozostanie nuncjusza Buonvisi. Niektórzy sądzą, że nie jest on w złych stosunkach z królem, tylko Ranucci intryguje; kardynał protektor stara się zwalczyć to przekonanie. - Jeśli król zmieni zdanie co do nuncjusza Buonvisi, niech da znać kardynałowi Altieri przez piszącego te słowa tak, jak przez niego wyrażał protest. - Dziękuje za wiadomość, kto był mu przeciwny w sprawie protektorii; nie jest to nowiną, gdyż biskup krakowski [Trzebicki] miał doń już różne pretensje.

S. 257/f.0002 r.-0006 v.

921. *it.* *Rzym* 1.VII.1673.

Mons. Ranucci Nuntio Ap.lico.

O. dziękuje za wiadomości. - Niech podkanclerzy przyśle dokumenty przeciw argumentom zakonników, i kopię inibitione; *ciekawe, jaką drogą została wysłana. - Co do nuncjatur, to kard. Altieri twierdzi, że nie ma jeszcze decyzji; piszący te słowa sądzi, że tu pragną, aby król się zgodził na pozostanie nuncjusza Buonvisi. - Gramignoli pisze, że król żałuje, iż prosił papieża o dziesięciny, bo kler jest zbyt obciążony, by to zarządzenie wykonać: trudno, kardynał prosił, jak mu polecono. - Przykro mu, że królowa szwedzka [Krystyna] nie została wysłuchana: powinna móc przedstawić swe argumenty, jak je król Michał przedstawił w Neapolu. - Co do spraw publicznych, wszyscy chcieliby posłyszeć o decyzjach, nie o naradach, bo Turcy działają, nie obradują.*

S. 257/f.0006 v.-0009 r.

922. *it.* *Rzym* 8.VII.1673.

Cifra per il Nuntio di Polonia Ranucci.

Dowiedziawszy się z Warszawy, że miała być wysłana « nominacja » dla Gonzagi, O. postanowił rozmówić się z kardynałem Altieri, by ten wysunął trudności tej projektowanej promocji. - Kard. Carafa pytał, czy to prawda, że w liście swym do papieża król oświadczył, że nie życzy sobie nuncjusza Buonvisi. Kiedy kardynał autor listu przyznał, że to prawda, kard. Carafa powiedział, że taka jest wola nuncjusza Ranucci, nie króla; gdy piszący te słowa zaprzeczył, wynikła ostra wymiana zdań. - Jeśli król zechce dać adresatowi « nominację », tu nietrudno będzie uzyskać dla niego kapelusz.

S. 257/f.0020 r.-0021 r.

923. *it.* *Rzym* 8.VII.1673.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Ranucci*].

Kardynał wysyła szyfr. - Co do opactwa jędrzejowskiego, to, gdyby miał kopię inibitione *spowodowałby jej odwołanie, gdyż nie jest rzeczą audytora Kamery kwestionować prowizje apostolskie. - Przykro mu, że w Polsce skarżą się na pretensje królowej Krystyny do dóbr w Neapolu, ale pretensje te zgłaszają również cesarz i księżna Palatynatu. Polska powinna starać się nie zrażać Krystyny. - Wysłannik arcybiskupa gnieźnieńskiego jeszcze nie przybył.*

S. 257/f.0022 r.-0023 r.

924. *it.* *Rzym* 8.VII.1673.

Sigr. Gramignoli.

W sprawie brata adresata O. rozmawiał z kardynałem Azzolino. Ale zadanie jest trudne, wobec tego, że stosunki Polski z królową Szwecji nie są dobre. Królowa powinna być wysłuchana; władcy Neapolu wysłuchują argumentów osób pretendujących do dóbr; obok królowej zgłaszają swoje pretensje cesarz i księżna Palatynatu. - Krystyna ma wielkie wpływy w Szwecji; nie przesądzając o słuszności

jej pretensji, utrzymanie dobrych stosunków leży w interesie króla polskiego. - Kolegium św. Brygidy należy do monarchów szwedzkich i jest przeznaczone dla licznych studentów katolików, Szwedów. - Podobno « nominacja » króla [dla Gonzagi] doszła już do rąk kardynała Rospigliosi. Wydaje się dziwny ten pośpiech, żaden dwór jeszcze nie wystąpił ze swoją « nominacią ». Gdyby propozycja dotyczyła nuncjusza, byłaby dobrze przyjęta. - Z post scriptum wnioskuje, że król nie zmienił zdania. - O kandydatach na nuncjaturę we Francji. - Pignatelli obejmuje sekretariat Kongregacji Biskupów. - Odbędzie posiedzenie Kongregacji Konsystorialnej; sprawa klasztorów pelplińskiego i koronowskiego zostały jednak wyłączone z obrad, pójdą drogą, jakiej życzył sobie król.
S. 257/f.0023 r.-0027 r.

925. *it.* *Rzym* 12.VII.1673.

Monsig Pax [*Pac*].

Autor listu pisze do adresata w formie należnej biskupom, nie może używać formy « ekscelencja », i nie używa jej bynajmniej pisząc do biskupów portugalskich, nawet, jeśli są królewskiej krwi. Jeśli chodzi o księcia di Avero, to ten używał tytułu świeckiego zamiast kościelnego. - Rozważania o tytułach, przykłady. - Kard. Vidoni ma podobno wiadomość, że król gotów jest zgodzić się na nuncjusza Buonvisi. Autor listu popiera nuncjusza Ranucci, jako swego przyjaciela, zapewniał kardynała Altieri, że Ranucci jest szczery i nie intryguje, ale kardynał jest doń źle usposobiony. Papież nie zmieni postanowienia, upieranie się przy Ranuccim może mu nawet zaszkodzić. Byłoby dobrze, żeby adresat wpłynął na króla, by zgodził się z wolą papieża. Buonvisi poprze sprawy adresata.
S. 257/f.0032 r.-0036 r.

926. *it.* *Rzym* 12.VII.1673.

Mons.r Ranucci Nuntio Ap.co.

O. dostał list i szyfr. - Od arcybiskupa gnieźnieńskiego [Czartoryskiego] nie przyszły pieniądze, ani akta procesu, trudno będzie sprawę załatwić do września. - Monti chciał oddać sprawę podkanclerzego [Olszowskiego] do Kongregacji, ale autor listu odradził, gdyż wówczas decydowałaby Dataria; podkanclerzy dostał prowizię apostolską i decyzję biskupa, powinien nalegać, by zostały wykonane. - Niedobrze, że sprawy publiczne idą tak opieszale; jeśli Polacy nie będą działać, i pomoc obca nie pomoże. - Kardynał Altieri niezadowolony z listu króla, który prosi, by Ranucci pozostał w Polsce. Jeśli nawet papież odwoła nuncjusza Buonvisi, nie zechce, by został w Polsce Ranucci, i nie byłoby dobrze, gdyby ten pozostał wbrew woli papieża. - Nadeszła odpowiedź papieża, którą dołącza: papież nie zmieni postanowienia. Piszący te słowa radzi adresatowi skłonić króla, by zgodził się z wolą papieża, będzie mu to poczytane za zasługę.
S. 257/f.0036 r.-0039 v.

927. *it.* *Rzym* 12.VII.1673.

Re di Polonia. [*Michał*]

Protektor oddał pismo króla kardynałowi Altieri i poparł prośbę króla osobiście. Altieri był niezadowolony, że król nie chce mieć w Polsce nuncjusza Buonvisi, ale przyrzekł poprzeć króla u papieża. Po rozmowie z papieżem oświadczył, że Stolica Apostolska nie może zmienić decyzji i prosił, by król łaskawie nuncjusza przyjął. Kardynał, autor listu zrobił wszystko, co było w jego mocy i chciałby pójść na rękę nuncjuszowi Ranucci - ale sprawa jest beznadziejna i król zobowiąże sobie papieża, jeśli ustąpi.

S. 257/f.0039 v.-0041 r.

928. *it.* *Rzym* 12.VII.1673.

Sig. Gramignoli.

O. wykonał zlecenie króla. Kardynał Altieri był niezadowolony, sądzi że to Ranucci spowodował niechęć króla do nuncjusza Buonvisi. - Podobno do kardynała Vidoni doszła wiadomość, że król już nie ma nic przeciwko niemu, co może dać pretekst do negatywnego stosunku kardynała Altieri do nalegań króla. - Brewe w sprawie dziesięcin zostało wysłane nim przyszła wiadomość, by wycofać prośbę. Co do kolegium św. Brygidy: wszystko zależy od stosunków z królową szwedzką. - Dowiaduje się, że papież oświadczył, iż w sprawie nuncjusza nie zmieni decyzji. Gdyby król nalegał - zraziłby sobie papieża; nie wyszłoby to też na dobre nuncjuszowi Ranucci.

S. 257/f.0041 r.-0044 r.

929. *it.* *Rzym* 15.VII.1673.

Cifra per Mr. Ranucci Nuntio in Polonia.

Rozmawiając z kardynałem Altieri o mianowaniu Buonvisiego nuncjuszem zwyczajnym, piszący te słowa wykazał krzywdę adresata, który mógł spodziewać się « nominacji ». Autor listu sądzi, że gdyby król dał mu swoją « nominację », zostałaby tutaj przyjęta: niech tylko nie przechodzi przez kancelarię, ale przez Kamerę, jak to było z kardynałem Santa Croce.

S. 257/f. 0045 r.-0045 v.

930. *it.* *Rzym* 15.VII.1673.

Monsr. Buonvisi Nuntio ord.rio in Polonia.

O. gratuluje mianowania nuncjuszem zwyczajnym. Jego zasługi zostały nagrodzone. Pewne osoby chciały, by piszący te słowa interweniował przeciw niemu u kardynała Altieri, ale nie uczynił tego, przeciwnie, podnosił jego zasługi. Jest stale w przyjaźni z jego wujem kardynałem.

S. 257/f.0046 r.-0046 v.

931. *it.* *Rzym* 15.VII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał dowiedział się od nuncjusza Buonvisi, że ten został mianowany nuncjuszem zwyczajnym na miejsce nuncjusza Ranucci.

Wyraził zdziwienie wobec kardynała Altieri, który utrzymuje, że wydał zarządzenie, zanim kardynał protektor wyraził sprzeciw króla. Kardynał Altieri twierdzi przy tym, że dotrzymał przyrzeczenia, iż nie uczyni nic wbrew woli króla, gdyż w liście do nuncjusza Buonvisi nakazał mu się poinformować, czy król będzie zadowolony z tego mianowania. - Piszący te słowa powiedział, że dopóki nie otrzyma nowego zlecenia od króla, musi nalegać na odwołanie nuncjusza Buonvisi. - O. żałuje, że się pomylił, ale nie mógł przewidzieć, że kardynał Altieri będzie uważał pozostawienie nuncjusza Buonvisi za akt zgodny z życzeniem króla.
S. 257/f.0047 v.-0050 r.

932. *it.* *Rzym* 15.VII.1673.

Sig. Gramignoli.

O. pisze do króla zaskoczony wiadomością o mianowaniu nuncjusza Buonvisi; nie chce, by król sądził, że on sam dał się oszukać, albo informował nieściśle. Podał dosłownie oświadczenie kardynała Altieri, sądził, że można mu wierzyć. Tymczasem widzi, że tutaj praktykują podobne systemy w stosunku do innych ambasad i ministrów. - Jeśli jest prawdą, że kard. Altieri kazał nuncjuszowi Buonvisi poinformować się, czy jest mile widziany przez króla, król może jeszcze powiedzieć swoje zdanie. Kardynał protektor, dopóki nie dostanie nowych poleceń, będzie stał na swym dawnym stanowisku. - Jeśli nawet była wymiana zdań z królem w sprawie nuncjatury, nie przeszła ona przez kardynała piszącego te słowa, może obawiano się jego przyjaźni z Ranuccim. - « Nominacja » Gonzagi nie została jeszcze przekazana przez kardynała Rospigliosi, zapewne nie będzie przyjęta. - Szczegółowy opis zajścia, w którym zginęło kilku żołnierzy napadniętych przez ludzi ambasadora Wenecji.
S. 257/f.0050 r.-0054 r.

933. *it.* *Rzym* 15.VII.1673.

Mons. Ranucci.

Kardynał dowiedział się, że Buonvisi został mianowany nuncjuszem zwyczajnym. Wyraził swoje zdziwienie kardynałowi Altieri, który starał się dowieść, że zarządzenie to jest zgodne z jego oświadczeniami i że Buonvisi miał się upewnić, czy król zgadza się na jego mianowanie. Jeśli tak było, w co wolno wątpić, decyzja zależała od króla. Sam autor listu nic o tym nie wiedział, i skarżył się wobec kardynała Altieri na sposób załatwienia tej sprawy. Kardynał Altieri powiedział, że Ranucci zostanie wysłany jako wicelegat do Urbino i zapewnił że będzie czuwać nad jego interesami. - Kardynał protektor czeka z ciekawością na wiadomość, jak sprawa zostanie załatwiona w Polsce i jakie stanowisko zajmie król.
S. 257/f.0064 v.-0066 v.

934. *it.* *Rzym* 28.VII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

W kopercie O. nie znalazł listu do kardynała Altieri; wobec tego odczytał kardynałowi list, który on sam otrzymał od króla. Kardynał potwierdził, że papież nie zmieni rozkazu i że dziwi się niechęci do nuncjusza Buonvisi, który zawsze jak najlepiej wyrażał się o Królestwie. Dał do zrozumienia, że jeśli król go przyjmie, łatwiej go będzie potem odwołać. Ranucci stanowczo odwołany. Trzeba zaznaczyć, że nadeszły do Rzymu listy z zapewnieniami, że Buonvisi jest dobrze przez króla widziany: tu chętnie temu wierzono.

S. 257/f.0064 v.-0066 v.

935. *it.* *Rzym* 28.VII.1673.

Sr. Pax nominato di Vilna [*Pac*].

Kardynał otrzymał list od króla, ale nie było w kopercie listu do kardynała Altieri. - Mówił z kardynałem o nuncjaturze: kardynał utrzymuje, że papież nie chce zmienić decyzji. Najgorzej, że pisano tu listy do kardynała Vidoni, z których wynika, że król gotów jest zgodzić się na nuncjusza Buonvisi: to wywołuje wrażenie, że Ranucci intryguje. Piszący te słowa przemawiał za nim gorąco, ku niezadowoleniu « pałacu ». - Wobec tego, że decyzja jest nieodwołalna, trzeba przyjąć nuncjusza Buonvisi, a potem starać się o zmianę. - Co do interesów adresata, kardynał Altieri twierdzi, że Buonvisi nie pisał przeciw niemu. - Kardynał chciałby mu pomóc, ale nie może dać administracji biskupstwa, bo stworzyłoby to precedens. Adresat może zasłużyć się Stolicy Apostolskiej, skłaniając króla, by przyjął nuncjusza Buonvisi. - Autor listu nie wie w czyich rękach adresat zostawił swoje sprawy. Przypomina, iż ostrzegał, że opat Benvenuti nie jest osobą godną polecenia i okazało się to prawdą. Znowu może się tak zdarzyć; wielu spryciarzy ofiarowuje cudzoziemcom usługi dla interesu.

S. 257/f.0066 v.-0069 v.

936. *it.* *Rzym* 28.VII.1673.

Mr. Ranucci Nuntio in Polonia.

O. otrzymał list i szyfr, ale z dziwnym opóźnieniem. - Co do nuncjatury, odpowiedział już królowi, że nie ma nadziei, by papież zmienił decyzję. Piszący te słowa przemawiał tak gorąco popierając adresata, że wywołało to niezadowolenie « pałacu ». Tu nadchodzą wiadomości, że król gotów jest zgodzić się na nuncjusza Buonvisi: sprzeczności w informacjach szkodzą prośbom króla. Dla adresata najlepiej będzie, jeśli dobrowolnie ustąpi. - Elekt gnieźnieński prosi o bullę, którą ma się zająć Karol Monti; adresat pisze, że nowy arcybiskup nie przyśle tu nikogo, podczas gdy kanonik Lupini twierdzi, że wysyła ks. Sbaschi [*Zbąskiego?*], *tak, że w rezultacie nic nie wiadomo. Lupini pisze o rachunkach, podając fałszywie, jakoby dał piszącemu te słowa większą sumę na opłaty; szczegółowe rachunki. - Nuncjusz adresat wyraża przekonanie, że Turek się nie ruszy; tu mówią inaczej, nie można zaniedbywać przygotowań.*

S. 257/f.0069 v.-0072 v.

937. *it.* *Rzym* 28.VII.1673.

Sr. Gramignoli.

Kardynał oczekuje odpowiedzi króla na brewe papieskie w sprawie dziesięcin. - Widzi z listu adresata pewne możliwości przyjęcia nuncjusza Buonvisi przez króla, ale autor listu nie otrzymał nowych rozkazów i podtrzymuje dotychczasowe stanowisko króla. - Otrzymał listy dla papieża i dla kardynała Altieri. Papież jest dobrze usposobiony do króla i będzie jeszcze życzliwszy, jeśli król da mu satysfakcję w sprawie nuncjatury. - Arcybiskup podobno nie wysyła nikogo po bullę - Lupini twierdzi, że wyśle; piszący te słowa woli bą kto inny się tym zajął, gdyż sam jest dość obarczony rozmaitymi sprawami. - Rachunki z Lupinim.

S. 257/f.0072 v.- 0074 v.

938. *it.* *Rzym* 28.VII.1673.

Sr. Canonico Lupini.

O. otrzymał wiadomość, że ma przybyć wysłannik nominata gnieźnieńskiego. - Rachunki: wynagrodzenia, kwity.

S. 257/f.0074 v.-0075 v.

939. *it.* *Rzym* 5.VIII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał doręczył papieżowi list i miał z nim dłuższą rozmowę. Papież zaznaczył, że bardzo mu zależy na przyjęciu nuncjusza Buonvisi przez króla i że dając papieżowi tę satysfakcję król może spodziewać się od papieża większej życzliwości i pomocy w potrzebie, choć Stolica Apostolska jest wyczerpana materialnie. Papież wyraził zdziwienie, że Buonvisi, który zawsze mówi o królu z wielkim uznaniem, nie zyskał sobie jego sympatii. - Jeśli chodzi o Turcję, to papież twierdzi, że w tym roku nie zaatakuje, ale autor listu jest innego zdania i zaleca ostrożność.

S. 257/f.0077 r.-0079 v.

940. it. *Rzym* 5.VIII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Nadeszło pismo królewskie z 18 kwietnia z nominacją biskupa włocławskiego, Kazimierza Floriana Czartoryskiego na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Piszący te słowa postara się o zniżki w opłatach i załatwi wysłanie bulli i paliusza.

S. 257/f.0079 v.-0080 r.

941. it. *Rzym* 5.VIII.1673.

Sig. Gramignoli.

Wykonując zlecenie króla, O. przesłał list króla do kardynała Altieri i przypomniał, że dał już papieżowi list króla w sprawie kanonii warmińskiej dla Błockiego. - Załącza list do króla w sprawie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego; potrzebne są pieniądze, 500 « ungari » nie wystarczą. - Papież jest życzliwy dla królestwa, może da pomoc,

ale nalega na przyjęcie nuncjusza Buonvisi. Jeśli król go przyjmie, odda najlepszą usługę nuncjuszowi Ranucci. - Wiadomości z otoczenia papieża.
S. 257/f.0080 r.-0082 r.

942. *it.* *Rzym* 5.VIII.1673.

Mons. Ranucci Nun.o Ap.co.

O. załącza szyfr. - Stara się o interesy adresata, jak o własne. Sądzi, że załatwienie tej sprawy nie przyniesie mu szkody. - Oczekuje wysłannika nominata Czartoryskiego; obawia się, że 500 « ungari » nie wystarczą. - Przykro mu, że biskup chełmski nie może doczekać się bulli. - Co do opactwa dla podkanclerzego, porozumie się z Karolem Monti; zrobi co w jego mocy, by go uchronić od gwałtów zakonników. - Martwi się, że Królestwo nie jest zdolne do wystawienia armii; lepiej atakować, niż czekać wroga w domu. Obawia się, że przez rokowania Polska może stracić więcej niż w wojnie.
S. 257/f.0082 r.-0083 r.

943. *it.* *Rzym* 5.VIII.1673.

Mons.r Pax [*Pac*].

Kardynał przedstawił papieżowi sprawę. Mimo trudności, papież gotów pomóc Polsce, ale dał do zrozumienia, że król powinien zaskarbić sobie jego życzliwość, przyjmując nuncjusza Buonvisi. Do nuncjusza Ranucci papież jest źle usposobiony, choć powiedział, że mu pomoże. - Papież jest niewzruszony i nie ma nadziei na zmianę, choć autor listu robił co mógł dla króla, dla nuncjusza Ranucci i dla względów przyjaźni adresata.
S. 257/f.0083 r.-0085 r.

944. *lat.* *Rzym* 5.VIII.1673.

D. Ep.o Culmensi V. Cancellario [*Olszowski*].

Ciężko jest prowadzić dwie wojny: niewiadomo kto gorszy, mnisi czy Turcy. Przedłożył papieżowi list w sprawie pomocy w wojnie. W liście do króla opisał życzliwość papieża. Starał się o pozostawienie w Polsce nuncjusza Ranucci, ale papież nie chce zmienić decyzji. - Rozmawiał z Karolem Monti o opactwie jędrzejowskim, pomoże mu w zabiegach, by osiągnąć sprawiedliwość. (Cfr. 61.)
S. 257/f.0087 r.-0088 r.

945. *lat.* *Rzym* 5.VIII.1673.

Ep.o Vladislaviensi Nominato Gnesnensi [*Czartoryski*].

O. cieszy się z jego wyboru. - Widzi nieszczęścia i zniszczenia kraju, uzyska zniżkę opłat. (Cfr. 62.)
S. 257/f.0088 r.-0088 v.

946. *it.* *Rzym* 5.VIII.1673.

Cifra per il Nuntio Ranucci.

Kardynał Altieri jest bardzo zaangażowany po stronie nuncjusza Buonvisi. - Autor listu rozmawiał z papieżem o nominacji, papież

zapewnił, że okaże adresatowi swoją życzliwość. Najwidoczniej papież był źle poinformowany przez złośliwe języki, kardynał protektor zapewnił go, że nie Ranucci jest winien stanowisku króla, ale rozdźwięki między Buonvisim a senatorami. - Podobno Buonvisi miał jechać do Francji, ale tam go nie chcieli. Pewno nie zostanie w Polsce długo. Biskup krakowski obdarza go przyjaźnią. - O królu nadchodzą wiadomości tak ujemne, że piszący te słowa z trudem go broni. Wielu panów chce go złożyć z tronu.
S. 257/f.0088 v.-0089 v.

947. *it.* *Rzym* 12.VIII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. otrzymał list z 12 czerwca z poleceniem, by pomówić z papieżem i kardynałem Altieri o nuncjaturze; w poprzednich listach opisał rozmowy i nieustępliwe stanowisko papieża. Można jednak spodziewać się, że Buonvisi, po przyjęciu przez króla, będzie wkrótce odwołany. - Jeśli chodzi o pomoc, to papież czeka, by król zdecydował się na ustępstwa w sprawie nuncjatury; chce poza tym wiedzieć czy król będzie rokować, czy postanowił walczyć. - W rozmowie o nuncjaturze O. zapewnił papieża, zgodnie z wolą króla, że Ranucci nie wpłynął na niechęć króla do nuncjusza Buonvisi. - Pisał już obszernie do króla 15 lipca, jak kardynał Altieri wyjaśniał swoje zarządzenia, które miały być zgodne z wolą króla: Buonvisi miał się upewnić, że jest dobrze widziany.
S. 257/f.0099 r.-0102 r.

948. *it.* *Rzym* 12.VIII.1673.

Sig. Gramignoli.

Brewe do króla zostało wysłane na ręce nuncjusza Buonvisi, piszący te słowa nie został powiadomiony ani o wysłaniu, ani o treści. Pomijają kardynała protektora, żeby uniknąć jego akcji w interesie króla. - Kard. Altieri dziwi się, że pozbawiono kanonii warmińskiej Markiewicza i twierdzi, że w ogóle o kanonii nic nie wie. Kardynał protektor przypomniał korespondencję na ten temat. - Sprawa Koronowa jeszcze nie załatwiona. - Ranucci jest tu źle widziany, dla własnego dobra powinien ustąpić. Pisząc do króla autor listu wyjaśnił, jak kardynał Altieri interpretuje swoją obietnicę działania zgodnie z wolą króla. - Sprawa przyjęcia brata adresata do kolegium św. Brygidy niedobrze się przedstawia, królowa Krystyna jest niezadowolona ze swych stosunków z Polską. - Przykro mu, że Adam Pastorio tak źle się zachował: wydał pieniądze, jakie dostał na podróż, i wyłudził nową sumę od królowej Szwecji (szczegóły sprawy). Ojciec jego powinien o tym wiedzieć.
S. 257/f.0102 r.-0108 r.

949. *it.* *Rzym* 12.VIII.1673.

Mr. Ranucci.

Wysłannikowi arcybiskupa gnieźnieńskiego O. udzieli wszelkiej pomocy. Współczuje adresatowi per le caballe che li sono fatte. *Na audiencji u papieża zbił zarzuty pod jego adresem, ale mu nie*

uwierzono. Nie pokazano mu brewe do króla, które zostało wysłane na ręce nuncjusza Buonvisi, wraz z listami uwierzytelniającymi. - W sprawach publicznych chciałby widzieć jakąś energiczną decyzję, gdyż nie opłaci się Polsce zawierać pokoju z Turcją bez wyraźnych zysków.
S. 257/f.0108 v.-0110 r.

950. *it.* *Rzym* 12.VIII.1673.
Re di Polonia [*Michał*].
Kardynał Altieri powiadomił protektora, że brewe zostało skierowane do nuncjusza Buonvisi, tym więcej, że przesłano jednocześnie listy uwierzytelniające, które ten miał osobiście doręczyć. Autor listu zapewnia króla, że nie zaniedbał nalegania o przychylną odpowiedź - obojętne na czyje ręce została skierowana.
S. 257/f.0110 r.

951. *it.* *Rzym* 12.VIII.1673.
S. Gramignoli.
O. dodaje do napisanego uprzednio listu: kardynał Altieri przysłał mu kopię brewe, tłumacząc, że wysłał brewe na ręce nuncjusza Buonvisi. Piszący te słowa sądzi, że papież w ten sposób chciał wprowadzić nuncjusza do króla. Papież nie obiecuje pomocy, ale pozwala mieć co do niej nadzieję; może postąpi w zależności od tego, jak król potraktuje nuncjusza.
S. 257/f.0111 r.-0111 v.

952. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.
Cifra per Mons. Ranucci.
Na liście nuncjuszów proponowanych swego czasu Francji był Buonvisi; tam go nie chciano, więc wysłano go do Polski. - Kard. Altieri mówi, że niektórzy podejrzewają adresata o to, że przeciwdziała przyjęciu nuncjusza Buonvisi przez króla, czemu piszący te słowa gorąco zaprzeczył. Może w te sprawy wmieszany jest ks. Lombardi, któremu z powodu jego intryg opieczętowano dokumenty. - Buonvisi nie pozostanie długo w Polsce, wymieniają tu już nazwiska następców.
S. 257/f.0118 v.

953. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.
Re di Polonia [*Michał*].
List O. doręczył kardynałowi Altieri, gdyż papież nie udziela audiencji.
S. 257/f.0119 r.

954. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.
Re di Polonia [*Michał*].
Pisząc swego czasu, że Buonvisi nie pozostanie długo w Polsce, O. miał podstawy: wysłany czasowo do Polski, czekał na zgodę Francji, do której był wyznaczony. Gdy go Francja odrzuciła, został w Polsce;

być może zostanie przeniesiony do Niemiec, gdyż kardynał Altieri nie chce go trzymać w Polsce wbrew woli króla, choć dziwi się, że nie znalazł tam uznania. - Rozważania na temat możliwych przesunięć.
S. 357/f.0119 v.-0121 v.

955. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.

S. Gramignoli.

O. wie, że król ucieszył się zapowiedzią odwołania nuncjusza, ale nie doszło ono do skutku. Wyjaśnia: Buonvisi był przeznaczony do Francji, ale z powodu powstałych tam trudności został wysłany do Polski. Miał on rozkaz poinformować się co do zgody króla. Zapewne nie będzie trzymany wbrew woli króla, choć jest to osoba o dużych wartościach. - Podkanclerzy [Olszowski] spróbował innej drogi, by uzyskać bullę, o czym autor listu zawiadomił Karola Monti.
S. 257/f.0121 r.-0124 r.

956. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.

Foglio aggiunto [*Gramignoli*].

Kardynał dziękuje za wiadomości o zdaniu króla. - Ostrzega, że intryganci twierdzą, jakoby Buonvisi pieniędzmi zjednał sobie adresata. Nie pochodzi to od nuncjusza Ranucci. - Księdzu Lombardi otwarto na poczcie kopertę i - jak twierdzi - włożono jakieś pismo do jego listów; skarży się, że kardynał Altieri stracił do niego zaufanie. Nic w tym dziwnego, bo Lombardi jest wmieszany w drażliwe sprawy.
S. 257/f.0124 r.-0125 r.

957. *it.* *Rzym* 19.VIII.1673.

Mr. Ranucci.

O. broni interesów adresata, ale uważa, że w obecnej sytuacji najlepiej dla niego gettarsi nelle braccia del cardinal Altieri, *gdyż jest tu tyle intryg przeciwko nuncjuszowi Buonvisi, że łatwo mogą je przypisać adresatowi. Załącza szyfr. - Zakonnicy znowu wystąpili przeciw podkanclerzemu, sprawa wróci do Roty. - Jak przyjedzie kanonik Zbąski, załatwi sprawy arcybiskupstwa. - Co do biskupstwa kujawskiego, są trudności, które trzeba załatwić w Polsce. - Jeśli chodzi o sprawy publiczne, przypomina o zgodzie; bez niej wszelka pomoc będzie daremna.*
S. 257/f.0125 r.-0126 r.

958. *it.* *Rzym* 26.VIII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Informuje w sprawie ks. Lombardi, który, jak się zdaje, stracił rozum. Twierdzi, że otwarto jego kopertę, włożono tam pismo i zapieczętowano: pismo było przeciwko nuncjuszowi Buonvisi. Z tego powodu kazał uwięzić służącego, potem myślał, że chcą i jego uwięzić i prosił by kardynał, jako protektor Polski, dał mu gościnę. Kardynał odmówił, nie chce mieszać w te sprawy króla; Lombardi

zagroził jakimiś fałszywymi rewelacjami. Zwrócił się następnie do kardynała Pio i do kardynała księcia Hesji, ale nie dostał schronienia. Podobno chce jechać do Polski. - Kardynał Altieri mówi, że nie ma odwagi nalegać u papieża na sprawę nuncjatury w myśl życzeń króla, by papieża do króla nie zrazić. Co do nuncjatury we Francji - nic o tym nie mówią. Gdyby kardynał Altieri był szczerszy, usunęłoby się wiele przeszkód.
S. 257/f.0130 r.-0133 v.

959. *it.* *Rzym* 26.VIII.1673.

Sr. Gramignoli.

O. napisał do króla o Lombardim, którego nikt nie chce bronić. Może to być rozmaicie komentowane i nie wiadomo co on sam napisze. - W sprawie opactwa koronowskiego datariusz robi trudności, autor listu stara się je przezwyciężyć. - Kardynał Vidoni twierdzi, że przyjęcie nuncjusza Buonvisi jest jego zasługą.
S. 257/f.0133 v.-0134 v.

960. *it.* *Rzym* 26.VIII.1673.

Mr. Ranucci.

Kardynał cieszy się, że Pac z niego zadowolony. Obawia się, iż jego agent, który twierdzi, że nominat może uzyskać administrację diecezji in spiritualibus, *łudzi go. - Dla podkanclerzego [Olszowskiego] pracuje Bardi i Monti; oby tylko jeden nie zdawał się na drugiego. - Prośbę króla wykona. - Dziękuje za wiadomości w sprawie królowej Szwecji. - Oby Turek nie ruszył; mało się robi dla przygotowania obrony. - Choć Buonvisi rozdał papieskie pieniądze, nie wpłynie to na zjednanie mu sympatii; tu pragną, by Buonvisi pozostał w Polsce, kardynał Altieri uważa to za swój punkt honoru. - Adresat dowie się z pism Sekretariatu Stanu o wariactwach Lombardiego: narobił intryg przeciw wszystkim dla własnych korzyści, potem zwracał się o pomoc do różnych osobistości, ale nikt nie chciał go poprzeć.*
S. 257/f.0134 v.-0136 v.

961. *it.* *Rzym* 26.VIII.1673.

Mr. Pax [*Pac*].

W odpowiedzi na list wyjaśnia, że, aby mieć stanowisko inkwizytora generalnego, trzeba być biskupem lub arcybiskupem; stanowisko zaś inkwizytora, zależnego od Inkwizycji Rzymskiej, nie jest wysoko cenione. - Lombardi kryje się, bo wyobraził sobie, że go chcą uwięzić; prosił o obronę, ale piszący te słowa, jako protektor, nie może mieszać króla w sprawy człowieka niespełna rozumu.
S. 257/f.0137 r.-0137 v.

962. *it.* *Rzym* 2.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Przybył tu na dwór papieski poseł w. księcia Moskwy i miał audiencję w obecności ośmiu kardynałów. Poseł wchodząc, ukląkł dwa razy, a po raz trzeci blisko papieża, tak, że nie było widać, czy uca-

łował stopę papieża; komplement wygłosił po łacinie; wyliczał bardzo długo tytuły swego księcia, także i te których ten nie posiada, nominando il Levante, il Ponente e il Nord. Były to słowa powitania, ale nie obediencji. Gdy doręczył list, papież zapytał się o zdrowie w. księcia; poseł odpowiedział znów wyliczając wszystkie tytuły, i wychodząc, skłonił się trzy razy, jak poprzednio. Następnie złożył wizyty tym kardynałom, którzy byli na audiencji. Papież kazał go traktować, jak rezydenta Portugalii. Listu nikt nie mógł przeczytać, gdyż nikt nie zna języka ruskiego; papież poprosił więc posła, by przetłumaczono list na łacinę. Osoba posła jest może znana królowi: è scozzese e non moscovita. Podobno jego misja sprowadza się do oświadczenia, że książe może połączyć swój oręż z orężem książąt chrześcijańskich przeciwko Turcji; prosi więc, żeby papież, jako wódz książąt, skłonił ich do wspólnej akcji. O. zreferuje dokładniej, jak list będzie odczytany. Podobno poseł tłumaczył się, że za ucałowanie nogi papieża zapłaciłby głową, ale zachował się w ten sposób, by można było tak interpretować jego gest.
S. 257/f.0155 r.-0157 v.

963. *it.* *Rzym* 2.IX.1673.

Sig. Gramignoli.

O. przesłał królowi opis audiencji posła moskiewskiego. - Rozumie przyczyny dla jakich opóźnia się wyruszenie w pole; oby przynajmniej potem wyruszono z wielkimi siłami. Nie można wierzyć pozorom, Turek może ruszyć w tym roku. - Stara się o interesy podkanclerzego, ale Bardi powiada, że nie ma pisemnej autoryzacji. - Pac przekona się z czasem, kto to jest Contini, któremu powierzył swoje sprawy: żąda on bezpodstawnie wielkich sum. - Jeśli chodzi o spór dwu nuncjuszów, skończy się on źle dla obydwu; kardynał protektor informował zawsze szczerze, i dbał o to, by nie było tarć między królem a papieżem. - Co do kanonii krakowskiej, prośba przyszła za późno; indultu dostać nie można. - Myśląc o interesach króla, autor listu pragnie, by jego sposób działania nie był przez królową szwedzką źle przyjęty. - Nadchodzą wiadomości o nowych zamieszkach w Polsce. - Lombardi naprawdę zwariował, ukrywa się, choć nikt go nie ściga. - Co do nuncjatury, to czeka się na decyzję Polski.
S. 257/f.0157 v.-0162 v.

964. *it.* *Rzym* 2.IX.1673.

[*Gramignoli.*]

O. już uprzedzał: coś się tu knuje; dodaje, iż Contini twierdzi, że pojedzie wkrótce do Polski na sekretarza króla i że adresat dostał od nuncjusza Buonvisi pieniądze by go popierać. Contini jest intrygantem. (Kartka wszyta do środka poprzedniego listu.)
S. 257/f.0158 r.-0158 v.

965. *it.* *Rzym* 2.IX.1673.

Monsig.r Ranucci.

Z szyfru i listów O. dowiedział się, co się dzieje. Co do wysłania adresata do Portugalii, autor listu tylko referował pogłoski. - Sprostowanie rozmaitych rzekomych sądów i pogłosek. - Jeśli chodzi o wrogi stosunek do nuncjusza Buonvisi, to sam Ranucci pisze w ten sposób, że możnaby takie wnioski wyciągnąć. - Bardi nie ma upoważnienia, by prowadzić sprawę opactwa jędrzejowskiego. - Królowa szwedzka powinna być wysłuchana, na tym punkcie wszyscy przyznają jej rację. - Lombardi ukrywa się, wszyscy sądzą, że zwariował. - Przybył tu poseł moskiewski; autor listu opisał audiencję królowi. - Kardynał Altieri martwi się, że Buonvisi spotkał się z niechęcią, ale papież nie zmieni zdania i czeka na odpowiedź króla. - Od strony Turcji nie można czuć się bezpiecznym: może dokonać nagłego ataku.

S. 257/f.0162 v.-0166 r.

966. *it.* *Rzym* 2.IX.1673.

S. Christoforo Masini.

Martwią kardynała kłopoty adresata i to, że nie może mu pomóc; nie wie nawet czy jest jeszcze w Warszawie, pisze list na niepewne.

S. 257/f.0166 r.

967. *it.* *Rzym* 5.IX.1675.

Re di Polonia [*Michał*].

Odbyła się narada kardynałów z Propaganda Fide, była mowa o ormiańskim arcybiskupie lwowskim. Postanowiono zażądać od niego przyrzeczenia co do sposobu życia na przyszłość. Dla zachowania jedności trzeba wyznaczyć koadiutora con futura successione, *aby, w razie śmierci arcybiskupa, nie nastąpił arcybiskup schizmatycki. Chciano to załatwić w Rzymie, ale kardynał protektor sprzeciwił się, gdyż mianowania należą do króla. Nuncjusz pisał, że podkanclerzy się skarżył, iż chciano powziąć decyzję z pominięciem króla: wobec tego napisano z Rzymu do nuncjusza, aby uzgodnił z królem sprawę. W Kongregacji poddawano w wątpliwość uprawnienia króla co do biskupstw nie łacińsko-katolickich, ale kardynał protektor przestudiował dokumenty w tej materii. Precedensy przemawiają na korzyść króla. Prosi o wiadomość, co król odpowiedział nuncjuszowi. Podaje nazwisko proponowanego tu koadiutora:* Vartano Unaniano [*Hunanian*], sacerdote di Toccato in Armenia, *i prosi o przysłanie nominacji w dwu egzemplarzach, według wzoru używanego w obrządku łacińskim.*

S. 257/f.0171 r.-0173 v.

968. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

Accademiae Cracoviensi.

O. uznaje zasługi profesorów. Ale chodzi nie tyle o ich szlachetność i mądrość, ile o przytoczenie argumentów. Kardynałowie troszczą się o to, by każdemu oddać sprawiedliwość. (Cfr. 63.)

S. 257/f.0193 r.

969. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

D. Sobiescho [*Sobieski*].

Ignacy Gniński okazał zalety, skoro zdołał uzyskać od króla pro wizję na opactwo koronowskie. Na polecenie adresata, piszący te słowa poprze tę sprawę. (Cfr. 64.)
S. 257/f.0193 r.-0193 v.

970. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

D. Ep.o Vladislaviensi [*Czartoryski*].

Kardynał otrzymał prośbę o wysłanie bulli o opactwie koronowskim dla Gnińskiego, któremu sprzeciwiają się mnisi. Piszący te słowa ceni świadectwo biskupa adresata i cieszy się z tak godnej nominacji. Prosi jeszcze o regia iussa. *(Cfr. 65).*
S. 257/f.0193 v.-0194 r.

971. *lat.* *Rzym* 9.IX.1673.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

W Kongregacji Propaganda Fide *była omawiana sprawa arcybiskupa lwowskiego. Chodzi o to, by po śmierci arcybiskupa, nie powrócono do błędów schizmy. Ze względu na unię i ze względu na Ormian trzeba wybrać koadiutora z prawem sukcesji. Ranucci pisał, że adresat skarżył się że dokonano wyboru bez zgody króla, któremu przysługuje prawo mianowania. Autor listu prosi o wybadanie myśli króla, by mógł ewentualnie przeciwstawić się wyborowi, dokonanemu w Rzymie. Od czasów unii nie było wypadku mianowania następcy za życia arcybiskupa. Przeszukał księgi, by dowiedzieć się, jak robią* in aliis Ecclesiis *i przesyła przykłady. (Cfr. 66.)*
S. 257/f.0194 r.-0195 v.

972. *it.* *Rzym* 9.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. pokazał list króla kardynałowi Altieri, tłumacząc ustnie, dlaczego król nie chciał przyjąć nuncjusza Buonvisi; Ranucci nie jest temu winien, kardynał go bronił. Buonvisi nie wykonał dobrze misji i zraził sobie panów. Nie oskarżając nuncjusza, piszący te słowa utrzymywał, że nie powinien on zostać w Polsce i że nie ma nadziei, by król zmienił zdanie. Kardynał Altieri dał do zrozumienia, że łatwiej go będzie odwołać, jeśli zostanie przyjęty. Niechęć jego do nuncjusza Ranucci pochodzi z czasów, gdy ten był jeszcze w nuncjaturze turyńskiej. - Co do « nominacji », sprawa jeszcze nie dojrzała. Nie słyszał, żeby « nominacja » Gonzagi była rozważana.
S. 257/f.0195 v.-0198 r.

973. *it.* *Rzym* 9.IX.1673.

Sr. Gramignoli.

Tu trwają w zamiarze zatrzymania Buonvisi w Polsce. Piszący te słowa nalega, zgodnie z rozkazem króla, ale pragnie dobrych stosunków między królem a Stolicą Apostolską. Z oświadczenia kardy-

nała Altieri, że Buonvisi miał się upewnić co do życzliwości króla, widzi, że chce się usprawiedliwić, i pewnie zechce go zabrać z Polski, jak tylko król da satysfakcję papieżowi. - Lombardi wciąż się ukrywa, wszyscy są przekonani, że zwariował. Chciał usunąć dwu nuncjuszów i sam zająć to miejsce, a Continiego wysuwał na sekretarza królewskiego. Przemawia tu w imieniu króla. Niech w Polsce nie wierzą jego listom. - W « pałacu » intryganci dawali do zrozumienia, że król jest skłonny przyjąć nuncjusza Buonvisi, i dlatego nie wierzono kardynałowi protektorowi. Jeśli kardynał Vidoni jest zamieszany w tę korespondencję, to napewno w dobrej wierze. - Zdaje się, że król się rozgniewał dowiedziawszy się, że Masini wyszedł poza ramy swoich obowiązków. Napisze do niego, w odpowiedzi na jego żale. - Kardynał Rospigliosi nie wie o żadnej nominacji; gdyby król wysunął kandydaturę nuncjusza Ranucci, byłby go poparł; teraz już nie pora. - Dwaj kardynałowie ofiarowali pewną sumę innemu, który był w trudnościach; autor listu nie może pójść za ich przykładem; non avendo potuto per anco stabilire le pensioni di Portogallo ne meno qualche altro interesse in Francia, mi trovo molto stretto... *Pisze do króla i do podkanclerzego w sprawie arcybiskupstwa lwowskiego. - Złożył prośbę w sprawie opactwa koronowskiego, jeśli papież podpisze, Sernicoli zaraz wyśle. Datariusz robił trudności.*
S. 257/f.0198 r.-0202 v.

974. *it.* *Rzym* 9.IX.1673.

Mr. Buonvisi.

O. dziękuje za list, za uprzejmość i szczerość. Jako protektor, musi spełniać wolę królewską, ale nie powiedział nigdy nic, coby mogło naruszyć opinię adresata i nikt w jego obecności nie śmiał o nim źle mówić. Lombardi zwariował, intryguje, piszący te słowa ostrzegł kardynała Altieri. - Co do nuncjusza Ranucci, z pewnością nie od niego wyszły trudności; inaczej król nie nastawałby, aby go zatrzymać. Przyjaźń autora listu z wujem adresata i całą rodziną pozostaje niezamącona, gdyż starał się o jak najlepsze ułożenie stosunków.
S. 257/f.0202 v.-0204 r.

975. *it.* *Rzym* 9.IX.1673.

S. Christoforo Masini.

Kardynał dziwi się jego podejrzeniom, nigdy nic przeciw niemu nie pisał; i nie jest prawdą, żeby nie miał do niego zaufania, niech odczyta dawne listy. Niesłusznie też skarży się na nieodpowiednie tytułowanie.
S. 257/f.0204 v.-0206 r.

976. *it.* *Rzym* 9.IX.1673.

Mons.r Ranucci.

O. dziękuje za uspokojenie Masiniego; gdyby nie to, że mu współczuje, sam mógłby się na niego skarżyć. - Nie dziwi się, że Masini miał przykrości; za Aleksandra [VII] piszący te słowa uratował go od większych. - Intrygi jakie zrobił Lombardi, mieszając w to adresata,

skończyły się, jak można było przewidzieć. Uciekł, wszyscy są przekonani, że zwariował. - Nerli gotów poprzeć adresata, ale jest świeżo mianowanym kardynałem, jest nieśmiały i obawia się uchodzić za przeciwnika nuncjusza Buonvisi. - W nowej rozmowie z kardynałem Altieri autor listu zapewnił kardynała, że Ranucci nie wpłynął na króla. Ale nastroje się tu nie zmieniły a to jest najważniejsze. - Jak już pisał szyfrem, trzeba, żeby adresat nie angażował się dalej.

S. 257/f.0206 v.-0208 v.

977. *it.* *Rzym* 16.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor otrzymał list ze zleceniem wyjaśnienia powodów, dla których król nie może przyjąć nuncjusza Buonvisi. Kardynał Altieri twierdzi, że nie przypuszczał, iż król go nie chce, gdyż jest to prałat zasłużony, jak najlepiej pisał o królu, a to co mówią o jego zachowaniu się, to kalumnia i intrygi. Kardynał protektor utrzymywał, że nie może dobrze spełnić swej misji minister źle widziany przez króla. Sądzi, że można pójść na kompromis, by król przyjął nuncjusza, a potem będzie on przeniesiony na inne stanowisko. Będzie się starał jeszcze raz mowić z papieżem, choć w ostatniej rozmowie ten skierował go na rokowania z kardynałem Altieri. Wszyscy ministrowie z nim prowadzą rozmowy, gdyż papież jest bardzo stary i zdaje się na kardynała. Piszący te słowa zrobił więcej niż inni ministrowie, rozmawiał z papieżem, gdyż jest z nim związany starą znajomością i powinowactwem. Stolica Apostolska nie może się cofnąć, i kardynał Altieri myśli o tym, by Buonvisi pozostał w Polsce jako nuncjusz nadzwyczajny, skoro go nie chcą, jako zwyczajnego. Sam autor listu postara się, by wysłano do Polski innego nuncjusza.

S. 257/f.0211 r.-0215 r.

978. *it.* *Rzym* 16.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. pisał o przyjeździe posła moskiewskiego i o audiencji u papieża. Teraz donosi o trudnościach powstałych przy wystosowaniu brewe do wielkiego księcia. Poseł chce, by papież użył tytułu cara, papież mówi, że Stolica Apostolska nigdy mu tego tytułu nie dawała. Poseł rozesłał pismo do różnych kardynałów, kopia w załączeniu. Piszący te słowa prosił papieża, by nie dawał w. księciu nowych tytułów, któreby mogły naruszać prawa króla polskiego i Korony. On sam się temu przeciwstawił, podczas gdy większość kardynałów, ambasadorowie cesarza i Wenecji i wielu innych, popiera stanowisko posła. Poseł utrzymuje, że sam król polski używa w listach tytułu cara. Wobec tego kardynał protektor postąpi tak, by i poseł był zadowolony, i król nie poniósł szkody. Jeżeli w. książę naprawdę chce zawrzeć przymierze przeciw Turkom z książętami chrześcijańskimi, będzie to nie tylko w interesie powszechnym, ale i w interesie Polski.

S. 257/f.0215 r.-0216 v.

979. *it.* *Rzym* 16.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Na konsystorzu była omawiana sprawa zniżek finansowych dla arcybiskupa gnieźnieńskiego. Gdy ci, którym powierzono sprawę, zaproponowali 1000 skudów, kardynałowie zaprotestowali, przypominając że jeden wysłannik w Rzymie twierdził, że nie ma pieniędzy, a nakupił w Wenecji cennych towarów. Piszący te słowa zwracał uwagę kanonikowi Lupini, że sposób, w jaki się zachował, zamknął drogę do ustępstw, szczególnie dla tej archidiecezji. Ostatecznie postawiono wniosek, by wobec stanu zniszczeń i niebezpieczeństwa, w jakim znajduje się królestwo, znieść opłatę wynoszącą 12-13.000 skudów pod warunkiem, że suma ta zostanie przekazana królowi na potrzeby wojenne. Osoby, prowadzące sprawy arcybiskupa, czekają z odpowiedzią na decyzję kanonika.

S. 257/f.0216 v.-0217 r.

980. *it.* *Rzym* 16.IX.1673.

Sr. Gramignoli.

O. wysyła trzy listy do króla. Rozmawiał z papieżem, ten żąda, by król ustąpił. - Najlepiej będzie, jeśli król przyjmie nuncjusza, który potem zostanie przeniesiony. Nie ma celu dalej nalegać na papieża, wszystko załatwia kardynał Altieri. - Lombardiemu skonfiskowano rzeczy, może będzie proces z powodu jego intryg; ale on jest napewno niespełna rozumu. Nie trzeba wierzyć jego listom. - Piszący te słowa znalazł się w kłopocie w sprawie posła moskiewskiego, gdyż nie wie, czego życzy sobie król. Uważał, że należy być uprzejmym, gdyż Polska i Moskwa są teraz w zgodzie. - Czeka na decyzję co do opłat arcybiskupa gnieźnieńskiego. - W sprawie O. Bonawentury będzie działać, da znać. - W związku ze sprawami uprzednio poruszanymi w korespondencji, autor listu nie sądzi, by adresat napisał coś przykrego, ale czasem rzeczy obojętne mogą szkodzić. [Vidoni] dał do zrozumienia, że nuncjusz [Buonvisi] jest w Polsce dobrze widziany, i piszącemu te słowa zarzucano, że nieściśle informuje. Tymczasem kardynał protektor nic nie dodaje, ani nie ujmuje z tego, co mówi król i nie zajmuje się innymi rzeczami, które do niego nie należą. Zarzucają mu, że zapomina, iż jest kardynałem a dba tylko o państwa, których jest protektorem; a król skarży się, że kardynał nie osiąga wszystkiego, czego król pragnie. - Zbyt wiele pisaniny zaszkodziło obu nuncjuszom. - Przybył tu kurier od nuncjusza z Wiednia. Kardynał Altieri zaraz poszedł do papieża.

S. 257/f.0217 r.-0221 r.

981. *it.* *Rzym* 16.IX.1673.

Rr. Ranucci.

O. dowiedział się od kardynała Altieri, że adresat ma wrócić do Rzymu, a Buonvisi zostanie jako nuncjusz nadzwyczajny, skoro nie chcą go, jako zwyczajnego. Piszący te słowa zapewniał, że adresat nie jest winny sytuacji, jaka się wytworzyła; ale też ostrzega adresata, żeby pogodził się z wolą władz, choćby się miało później za-

łagodzić całe zajście. - Sprawy Lombardiego stoją źle, ten człowiek chyba zwariował.
S. 257/f.0221 r.-0222 r.

982. *it.* *Rzym* 23.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Kardynał dziękuje za uznanie. Przykro mu, że nie może uzyskać tego, czego król pragnie. Raz jeszcze romawiał z kardynałem Altieri: ten twierdzi, że Stolica Apostolska musi dla swego prestiżu wymagać, by król przyjął nuncjusza Buonvisi, ale nie będzie nalegał, by ten pozostał w Polsce wbrew woli króla. Jeśli król przyjmie to rozwiązanie, będzie to przyjęte jako akt uprzejmości z jego strony. - W myśl poleceń króla, autor listu mówił też o zasługach nuncjusza Ranucci.
S. 257/f.0228 v.-0230 r.

983. *it.* *Rzym* 23.IX.1673.

S. Gramignoli.

O. napisał do króla w sprawie nuncjatury. - Niech adresat zapewni króla, że jeśli przyjmie kompromis, wszystko skończy się dobrze. - Co do spraw adresata, piszący te słowa bronił go, gdyż wie, że król ma w nim wiernego sługę. - Lombardi, który zabrnął w intrygi, ukrywa się, wszyscy sądzą, że postradał rozum.
S. 257/f.0230 r.-0231 v.

984. *it.* *Rzym* 23.IX.1673.

Mons. Ranucci.

Jeśli król przyjmie kompromis, cała sprawa zakończy się szczęśliwie. - Zgodnie z wolą króla, O. bronił adresata wobec kardynała Altieri, który jednak powiedział, że chce nie słów, lecz faktów. Najlepiej, niech adresat podda się woli kardynała i niech nie działa przeciwko nuncjuszowi Buonvisi, bo każda jego krytyka wychodzi na niekorzyść krytykującego. - Sprawa Gniezna w zawieszeniu z powodów, o których pisze. - Wobec śmierci biskupa chełmskiego, poczeka na prowizję króla.
S. 257/f.0232 r.-0233 v.

985. *it.* *Rzym* 30.IX.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. uzyskał beneficja dla opata Witwickiego, o co prosił król, pod warunkiem, że będzie rezydować w parafii.
S. 257/f.0241 r.

986. *it.* *Rzym* 30.IX.1673.

Al med.o [*Michał*].

W sprawie opactwa koronowskiego: mnisi otrzymali nihil transeat, *ale autor listu interweniował u kardynałów Altieri i Carpegna i wstrzymał wysłanie. - Kanonii warmińskiej dla Błockiego nie można uzyskać, gdyż została przyznana komu innemu. - Poseł moskiewski*

odjechał, nie chciał wziąć brewe, gdyż papież nie zatytułował w. księcia carem, mimo że wszyscy kardynałowie i ambasadorowie byli za tym. - W październiku papież wyjedzie na odpoczynek, jak zwykle w październiku i w maju.
S. 257/f. 0241 r.-0242 v.

987. *it.* *Rzym* 30.IX.1673.

Sig. Gramignoli.

O. martwi się chorobą króla, życzy mu zdrowia. - Czeka, co król napisze o nuncjuszach. Buonvisi pisze, że król naznaczył mu audiencję, jako nuncjuszowi zwyczajnemu. - Ranucci wraca do Rzymu; tylko fakty mogą potwierdzić, że nie sprzeciwiał się on nuncjuszowi Buonvisi. - Czeka na wiadomość, czy arcybiskup gnieźnieński przyjmie zwolnienie z opłat w proponowanej formie. - Kanonii dla Błockiego nie można uzyskać. W sprawie opactwa jędrzejowskiego nic się nie da zrobić, jeśli król nie uciszy mnichów; w każdym razie lepiej, by sprawa poszła do Roty niż do Kongregacji. - Postara się, by zakonnik, o którym pisała królowa, wrócił do Warszawy. - Lombardi podobno napisał jakieś nonsensowne listy, może też przeciwko adresatowi.
S. 257/f.0942 v.-0245 v.

988. *it.* *Rzym* 30.IX.1673.

Mons.r Ranucci.

Kardynał wysyła list niniejszy do Wenecji, zgodnie z poleceniem adresata. Cieszy się, że sprawa nuncjusza Buonvisi zakończyła się pomyślnie, z czego wypłyną korzyści i dla adresata, i dla króla. - Podobno Buonvisi otrzyma audiencję u króla, jako nuncjusz zwyczajny. - Gramignoli, nie ulega wątpliwości, jest lojalny. - Arcybiskup już dał odpowiedź, jak załatwić jego sprawy finansowe z Kolegium Kardynalskim. - Sprawa podkanclerzego [Olszowskiego] nie uniknie rozpatrzenia w Rocie lub w Kongregacji. - Nadeszły akta procesu w związku z mianowaniem biskupa płockiego na biskupstwo chełmskie.
S. 257/f.0245 v.-0247 v.

989. *it.* *Rzym* 30.IX.1673.

Foglio aggiunto al Sig. Gramignoli.

Z « kartek » do niego wysłanych adresat widzi, że piszący te słowa ostrzegał adresata przed intrygami. Doda, że zdaniem nuncjusza Buonvisi, kardynał protektor dawał nieścisłe wiadomości z Rzymu królowi, i w « pałacu » mają jakoby kopie tych pism. Być może, że w tej sprawie wziął udział sam król, by przekonać nuncjusza Buonvisi o jakimś oświadczeniu kardynała Altieri sprzecznym z informacją autora listu, a w szczególności o przeniesieniu go na inne stanowisko. Niech adresat będzie pewny, że tu nikt nie wierzy w zarzuty jemu czynione. Intrygi miały na celu skompromitować obu nuncjuszów i sekretarzy, by wprowadzić nowe osoby na te stanowiska.
S. 257/f.0247 v.-0248 v.

990. *lat.* *Rzym* 7.X.1673.

V. Cancellario [*Olszowski*].

Nie można uciszyć mnichów w sprawie o opactwo jędrzejowskie, ale można przedstawić argumenty, i to zostało zrobione. Podkanclerzy musi teraz przysłać potrzebne dokumenty. (Cfr. 67.)

S. 257/f.0250 r.-0250 v.

991. *lat.* *Rzym* 7.X.1673.

Ep.o Plocensi Nominato ad Eccl.am Chelmen. [*Gembicki.*]

Kardynał otrzymał list i akta procesu. Gratuluje nominacji i postara się o wysłanie bulli. (Cfr. 68.)

S. 257/f.0250 v.

992. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Reg.a di Polonia [*Eleonora*].

Gramignoli przekazał kardynałowi polecenie spowodowania powrotu O. Bonawentury, pijara. Rozwawiał z generałem, który zostawił odpowiednie zarządzenie.

S. 257/f.0251 r.

993. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Sr. Gramignoli.

W myśl życzenia królowej, kardynał O. załatwił powrót O. Bonawentury. - Nie dostał żadnej wiadomości o audiencji nuncjusza Buonvisi. - Wspaniałomyślność króla jest tu oceniona, zapewne król uzyska teraz zmianę nuncjusza. Cieszy się, że załatwienie sprawy wpłynie na polepszenie stosunków między Polską a Stolicą Apostolską i zwiększy życzliwość papieża. - Co do złych słów, śmieje się z tego, i tak wyjdzie na wierzch prawda, że jest szczery i że dba o interesy króla. - Co do kanonii warmińskiej dla Błockiego, to, jak już pisał, można ją otrzymać albo na podstawie la privatione per sentenza, *lub* incompatibilità di più benefitii. *O ile będzie wakans, nie będzie żadnych trudności, ale król musi zdecydować się co do osoby, gdyż wystawił już trzech kandydatów. - W październiku są wakacje wszystkich Kongregacji, papież nie udziela audiencji. - Lombardi wyjechał do Neapolu, zostawił pisma wariackie, do śmieszności.*

S. 257/f.0251 r.-0254 r.

994. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Sig.r Alessandro Lubomirschi Palatino di Cracovia.

O. życzy Polsce spokoju, o który się modli. Działa w sprawie nuncjatury, by nie powstał rozdźwięk między królem a papieżem. I papież i kardynał Altieri są źle usposobieni do nuncjusza Ranucci; autor listu bronił go i może choć w części rozprószył ich podejrzenia i niechęć. Sam Ranucci musi to uznać.

S. 257/f.0254 r.-0255 r.

995. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Sig.r Christoforo Pax Cancell.ro di Lituania [*Pac*].

Dziękuje za uznanie. Odczytał kardynałowi Altieri jego list, by poznał i ocenił jego rolę w załatwieniu sprawy. Kardynał chwali króla za to, że ustąpił wspaniałomyślnie w sprawie, w której mógł się nadal upierać. Ma nadzieję, że uda się uzyskać zmianę nuncjusza, ale nie tak prędko, gdyż trzeba wpierw znaleźć stanowisko dla nuncjusza Buonvisi. - Elektowi wileńskiemu kardynał Altieri okazał sympatię i zdziałał dla niego więcej niż dla wielu innych; ale o administrację diecezji in spiritualibus *trudno, gdyż stanowiłoby to precedens.*

S. 257/f.0255 r.-0256 v.

996. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Monsigr. Buonvisi.

Kardynał cieszy się, że król go przyjął jako nuncjusza zwyczajnego; autor listu starał się o to u króla wprost i przez przyjaciół. Co do zaufania, to trudno działać na odległość; okoliczności wytworzyły nieufność. - Rozmawiał o przeniesieniu nuncjusza, sam Altieri widzi tę konieczność. Adresat otrzyma wiadomości z Sekretariatu Stanu.

S. 257/f.0257 r.-0258 v.

997. *it.* *Rzym* 7.X.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. odpowiada na trzy listy w tej samej sprawie. - Fakt, że król przyjął wspaniałomyślnie nuncjusza Buonvisi, jako nuncjusza zwyczajnego, został należycie oceniony: król przeniósł dobro publiczne nad swoje słuszne racje. - Autor listu podkreślił chęć króla dogodzenia papieżowi i nalegał na szybkie przeniesienie nuncjusza; trzeba mu jednak znaleźć wpierw odpowiednie stanowisko; przemawiał w obronie nuncjusza Ranucci: dla niego najlepiej będzie, jeśli przestanie się usprawiedliwiać, wystarczy opinia króla. - Jeśli chodzi o dalszą pomoc na wojnę, to papież będzie nadal robił, co w jego mocy. Tak twierdzi kardynał Altieri którego słowa zresztą odzwierciedlają wolę papieża.

S. 257/f.0259 r.-0263 v.

998. *it.* *Rzym* 21.X.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Nie pisał, był poza Rzymem. Gdyby papież był ciężko chory, kardynał protektor byłby zawiadomił króla, ale to tylko przeziębienie. - Na najbliższej audiencji przypomni o przeniesieniu nuncjusza.

S. 257/f.0273 v.-0274 r.

999. *it.* *Rzym* 21.X.1673.

Sig. Gramignoli.

Podczas nieobecności kardynała papież zachorował. Mówiono, że stan jest ciężki, autor listu nie sądzi, żeby tak było. Pewien astrolog powiedział, że papież umrze 25-go: poszedł za to do więzienia. - Wszelkie sprawy są zawieszone do Wszystkich Świętych.
S. 257/f.0274 r.-0274 v.

1000. *it.* *Rzym* 28.X.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Choć wszystkie sprawy są zawieszone z powodu wakacji, to jednak O. przypomniał kardynałowi Altieri, z okazji wizyty, o zmianie nuncjusza w Polsce. Kardynał powiedział, że słyszał, iż między królem a nuncjuszem zapanowały dobre stosunki. Autor listu musiał zaprzeczyć temu i donosi o tej rozmowie.
S. 257/f.0295 v.-0296 r.

1001. *it.* *Rzym* 28.X.1673.

Sigr. Gramignoli.

O. przesyła list do króla. Papież był chory, ale nie tak ciężko, jak mówiono. - Lombardi jest w Neapolu, podobno dla spraw króla.
S. 257/f.0296 r.-0296 v.

1002. *it.* *Rzym* 28.X.1673.

Sigr. Prn.pe Alessandro Lubomirski.

Chwalebna była decyzja króla, by wysłuchać prośby papieża i przyjąć nuncjusza Buonvisi. Zmiana niezawodnie nastąpi, ale nie ma nadziei, by wrócił Ranucci, choć autor listu bronił go wobec papieża i kardynała Altieri. Informował o tym króla.
S. 257/f.0296 v.-0297 v.

1003. *it.* *Rzym* 28.X.1673.

Sig. Principe Alessandro Lubomirski.

W odpowiedzi na prośbę, by rozmawiał z O. Olivą w interesie kanonika Markiewicza, kardynał zapewnia, że to uczyni i zakomunikuje odpowiedź.
S. 257/f.0297 v.

1004. *it.* *Rzym* 28.X.1673.

Mons. Pax nom.to di Vilna [*Pac*].

O. martwi się o zdrowie adresata. O interesy jego dba, jak o własne. Co do nuncjatury, chwalebny był krok króla, który przyjął nuncjusza Buonvisi; kardynał Altieri ocenił wpływy adresata. Zapewne uda się zmienić teraz nuncjusza, choć nie przyjdzie to łatwo.
S. 257/f.0297 v.-0299 v.

1005. *it.* *Rzym* 4.XI.1673.

S. Palatino di Caliscia [*Opaliński*].

Dopiero teraz O. otrzymał jego list przez kanonika Sbonski [*Zbąskiego?*]. *Zrobi dla niego, co w jego mocy.*

S. 257/f.0320 r.-0320 v.

1006. *it.* *Rzym* 4.XI.1673.

Sigr. Gramignoli.

Kardynał odpowiada na trzy listy adresata. Cieszy się zdrowiem króla i powodzeniami wojennymi. - Niech się nie martwi intrygami, skończyły się z wyjazdem ks. Lombardi. - O. rozmawiał z kardynałem Altieri: była mowa o wysłaniu do Polski arcybiskupa Gualtieri, ale papież woli, by został Buonvisi. Jeśli należy się królowi pochwała za to, że go przyjął, jeszcze większa się będzie należeć, jeśli go zatrzyma, nie tylko dlatego, że go tu wysoko cenią, ale że nie ma dlań odpowiedniego stanowiska. - Czeka na wiadomość, czy ma nalegać na zmianę. - Przybył tu kanonik Błocki. - Lombardi jest w Neapolu internuncjuszem [*króla*].

S. 257/f.0321 r.-0322 v.

1007. *it.* *Rzym* 11.XI.1673.

S. Gramignoli.

O. wyraża współczucie w cierpieniach króla. Jest zadowolony, że podobała mu się relacja o pośle moskiewskim. - Wobec nalegań króla, przyśpiesza sprawę bulli dla arcybiskupa gnieźnieńskiego. Trudność polegała na tym, że kardynałowie czekali na odpowiedź, czy król przyjmie zwolnienie z opłat w proponowanej formie. Ale kanonik Zbąski dał odpowiedź pozytywną, wobec czego sprawa pójdzie na najbliższy konsystorz. - Do Karola Monti przyszło pismo od podkanclerzego, ale najważniejsze jest, by objął opactwo w posiadanie, i nie zważał na to co mówią, gdyż łatwiej jest uzyskać uznanie stanu faktycznego, niż pozytywną decyzję. - Kardynał Altieri pytał, czy w Polsce zgadzają się na pozostanie nuncjusza; z listów króla zrozumiał, że chcą go usunąć, adresat pisze odwrotnie z ramienia podkanclerzego. - W Kongregacji Biskupów zakończyła się sprawa prepozyta Mstowińskiego (mstowskiego?) który rezygnuje z prepozytury. - Rozważania o przyszłych promocjach.

S. 257/f.0327 r.-0329 v.

1008. *it.* *Rzym* 11.XI.1673.

Foglio aggiunto [*Gramignoli*].

Kardynał pisze w interesie adresata. Sądzi, że Lombardi, chcąc być kardynałem, myślał o nuncjaturze w Polsce i wpierw chciał utrącić obydwu nuncjuszów. Żeby zapewnić sobie « nominację » króla, chciał wprowadzić na sekretarza królewskiego Continiego i w tym celu usiłował usunąć adresata i Masiniego. Aby to osiągnąć, wymyślił, że adresat brał pieniądze od nuncjusza za poparcie, a Masini od cesarza. Cała intryga runęła.

S. 257/f.0328 v.-0329 v.

1009. *it.* *Rzym* 11.XI.1673.

Mr. Pax nominato V.o di Vilna [*Pac*].

O. cieszy się z poprawy zdrowia nominata. Gotów pomóc Continiemu w jego staraniach dla adresata, dba o jego sprawy, jak o własne. - Sprawa arcybiskupstwa gnieźnieńskiego w załatwieniu. - O Lombardim już się nie mówi, jest w Neapolu. - Wydaje się, że król już nie nalega na zmianę nuncjusza; czeka wiadomości na ten temat.

S. 257/f.0329 v.-0330 r.

1010. *it.* *Rzym* 11.XI.1673.

Mr. Buonvisi.

Kardynał cieszy się, że trudności są przezwyciężone. Król dostał pochwały za to, że się zgodził przyjąć adresata, dostanie większe, jeśli go zatrzyma. Contini twierdzi, że w Polsce nadal są nieżyczliwi nuncjuszowi, ale autor listu uważa to twierdzenie za dziwne wtrącanie się do cudzych spraw.

S. 257/f.0330 r.-0331 r.

1011. *it.* *Rzym* 18.XI.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor otrzymał list króla w sprawie pomocy pieniężnej, ale papież był chory i nie udzielał audiencji. Kardynał Altieri powiedział, że uzyskane pieniądze wysyła się na ręce nuncjusza, i że będzie się starać o dalsze. Piszący te słowa prosił, by były wzięte pod uwagę wielkie potrzeby Królestwa.

S. 257/f.0347 r.-0348 r.

1012. *it.* *Rzym* 18.XI.1673.

Al med.mo Re di Polonia [*Michał*].

O. dostał listy od króla i królowej z « nominacją » Wincentego Gonzagi. Narazie nie doręczył, bo są tylko dwa kapelusze i oba przeznaczone dla kandydatów papieskich, a nie per la promozione delle Corone. - *Rozważania o promocjach. Nie jest dobrze prosić o kapelusz, gdy się jednocześnie zabiega o pomoc finansową.*

S. 257/f.0348 r.-0350 r.

1013. *it.* *Rzym* 18.XI.1673.

Mons. Nuntio di Polonia Bonvisi.

Otrzymawszy list króla, O. zwrócił się zaraz do kardynała Altieri o audiencję u papieża. Papież nie mógł go przyjąć. Kardynał zapewnił, że dziś jeszcze wyśle się pocztą wszystko, co się dało uzyskać. Zgodnie z poleceniem podkanclerzego, autor listu poprosił sekretarza stanu, kardynała Nerli, żeby sumę przesłano w talarach lub « ungari », ale nie we florenach. Nerli śmiał się, nie wierząc w rychłą wysyłkę pieniędzy, ale wkrótce po tej rozmowie przysłał do kardynała protektora wysłannika z wiadomością, że nadszedł rozkaz wysłania pieniędzy i to w najlepszej monecie. - Ostatnio miał z

Polski zlecenie zawiesić starania o przeniesienie nuncjusza; tymczasem, z rozmowy z kardynałem Carafa wywnioskował, że dla adresata przygotowuje się jakieś lepsze stanowisko.
S. 257/f.0352 v.-0354 r.

1014. *it.* *Rzym* 18.XI.1673.

S. Gramignoli.

Kardynał otrzymał listy, m.i. kopię listu króla i nuncjusza do papieża. List nuncjusza był bardzo skuteczny, papież dał zaraz rozkaz wysłania pieniędzy, i to w dobrej monecie. - Niech Pac będzie ostrożny z Continim i z jego « korespondentami », których ma w domu. - Autor listu powiedział kardynałowi Altieri, że w Polsce nie nalegają na odwołanie nuncjusza Buonvisi; kardynał się zdziwił, może ma już dla niego jakieś stanowisko; to samo daje do zrozumienia kardynał Carafa. - Kardynał protektor będzie się starał o kanonię dla Błockiego. - Co do « nominacji », to kard. O. chciałby być zwolniony z tej sprawy, by oddać się innym, ważniejszym. Nominacja ta może wywołać niechęć i trudności: tu chcieliby « nominacji » dla nuncjusza, o Gonzagę niech się starają ci, którym na tym zależy. - O Lombardim tu się już nie mówi. - Niewiadomo, czy Ranucci przyjedzie do Rzymu, czy wprost na wicelegację do Urbino. - Sprawa Gniezna będzie omawiana na najbliższym konsystorzu.
S. 257/f.0354 v.-0357 v.

1015. *it.* *Rzym* 18.XI.1673.

Mons.r Paz [*Pac*].

Na ostatni list O. odpowie następną pocztą. - Omawiał z kardynałami Altieri i Carpegna jego sprawy i memoriał dany przez Continiego.
S. 257/f.0357 v.-0358 r.

1016. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

Protektor nie mógł jeszcze rozmawiać z papieżem, ale dowiedział się, że pieniądze już wysłano. Doręczając list podziękuje i poprosi papieża o dalszą pomoc.
S. 257/f.0362 r.-0362 v.

1017. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Al med.o Re di Pollonia [*Michał*].

Kardynał otrzymał jego list w sprawie opactwa jędrzejowskiego. Przekonał kardynała Altieri, że podkanclerzy Olszowski, tak zasłużony dla kraju i religii, nie powinien mieć tu trudności. Byłoby najlepiej, żeby papież zakończył spór, wydając brewe. Kardynał Altieri napisze do nuncjusza, żeby ten przygotował o tym relację. - Autor listu wysłał podkanclerzemu Inibitione Rotale *i tym dokumentem podkanclerzy może się bronić.*
S. 257/f.0362 v.-0364 r.

1018. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Al med.mo Re di Polonia [*Michał*].

Protektor otrzymał pismo w sprawie biskupstwa włocławskiego dla biskupa płockiego, oraz akta procesu. Największa trudność leży w tym, że nominat miał koadiutora, jako słaby na zdrowiu, wobec tego nie powinien być mianowany na inną diecezję.
S. 257/f.0364 r.-0364 v.

1019. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

O. dostał polecenie dla ks. Stanisława Ruszlenki, zajmie się nim.
S. 257/f.0364 v.

1020. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Al Re di Polonia [*Michał*].

Na najbliższym konsystorzu będzie załatwiona sprawa arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, paliusz zabierze archidiakon Zbąski. Były trudności, które autor listu przezwyciężył.
S. 257/f.0364 v.-0365 v.

1021. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

S. Gramignoli.

Wszyscy są pod wrażeniem wiadomości o złym stanie zdrowia króla. Przybył kurier do kardynała ks. Hesji, ten poprosił zaraz o audiencję u papieża. Niewiadomo co kurier zawiera, ale z kilku źródeł rozeszła się wiadomość o znacznym pogorszeniu. - Załącza list do króla z wiadomością, że sprawa arcybiskupstwa gnieźnieńskiego została przynaglona. Co do zwolnienia z opłat: sumą darowaną król może rozporządzić, jak zechce. I kardynał protektor zrzeka się swojej opłaty. - Pismo w sprawie podkanclerzego [*Olszowskiego*] *tak świetnie przez adresata zredagowane, przekonało kardynała Altieri, który napisze do nuncjusza. Tymczasem kardynał protektor wysłał* Inibizione Rotale, *którą podkanclerzy może się bronić. - Co do Błockiego, może mógłby dostać kanonię z innego tytułu. - List króla zostanie doręczony papieżowi, ale pieniądze są już wysłane. - Może Buonvisi zostanie wysłany do Francji. - Kardynał Altieri chce mieć swobodę w przenoszeniu nuncjuszów, kierując się jedynie dobrem Stolicy Apostolskiej. - Lombardi w Neapolu, podobno egzekwuje pieniądze króla, nie wiadomo czy odda; autor listu stara się zabezpieczyć pewne sumy. - Masini jest w Rzymie. - Dostał od podkanclerzego list w sprawie arcybiskupa lwowskiego; autor listu obawia się, że nie zrozumiano wagi tej sprawy. Chodzi o to, by zapobiec, by patriarcha schizmatycki, po śmierci arcybiskupa, nie zamianował schizmatyka, jak to zrobił z obecnym arcybiskupem, który był schizmatykiem, i dopiero potem przystąpił do Unii. W sprawach podkanclerzego porozumiał się z Karolem Monti. - W myśl życzeń królowej, stara się o powrót O. Bonawentury. - Sprawy zakonu św. Brygidy.*
S. 257/f.0365 v.-0373 v .

1022. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Mons. Paz [*Pac*].

O. niepokoi się o króla; wiadomość rozeszła się z domu kardynała ks. Hesji, a także od jezuitów. Przynaglono sprawę arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Przyznano już zwolnienie z opłat, i kardynał protektor rezygnuje ze swojej części. Król może tą sumą dowolnie rozporządzić. - Contini pisał, jakoby kardynał Altieri skarżył się na stosunek kardynała protektora do nuncjusza Buonvisi; niech nie daje błędnych informacji. - Nic nie wie o memoriale de Vecchi przeciw adresatowi. - Interweniował o wysłanie dokumentów w sprawie sufraganii wileńskiej. Co do administracji in spiritualibus, *danej przez kapitułę adresatowi, zapewne nie dostanie potwierdzenia.*
S. 257/f.0373 v.-0376 v.

1023. *it.* *Rzym* 25.XI.1673.

Monsig.r Bonvisi Nuntio di Polonia.

Kardynał otrzymał akta procesu biskupa płockiego Gembickiego, przeniesionego na biskupstwo kujawskie. Trudność polega na tym, że prosił o koadiutora per l'inhabilità, *więc nie mógłby objąć innej diecezji. Trzeba znaleźć jakieś wyjście. - Wszyscy niepokoją się o zdrowie króla.*
S. 257/f.0378 r.-0378 v.

1024. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

V. Cancellario [*Olszowski*].

O. nie mógł wcześniej załatwić sprawy. Sądzi, że papież posłał na ręce nuncjusza 100.000 florenów. Kościół ma różne obowiązki i wydatki, ale piszący te słowa będzie się starał o dalszą pomoc przedstawiając papieżowi rolę Polski w obronie religii. (Cfr. 69.)
S. 257/f.0382 r.-0382 v.

1025. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

Eidem [*Olszowski*].

Adresat otrzymał już pismo, stwierdzając konieczność ustanowienia koadiutorii we Lwowie, by, w razie opróżnienia stolicy, patriarcha schizmatycki nie wyznaczył swojego kandydata. Sufragan nie może nastąpić po biskupie, quia de sua natura sempre remanet suffraganeus, *inaczej, niż koadiutor* cum futura successione. *Rozważania o wyższym klerze, o Ormianach. - Co do patriarchy ormiańskiego, nic nie stoi na przeszkodzie prowizji dla niego. - Jeśli chodzi o misję teatyna i zgorszenie publiczne - nie miejsce tu na rozważania. O. Bido, teatyn, jest w drodze, on się tym zajmie. (Cfr. 70).*
S. 257/f.0382 v.-0384 r.

1026. *lat.* *Rzym* 2.XII.1673.

Eidem V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał odpowiada na list w sprawie opactwa jędrzejowskiego. Przedstawił kardynałowi Altieri sposoby rozwiązania sporu. Sam

rozmawiał z kardynałami datariuszem i poddatariuszem, by wpłynęli na zakonników. (Cfr. 71.)
S. 257/f.0384 r.-0385 v.

1027. *it.* *Rzym* 2.XII.1673.

Sig. Francesco Gramignoli.

Pieniądze zostały wysłane, zanim jeszcze nadszedł list króla. Jest dowód, że kardynał protektor robił o to starania. - Co do sprawy arcybiskupa gnieźnieńskiego, il buon Padre Procuratore di Polonia *i Karol Monti chcieli zmniejszyć zasługę piszącego te słowa i wysłali bullę, nie zawiadamiając go nawet. Kardynał protektor rezygnuje też z opłaty 1.200 skudów, które mu się należą; niech je król dołączy do tych, jakie Kolegium Kardynalskie darowało prymasowi. Rozważania i wyjaśnienia; Lupini nierozważnym postępowaniem może zamknąć możliwości zniżek w opłatach dla polskich biskupów. - Co do nuncjatury, to pewne zamiary przeniesienia nuncjusza Buonvisi ulegają zahamowaniu, wobec tego, że król jest w niebezpieczeństwie życia. - Lombardi sam jest sprawcą swoich nieszczęść; mają mu za złe intrygi w sprawie nuncjuszów i wywoływanie złych stosunków między papieżem a królem; podejrzewają też, że przywłaszczył sobie dziesięciny przeznaczone dla cesarza. - Co do* foglietti, *to wiele w nich jest oszczerstw, niektórzy przesadzają w satyrze, żeby się podobać. Dobrze, że król przyjął formę ulg finansowych, zaproponowaną przez kardynałów. - O. przyjmuje do wiadomości, co mu adresat pisze o tytule cara. - Podkanclerzy powinien być spokojny,* inibitione rotale *go broni przed zakonnikami. W ostatecznym razie kardynał będzie nalegał, by papież zakończył spór, wydając brewe.*
S. 257/f.0391 r.-0397 v.

1028. *it.* *Rzym* 2.XII.1673.

Re di Polonia [*Michał*].

O. słyszał że poczyniono starania, by kardynał protektor zrezygnował z należnej mu sumy w związku z bullą dla arcybiskupa gnieźnieńskiego: już się jej zrzekł i oddaje tę sumę do rozporządzenia królowi.
S. 257/f.0397 v.

1029. *it.* *Rzym* 9.XII.1673.

Monsig.r Pax [*Pac*].

Kardynał dowiedział się, jak radośnie kapituła przyjęła adresata i jakimi go obdarzyła prerogatywami. - Kardynałowi Altieri i innym przedstawił, jak ważna jest służba Stolicy Apostolskiej w tym kraju. Stara się, by papież zatwierdził te prerogatywy. - Zmartwił się wiadomością o śmierci króla 10 listopada; zarządził żałobę na swym dworze. Poleca swoje usługi protektora przyszłemu królowi.
S. 257/f.0406 r.-0407 v.

1030. *it.* *Rzym* 9.XII.1673.

Monsig.r Buonvisi Nun.o Ap.co.

O. wiedział o stanie beznadziejnym króla. Kurier przywiózł wiado-

mość papieżowi, że śmierć nastąpiła 10 listopada; on sam nie dostał zawiadomienia. Nakazał żałobę na dworze. - Oby elekcja była pomyślna. Szczęście, że adresat znajduje się w Polsce, może oddać Stolicy Apostolskiej duże usługi. - Prosi o poparcie na stanowisku protektora wobec przyszłego króla.
S. 257/f.0408 r.-0409 r.

1031. *it.* *Rzym* 9.XII.1673.

Sig. Gramignoli.

Kurier nadzwyczajny przyniósł wiadomość o śmierci króla. Wywołała ona żal, ze względu na jego zalety. Autor listu odprawi mszę św. żałobną. - Pisze do królowej z kondolencjami. - O potwierdzeniu na stanowisku protektora pisał już do przyjaciół. - Prosi o poparcie i wiadomości.
S. 257/f.0409 r.

1032. *it.* *Rzym* 15.XII.1673.

Sig.r Gramignoli.

O. wyraża żal z powodu śmierci króla. - Nuncjusz przesłał sztafetą listy ze Lwowa z 17 listopada i z Warszawy z 22 z wiadomością o wielkim zwycięstwie w. hetmana Sobieskiego nad Husseinem; widać Bóg czuwa nad Polską. - Papież chce odśpiewać Requiem *za króla, ale czeka na list od senatu. - Za poprzedniego bezkrólewia prymas napisał do kardynała protektora by sprawował nadal swe obowiązki; taki list i teraz byłby pożądany. - Tutaj mówi się o Karolu ks. Lotaryngii, jako kandydacie do korony; ale chyba nie ma on dostatecznego poparcia. - Elekcja będzie trudna. Papież oświadczył, że nie przychyla się do żadnej z partii; chodzi mu tylko o to, by królem był katolik.*
S. 257/f.0416 r.-0418 r.

1033. *it.* *Rzym* 15.XII.1673.

Mons.r Buonvisi Nun.o Ap.co.

Kardynał dziękuje za wiadomość o zwycięstwie w. hetmana Sobieskiego nad Husseinem. Nie wiadomo, czy papież odprawi Te Deum; *potem dopiero można będzie odprawić nabożeństwo w polskim kościele. - Ostatnio miał rozkaz prosić o pozostawienie nuncjusza w Polsce; papież i kardynał Altieri wyrazili zadowolenie. Elekcja może dać wynik sprzyjający adresatowi. - Ma nadzieję, że adresat poprze go na stanowisku protektora. - Prosi o wiadomości o sytuacji. - Adresat dostanie z Sekretariatu Stanu list w sprawie Paca; nie dało się jej załatwić drogą papieskiego brewe.*
S. 257/f.0418 r.-0420 r.

1034. *lat.* *Rzym* 15.XII.1673.

Mons. Vice Cancell.io [*Olszowski*].

O. był chory, gdy dowiedział się o śmierci króla Michała. - Bóg zsyła pociechę w najcięższych chwilach: zwycięstwo Sobieskiego nad Turkami będzie może początkiem dalszych zwycięstw. - Choć w liście prymasa nie było wzmianki o tym, by zakomunikować śmierć króla papieżowi, autor listu sam zwrócił się do papieża z prośbą o

mszę żałobną. Prosi o list senatu do papieża, datowany bezpośrednio po śmierci króla. Będzie czuwał nad ceremoniami, zarządził już żałobę na swym dworze. Odprawi nabożeństwo w polskim kościele. - Dostał audiencję w sprawie pomocy finansowej dla Polski: papież zezwolił na zebranie dziesięcin w Państwie Kościelnym. - Odjechał Zbąski, załatwiwszy sprawę bulli na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. - « Gubernator » krakowski odjechał, oddawszy papieżowi list królewski; rozmawiał z papieżem głównie o dziesięcinach. - Kardynał autor listu prosi, by senatorowie po elekcji protectoris munus mihi confirmare dignentur. *(Cfr. 72.)*
S. 257/f.0420 r.-0423 r.

1035. *it.* *Rzym* 15.XII.1673.

Gran G.le Sobieski.

Kardynał dowiedział się o zwycięstwie adresata nad Hussein baszą - można to uważać za wielki czyn. Gratuluje i prosi Boga o błogosławieństwo.
S. 257/f.0423 r.-0423 v.

1036. *it.* *Rzym* 15.XII.1673.

Mons.r Pax [*Pac*].

Wysłanie dokumentu potwierdzającego wikariat jest postanowione, ale nie można tego załatwić przez brewe, tylko inną drogą. - Przyszła wiadomość o śmierci króla. Papież nie może odprawić nabożenstwa żałobnego, zanim nie nadejdzie list od senatu. - Dziesięciny dla Polski są zapewnione.
S. 257/f.0423 v.-0424 v.

1037. *it.* *Rzym* 15.XII.1673.

S. Christofor Paz, Gran Cancell. di Lituania [*Pac*].

O. wysyła na ręce nuncjusza potwierdzenie na wikariat dla brata [Mikołaja]. - Kondolencje z powodu śmierci króla. - Gratulacje z okazji zwycięstwa Sobieskiego nad Hussein baszą.
S. 257/f.0424 v.-0425 r.

1038. *lat.* *Rzym* 30.XII.1673.

Mons. Vice Canc.rio [*Olszowski*].

Kardynał jest chory, odpowiada na dwa listy. - Co do egzekwii, papież czeka na list od senatu, w którym ma być wyrażona prośba o nabożeństwo. Dopóki papież nie odprawi nabożeństwa, nie może być mszy żałobnej w kościele polskim. - Z okazji zwycięstwa odbyło się nabożeństwo w kaplicy papieskiej. W dzień św. Inocentego miała odbyć się msza w kościele polskim z udziałem św. Kolegium, ale z powodu choroby piszącego te słowa, została odłożona. - Pomoc pieniężną Stolica Apostolska wyśle na ręce nuncjusza. - Zwycięstwo pod Chocimem i uciszenie sporów wewnętrznych dają nadzieję na dalszą pomoc papieża, dla dobra całego chrześcijaństwa. - Przybył tu niejaki Pasquinus, który chce się mieszać do spraw subsydiów, ale do kardynała (autora listu) nie przyszedł. (Cfr. 73.)
S. 257/f.0428 r.-0430 v.

15.

REGISTRO [DELLE LETTERE] DI SUA EMINENZA 1674 DA GENNARO PER TUTTO GIUGNO

II. G.T. XV.
258.

1039. *lat.* *Rzym* 6.I.1674.

Mons. V. Cancell.io di Polonia [*Olszowski*].

Nazajutrz ma się odbyć w kościele św. Stanisława Te Deum *w obecności kardynałów. Kościół został ozdobiony na koszt kardynała protektora. - Piszący te słowa rozmawiał z kardynałem Altieri o pomocy pieniężnej. Ten powiedział, że wysłano 20.000 skudów a w toku są starania o dziesięciny. - Kardynał protektor poprosił papieża o miecz poświęcony dla Sobieskiego. - Zgodnie z wolą zmarłego króla miał starać się, aby papież uznał tytuł cara i związał w ten sposób w. księcia Moskwy z ligą antyturecką. Kardynał rozważy to na komisji, i jeśli to będzie z korzyścią dla religii, zrobi odpowiednie starania. - Relację ze zwycięstwa, którą otrzymał, wydrukuje i rozpowszechni. - Szczegółów testamentu króla nie zna; po śmierci Władysława IV Złote Runo zostało odesłane do Rzymu i doręczone przedstawicielowi Hiszpanii. Teraz powinno się je odesłać przedstawicielowi Hiszpanii w Wiedniu.*
S. 258/f.0007 v.-0009 r.

1040. *it.* *Rzym* 6.I.1674.

Sig.r Gramignoli.

U św. Stanisława odbędzie się Te Deum *z powodu zwycięstwa. Egzekwie za króla jeszcze nie odprawione, odbędą się, jak je odprawi papież, który czeka na list senatu z wiadomością o śmierci króla. - Szczegółów testamentu króla kardynał protektor nie zna, ale odpowiada, że Złote Runo należy odesłać ambasadorowi Hiszpanii w Wiedniu, jak po śmierci Władysława IV odesłano ambasadorowi Hiszpanii w Rzymie. Zaszedł wówczas dziwny wypadek: Złote Runo posłano na ręce opata Orsi, a ten je zastawił, i był kłopot ze znalezieniem pieniędzy, żeby je wykupić. - Zapowiedzianego listu od adresata nie otrzymał.*
S. 258/f.0009 r.-0010 r.

1041. *it.* *Rzym* 13.I.1674.

Mons. Pax [*Pac*].

Papież twierdzi, że bez zwołania kongregacji nie może nic decydować. Piszący te słowa obawia się, że będą trudności; rozmawiał z

kardynałami, oni nic nie obiecują, chyba że żona adresata wstąpi do klasztoru.
S. 258/f.0014 - 0016 r.

1042. *it.* *Rzym* 13.I.1674.

Sig.r Gramignoli.

O. dowiaduje się, że adresat ma jechać do wuja do Warmii; w Warszawie nie ma co robić. - Kardynał sądzi, że konkurentów do korony jest nie dwóch, ale wielu. Sobieski ma wielkie zasługi; książę Lotaryngii ma wielu przeciwników. Autor listu widział obiór czterech papieży, i wie, jak niepewne są przewidywania. - Otrzymał ustęp z testamentu króla, dotyczący Złotego Runa, ale na to odpowiedział już poprzednio.
S. 258/f.0016 r.-0017 r.

1043. *it.* *Rzym* 20.I.1674.

Mons. Pax [*Pac*].

Kardynał omawiał sprawę brewe, którego adresat pragnie. Sprawa przybiera dobry obrót - tak przynajmniej wynika ze słów kardynałów Brancaccio i Altieri.
S. 258/f.0030 r.-0030 v.

1044. *it.* *Rzym* 27.I.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

Na zebranie zaproszono kardynałów Odescalchi i Franzoni, z którymi zaraz O. się porozumiał. - Kardynał Altieri miał zakomunikować wynik, ale dotąd nie dał znać; kardynał Ottoboni zasłania się tajemnicą.
S. 258/f.0036 r.-0036 v.

1045. *it.* *Rzym* 10.II.1674.

Mons. Bonvisi Nuntio Ap.co in Polonia.

O. cieszy się, że adresat powrócił do zdrowia. - Co do nowego stanowiska, jakie adresat miał zająć, to, rzeczywiście autor listu był konsultowany, ale śmierć króla zmieniła wszystkie plany. Nie można posłać tam teraz nowego nuncjusza. W tym państwie trzeba mieć cnotę wyrozumiałości; Polacy są zmienni. - Co do elekcji: papieżowi chodzi o to tylko, by król był katolikiem. Hiszpanie są pewni wyboru ks. Lotaryngii. - Autor listu sądził, że sprawa herbu ucichła: ale widać, że ktoś jątrzy - może ten, kto sam chce dostać protektorię od nowego króla. Obawia się, że aspiruje kardynał Pio, który drogą przez Wiedeń stara się o poparcie u ks. Lotaryngii. Na temat herbu pisał kardynał protektor już kilkakrotnie, przesłał też adresatowi notatkę o precedencji, obowiązującej od czasu Leona X. Dawniej piszącemu te słowa przeciwny był w. kanclerz litewski Pac, ale teraz mu sprzyja, za sprawą nominata wileńskiego.
S. 258/f.0040 r.-0044 r.

1046. *it.* *Rzym* 10.II.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

Mimo choroby ,O. poszedł na rozmowy w sprawie adresata, prosząc, by decyzja była powzięta przed sejmem. - Życzliwość Hiszpanów wywołała pogłoski, że ród i przyjaciele adresata popierać będą wybór ks. Lotaryngii. - W Kongregacji dyskutowano, czy żona adresata może być zakonnicą poza klauzurą. - Autor listu jest przekonany, że wobec życzliwości papieża i kardynała Altieri, sprawa jest bliska załatwienia.

S. 258/f.0044 v.-0046 v.

1047. *it.* *Rzym* 10.II.1674.

S. Christoforo Pazzi Cancelliero di Lituania [*Pac*].

O. dziękuje za zapewnienie poparcia na stanowisku protektora. W sprawie brata jego, biskupa wileńskiego, nie przerywa starań. Sam kardynał Altieri jest dobrej myśli.

S. 258/f.0049 v.-0050 r.

1048. *lat.* *Rzym* 23.II.1674.

Arcp.o Gnesnensi [*Czartoryski*].

Kardynał gratuluje wyboru na arcybiskupa gnieźnieńskiego. - Oby Bóg opiekował się Królestwem. - Po żałobnej wiadomości o śmierci króla przyszła radosna wieść że Deus insperata victoria Turcicam lunam lucidissimo Poloniae sydere subiectam esse voluit. - *O. ma nadzieję na szczęśliwy wybór. - Poprze prośbę senatu i Rzeczypospolitej o subsydia. - Papież oznajmił kardynałom, że dostał wiadomość o śmierci króla i zapowiedział uroczyste nabożeństwo żałobne; tymczasem zachorował i mszę odprawił O. Fruxes. U św. Stanisława protektor na własny koszt urządzi nabożeństwo.*

S. 258/f.0061 r.-0062 v.

1049. *it.* *Rzym* 24.II.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

O. zapewnia o swoich staraniach; nie ma jeszcze decyzji. - Tu rozeszła się pogłoska, że adresat i jego krewni zgrupowali się, by wybrać Jana austriackiego.

S. 258/f.0065 v.-0066 r.

1050. *it.* *Rzym* 3.III.1674.

Mons.r Pax [*Pac*].

Protektor przypominał kardynałowi Altieri, że bullę trzeba wysłać przed sejmem; kardynał Brancaccio mówi, że decyzja zależy od kardynała Altieri, a ten twierdzi, że sprawa jest poważna; zdaje

się, napisał do nuncjusza, żeby się postarał, by żona adresata złożyła śluby i by ułagodził sprzeciw biskupa krakowskiego [*Trzebickiego*].
S. 258/f.0072 r.-0073 v.

1051. *it.* *Rzym* 3.III.1674.

Sig.r Gramignoli.

O. ma zamiar posłać na ręce adresata listy do króla i do swych przyjaciół z datą in bianco, *z gratulacjami z okazji wyboru króla i prośbą o protektorię. - Przyjaciele, do których już pisał, odpowiedzieli przychylnie, tylko podkanclerzy, na zakończenie życzliwego listu, porusza sprawę herbu, mówiąc, że niektórzy senatorowie są z tej sprawy niezadowoleni; ktoś powiedział, że to sam podkanclerzy rozpętał tę dyskusję. A autor listu popierał go tak gorliwie! Chciałby wiedzieć kto jeszcze przeciw niemu występuje. - Przyszły tu złe wiadomości o napadach tatarskich, ale nie ma potwierdzenia.*
S. 258/f.0073 v.-0075 v.

1052. *it.* *Rzym* 3.III.1674.

Mons.r Pax [*Pac*].

Contini jest bardzo lekkomyślny, nikt mu nie ufa; informuje fałszywie, szczególnie o swoich staraniach, przyrzeka rzeczy niemożliwe. - W sprawie biskupstwa O. pomówi znowu z kardynałem Altieri, opierając się na wiadomościach świeżo przez adresata przysłanych.
S. 258/f.0075 v.-0078 r.

1053. *lat.* *Rzym* 10.III.1674.

Arch.po Gnesnen. [*Czartoryski*].

Jak tylko otrzymał list w imieniu senatu i Rzeczypospolitej, O. postarał się o odroczenie dyskusji o opactwie do wyboru nowego króla. - Tymczasem donosi, że uzyskał dla Gnińskiego przychylną odpowiedź w sprawie opactwa. - Na nabożeństwo żałobne za króla zaprosił kardynałów. I to nabożeństwo i Te Deum *z powodu zwycięstwa urządził własnymi środkami. Modli się o szczęśliwy wybór króla.*
S. 258/f.0084 r.-0085 v.

1054. *lat.* *Rzym* 10.III.1674.

Eidem Arch.po [*Czartoryski*].

O. miał zlecone starania o wizytatora franciszkanów; generał wysłał już dwa miesiące temu litteras patentes pro commissario *dla innej osoby, niż życzyła sobie królowa. Ale chcąc zadośćuczynić jej prośbie, powiedział, że odroczy kapitułę i postara się w międzyczasie uzgodnić z królową osobę wizytatora.*
S. 258/f.0085 v.-0086 r.

1055. *lat.* *Rzym* 10.III.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał O. nie pisał gdyż chorował. - Kiedy przyszedł list od senatu, odbyły się uroczyste egzekwie za króla w Kwirynale. Papież zachorował, więc nabożeństwo odprawił jezuita Fruxes. Autor listu odprawił mszę żałobną w polskim kościele, udekorowanym na własny koszt, w obecności kardynałów. - Załącza litteras patentes *i w liście do króla wyłuszcza sprawę komisarzy.*

S. 258/f.0086 r.-0087 r.

1056. *lat.* *Rzym 10.III.1674.*

Josepho Vierzbouschi Ep.o Posnaniensi [*Wierzbowski*].

Życzy szczęścia jemu i. królestwu. Oby Opatrzność, która dała zwycięstwo - w Rzymie też celebrowane - czuwała nad wyborem króla.

S. 258/f.0087 r.-0087 v.

1057. *lat.* *Rzym* 10.III.1674.

Alessandri Chotouicz Eps. Smolescen [*Kotowicz*].

O. stara się o beneficja dla adresata. - W sprawie opactwa jędrzejowskiego postarał się o odroczenie dyskusji aż do elekcji króla. - Dziękuje za obiecane poparcie na stanowisku protektora. - Sprawa umieszczenia herbu nie oznacza lekceważenia. Kancelaria papieska ma swoją graduację, która opiera się na kolejności uznania, podobnie, jak hierarchia kardynałów zależy od kolejności mianowania.

S. 258/f.0087 v.-0089 v.

1058. *it.* *Rzym* 10.III.1674.

Regina di Polonia [*Eleonora*].

Zgodnie z poleceniem, O. poprosił o wyznaczenie wizytatora według woli królowej. Ale generał, uprzedzony przez innych, oświadczył, że mianował już wizytatora przed dwoma miesiącami. Chcąc jednak zadowolić królową, zamierza odroczyć kapitułę prowincjonalną na sześć miesięcy, by odzyskać wydany patent i uzgodnić z królową kandydata.

S. 258/f.0098 v.-0099 r.

1059. *it.* *Rzym* 10.III.1674.

Alla med.a Regina [*Eleonora*].

O. uzyskał, zgodnie ze zleceniem królowej, opactwo koronowskie dla Gnińskiego. - Co do ius patronatus regium *postarał się o odroczenie dyskusji do wyboru króla. Osiągnął też, że sędzią będzie nuncjusz, nie Rota.*

S. 258/f.0099 r.-0100 r.

1060. *it.* *Rzym* 10.III.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

Kardynał Altieri bardzo życzliwy, ale twierdzi, że trzeba, aby żona adresata złożyła śluby di religione e clausura, *choćby nawet później miała być z klauzury zwolniona. - Tenże kardynał postara się u nuncjusza, aby powstrzymał biskupa krakowskiego od wszelkich presji. - Co do brewe na* inquisitorato, *to fantazja Continiego; nie można z nim poważnie przeprowadzać żadnych spraw. - Królowa szwedzka wstawiała się za adresatem.*

S. 258/f.0100 r.-0101 r.

1061. *lat.* *Rzym* 18.III.1674.

Arch.po Gnesnensi [*Czartoryski*].

Na konsystorzu papież ogłosił ściąganie dziesięcin na terenie państwa kościelnego i wysp na przeciąg pięciu lat, dla uzbrojenia Królestwa Polskiego. Kardynał protektor złożył podziękowanie papieżowi. Wierzy, iż nihilo magis cordi esse Summo Pontefici quam sibi commissas oves luporum dentibus proprio etiam sanguini non parcendo liberare.

S. 258/f.0111 r.-0111 v.

1062. *it.* *Rzym* 17.III.1674.

Monsig.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Zbliża się elekcja, O. posyła więc listy dla nowego króla, bez daty, m.i. list z prośbą o zatwierdzenie go na stanowisku protektora. Prosi o osobiste poparcie. Kiedy wybrano Michała, ówczesny nuncjusz sam doręczył taki list królowi i przesłał protektorowi potwierdzenie urzędu. - Piszący te słowa wystosował też listy do podkanclerzego, do Paców, do Lubomirskiego, do wojewody kaliskiego i kilku biskupów. - Elekt Pac przysłał list adresowany do papieża z podpisami wszystkich senatorów Litwy z prośbą o dyspensę dla niego. Kardynał Altieri twierdzi, że nie może być dyspensy, dopóki żona Paca nie złoży ślubów: z drugiej strony jednak zapewnia, że Pac będzie miał na sejmie elekcyjnym swoje miejsce i głos.

S. 258/f.0112 r.-0114 r.

1063. *it.* *Rzym bez d.* 1674.

Re di Polonia.

O. składa należny hołd z okazji wyboru. Wobec odległości wysyła zawczasu list, wyraz swojej radości. Oby Bóg pozwolił rozbić wspólnego wroga i opiekował się Królestwem, które jest przedmurzem wiary.

S. 258/f.0114 r.-0114 v.

1064. *it.* *Rzym bez d.* 1674.

Al med.mo Re di Polonia.

Kardynał O. służy Królestwu jako protektor od wielu lat. Chciałby też nadal mieć ten zaszczyt i wyraża nadzieję, że zadowoli króla.

S. 258/f.0114 v.-0115 r.

1065. *it.* *Rzym bez d.* 1674.

Regina di Polonia.

Jej życzliwość ośmiela kardynała do prośby, by wstawiła się za nim do króla w sprawie zatwierdzenia go na stanowisku protektora.
S. 258/f.0115 v.

1066. *it.* *Rzym* 17.III.1674.

Sig.r Gramignoli.

O. pisze do nuncjusza i załącza listy gratulacyjne dla przyszłego króla oraz prośbę o zatwierdzenie protektorii. Ma nadzieję, że o ile nuncjusz zwróci się do adresata, ten mu ułatwi zadanie.
S. 258/f.0115 v.-0116 r.

1067. *it.* *Rzym* 17.III.1674.

Al med.mo Sig. Gramignoli.

Dowiedziawszy się, że adresat jest poza Warszawą, O. listy skierował do nuncjusza. Pisał też do przyjaciół; niektórzy zapewniają, że protektoria będzie odnowiona. - O elekcji nic nie wiadomo, sprawa skomplikowana, mówią, że książę Lotaryngii ma mało szans.
S. 258/f.0116 v.-0117 r.

1068. *it.* *Rzym* 17.III.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

O. otrzymał list z podpisami senatorów W. Księstwa Litewskiego, oraz list w. hetmana i w. kanclerza litewskiego, brata adresata. Ale audiencja teraz u chorego papieża nie jest możliwa, a przy tym nadchodzą święta. Rozmawiał poprzednio z kardynałem Altieri, przedstawiając konieczność pośpiechu, wobec bliskiego sejmu elekcyjnego. Kardynał odpowiedział, że wydano zarządzenie, by przyśpieszyć dyspensę; nuncjusz może w tym pomóc robiąc ułatwienia żonie Paca, by ją skłonić do ślubów zakonnych.
S. 258/f.0117 r.-0118 v.

1069. *lat.* *Rzym* 23.III.1674.

Arch.po Gnesnensi [*Czartoryski*].

Protektor złożył kardynałowi Altieri list do papieża z prośbą, by dziesięciny mogły być obrócone na subwencję, wobec napaści Turków. Kardynał przyrzekł poprzeć prośbę.
S. 258/f.0120.

1070. *it.* *Rzym* 24.III.1674.

Monsig.r Paz [*Pac*].

Sprawa dyspensy, choć nie mówią tego otwarcie, napotyka na trudności głównie z tego powodu, że obawiają się tu złego przykładu. Kardynał Altieri mówi, że sprawa się załatwi, ale nalega na śluby zakonne. - List z podpisami senatorów kardynał protektor oddał

kardynałowi Altieri, bo papież nie udziela audiencji, niezdrów i zajęty z powodu W. Tygodnia. - Niech adresat napisze, u kogo znajdują się akta procesu. - Autor listu ubolewa, że nie może dać dobrych wiadomości o decyzji.
S. 258/f.0121 r.-0123 v.

1071. *it.* *Rzym* 24.III.1674.

Sig.r Christoforo Paz Gran Cancell.ro di Lituania [*Pac*].

O. otrzymał jego list, wraz z pismem senatorów do papieża. Nie mógł doręczyć listów papieżowi, gdyż papież niezdrów, a przy tym w W. Tygodniu audiencji nie udziela. Przedstawił więc kardynałowi Altieri zasługi całej rodziny, oraz korzyści diecezji i Kościoła w razie objęcia diecezji przez Mikołaja Paca. Trudność polega na tym, że decyzja może stać się precedensem. Dla żony nominata możnaby otrzymać dyspensę od klauzury, jeżeli złoży śluby zakonne. - Zarządzono, by nominat mógł mieć głos na sejmie elekcyjnym.
S. 258/f.0124 v.-0126 v.

1072. *lat.* *Rzym* 7.IV.1674.

Michaeli Pax Supremo Duci Lituano Senatori ac Palatino [*Pac*].

Kardynał nie mógł wcześniej odpisać, gdyż chorował. - Robił starania o sakrę dla Mikołaja Paca, ale i papież i kardynał Altieri nie chcą tworzyć precedensu taką decyzją. Szerzej o tym zreferuje nuncjusz.
S. 258/f.0139 v.-0140 r.

1073. *it.* *Rzym* 7.IV.1674.

Nicolò Stefano Pax [*Pac*].

O. chorował i nie mógł wcześniej wysłać odpowiedzi senatorom. Nie wie w jakiej formie ma pisać do Senatu - w razie potrzeby może zmienić tekst. - Sprawa adresata byłaby łatwiejsza, gdyby nie obawa precedensu. Kardynał Altieri chce, by nuncjusz uzyskał zgodę żony adresata na śluby zakonne.
S. 258/f.0140 r.-0141 r.

1074. *it.* *Rzym* 7.IV.1674.

S. Gramignoli.

O. dziękuje za wiadomości. Wszelkie przewidywania co do elekcji są próżne ...e puol essere molto facilmente che le competenze reduchino l'elettione alla forza. - *Ma nadzieję, że adresat pomoże mu w staraniach o zatwierdzenie protektorii.*
S. 258/f.0145 r.-0146 r.

1075. *it.* *Rzym* 14.IV.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia.

W sprawie herbu: ci panowie widać nie orientują się, że papież nie wchodzi w takie sprawy. - Może to tylko pretekst, żeby wyrazić niezadowolenie; często tak bywa na dworach, że monarchowie i dostojnicy formułują skargi, żeby wzamian wyciągnąć własne

korzyści, albo mieć pretekst, by odmówić jakimś prośbom. - Co do elekcji, wiele osób pyta autora listu sądząc, że jako protektor jest lepiej poinformowany od innych, ale to jest materia incertissima. - *Słyszał, że kardynał Pio będzie się starał o protektorię przez cesarza, o ile zostanie wybrany królem Lotaryńczyk. - Przywieziono do Rzymu zdobyczny sztandar turecki, który hetman wielki koronny przysyła papieżowi.*
S. 258/f.0149 v.-0151 r.

1076. *it.* *Rzym* 14.IV.1674.

Mons.r Paz [*Pac*].

Nuncjusz zreferuje, co się dzieje w sprawie adresata. Autor listu powiedział kardynałowi Altieri co o tym myśli; że wystarczy informacja nuncjusza. Albo też kardynał protektor przeprowadzi proces na nowo i co do stanu diecezji, i co do wartości osoby.
S. 258/f.0151 r.-0151 v.

1077. *it.* *Rzym* 14.IV.1674.

S. Gramignoli.

Niezwykłe mrozy panują w Polsce. - O elekcji wiadomości są sprzeczne; trudno będzie o jedność. - Oby tylko wybrano katolika, zdolnego stawić czoło obecnej sytuacji. - Przywieziono tu sztandar od w. hetmana, zostanie wręczony papieżowi na audiencji prywatnej.
S. 258/f.0151 v.-0152 r.

1078. *it.* [*Bracciano? Palo?*] 21.IV.1674.

S. Gramignoli.

Sernicoli sprawia się dobrze i byłoby nonsensem go usuwać; zresztą w czasie bezkrólewia nie można tego zrobić, bo jest mianowany przez króla. - Jeśli chodzi o podarki, którymi możnaby sobie zobowiązać Polaków, to prawdę mówiąc nie było w Rzymie Polaka, któryby przez autora listu nie został obdarowany.
S. 258/f.0158 r.-0159 r.

1079. *it.* *Rzym* 28.IV.1674.

Mr. Buonvisi Nun.o in Polonia.

O. wie, że ktoś ma interes w tym, aby Sernicoli został usunięty; być może, że jest to kanonik Lupini. Wydaje mu się też podejrzana propozycja [Lupiniego?] przesłania darów dla Polaków. Ilekroć przyjeżdżali do Rzymu, byli hojnie przyjmowani i obdarowywani. Ale kupować protektorię byłoby nieprzyzwoitością. Poza tym zrobiłby sobie wrogów wśród tych, którzy nie zostali obdarowani. Gdy był w Paryżu zawiózł kosztowne dary, oprócz stu tuzinów rękawiczek dla dam, ale nic nie zyskał. - Protektoria jest zaszczytem, ale nie daje zysków. - Kiedy robiono starania o bullę dla arcybiskupa gnieźnieńskiego, Lupini zarobił wiele tysięcy « ungari », a kardynał protektor zamiast 1.200 skudów dostał niewiele ponad 100. Należność od biskupa krakowskiego podarował całą - a teraz darował to, co się należało znowu od arcybiskupa gnieźnieńskiego. - O prowizję na opactwo jędrzejowskie musiał targować się z Datarią,

dla dobra Korony zaniedbywał własne interesy. Krótko mowiąc, spełniał dobrze swoje obowiązki i nie chce zasłużyć sobie na epitet misero. - *Sernicoli, ile razy chodziło o* iuspatronatus *króla, załatwiał sprawy za tę samą sumę, albo i mniejszą. Powinien być jeden* spedizioniere, *który trzyma rejestr załatwianych spraw: gdyby tak robiła Polska, nie byłoby wielu komplikacji z opactwami.*
S. 258/f.0169 v.-0172 v.

1080. *it.* *Rzym* 28.IV.1674.

Sig.r Gramignoli.

Kardynał dziękuje za troskliwość o jego interesy. - Co do podarunków, to gościł i obdarzał Polaków; darowywał należne mu opłaty w następującej wysokości: przy nadaniu arcybiskupstwa gnieźnieńskiego stracił 1000 skudów, biskupowi włocławskiemu obniżył opłatę o 2/3, biskupowi krakowskiemu darował 800 skudów, przeznaczył na wydatki wojenne Polski należność za arcybiskupstwo gnieźnieńskie, a ostatnim razem wziął tylko małą część należności. Protektoria Polski polega na zaszczycie, nie na zyskach. Pomoc protektora dla kanonika Zbąskiego, dla podkanclerzego, dla Gnińskiego, nawet dla kanonika Lupini - nie przyniosła uznania i wdzięczności; ale trzeba godzić się z wolą Bożą. - Co do elekcji, to zapewne hetman Sobieski zrobi królem, kogo zechce.
S. 258/f.0173 r.-0176 v.

1081. *lat.* *Bracciano* 5.V.1674.

Joanni Sobiescho Regni Poloniae Mareschalco.

O. otrzymał list, przywieziony przez Krzysztofa Gnińskiego, opata wągrowieckiego, który został wydelegowany do przywiezienia papieżowi sztandaru, zdobytego na Turkach. Kardynał protektor ugościł Gnińskiego i ułatwił mu audiencję. - Musiał jednak chwilowo wyjechać z Rzymu z powodu śmierci bratowej. - Po powrocie będzie nalegać w sprawie kanonizacji bł. Stanisława. - Prosi o poparcie go na stanowisku protektora po elekcji.
S. 258/f.0182 r.-0183 r.

1082. *lat.* *Bracciano* 5.V.1674.

Palatino Culmensi [*Gnieński*].

Kardynał otrzymał list przez syna adresata, opata wągrowieckiego, który przywiózł papieżowi sztandar zdobyty na Turkach w zwycięstwie chocimskim. Papież uroczyście przyjął opata i dał mu błogosławieństwo. Autor listu, z powodu śmierci bratowej, wyjechał na kilka dni z Rzymu; jak wróci spełni życzenia adresata. - Prosi o poparcie na stanowisku protektora.
S. 258/f.0183 r.-0183 v.

1083. *lat.* *Bracciano* 5.V.1674.

Arch.po Gnesnensi [*Czartoryski*].

O. dziękuje za obietnicę poparcia, które niewątpliwie będzie skuteczne. - Modli się o dobry wybór króla.
S. 258/f.0183 v.

1084. *it.* *Rzym* 12.V.1674.

Mons.r Paz eletto di Vilna [*Pac*].

Kardynał O. otrzymał cztery listy, wraz z odpowiedzią żony adresata i list nuncjusza. Trudność polega na tym, że żona adresata nie wierzy, że dostanie obiecane dyspensy; dlatego też wysłano jej list z zapewnieniem o ułatwieniach. Adresat powinien zabezpieczyć ją finansowo. Można ją było skłaniać do separacji i rozwodu, ale nie można jej zmuszać do złożenia ślubów. - Dziękuje za poparcie. - Co do elekcji, pisał tylko dla powiadomienia go, co się tu mówi, bo wie że ani Jan austriacki nie będzie się o koronę starał, ani jego osoba nie odpowiada potrzebom kraju, havendo più bisogno d'un Re che prontamente possa montare a cavallo e provvedere alle presenti congiunture et urgenze *i jest pewien, że Polacy dokonają wyboru, godnego oczekiwań całego chrześcijaństwa.*

S. 258/f.0195 r.-0197 v.

1085. *it.* *Rzym* 12.V.1674.

S. Gramignoli.

Wszyscy uważają elekcję za bardzo niepewną, grożą niespodzianki lub gwałt, ale autor listu wierzy w roztropność i miłość ojczyzny wyborców. - Przykro mu, że podkanclerzy niezadowolony, ale uzyskawszy Inibitione Rotale, *może sobie nic nie robić z pism zakonników. Gdyby kardynał protektor nie robił nadludzkich wysiłków, podkanclerzy nie miałby opactwa, nawet gdyby je siłą zajął. Obecnie wstrzymane są wszelkie dalsze kroki prawne aż do elekcji. - Co do franciszkanina, poleconego przez królową na wizytatora, generał zastosuje się do woli królowej.*

S. 258/f.0197 v.-0199 v.

1086. *it.* *Rzym* 19.V.1674.

Mons.r Bonvisi Nuntio di Polonia.

O. dziękuje za obietnice osobistego doręczenia wybranemu królowi listów z gratulacjami i prośbą o zatwierdzenie protektorii; nie wątpi w skuteczność jego poparcia. - Co do herbu, to adresat słusznie zauważa, że nie ma już argumentu przeciw twierdzeniu, iż kardynał protektor nie jest w stanie zmienić rzymskiego ceremoniału. - Robi starania w sprawie Paca, i kardynał Altieri jest mu przychylny; nie wchodzi w szczegóły, bo to są sprawy należące do Sekretariatu Stanu.

S. 258/f.0205 v.-0206 v.

1087. *it.* *Rzym* 19.V.1674.

Sig. Gramignoli.

Kardynał dziękuje za uprzejmość; listy doręczy nuncjusz. - Biskup płocki skarży się na opłaty, a tymczasem kardynał nie dostał nawet połowy swojej należności, a od Kolegium Kardynałów uzyskał

zniżkę 2/3 opłat. Musi to wyjaśnić, gdyż Polacy mówią tak, jakby ich autor listu ze skóry odzierał. Za Jana Kazimierza były skargi i autor listu wprowadził wówczas zwyczaj, że wydatkami zajmował się jeden spedizioniere, *uczciwy i odpowiedzialny. - W sprawie podkanclerzego postanowiono już, że* iuspatronatus *będzie dyskutowane dopiero po elekcji. - Dziękuje za wiadomości, wszyscy są zdania, że elekcja jest wielce niepewna. - Zmarł audytor Roty, wakują dwa opactwa.*
S. 258/f.0207 r.-0209 r.

1088. *it.* *Rzym* 19.V.1674.
S. Christoforo Paz Cancell.o di Lituania [*Pac*].
O. stara się o relikwie św .Romualda, ale są trudności.
S. 258/f.0209 r.-0209 v.

1089. *lat.* *Rzym* 19.V.1674.
Arch.po Gnesnensi [*Czartoryski*].
Kardynał otrzymał list królowej w sprawie wizytatora franciszkanów. Generał napisze sam w sprawie odwołania poprzedniego i naznaczenia nowego wizytatora. Prosi jednak, by litterae patentes *dla pierwszego wizytatora, znajdujące się u prowincjała, zostały odesłane.*
S. 258/f.0212 r.-0212 v.

1090. *it.* *Rzym* 2.VI.1674.
Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].
O. otrzymał list z radosną wiadomością o wyborze Jana III., wybór nie mógł być szczęśliwszy. Autor listu złożył gratulacje synom wojewody chełmińskiego [Gnińskim]; zaniesie papieżowi list z wiadomością i poprosi o Te Deum. *- W swym liście do synów wojewody, podkanclerzy [Olszowski] wspomina o sprawie herbu i proponuje, by kardynał piszący te słowa umieścił herb Polski i Portugalii osobno na dwóch pałacach lub na dwóch bramach. - Może przesłanie « patentu » na protektorię będzie wymagało pewnego czasu, ale kardynał otrzymuje w dalszym ciągu zlecenia w charakterze protektora. - Przesyła list do króla i do królowej.*
S. 258/f.0216 r.-0217 r.

1091. *it.* *Rzym* 2.VI.1674.
S. Gramignoli.
O. dostał list z 21-go maja z wiadomością o elekcji, z której cieszy się więcej, niż gdyby wybrano jego samego lub jego brata. Opatrzność czuwa nad krajem. - Podkanclerzy przysłał list o wyborze, piszący te słowa doręczy go papieżowi na audiencji.
S. 258/f.0217 v.-0218 r.

1092. *lat.* *Rzym* 9.VI.1674.

Mr. V. Cancelliere [*Olszowski*].

Uradowany, O. gratuluje wyboru. Non surrexit maior inter Reges Poloniae... *Oddał list papieżowi, wyrażając wierność króla wobec Stolicy Apostolskiej i przedstawiając jego zalety. Papież również chwalił króla i wyraził nadzieje na pognębienie wspólnego wroga. - Na ręce nuncjusza idzie list odręcznie napisany przez papieża do króla. Jak nadejdzie list z kancelarii [króla] papież wyśle zwykłe brewe. Uwagi na temat ceremoniału i zwyczajów. Należałoby też wysłać z kancelarii list do królowej Krystyny i do kardynała Altieri. Kardynał protektor prosił już papieża o* Te Deum; *sam też urządzi nabożeństwo i uroczystości na cześć króla. - Gratuluje adresatowi desygnacji na arcybiskupstwo gnieźnieńskie.*

S. 258/f.0228 r.-0230 r.

1093. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Mr. Nuntio di Polonia Buonvisi.

O. prosi, by powiedzieć podkanclerzemu, elektowi gnieźnieńskiemu, że, nawiązując do jego sugestii, zawartej w liście do Gnińskiego, komunikuje, iż pałac jego ma dwie bramy, które będą jednakowo ozdobione; na jednej będzie herb papieski po środku, a po bokach herby Francji i Portugalii - na drugiej, obok herbu papieskiego, herby Francji i Polski. Prosi o przysłanie herbu króla. - Wojewoda chełmiński, wdzięczny za poparcie synów, ostrzega, że kardynał protektor ma wrogów, ale zapewnia, że ze swej strony poprze go na tym stanowisku. Wojewoda utrzymuje, że on sam postarał się o przesłanie listu króla do papieża na jego [Orsiniego] ręce, by utwierdzić pozycję protektora: donosi o tym, gdyż adresat inaczej przedstawiał mu tę sprawę.

S. 258/f.0232 r.-0235 r.

1094. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Al med.mo [*Buonvisi*].

O. cieszy się niezmiernie z wyboru króla; jest to per bene della Polonia e dell'universale della religione. *Papież, otrzymawszy list króla, okazał wielkie zadowolenie. Chwalił też nuncjusza, w czym piszący te słowa gorąco go podtrzymywał. Odpowiedź własnoręczna papieża do króla przyjdzie na jego ręce. Kiedy papież odprawi* Te Deum, *protektor odprawi nabożeństwo u św. Stanisława. - Oczekuje na wiadomość w sprawie protektorii i dziękuje adresatowi za poparcie.*

S. 258/f.0235 r.-0236 v.

1095. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Papież przyjął list króla z wielką radością: rozwodził się nad jego męstwem i zasługami. Odpisze własnoręcznie przez nuncjusza.

S. 258/f.0236 v.-0237 r.

1096. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Sr. Palatino di Culma [*Gniński*].

O. gratuluje wyboru króla i dziękuje za zapowiedź poparcia na stanowisku protektora. List króla oddał papieżowi, który go przyjął bardzo życzliwie. Odpowiedź pójdzie przez nuncjusza.
S. 258/f.0237 r.-0237 v.

1097. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Mr. V.o di Marsilia Amb.re straord.o in Polonia per la Dieta di Elettione [*de Forbin*].

Kardynał ucieszył się wiadomością o wyborze Sobieskiego, tak zasłużonego dla ojczyzny. Wybór ten wywołał powszechną radość; tylko Hiszpanie woleliby księcia Lotaryngii. - Gratuluje adresatowi, że w ciągu kilku dni zdołał zwyciężyć silną partię przeciwną i może, jak Cezar powiedzieć: veni, vidi, vici. - *Dziękuje za wyczerpujące wiadomości i prosi o poparcie na stanowisku protektora.*
S. 258/f.0238 r.-0238 v.

1098. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Sr. Gramignoli.

O. ucieszył się chwalebną elekcją; nie mogło być lepszego wyboru dla Polski i dla religii. Szczęśliwym jest fakt, że król ma potomstwo i że, będąc młodym, może działać energicznie. - Co do protektorii, to nie tylko nuncjusz robi mu nadzieję, ale podkanclerzy przysłał na jego ręce list króla do papieża, potwierdzając w ten sposób milcząco jego urząd. - Posyła nuncjuszowi projekt rozwiązania sprawy umieszczenia herbu. - Stara się o bullę na arcybiskupstwo gnieźnieńskie dla podkanclerzego [*Olszowskiego*]. - *Wojewoda chełmiński zapewnia autorowi listu życzliwość i poparcie. - Z okazji elekcji papież odprawi* Te Deum, *a następnie odbędzie się nabożeństwo u św. Stanisława.*
S. 258/f.0238 v.-0239 v.

1099. *it.* *Rzym* 9.VI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

W tym tygodniu dopiero O. otrzymał list króla, pisany przed elekcją o założeniu klasztoru kapucynów w jego dobrach. Już uprzednio robił o to starania, ale spotykał się z odmową, z powodu ostrego klimatu, który uniemożliwia stosowanie reguły zakonnej. Będzie nadal czynił zabiegi w tej sprawie.
S. 258/f.0239 v.-0240 r.

1100. *it.* *Rzym* 16.VI.1674.

Mons. Buonvisi nun.o in Polonia.

O. dziękuje za łaskawość; ma tyle zaufania do roztropności i życzliwości adresata, że wie, iż nie stanie mu się krzywda. Podobno niechętny mu jest podkanclerzy, niezadowolony z jego starań o opactwo, a przecie tyle dlań zdziałał, narażając się innym kardynałom.

- *Papież odprawi nabożeństwo dziękczynne z okazji elekcji, a piszący te słowa urządzi nabożeństwo u św. Stanisława, bankiet i uroczystości.*
S. 258/f.0242 r.-0243 r.

1101. *it.* *Rzym* 16.VI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor donosi, że zarządzono już na jutro nabożeństwo papieskie i salwy na wiwat. Odbędzie się iluminacja, a potem Te Deum *w polskim kościele.*
S. 258/f.0243 r.

1102. *it.* *Rzym* 30.VI.1674.

Mons. Paz [*Pac*].

Przyszedł do kardynała, w interesie adresata, adwokat Fagnani, ale autor listu był wówczas chory. Skomunikuje się z adwokatem, jak tylko będzie mógł.
S. 258/f.0255 v.-0256 r.

1103. *it.* *Rzym* 30.VI.1674.

Sig. Masini.

O. otrzymał jego list z Wenecji. Cieszy się z wyboru króla, który potrafi dać Polsce pokój. Urządzi uroczystości na cześć króla. - Rad jest, że nowy król dał adresatowi ten sam urząd, który miał za Jana Kazimierza. - Papież jest zadowolony z wyniku elekcji.
S. 258/f.0256 r.-0257 r.

1104. *it.* *Rzym* 30.VI.1674.

Mons.r Bonvisi Nun.o in Polonia.

Kardynał dziękuje za list i za to co zrobił dla Sernicoli. Dziękuje też za wyrażenie zdania co do podarków; on sam uważa, że często przynoszą one więcej szkody niż korzyści, wywołując niechęć tych, co nic nie dostali. - Podkanclerzemu jednak chętnie by coś przesłał, prosi o radę. - Dziękuje za poparcie. - Synowie wojewody chełmińskiego odjeżdżają zadowoleni, autor listu starał się im we wszystkim dopomóc. - Szczegóły w sprawie usług agenta Sernicoli, który bierze mniejsze opłaty niż inni.
S. 258/f.0257 r.-0258 v.

1105. *lat.* *Rzym* 30.VI.1674.

Mons. V. Cancelliere Nom.to Arciv.o di Gnesna [*Olszowski*].

O. załącza list od kardynałów: Ottoboni, Acquaviva i Boncompagni z gratulacjami dla króla i królowej.
S. 258/f.0258 v.-0259 r.

16.

REGISTRO DELLE LETTERE DI SUA EMINENZA 1674 DA LUGLIO PER TUTO DICEMBRE

II. G. XVI.
258 A.

1106. *lat.* *Rzym* 7.VII.1674.

Mons. V. Can.ro [*Olszowski*].

Mimo choroby, O. postarał się o audiencję; wręczył papieżowi listy i ustnie zapewnił o synowskim przywiązaniu króla. Papież wyraził swą ojcowską miłość, co piszący te słowa opisał w liście do króla. - Co do pomocy finansowej, to odpowiedź pójdzie na ręce nuncjusza. - Choć są pogłoski o pokoju, papież nie chce wierzyć, by tak waleczny król nie miał w pomyślnej chwili złamać pychy tureckiej. Kardynał protektor utrzymywał, że wieści o pokoju są fałszywe, i że nie męstwa brakuje, tylko pieniędzy; zaproponował więc zebranie dziesięcin. Papież przyrzekł, że się w tej sprawie naradzi, i że zwróci się do książąt chrześcijańskich z wezwaniem do działania dla wspólnego dobra.

S. 258-A/f.0005 r.-0006 v.

1107. *lat.* *Rzym* 7.VII.1674.

Mons.r V. Cancell.ro [*Olszowski*].

Kardynał dziękuje za łaskawość. Co do umieszczenia herbu, nie jest to iniuria, *ale wymaganie protokółu, ustalonego przez Leona X. Nie można ułożyć precedencji według znaczenia państw, więc ułożono ją według kolejności uznania. Wobec tego jednak, że w Polsce inaczej się na to zapatrują, chce znaleźć rozwiązanie; nawiązując do sugestii, zawartej w liście do Gnińskiego, proponuje umieszczenie herbu Polski i Portugalii na dwu odrębnych bramach pałacu. Jeśli się ten projekt nie podoba, niech król wskaże, co kardynał protektor ma robić.*

S. 258-A/f.0006 v.-0009 r.

1108. *lat.* *Rzym* 7.VII.1674.

S. Palatino di Culma [*Gniński*].

Z listów adresata do syna kardynał wie, jak bronił autora listu przed złośliwością ludzką. Przedkłada mu więc sprawę herbu: wywiesił na prawo herb Portugalii - na lewo herb Polski. Nie chce wyrządzić krzywdy królestwu, ale taki jest ceremoniał, ustalony przez Leona X. Dawniej Polska nigdy się nie skarżyła, że następuje

po Portugalii. Ta precedencja nie oznacza, że chodzi tu o większe lub mniejsze królestwa, tylko o wcześniej złożoną po raz pierwszy obediencję Stolicy Apostolskiej. Kardynał nie może samowolnie zmieniać protokołu. Jeśli w Polsce inaczej się na to zapatrują, niech dadzą jakąś radę. Jak pisze podkanclerzy, biskupowi krakowskiemu nakazano zwrócić się w tej sprawie do kardynała Vidoniego, proponując zdjęcie obydwu herbów; jest to niemożliwe, nawet Vidoni tego nie aprobuje. Proponowano też umieścić te dwa herby na dwu różnych pałacach; lepiej już na dwu bramach pałacu. Prosi o interwencję; ktoś przeciw niemu bruździ, biskup krakowski [Trzebicki] zawsze był mu nieprzychylny. - Opat Gnieźnieński wraca, załatwiwszy swoje sprawy; królowi zostanie wysłany miecz i kapelusz, a na nalegania Gnieźnieńskiego, zapewne i Złota Róża dla królowej. Papież dał opatowi Gnieźnieńskiemu dowód łaskawości, udzielając mu dyspensy pro aetate.
S. 258-A/f.0009 r.-0013 v.

1109. *it.* *Rzym* 7.VII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. dostał oba listy króla, oddał je papieżowi osobiście, prosząc o błogosławieństwo. Papież prześle brewe na ręce nuncjusza. Jeśli chodzi o pomoc materialną na prowadzenie wojny, kardynał poddał myśl dziesięcin. Papież powiedział, że się naradzi z kardynałem Altieri i że zwróci się do książąt chrześcijańskich, wzywając ich do pomocy Polsce. Papież był zaniepokojony pogłoską o pokoju; uważa, że nie można do niego dopuścić, bez odzyskania Kamieńca; prowadząc nadal wojnę, można zawrzeć pokój korzystniejszy. Kardynał protektor zapewnił papieża, że król takie właśnie ma zamiary i dlatego prosi o pomoc, że potrzebuje pieniędzy na wojsko. - Papież wyrażał się bardzo życzliwie o opacie Gnieźnieńskim i jego bracie, wysłanym przez króla ze sztandarem zdobycznym. Jeśli król chce dać opatowi biskupstwo, chętnie papież mu da dyspensę konieczną z powodu młodego wieku.
S. 258-A/f.0014 r.-0016 r.

1110. *it.* *Rzym* 7.VII.1674.

Sig. Amb.re di Francia in Polonia [*de Forbin*].

O. pisał już poprzednio z podziękowaniem za wiadomość o wyborze króla i z prośbą o poparcie na stanowisku protektora. - W związku z trudnościami wynikłymi z umieszczenia herbu Polski, poprosił króla Francji o polecenie jego sprawy adresatowi. Ze swej strony informuje: biskup krakowski [Trzebicki] z rozkazu króla napisał do kardynała Vidoni, że herb Polski nie może się znajdować poniżej herbu Portugalii; proponuje zdjąć obydwa herby. Podkanclerzy w liście swym do Gnieźnieńskiego proponuje natomiast umieścić te dwa herby na dwu różnych pałacach. Piszący te słowa mógłby raczej je przybić na dwu różnych bramach swego pałacu. Herb Polski znalazłby się na nowej bramie, nie mniej wspaniałej. Cała ta sprawa wygląda na pretekst: ktoś - może z partii austriackiej - chce zrazić króla do niego. Prosi więc o poparcie.
S. 258-A/f.0016 r.-0019 v.

1111. *it.* *Rzym* 7.VII.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. dziękuje za życzliwość. - Zwrócił się do króla Francji, by ten polecił go swemu ambasadorowi [de Forbin]; ma więc nadzieję - że z pomocą adresata wszystko szczęśliwie się zakończy. Dostał listy króla do papieża; papież wyśle brewe w odpowiedzi. - Podkanclerzy pisał, że z rozkazu króla biskup krakowski [Trzebicki] napisał do kardynała Vidoni, by ten rozmówił się z kardynałem protektorem, proponując zdjęcie obydwu herbów. Podkanclerzy zaś proponuje wywieszenie dwu herbów na dwu różnych pałacach. Piszący te słowa byłby skłonny umieścić te dwa herby na dwu jednakowych bramach. Cała ta sprawa wygląda na pretekst, by odebrać mu urząd protektora. Biskup krakowski [Trzebicki] jest mu nieżyczliwy i o niego opiera się sprawa. Autor listu chce dogodzić królowi. Po śmierci króla Michała prymas pisał w imieniu senatu, by protektor spełniał nadal swoje obowiązki, i nie miał mu nic do zarzucenia. Zarzuty pochodzą napewno od zazdrosnych.

S. 258-A/f.0019 v.-0023 r.

1112. *lat.* *Rzym* 14.VII.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał otrzymał list z « dyplomem » o elekcji króla. Bóg dał zwycięskiego króla w okresie wielkich niebezpieczeństw. - W sprawie dziesięcin są trudności. Podobno Niemcy i Hiszpanie się sprzeciwiają, ponieważ Lotaryńczyk nie został wybrany. Byłoby dobrze, żeby sam król zainterweniował u ministrów monarchów. Kardynał protektor będzie nadal czynił starania u papieża. - W sprawie biskupa wileńskiego pisze do króla.

S. 258-A/f.0025 r.-0026 r.

1113. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor otrzymał listy królewskie z poparciem dla nominata wileńskiego [Paca]. W porozumieniu z adwokatem postanowił odłożyć doręczenie listów papieżowi i kardynałowi Altieri, w oczekiwaniu na rezultat zabiegów nuncjusza, by uzyskać od żony Paca zgodę na śluby zakonne.

S. 258-A/f.0026 r.-0028 r.

1114. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Mr. Stefano Pax [*Pac*].

O. otrzymał jego listy, oraz listy króla do papieża i kardynała Altieri. W porozumieniu z jego adwokatem, postanowił odłożyć doręczenie listów do chwili, gdy nadejdą wiadomości o rezultatach akcji nuncjusza.

S. 258-A/f.0028 r.-0029 r.

1115. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Foglio annesso [*Pac*].

Kardynał O. dziękuje za wiadomości, przysłane na osobnej kartce. Kardynał Vidoni wie, że jego propozycja zdjęcia obydwu herbów była nie do zrealizowania. Piszący te słowa zaproponował inne rozwiązanie; jeśli się nie spodoba, trzeba będzie szukać jeszcze innego. Kardynał protektor nie mógł postąpić wbrew obowiązującemu ceremoniałowi; precedencja zależy od kolejności w czasie, podobnie jak to jest z kardynałami: choć niższego rodu, pierwszeństwo ma ten, który jest wcześniej mianowany. Autor listu nigdy by nie uchybił Królestwu; nikt nie może mu zarzucić niedbałości. Dowodem choćby promocje kardynalskie, które uzyskał z tak wielkim trudem.

S. 258-A/f.0029 r.-0030 v.

1116. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Mr. V.o di Marsiglia Amb.re di Francia in Polonia [*de Forbin*].

O. dziękuje za wiadomości. Z radością dowiaduje się, że król chce walczyć przeciw Turkom; i papież się z tego cieszy. Jest on dobrze usposobiony do króla, ku oburzeniu Hiszpanów i Austriaków, którzy oczekiwali wyboru księcia Lotaryngii, i uchylają się teraz od przesyłania dziesięcin dla Polski. - Przybył tu Masini: dobrze, że zobaczy starania o pomoc i jakie są trudności. - Załącza kopię listu króla w sprawie Paca, by adresat zobaczył, jak król jest uprzejmy i życzliwy. Ma więc nadzieję, że przy poparciu adresata, sprawa herbu zostanie szczęśliwie zakończona. - Gratuluje powodzeń oręża francuskiego.

S. 258-A/f.0030 v.-0032 r.

1117. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Sr. Gramignoli.

Biskup Marsylii obiecał kardynałowi poparcie. - Biskup krakowski [Trzebicki], z polecenia króla, napisał do kardynała Vidoni, proponując zdjęcie obydwu herbów; jest to niemożliwe. Podkanclerzy sugeruje, by dać dwa herby na dwu różnych pałacach; piszący te słowa zamyśla umieścić je na dwu bramach swego pałacu, równie ozdobnych. Nie może działać wbrew obowiązującemu ceremoniałowi. Jeśli się to rozwiązanie nie spodoba, może król znajdzie inne. Król pisał doń w sprawie Paca z wielką łaskawością. - Niech adresat powie podkanclerzemu, że zawsze jest do jego usług, i gdyby nie jego starania, nie miałby opactwa. W sprawie iuris patronatus *napisze do króla. - Dziękuje za kondolencje z powodu śmierci bratowej. - Przybył tu Masini, którego autor listu poinformował o stanie starań o pomoc papieską. - Odjechał opat Gniński.*

S. 258-A/f.0032 r.-0034 v.

1118. *it.* *Rzym* 14.VII.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. przesyła kopię listu od króla w sprawie Paca: widać z niego życzliwość króla dla piszącego te słowa. Pac pisał poufnie, że królowi źle mówiono o kardynale protektorze, nie tylko w związku ze sprawą herbu, ale jakoby z rozmysłem szkodził Królestwu; tymczasem byłoby nonsensem działać wbrew własnym interesom. Starania jego dla Polski nigdy nie zawiodły. Sprawę herbu już wyjaśnił, czeka na odpowiedź króla, przygotowuje i ozdabia bramę. - Przybył Masini w sprawie dziesięcin. - Opat Gniński wyjechał, zadowolony z poparcia protektora.

S. 258-A/f.0034 v.-0036 r.

1119. *lat.* *Rzym* 21.VII.1674.

Palatino Culmensi [*Gniński*].

Dopiero niedawno O. otrzymał list: zawsze jest gotów oddać usługi Królestwu. - Pisał już wiele o herbie, teraz oczekuje zleceń króla; wie, że królowi fałszywie przedstawiano fakty, prosi o wyjaśnienie mu prawdy. Sąd o zależności Portugalii od Kastylii jest błędny (charakter stosunków tych dwu państw). - Dziękuje za kondolencje z powodu śmierci bratowej. - Nad sprawą Ignacego Gnińskiego będzie nadal czuwać.

S. 258-A/f.0041 r.-0043 r.

1120. *it.* *Rzym* 21.VII.1674.

Mr. Nuntio di Polo. Buonvisi.

Przybył tu Masini, wysłany przez króla; nie używa tytułu ministra; mówi, że nie dano mu pieniędzy. Jest osowiały, podobno słaby na zdrowiu. Z autorem listu jest chłodny, nie wspomina o herbie, choć miał jakieś zlecenia; podobno pisał do króla na niekorzyść kardynała. Gdy kardynał protektor zwrócił na to uwagę kardynała Vidoni, Masini zapewnił go z wielką wylewnością, że nigdy nic nie pisał. - Rozmawiając z innymi, powiedział wiele głupstw, m.i., że Portugalia była wcielona do Hiszpanii. Autor listu wyjaśnił to w liście do Gnińskiego. - Gramignoli pisze, że król zaadresował list dając Orsiniemu tytuł protektora; sądzi więc, że sprawy przybiorą dobry obrót; panowie Lubomirscy też są tego zdania. - Masini był na długiej rozmowie u kardynała Altieri.

S. 258-A/f.0045 v.-0047 r.

1121. *it.* *Rzym* 21.VII.1674.

Sr. Gramignoli.

Królowa wdowa, w czasie bezkrólewia, zażądała wizytatora franciszkanów; podobno teraz zmieniła zdanie, ale O. nie dostał żadnej wiadomości; spedizioniere *wydał na to 12 dukatów, kto to zwróci? - Zapowiedzianego listu z kancelarii jeszcze nie dostał. - Czeka na odpowiedź króla w sprawie herbów na dwu bramach. - Masini odjechał, był bardzo chłodny, podobno pisał przeciwko protektorowi,*

ale gdy ten zainterpelował go przez kardynała Vidoni, przybiegł się usprawiedliwić. - Martwi się złymi wiadomościami; ma nadzieję, że król tak waleczny zatriumfuje.
S. 258-A/f.0047 r.-0048 v.

1122. *it.* *Rzym* 21.VII.1674.

S. Masini.

Kardynał współczuje adresatowi w jego trudnościach. Dowiaduje się o odpowiedzi, jakiej udzielił mu kardynał Altieri: jest taka sama, jaką otrzymał piszący te słowa od papieża i od kardynała.
S. 258-A/f.0049 r.

1123. *lat.* *Rzym* 28.VII.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Na zebraniu Kongregacji Propaganda Fide zreferowano kardynałowi Nerli odpowiedź podkanclerzego, daną nuncjuszowi w sprawie koadiutora, który ma być przydzielony arcybiskupowi lwowskiemu, obrządku ormiańskiego, aby po śmierci jego, patriarcha schizmatycki nie wyznaczył schizmatyckiego biskupa. Kardynał protektor sprzeciwił się, by decydowano o tym pomijając prawa królewskie. Dla Vartanusa potrzebne są listy nominacyjne króla, gdyż nie wystarcza zgoda, wyrażona przez podkanclerzego. Dostanie on biskupstwo tytularne.
S. 258-A/f.0053 r.-0054 v.

1124. *lat.* *Rzym* 28.VII.1674.

Eidem [*Olszowski*].

Przybył tu kurier z listami od podkanclerzego i od króla. Adresat nalega na szybkie załatwienie spraw, powierzonych Karolowi Monti: piszący te słowa uzupełnił potrzebne papiery. - Papież niezdrów, nie wiadomo kiedy będzie konsystorz. - Jeśli chodzi o opłaty, to autor listu zwracał się do poszczególnych kardynałów o zniżkę. Na prośbę zmarłego króla, kardynałowie zwolnili z opłat ówczesnego arcybiskupa gnieźnieńskiego z tym, żeby pieniądze doręczył królowi na potrzeby wojenne. Poprzednio jeszcze kanonik Lupini zraził sobie kardynałów, gdy gwałtownie zażądał obniżki, a potem zakupił w Wenecji cenne jedwabie. - Na zupełne zwolnienie z opłat nie ma teraz nadziei.
S. 258-A/f.0054 v.-0056 r.

1125. *lat.* *Rzym* 28.VII.1674.

Eidem [*Olszowski*].

O. otrzymał z rąk kardynała d'Etrée list [króla] z «nominacją» biskupa Marsylii, aby go wręczyć papieżowi; poprosił o audiencję. - Dziękuje adresatowi za załagodzenie sprawy herbu. Sądzi, że król powinien być zadowolony z umieszczenia dwu herbów nad dwoma różnymi bramami. - Co do biskupa krakowskiego [Trzebickiego],

to Karol Monti prowadzi jego sprawy w Kurii. Kardynał Brancaccio miał przygotować relację, ale została ona odłożona. Autor listu sądzi, że łatwiej sprawa dałaby się załatwić w Polsce.
S. 258-A/f.0056 r.-0057 r.

1126. *it.* *Rzym* 28.VII.1674.
Mons.r Vescovo di Marsiglia [*de Forbin*].
Kardynał potwierdza otrzymanie listów. Odpowie obszernie po audiencji u papieża.
S. 258-A/f.0061 r.-0061 v.

1127. *it.* *Rzym* 28.VII.1674.
Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].
Nadeszły listy i akta procesu dotyczące arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. O. dziękuje za dobre nowiny w sprawie herbu. - Czeka na odpowiedź od podkanclerzego [*Olszowskiego*].
S. 258-A/f.0061 v.

1128. *it.* *Rzym* 28.VII.1674.
Sig.r Gramignoli.
O. dziękuje za listy. Później napisze obszerniej.
S. 258-A/f.0061 v.-0062 r.

1129. *it.* *Rzym* 4.VIII.1674.
Re di Polonia [*Jan III*].
Kardynał oddał papieżowi listy w sprawie dziesięcin i pomocy w wojnie z Turcją. Papież był bardzo łaskawy. - Zbieranie dziesięcin idzie powoli, ale można będzie część pieniędzy pożyczyć u kupców by choć trochę posłać, oprócz tego, co dadzą kardynałowie.
S. 258-A/f.0082 r.-0083 r.

1130. *it.* *Rzym* 4.VIII.1674.
Re di Polonia [*Jan III*].
O. doręczył na audiencji « nominację » biskupa Marsylii. Papież nie dał definitywnej odpowiedzi; powiedział, że promocje będą nieprędko, dziwił się, że król nie przedstawia do promocji swoich rodaków. Kardynał protektor wyjaśnił, że na mocy ustawy Zygmunta III, Polacy nie mogą być kardynałami. Kardynał Altieri okazał się chłodny i zdziwiony, że « nominacji » nie dostał nuncjusz. Kardynał piszący te słowa powiedział, że król wybiera, kogo chce i kieruje się zasługami kandydata, przy czym nalegał na odpowiedź papieża.
S. 258-A/f.0083 r.-0085 r.

1131. *it.* *Rzym* 4.VIII.1674.

M. V.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał O. opisywał już audiencję; teraz przesyła kopię swego listu do p. Pomponne. - Nalegał na otrzymanie odpowiedzi papieża w sprawie « nominacji », ale napróżno.
S. 258-A/f.0085 r.-0085 v.

1132. *it.* *Rzym* 4.VIII.1674.

Sr. Gramignoli.

Protektor przesyła podkanclerzemu - dziś arcybiskupowi - list do króla w sprawie dziesięcin. - Ma nadzieję, że « nominacja » weźmie dobry obrót. - Podkanclerzy uzyska zachowanie opactwa.
S. 258-A/f.0085 v.-0086 r.

1133. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. załącza odpowiedź od królowej Szwecji.
S. 258-A/f.0144 v.

1134. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Nie ma nic nowego do zakomunikowania. O. działa w porozumieniu z kardynałem [d'Etrée] i z ambasadorem. Uzyska dla adresata kapelusz, jak uzyskał już dwa inne. (Dopisek autogr.:) Sekretariat Stanu wysyła kuriera nadzwyczajnego.
S. 258-A/f.0149.

1135. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Po audiencji, gdy O. nie dostał odpowiedzi, nalegał nadal, ale narazie nic nie uzyskał. Napisze, jak otrzyma odpowiedź w sprawie pomocy finansowej i w sprawie « nominacji ».
S. 258-A/f.0145 r.-0145 v.

1136. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Mons.r Pazzi [*Pac*].

Papież oddał sprawę w ręce Kongregacji. - Kardynał Altieri jest zdania, że nie uzyska się dyspensy bez voto di clausura *żony adresata. Inaczej byłby to precedens i doprowadziłby do zgubnych konsekwencji. Odpowiedź papieża do króla pójdzie kurierem nadzwyczajnym, ale treść jej jest wiadoma: to, co pisze autor niniejszego listu.*
S. 258-A/f.0145 v.-0146 v.

1137. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Sig.r Gramignoli.

O. dziękuje za wszystko, co adresat robi dla niego.
S. 258-A/f.0147 r.

1138. *it.* *Rzym* 11.VIII.1674.

Mons. Nuntio in Polonia [*Buonvisi*].

O. otrzymał akta procesu dotyczącego arcybiskupstwa gnieźnieńskiego dla podkanclerzego oraz przekaz na 1360 skudów - nie wie czy Kolegium Kardynalskie się tym zadowolni. - Adresat słusznie przewidywał skargi Portugalii w sprawie herbu. Dziękuje za poparcie.

S. 258-A/f.0147 v.

1139. *lat.* *Rzym* 18.VIII.1674.

V. Cancellario Regni Poloniae [*Olszowski*].

Kardynał otrzymał list w sprawie bulli na arcybiskupstwo gnieźnieńskie, oraz przekaz od nuncjusza na 1360 skudów; koszta bulli wynoszą jednak 12.000 skudów, a trudno będzie uzyskać taką zniżkę, jakiej adresat pragnie. - Przy ostatniej zmianie na stolicy gnieźnieńskiej Kolegium Kardynalskie zrobiło z opłat arcybiskupa dar królowi na potrzeby wojenne, ale król wszystko darował arcybiskupowi; kardynałowie, rozczarowani, nie powtórzą tego gestu. Sam autor listu obniży swoją należność proporcjonalnie do zniżki, jaką dadzą kardynałowie. Potrzeba jednak na bullę co najmniej 2.000 skudów. - Co do opactwa jędrzejowskiego, to wprawdzie datariusz zgodził się na zatrzymanie opactwa (przez podkanclerzego), ale chce znów przekazać sprawę do Kongregacji Konsystorialnej. - Kardynał Altieri stara się o rozwiązanie tego problemu.

S. 258-A/f.0113 r.-0114 v.

1140. *lat.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Eidem V. Cancellario [*Olszowski*].

O. dziękuje za to, że adresat zdał królowi pochlebną relację z uroczystości, urządzonych przez kardynała z okazji elekcji. - Czeka teraz na decyzję w sprawie umieszczenia herbu. - Co do sporu z biskupem krakowskim [Trzebickim], arcybiskup [Prażmowski?] inaczej o tym pisał. W Rzymie sprawa była powierzona kardynałowi Brancaccio. Nuncjusz, zgodnie z wolą kardynałów, miał się starać o polubowne jej załatwienie w Polsce. Gdyby jednak miała być rozstrzygana w Rzymie, niech adresat napisze, kto ma ją prowadzić.

S. 258-A/f.0114 v.-0116 r.

1141. *lat.* *Rzym* 18.VIII.1674.

D. Ignatio Gnischio [*Gniński*].

Kardynał otrzymał list w sprawie opactwa koronowskiego. Sernicoli tę sprawę załatwia; napisze, jak ona stoi. - Piszący te słowa oddał papieżowi i kardynałowi Altieri listy króla popierające adresata. Ale papież już wielokrotnie odpowiadał, że sprawy sporne opactw przekazuje sprawiedliwości. Trzeba udowodnić prawo króla do nadawania opactw.

S. 258-A/f.0116 r.0116 v.

1142. *it.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. otrzymał listy w sprawie kanonizacji bł. Stanisława, zaniesie je papieżowi i kardynałowi Altieri i sam napisze do Kongregacji Rytów, po czym da znać, jak stoją sprawy.
S. 258-A/f.0116 v.-0117 r.

1143. *it.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kardynał otrzymał list w sprawie wprowadzenia kapucynów do Polski. Starali się o to - napróżno - i poprzednicy króla. Sprzeciwiają się temu sami kapucyni, którzy, z powodu ostrego klimatu, nie mogliby obserwować reguły. W każdym razie kardynał Altieri obiecał poprzeć prośbę króla.
S. 258-A/f.0117 r.-0117 v.

1144. *it.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Al Sig. Abb.te Gnischi [*Gniński*].

Papież i kardynał Altieri życzliwie przyjęli list króla, papież zapewnił, że stanie się zadość sprawiedliwości. Papież nie chce załatwiać przez brewe spraw, gdzie chodzi o ius tertii. *- Trzeba ustalić, jakie są prawa króla w stosunku do tego opactwa, przysłać dokumenty i dane, oraz pieniądze na adwokatów, którzy przygotują memoriały. Autor listu zrobi sam, co może, by nie przyczyniać królowi kosztów. - Z Polski piszą, że oczekują, aby adresat zawiózł królowi od papieża kapelusz i miecz.*
S. 258-A/f.0117 v.-0119 v.

1145. *it.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Sig. Gramignoli.

O. nie mógł jeszcze dać listu papieżowi, ale rozmawiał z kardynałem Altieri, który da odpowiedź w sprawie opłat. - Na bullę arcybiskupią 1360 skudów pewno nie wystarczy; żeby choć przysłano 2000! Sam autor listu zniży swoją należność proporcjonalnie do zniżki ogólnej. - Trudności w zaprowadzeniu kapucynów są znane, ale kardynał Altieri wydaje się teraz mniej przeciwny. - W sprawie opactwa robi starania i dziwi się zuchwałości mnichów: trzeba, by zrozumieli, co to jest wola króla. - Dla biskupa Marsylii działa, jak dla brata. - Masini zostaje tu i czeka na listy.
S. 258-A/f.0121 v.-0123 r.

1146. *it.* *Rzym* 18.VIII.1674.

Vesc.o di Marsiglia [*de Forbin*].

Kardynał nalegał bardzo ostro na odpowiedź w sprawie « nominacji » i przedstawiał prawa i zasługi króla. - W tej chwili nadeszła odpowiedź: adresat zobaczy jej treść, oraz szyfr od kardynała d'Etrée.
S. 258-A/f.0123 v.-0125 r.

1147. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Sprawa dziesięcin jest już ustalona. Trudności ze strony Hiszpanii nie ma. Cesarstwo także przystąpi do tej akcji. Tymczasem rokuje się z zakonami. Kardynałowie również dadzą pewną sumę; król dostanie odpowiedź od Kolegium oraz brewe papieskie przez nuncjusza. Starania o pożyczkę u kupców nie dały rezultatu. Sprawę korzystnej wymiany waluty autor listu oddał w ręce kardynała Altieri.

S. 258-A/f.0154 r.-0155 v.

1148. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. doręczył papieżowi list króla z « nominacją » biskupa Marsylii, ale papież nie udzielił odpowiedzi. Choć są wyraźne trudności, autor listu jest przekonany, że osiągnie promocję, jak w poprzednich wypadkach.

S. 258-A/f.0155 v.-0156 v.

1149. *lat.* *Rzym* 24.VIII.1674.

V. Cancellario [*Olszowski*].

O. przesyła listy do króla. - Cystersi zwrócili się do niego z prośbą, by zaniechał starań o pozostawienie adresatowi opactwa jędrzejowskiego.

S. 258-A/f.0156 v.-0157 r.

1150. *lat.* *Rzym* 24.VIII.1674.

D. Ignatio Gnischio [*Gniński*].

W załączeniu przychylny dekret w sprawie opactwa koronowskiego; wykonanie decyzji jest poruczone nuncjuszowi.

S. 258-A/f.0157 r.-0157 v.

1151. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Sekretarz Św. Kolegium zawiadomił, że załatwi zmianę waluty po myśli króla. - Kurier na razie nie zawiezie jeszcze pieniędzy, gdyż nie zebrano ich od kardynałów, będących poza Rzymem.

S. 258-A/f.0158 r.

1152. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Al Mede.mo Re [*Jan III*].

Sprawa arcybiskupstwa gnieźnieńskiego zostanie załatwiona na najbliższym konsystorzu. Opłata nie może być darowana, jak ostatnim razem; wówczas suma, którą prymas był winien, miała być przekazana królowi na potrzeby wojenne, ale że tego nie uczyniono, kardynałowie czuli się zawiedzeni. Można więc się starać tylko o zmniejszenie opłaty, z 13.000 skudów do 2.000; ale podkanclerzy przysłał tylko 1360. Sam kardynał protektor zmniejszy swoją należność, tracąc

1.000 skudów, ale chce oddać usługę królowi i prymasowi. - Opactwo jędrzejowskie miało być przyznane podkanclerzemu, ale zuchwali zakonnicy stworzyli nowe trudności i miano już przekazać sprawę Kongregacji konsystorialnej, tylko autor listu do tego nie dopuścił. - Decyzja w sprawie Koronowa ma być wykonana przez nuncjusza. - W sprawie bł. Stanisława przybył tu prokurator polskich jezuitów, który się tym zajmuje.

S. 258-A/f.0158 v.-0160 r.

1153. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Vesc.o di Marsiglia [*de Forbin*].

O. przesyła spis listów wysłanych i list do króla a sigillo volante, *by mógł go przeczytać, zapieczętować i oddać. Z listów kardynała d'Etrée i ambasadora, adresat dowie się szczegółów o ich rozmowach z papieżem. - Co do herbu, który miał wywiesić, czeka jeszcze na potwierdzenie nuncjusza.* (Post scriptum:) *Masini utrzymuje, że on sam prowadzi negocjacje z papieżem; chciał, by opóźnić dla niego odjazd kuriera, a potem nie pokwapił się z listami (szczegółowe sprawozdanie); zachował się wobec piszącego te słowa bardzo niegrzecznie.*

S. 258-A/.0160 r.-0163 r.

1154. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kardynał O. miał zajście z Masinim. Ten prosił go o zatrzymanie kuriera, by oddać napisane listy. Żalił się przy tym, że nie docenia się jego roli, on bowiem ma o wszystkim decydować, gdyż on prowadzi sprawę « nominacji ». Autor listu, choć nie miał rozkazu, zawiadamiał go o rokowaniach finansowych, o dziesięcinach, składkach kardynałów - nie mówił tylko o « nominacji ». Masini ma pretensje, że się nie ma do niego zaufania. Tymczasem kardynał piszący te słowa okazymał mu życzliwość i poparcie na rzymskim terenie. Pisze o tym, gdyż nie wie, jak te sprawy przedstawi Masini.

S. 258-A/f.0163 r.-0165 r.

1155. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Monsig.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. zawiadamia, że dostał list i herb króla. Dziękuje za wiadomość, że król zgadza się na wywieszenie herbu Polski na drugiej bramie. Tymczasem Masini twierdzi, że ma dane, iż król nie zadowoli się tym rozwiązaniem. Ktoś intryguje też na dworze portugalskim. - Przekonanie, wyrażane w Polsce, że Portugalia straciła prerogatywy królewskie, jest błędne. Po zawarciu pokoju i wysłaniu ambasady z obediencją, królestwo wróciło na swoje dawne miejsce. - Dla podkanclerzego autor listu robi duże ustępstwo, zamiast 1.200 skudów weźmie od niego 200. W Polsce « le propine... se ne vanno in fumo » - *inny protektor pewno by tego nie zrobił.*

S. 258-A/f.0165 r.-0166 v.

1156. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Sig.r Gramignoli.

Kurier przywiezie adresatowi różne wiadomości. - Autor listu stara się o dziesięciny i o pieniądze od kardynałów, choć pogłoski o pokoju hamują ofiarność. (Aggiunta in foglio:) *Nuncjusz pisze, że uzgodnił z królem sprawę herbu; dlaczego adresat o tym nie wspomina? Masini poddaje w wątpliwość tę wiadomość.*
S. 258-A/f.0166 v.-0167 r.

1157. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Monsig. Vescovo di Marsiglia [*de Forbin*].

Załącza spis listów.
S. 258-A/f.0168 r.

1158. *it.* *Rzym* 24.VIII.1674.

Mons. Paz [*Pac*].

Korzystając z kuriera, O. przesyła pozdrowienia i zapewnia, że czuwa nadal nad jego sprawami.
S. 258-A/f.0168 v.

1159. *it.* *Rzym* 8.IX.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. rozmawiał o pieniądzach dla Polski z kardynałem Barberini i z sekretarzem Św. Kolegium. Jeśli chodzi o sposób przekazania pieniędzy, to nie ma kupców, którzy by mogli to wykonać; mówią, że nie można dokonać wpłaty w « ungari » i w talarach, a tylko we florenach. Może to tylko pretekst, by więcej zarobić. - Będzie nadal czynił starania o korzystniejszą wymianę.
S. 258-A/f.0178 r.-0179 r.

1160. *it.* *Rzym* 8.IX.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Kardynał dziękuje za poparcie w sprawie herbu, nie wątpił w dobry wynik jego działania. Ostateczna decyzja ma zależeć od opinii kardynała Vidoni; ten twierdzi, że wyraził zdanie przychylne. - Teraz znów jest niezadowolenie w Portugalii. - Dowiaduje się od ambasadora Francji, że Tatarzy cofają się na Krym, zagrożeni przez Moskwę, że sułtan przeszedł z powrotem Dunaj per opporsi alla rottura, che aveva fatto il Persiano contro di lui, *i że król stanął na czele wojska. Podzielił się tą wiadomością z kardynałem Altieri, który, uradowany, poinformuje papieża. - Autor listu chce wysłać pieniądze: suma zebrana wsród kardynałów dojdzie do 26.000 skudów. - Kardynał Acquaviva ciężko chory.*
S. 258-A/f.0179 r.-0180 r.

1161. *it.* *Rzym* 8.IX.1674.

Sig. Gramignoli.

O. przesyła list do króla. Narazie chce wysłać to, co już jest zebrane, a więc 21.000; cała suma od kardynałów dojdzie do 25.000. Resztę wyśle, jak zbierze dziesięciny. - Ma nadzieję, że, po listach kardynała Vidoni i Masiniego, sprawa herbu będzie ostatecznie zamknięta. Pracuje nad ozdobieniem bramy. - Do podkanclerzego nie napisze, aż uzyska zniżkę. Sądzi jednak, że przysłana suma nie wystarczy, trzeba co najmniej 2.000 skudów. Sam protektor daruje mu prawie całą swoją należność. Postara się na dwóch konsystorzach załatwić wszystko: nadanie arcybiskupstwa, zniżkę i wysłanie paliusza. - W Kongregacji Propaganda Fide został wyznaczony koadiutor arcybiskupa: Vartano Uniano [*Hunanian*] con futura successione. *Autor listu wykazał, że prowizja należała do króla, nie do papieża. - Ma wiadomości od ambasadora Francji, że wielki wezyr coja się na Krym a sułtan do Adrianopola, by przeciwstawić się Moskwie i Persji. Oby się to okazało prawdą. - Rozważania o promocjach.*

S. 258-A/f.0180 v.-0182 v.

1162. *it.* *Rzym* 8.IX.1674.

Mons. Vesc.o di Marseglia. [*de Forbin*].

Wraz z listem O. dostał foglietto di poscritto, *z wiadomościami, jakich nie miał znikąd. Pokazał je kardynałowi Altieri, a ten zaniósł je papieżowi. Byłoby wielkie szczęście, gdyby Turcy się cofnęli. - O. wie, że król Francji zwrócił się do adresata, by poparł protektora w sprawie herbu. - Hiszpanie ostentacyjnie przyłączają się do akcji w sprawie dziesięcin ale trzeba jeszcze je zebrać. Zacznie się to dopiero po święcie Archanioła Michała. Narazie autor listu wyśle to, co dali kardynałowie. Pisze o tym do króla. - Rozważania o promocjach.*

S. 258-A/f.0183 v.-0186 r.

1163. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Przez opata de Vecchi O. dostał akta procesu sufraganii gnieźnieńskiej. Załatwi, jak tylko będzie ukończona sprawa arcybiskupstwa dla podkanclerzego.

S. 258-A/f.0188 r.

1164. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Al Med.o Re [*Jan III*].

O. mówił z kardynałem Altieri o pieniądzach: sam kardynał podjął się przynaglić zbiórkę i wysłać pieniądze sztafetą dla pośpiechu.

S. 258-A/f.0188 r.-0188 v.

1165. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Dziękuje za zapewnienia co do szczęśliwego zakończenia sprawy herbu. Decyzja ma zapaść po odpowiedzi z Rzymu: zobaczymy, czy listy

będą tak przychylne, jak zapewnia kardynał Vidoni i Masini. - Tymczasem mogą być jeszcze kłopoty z Portugalią. - Rozmawiając z kardynałem Altieri o dziesięcinach, autor listu przypomniał, że papież ma dać odpowiedź co do « nominacji ». Sądzi, że papież chce się jeszcze przekonać, w jakim stopniu zależy na tej promocji Francji i Polsce. - Pieniądze z dziesięcin będą dopiero w październiku.
S. 258-A/f.0188 v.-0191 r.

1166. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Wysłaniec kardynała Altieri zawiadomił piszącego te słowa, że pieniądze zaczną wpływać po święcie Michała Archanioła. - Możliwe, że ten brak gorliwości wypływa z przekonania, iż Polska zawrze pokój i pieniądze na wojnę nie będą potrzebne. Autor listu stara się dowieść, że jest inaczej.
S. 258-A/f.0191 r.-0191 v.

1167. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Mr. Bonvisi Nuntio in Polonia.

Kardynał Altieri pokazał list nuncjusza w sprawie herbu; O. dziękuje za życzliwość. - Nie wie, dlaczego nie otrzymał jeszcze listów, które miał podpisać król; miał już od niego listy po łacinie z kancelarii z tytułem protektora. - Nie jest prawdą, że nowa brama jest nędzna, kosztowała 1.000 skudów, pośle jej rysunek. Masini twierdzi, że król się nią nie zadowoli. - Kto wie, gdzie mają źródło te wszystkie trudności; astrolog przepowiedział kardynałowi już w dzieciństwie, że ludzie będą mu złem za dobre płacić.
S. 258-A/f.0194 r.-0195 v.

1168. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Sig.r Gramignoli.

O. przesyła listy do króla. Nie zdążył napisać do podkanclerzego, niech adresat mu powie, że rozmawiał z kardynałem Altieri o opactwie. Co do opłat, 1360 skudów nie wystarcza dla tylu urzędów i osób. - Wyśle rysunek nowej bramy; kard. Vidoni i Masini utrzymują, że dali opinię przychylną. - Nie miał jeszcze audiencji u papieża, więc nie mógł odpisać w sprawie kanonizacji bł. Stanisława i w sprawie kapucynów. - Otrzymał już liczne pisma z kancelarii królewskiej po łacinie i po włosku z tytułem protektora; nie rozumie, skąd pochodzą trudności?
S. 258-A/f.0195 v.- kartka bez numeru.

1169. *it.* *Rzym* 10.IX.1674.

Mons. Pazzi [*Pac*].

O. prosił opata de Vecchi o napisanie do małżonki adresata, by złożyła śluby zakonne. Ten twierdzi, że pewni zakonnicy podtrzymują jej upór. Zapewne adresat wie, o kogo chodzi i postara się działać odpowiednio.
S. 258-A/f. *bez numeru (po 0196).*

1170. *lat.* *Rzym* 10.IX.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Na konsystorzu była rozpatrywana sprawa zwolnienia arcybiskupa nominata z opłat. Na 35 głosów było 28 przeciwnych. Po przedstawieniu sprawy przez autora listu, Kolegium zgodziło się darować 3/4 sumy. Trzeba więc zapłacić 3.000 skudów. - Co do zachowania opactwa, nie ma jeszcze odpowiedzi od datariusza. - Przyszły listy od króla do papieża, ale O. nie wie, o czym mowa, więc nie może zdać sprawy. Jest zwyczaj, że przesyłając listy do papieża zawiadadamia się (protektora) o ich treści. Postara się zrobić, co w jego mocy. Królowi zdaje sprawę z tego, co zrobił.
S. 258-A/f.0205 r.-0206 v.

1171. *it.* *Rzym* 15.IX.1674.

Mons. Bonvisi.

Jeśli chodzi o zdanie co do wywieszenia herbu Polski na nowej bramie, kardynał Vidoni zapewnił kardynała O., że wydał opinię przychylną, Masini zaś oświadczył, że się nie wypowiadał, gdyż sprawa była już w toku. - O. wie, że Masini skarżył się na niego, ale on ze swej strony ułatwiał mu w Rzymie wszystkie kroki. - Pieniądze z dziesięcin jeszcze nie zebrane. Kwotę od kardynałów można było wysłać, ale nie zdołał przeprowadzić korzystnej zmiany. - Choć adresat nie wymienia osoby, która bruździ w sprawie herbu - autor listu domyśla się, że to ta sama, co dawniej, ale niech sobie ona przypomni, jak wyrabiał jej audiencje, jak popierał ją i jak dbał zawsze o interesy Królestwa. - Piszący te słowa nie miał szczęścia z podkanclerzym, ale dla niego narażał się u kardynała Altieri i zerwał z datariuszem. Teraz nie można było uzyskać większej zniżki. Jak pisał poprzednio, kanonik Lupini który swego czasu załatwiał sprawy arcybiskupstwa, zataił część pieniędzy które miał na bullę i kupił sobie cenne materie w Wenecji; teraz kardynałowie nie mają zaufania. - Prosi o odpieranie zarzutów.
S. 258-A/f.0207 r.-0210 v.

1172. *it.* *Rzym* 15.IX.1674.

Mons. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. uzgodnił z ambasadorem Francji i kardynałem d'Etrée, żeby poprosić papieża o brewe w odpowiedzi na list króla z « nominacją ». O szczegółach adresat dowie się z kopii listu do p. Pomponne. Podobno podkanclerzy nie jest przychylny tej « nominacji », a niektórzy twierdzą, że Polsce na niej nie zależy. Trzeba by mieć jakiś dowód zainteresowania polskiego dworu. Niech adresat poinformuje króla o tej sprawie w sposób, jaki uzna za stosowny.
S. 258-A/f.0213 v.-0214 v.

1173. *it.* *Rzym* 15.IX.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor pracuje nadal nad zbieraniem pieniędzy. Ustalono już wysłanie sumy zebranej wsród kardynałów. Naradzał się z osobami kompetentnymi w sprawach finansowych. Ablegat króla, Masini,

zaproponował, by wysłać subsydium przez Gdańsk, zamiast przez Wiedeń (szczegóły transakcji); przekaz, na imię nuncjusza, będzie wysłany sztafetą. - Na konsystorzu została załatwiona sprawa arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Opłata, zamiast 13.000 skudów, będzie wynosić 3.000. Autor listu robi starania o pozostawienie arcybiskupowi opactwa; nie zgodził się na rozpatrywanie sprawy w Kongregacji Konsystorialnej, co byłoby niekorzystne.
S. 258-A/f.0214 v.-0216 v.

1174. *it.* *Rzym* 21.IX.1674.

Mons. Pax nominato di Vilna [*Pac*].

Wiele razy O. rozmawiał z kardynałem Altieri o jego sprawie. Kardynał stale twierdzi, że nie może robić wyjątku, który stałby się precedensem. Żona adresata musi wstąpić do klasztoru.
S. 258-A/f.0221 v.-0222 v.

1175. *it.* *Rzym* 21.IX.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. przesyła do nuncjusza Buonvisi list kardynałów o wysłaniu pieniędzy na wojnę z Turkami; za radą ablegata Masini lettere di cambio *poszły do Gdańska i gotówka ma być doręczona w dobrej monecie (szczegóły transakcji).*
S. 258-A/f.0222 v.-0224 r.

1176. *it.* *Rzym* 21.IX.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

List ten idzie sztafetą wraz z listem od Św. Kolegium i pieniędzmi. Kardynałowie piszą do króla, Sekretariat Stanu daje nuncjuszowi wskazówki, jak ma doręczyć pieniądze. - Autor listu dowiaduje się o wielkiej energii króla, godnej jego dotychczasowych czynów, które mu dały tron.
S. 258-A/f.0225 r.-0226 r.

1177. *it.* *Rzym* 21.IX.1674.

Mons. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. dowiaduje się o jego poparciu w sprawie herbu. Ma nadzieję, że król zgodzi się, by herb Polski zawisnął nad jedną z dwu bram. Tu tymczasem Portugalczycy okazują niezadowolenie. - Adresat wie już z poprzednich listów o liście z « nominacją », o trudnościach i interwencjach; ma jednak nadzieję doprowadzić do promocji. List ten pójdzie sztafetą wraz z przekazem pieniężnym.
S. 258-A/f.0226 r.-0228 r.

1178. *it.* *Rzym* 22.IX.1674.

Mons. Vice Cancelliero [*Olszowski*].

Kardynał O. pisze po włosku, by jaśniej się wyrazić. Posyła list do króla z wiadomością, że nuncjusz dostanie pieniądze, przeznaczone na potrzeby wojenne. - O arcybiskupstwie pisał już obszernie; dodaje, że choć datariusz robił nadzieję, w rzeczywistości chce

zadowolić zakonników. Autor listu wysłał Karola Monti, ale ten sam się przekonał, że datariusz chce wysłuchać obie strony. Kardynał protektor natomiast uważa, że łaska papieża mogłaby rozstrzygnąć spór na korzyść podkanclerzego. Dziwi się też, że król znosi taką zuchwałość zakonów. Nieraz monarchowie nakazywali przełożonym zakonów interweniować u mnichów oponujących, a nawet wysyłać ich do Rzymu.
S. 258-A/f.0234 r.-0235 v.

1179. *it.* *Rzym* 29.IX.1674.

Mons. Paz [*Pac*].

O. dziękuje za poparcie w sprawie herbu. - Oddał papieżowi listy króla i pisma z W. Księstwa, popierając osobiście uzyskanie biskupstwa dla adresata. Kongregacja stale się temu sprzeciwia. Żona nominata powinna wstąpić do klasztoru. W Kongregacji Biskupów była niedawno podobna sprawa: obaj małżonkowie złożyli śluby czystości, ale petent nie uzyskał zezwolenia nawet na święcenia kapłańskie, które uzyskał adresat.
S. 258-A/f.0242 v.-0244 r.

1180. *it.* *Rzym* 29.IX.1674.

S. Gramignoli.

Zapewne doszła już sztafeta z pieniędzmi od Św. Kolegium. Obecnie zbiera się dziesięciny. - Trwają dalej nieporozumienia między papieżem a ambasadorami czterech państw, co powoduje zahamowanie wszelkich rokowań. - Zmarł kardynał Acquaviva. - Konsystorz będzie w najbliższych dniach, a potem wakacje przez październik.
S. 258-A/f.0245 v.-0247 r.

1181. *it.* *Rzym* 29.IX.1674.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. cieszy się, że adresat zadowolony z jego działalności; ma nadzieję zdziałać więcej w przyszłości. - Kardynał d'Etrée napisał pewno w tych sprawach - może pisać swobodnie, mając szyfr. - Między ambasadorami a papieżem trwają dalej nieporozumienia. - Dziękuje za wstawiennictwo w sprawie herbu; czeka teraz na relację kardynała Vidoni, który twierdzi, że wyraził przychylną opinię. - Portugalia robi ze swej strony trudności, ale i to zostanie załatwione. - Śmierć kardynała Acquaviva wywołuje domysły co do promocji. - Pieniądze wysłano sztafetą, która dojdzie pewno wcześniej niż niniejszy list.
S. 258-A/f.0247 r.-0248 r.

1182. *it.* *Rzym* 29.IX.1674.

Mons. Vice Cancelliero [*Olszowski*].

O. oczekuje pieniędzy i odpowiedzi na zawiadomienie o zniżce. Oby poprzestano na 3.000. Głosowanie nie może się odbyć, zanim nie będzie odpowiedzi. - Ablegat Masini mówił o zatrzymaniu opactwa.

Rozpatrzyli razem sprawę, Masini zobaczył, że nie można nic więcej zrobić ponad to, co zrobił protektor. Datariusz jest po stronie zakonników, sprawa powinna zależeć od papieża, nie od Kongregacji.
S. 258-A/f.0248 v.-0251 r.

1183. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. nie mógł jeszcze wysłać bulli, bo najpierw musi być uzgodniona sprawa opłat. Kardynałowie chcą darować połowę, kardynał protektor chce, by obniżono do 3.000. Niech podkanclerzy będzie pewny, że nic więcej zrobić nie można; nie można też tracić czasu, jeśli bulla ma przyjść przed koronacją. Sztafeta z pieniędzmi pójdzie z Wenecji na Wiedeń, nie na Gdańsk; wymiana będzie ostatecznie taka sama. - Jest wdzięczny za poparcie; ma trudności z Portugalią, ale ufa, że sprawa się ułoży. - Dziękuje za avvisi, *chciałby mieć lepsze wiadomości. Nadzieja w mądrości i waleczności króla.*
S.258-A/f.0262 r.-0263 v.

1184. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Sr. Gramignoli.

Sprawy pocztowe. Książę Czartoryski pisze w sprawie brewe i przysyła pieniądze dla spedizioniere, *ale suma jest niewystarczająca, więc napisał w tej sprawie do niego. Tymczasem zaszedł fakt nowy: powiedziano mu, że z rozkazu króla napisano* per la revocatione di questa patente. *Prosi o sprawdzenie. Podobno adresat chce mieć wiadomości o Continim, który chwali się, że wiele zdziałał dla Polski; jest to człowiek lekkomyślny i niegodny zaufania, popierany przez intryganta i fantastę Lombardi, który umyślił sobie, że zostanie nuncjuszem w Polsce. - Sekretarz generała franciszkanów pisze, żeby « patent » wizytatora przesłać królowi; chce może uniknąć, by protektor wpływał na wybór wizytatora. - Pieniądze przesłano nie przez Gdańsk, ale przez Wiedeń (szczegóły). Nuncjusz ma uzgodnić z królem, jak je podzielić. - Nieporozumienie między ambasadorami a papieżem trwa nadal, co jest bardzo smutne.*
S. 258-A/f.0263 v.-0267 r.

1185. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Z Wenecji miała iść do Gdańska sztafeta z pieniędzmi, przeznaczonymi przez Św. Kolegium na potrzeby wojenne dla króla. Ale kupiec w Wenecji nie miał tam kontaktów i pieniądze ostatecznie poszły na Wiedeń (szczegóły wymiany i kosztów). Piszący te słowa załatwił to z Św. Kolegium. Teraz przynagli zbieranie dziesięcin.
S. 258-A/f.0267 r.-0268 r.

1186. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Al Med.mo Re [*Jan III*].

O. doręczył papieżowi list w sprawie kanonizacji bł. Jana Kantego i drugi, przywieziony przez Jacomo. - Mówił z kardynałem Altieri o opactwie jędrzejowskim, powiedziano mu, że sprawa jest w rę-

kach ks. Bottini. Datariusz chciał ją rozpatrywać w Kongregacji Konsystorialnej, ale autor listu się sprzeciwił. - Co do kosztów bulli, kardynałowie chcą zniżyć je tylko do połowy, dobrze będzie, jeśli się uda zapłacić czwartą część. - Sam rezygnuje z większej części swej należności. - Mówił o kapucynach z kardynałem Altieri, ten porozmawia znowu z przełożonymi, którzy są projektowi niechętni.

S. 258-A/f.0268 r.-0269 v.

1187. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał będzie czuwał nad interesami adresata, chwilowo nie miał możności poruszenia tej sprawy. - Papież rozmawiał z nim o nieporozumieniu z ambasadorami; potępia postępowanie kardynała Altieri, który kazał zamknąć bramy pałacu i założyć łańcuchy, a papieżowi nie powiedział, o jaką to audiencję proszą ambasadorowie. Piszący te słowa wyraził zdanie, że trzeba jak najprędzej dać satysfakcję ambasadorom i ich mocodawcom. Przy tej sposobności napomknął o promocji (adresata), by nie zrażać dworu francuskiego. - W tych dniach wysyła pieniądze do Polski na wojnę z Turcją; było zahamowanie, gdyż zamiast na Gdańsk, muszą pójść na Wiedeń. - Teraz nastąpi zbiórka dziesięcin. - Wiadomości z Polski nie są dobre. Cała nadzieja w waleczności i roztropności króla, który może chrześcijaństwo uwolnić od niebezpieczeństw.

S. 258-A/f.0269 v.-0272 r.

1188. *it.* *Rzym* 6.X.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. zawiadamia, że ablegat Masini dał list do barona Lamorale de Tassis; zawarte w nim było pismo do króla, donoszące, iż nie mógł wysłać lettere di cambio. *Pójdą one w tym tygodniu.*

S. 258-A/f.0282 r.

1189. *it.* *Rzym* 10.X.1674.

Mons.re Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał otrzymał sztafetą list z rozkazem natychmiastowego wysłania bulli na arcybiskupstwo gnieźnieńskie. Sprawa stanęła, gdyż arcybiskup nie godził się na opłaty. Teraz przyśpieszono sprawę. - Dowiaduje się, że król przyśle własnoręczny list do papieża z « nominacją » adresata. Rozważania o promocjach. - Cieszy się, że król skłania się do umieszczenia herbów nad dwoma bramami pałacu. - Rad jest, że królowa wyzdrowiała. - Niepokoją go wieści z Ukrainy, strata tych ziem da korzyści Turkom. Cała nadzieja w waleczności i mądrości króla. Ale potrzeba też pieniędzy - a im więcej doradców, tym mniej prawdziwych pomocników. - Masini twierdzi, że nie dostał żadnego listu w sprawie nominacji.

S. 258-A/f.0288 r.-0290 r.

1190. *it.* *Rzym* 10.X.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. dostał list od podkanclerzego z naleganiem na pośpiech. Arcybiskupstwo nie może być nadane, zanim opłaty nie będą uregulowane. O. poprosi papieża o specjalnie przyspieszoną procedurę. Byłoby dobrze, żeby nuncjusz napisał do kardynała Altieri prosząc go o pośpiech. Większych zniżek uzyskać nie można, niż te, o których pisał. Rozważania o poprzednich zniżkach i o kanoniku Lupini, który zraził sobie kardynałów. - Ma nadzieję, że sprawa herbu zostanie pomyślnie załatwiona, tylko niechęć ludzka utrudnia wszystko. - Zmarli kardynałowie Acquaviva i Bono.

S. 258-A/f.0290 r.-0293 r.

1191. *it.* *Rzym* 10.X.1674.

Ms.r V. Cancell. [*Olszowski*].

Wobec tego, że adresat poprzednio nie chciał się zgodzić na żądane opłaty, sprawa nie posuwała się naprzód. Konsystorz będzie 5 grudnia, a nie można na tym samym konsystorzu załatwić spraw opłat i nadania arcybiskupstwa. Kardynał Altieri ubłagał papieża, by zarządził kongregację w sprawie opłat przed konsystorzem; adresat musi jednak się zgodzić na przyjęcie uchwały kardynałów. Rozważania o zniżkach, przykłady z przeszłości.

S. 258-A/f.0293 r.-0295 r.

1192. *it.* *Rzym* 10.X.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. zrobi wszystko, co możliwe w sprawie biskupa wileńskiego, ale obawia się, że będą te same trudności. Załącza kopię listu do nominata.

S. 258-A/f.0296 r.-0296 v.

1193. *it.* *Rzym* 20.X.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor pisał poprzednio, że wysłano via Wiedeń pieniądze przeznaczone przez Św. Kolegium na wojnę z Turcją. Zaszły pewne trudności, (szczegóły zmiany etc.) ale ostatecznie, w ciągu dwu miesięcy sprawa została załatwiona. Pisze teraz do nuncjuszów w Wiedniu i w Polsce, by się porozumieli co do przekazania pieniędzy. - Obecnie stara się o dziesięciny.

S. 258-A/f.0307 v.-0308 v.

1194. *it.* *Rzym* 20.X.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. dziękuje za wstawiennictwo w sprawie herbu. Nie dziwi się, że były niekorzystne zdania: więcej jest ludzi złych, niż dobrych, ale ujemna opinia jest krzywdząca. Jeśli chodzi o opłaty podkanclerzego, wiedział od początku, że nie wystarczy suma, którą przysłał; kardynałowie chcieli co najmniej połowy należności, może zgodzą się na jedną czwartą. Kanonik Lupini zraził sobie kardynałów tak,

że postanowili nie darowywać opłat w przyszłości. Ostatnim razem chcieli okazać wspaniałomyślność wobec króla, ale król umarł i nie wiadomo, czy pieniądze poszły na cele wojenne, czy zyskał na tym sam arcybiskup. - W sprawie « nominacji », pisał tylko do zainteresowanego, gdyż nie ma zwyczaju mówić o sprawach z osobami, których one nie dotyczą. Mówił papieżowi, że nie powinien - odkładaniem odpowiedzi - zrażać sobie króla walczącego za wiarę i Stolicę Apostolską. - Z listu króla do kardynała Altieri dowiedział się, że kardynał Altieri zapewnił króla, iż w razie zmiany wyśle do Polski nuncjusza Ranucci. Piszący te słowa nie wie dlaczego było to zatajone, i jaką drogą poszła korespondencja; nie stara się zresztą dowiedzieć o sprawach, które nie zostały mu powierzone. - Po wielu próżnych zabiegach, nareszcie wysłano dla króla przekaz ks. Albriti, zgodnie z wolą adresata. - Autor listu stara się o szybkie zebranie dziesięcin.

S. 258-A/f.0308 v.-0313 v.

1195. *it.* *Rzym* 20.X.1674.

Mons.r Vesc.o di Marsiglia [*de Forbin*].

Nadeszły listy od króla o « nominacji ». O przyczynie opóźnienia doręczenia ich papieżowi dowie się adresat od kardynała d'Etrée. Nuncjusz w swoim liście wspomina, że obawia się cattivi uffitii *adresata. Zdaje się, że nuncjusz sam chce się starać o « nominację », a Rzym to aprobuje. - Spotkał Masiniego, który się usprawiedliwiał z zarzutu, jakoby działał przeciw « nominacji » adresata. - Nareszcie odchodzi przekaz pieniężny przez Wiedeń do nuncjusza Buonvisi; zawiadamia o tym króla.*

S. 258-A/f.0313 v.-0316 r.

1196. *it.* *Rzym* 23.X.1674.

Mr. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. nie uzyskał jeszcze dla niego łaski, na jaką zasłużył, ale sprawa jest na dobrej drodze. Działa w porozumieniu z ambasadorem francuskim i kardynałem d'Etrée. Podobno podkanclerzy niezadowolony, że « nominacja » nie przeszła przez jego kancelarię, a nuncjusz miał z tego powodu nadzieję, że nie dojdzie do celu. Podobno nuncjusz nie jest dobrze widziany na dworze. - Nieporozumienie między papieżem i ambasadorami jeszcze nie załagodzone.

S. 258-A/f.0299 v.-0301 v.

1197. *it.* *Rzym* 23.X.1674.

Sr. Gramignoli.

Kardynał O. cieszy się, że biskup Marsylii jest dobrze informowany o jego działalności. - Od podkanclerzego nie miał listu, ale nie jest możliwe, żeby otrzymał bullę za tak małą sumę, jaką przysłał. Jak już pisał, na 35 kardynałów 28 było przeciwnych. Autor listu rezygnuje ze swojej należności w tym stosunku, co Św. Kolegium. - Co do kontrowersji, jakie mogą powstać przy koronacji, o czym

pisze podkanclerzy, to kardynałowie się do tych spraw nie mieszają; pisał o tym, ale obawia się, że podkanclerzy sądzi, iż autor listu po prostu nie dba o te sprawy. - Nieporozumienie między papieżem i ambasadorami jeszcze trwa.
S. 258-A/f.0301 v.-0303 r.

1198. *it.* *Rzym* 27.X.1674.
Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].
W sprawie herbu są, zdaje się, nowe trudności. Nuncjusz cytuje słowa pewnej osoby, która utrzymuje, że król trwa na dawnym stanowisku, i gotów jest mianować nowego protektora. Ale tenże nuncjusz prosi o rysunek obu bram, by pokazać królowi, że nowa, gdzie zawiśnie polski herb, jest wspanialsza. Masini twierdzi, że sprawa nie jest załatwiona, że wielu Polaków jest przeciwnych protektorowi i uważa, że protektoria ta może upaść sama przez się, jeśli protektor nie zadowoli króla. Może związane są z tym jakieś pragnienia innej « nominacji ». Źli ludzie odbierają królowi swobodę działania. Intrygi są skierowane i przeciw adresatowi i przeciw piszącemu te słowa. Trzeba wiedzieć, kto z Polski kontaktuje się z Rzymem. - O. wysyła nuncjuszowi rysunek nowej bramy, adresatowi wyśle rysunek obydwu.
S. 258-A/f.322 r.-0325 v.

1199. *it.* *Rzym* 27.X.1674.
Mr. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].
Kardynał wie, że ma wielu przeciwników, widzi że król sam nie może decydować co do wywieszenia herbu na nowej bramie. Wiele osób chce zrazić króla do protektora. Przesyła adresatowi rysunek nowej bramy, ufa jego poparciu. P.S. W związku z jednym ustępem jego listu zaznacza, że łatwo można przekonać króla, iż znajdzie zręczniejszego protektora, ale niech sobie przypomni poprzednich i niech porówna. Kardynał Mattei nie obniżał opłat i nie prowadził rokowań, król musiał trzymać agentów. Opat Orsi, któremu odesłano Złote Runo po śmierci Władysława IV, by je oddał ambasadorowi hiszpańskiemu, zastawił je i autor niniejszego listu musiał je wykupić. Przywłaszczano sobie dochody z kościoła św. Brygidy. Sprawy Polski były zaniedbywane. Nie wiadomo, czy inny kardynał zaangażuje się tak dla Polski, jak on, z narażeniem własnych interesów.
S. 258-A/f.0326 r.-0328 v.

1200. *it.* *Rzym* 27.X.1674.
Mons.r Gnischi [*Gniński*].
O. cieszy się, że się adresat wyleczył z ciężkiej choroby. - Nie może narazie załatwić la permuta del Breve, *bo ks. Febbei jest poza Rzymem. - Stara się o dziesięciny, choć pogłoski o pokoju z Turcją zamącają tę akcję.*
S. 258-A/f.328 v.-0329 v.

1201. *it.* *Rzym* 27.X.1674.

Mons. Ranucci.

Kardynał przesyła kopię listu, który w sprawie adresata napisał król do kardynała Altieri; zapewne zna jego treść. Prośba ani odpowiedź nie przechodziły przez ręce protektora. - Są wiadomości o niezadowoleniu króla z nuncjusza Buonvisi. - O. prosi o dyskrecję. Zapewnia o swym poparciu.

S. 258-A/f.0330 r.-0330 v.

1202. *it.* *Rzym* 3.XI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. nie odpowiedział na list z 24 września, gdyż miał jeszcze rozmawiać z kardynałem Altieri. Dowiedział się, że Hiszpanie roszczą sobie prawo do połowy zebranych dziesięcin. Jest to stara kwestia sporna Hiszpanii ze Stolicą Apostolską. - O « nominacji » pisze do biskupa Marsylii. - Podkanclerzy będzie mógł uzyskać bullę za 3.000 skudów; musi więc dosłać pieniądze; sprawa zbytnio się przeciąga. - Kardynał Altieri powiedział piszącemu te słowa, iż nie pamięta, żeby napisał do króla, zapewniając go o powrocie nuncjusza Ranucci w razie zmian w nuncjaturze. Kardynał autor listu oświadczył, że sprawa nie przechodziła przez jego ręce i że nie ma polecenia o tym mówić.

S. 258-A/f.0344 r.-0345 v.

1203. *it.* *Rzym* 3.XI.1674.

M. V.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał jest zmartwiony chorobą królowej. - Będzie jeszcze mówić z kardynałem Altieri o dziesięcinach; ten okazuje dużo gorliwości, ale Hiszpanie utrudniają zebranie funduszu. - Powiedział kardynałowi, że król ubolewa, iż nie dostał odpowiedzi na list z « nominacją ». Kardynał wzruszył ramionami i dał zdawkową odpowiedź. - Co do arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, to Św. Kolegium nie zgodzi się na sumę mniejszą niż 3.000 skudów. Sam autor listu obniża swoją należność. - Masini się skarży, że adresat mówił królowi, jakoby on stał po stronie Hiszpanów. Wypierał się też, że się sprzeciwia promocji adresata, ale zawsze twierdzi, że z nominacją będą trudności, że wielu senatorów jest jej przeciwnych i że opozycja Hiszpanów wobec dziesięcin wiąże się z « nominacją » króla dla adresata. - Autor listu sądzi, że Masini jest w porozumieniu z « pałacem » w tej sprawie. Dostał też jakąś sumkę na prywatny użytek, podczas gdy król nie może się doczekać pieniędzy dla sprawy publicznej. Pomówi o tym z ambasadorem francuskim i kardynałem d'Etrée. - Przesyła rysunek nowej bramy, ma nadzieję na skuteczne poparcie adresata, choć Masini utrzymuje, że w Polsce się tym nie zadowolą. - Kardynał Spada jest umierający, będzie to już piąty wolny kapelusz.

S. 258-A/f.0346 v.-0351 v.

1204. *it.* *Rzym* 3.XI.1674.

Sr. Gramignoli.

O. chciałby zaoszczędzić podkanclerzemu pieniędzy, ale trzeba mu poradzić, by przysłał resztę, bo opłata musi wynosić 3.000 skudów. Wie, że nominat jest niezadowolony, ale nie może nic więcej dla niego zrobić. Pisał już o szkodzie, jaką wyrządził kanonik Lupini, ale mu nie wierzono. Jak idzie dobrze, inni przypisują sobie zasługi, ale jak sprawa utyka, niezadowolenie spada na protektora. - Posłał nuncjuszowi i biskupowi Marsylii rysunek bramy. Ma nadzieję, że król nie wyrządzi mu krzywdy i oceni całe lata jego usług dla Korony. - Trudności między papieżem i ambasadorami trwają. Kardynał Spada jest umierający.

S. 258-A/f.0351 v.-0353 r.

1205. *it.* *Rzym* 3.XI.1674.

Sr. Nicolò Stefano Paz [*Pac*].

O. bardzo współczuje adresatowi, ale on sam był w Rzymie i wie, na czym polegają trudności (szczegóły). Nie sądzi, żeby ktoś z Rzymu namawiał żonę adresata, by nie składała ślubów. Nie można jej jednak zmuszać do ślubów groźbami z Rzymu. - Co do zatwierdzenia go jako administratora spirituale e temporale, *to informację tę mógł dać tylko Contini, który jest lekkomyślny.*

S. 258-A/f.0354 r.-0356 v.

1206. *lat.* *Rzym* 17.XI.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Kardynał donosił już poprzednio o tym, co zdziałał i co jeszcze należy zrobić w sprawie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. - Wobec nalegania adresata, trzeba było sprawę rozpatrzyć w Kongregacji. Ktoś przytoczył rzekomą ustawę na mocy której arcybiskupi gnieźnieńscy nie mogą mieć opactw regularnych. Autor listu przeciwstawił temu przykłady. - Stara się o obniżenie opłat i ma nadzieję załatwić wszystko na konsystorzu 26-go b.m.

S. 258-A/f.0366 r.-0366 v.

1207. *it.* *Rzym* 17.XI.1674.

Mons.r Gnischi [*Gnińśki*].

O. załatwił sprawę zmiany brewe o wręczeniu królowi miecza i kapelusza przez opata Gnińskiego na korzyść jego brata. Kardynał zobaczy, czy da się uzyskać dokumenty na parafię Wągrowiecką bez szkody jego krewniaka, Ignacego.

S. 258-A/f.0372 v.-0373 r.

1208. *it.* *Rzym* 17.XI.1674.

Sr. Gramignoli.

W Kongregacji Konsystorialnej będzie omawiane pozostawienie (prymasowi) opactwa jędrzejowskiego i obniżka opłat, obie sprawy bardzo trudne; pośpiech wzmaga trudności. - Masini ma odjechać; dostał od kardynała Altieri z funduszu dziesięcin 300 skudów. Chce

jeszcze pieniędzy, ale pewno kardynał Altieri mu nie da. Jest on w Rzymie bez listów królewskich; kardynał autor listu zaświadczył, że przyjechał tu jako ablegat.
S. 258-A/f.0373 r.-0374 v.

1209. *it.* *Rzym* 17.XI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. potwierdził poprzednio otrzymanie listu króla z rozkazem omówienia sprawy Paca z kardynałem Altieri. Ten nie może zrobić nic innego, jak tylko zwołać kongregację, ale to nie usuwa trudności. Przykład z biskupem Sanstelo nie jest miarodajny. Nie stwierdzono, by fakt miał miejsce w tej formie: a gdyby tak było, odpowiedzialny za załatwienie sprawy zostałby ukarany.
S. 258-A/f.0374 v.-0375 v.

1210. *it.* *Rzym* 17.XI.1674.

Mons. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Na najbliższym konsystorzu ma sprawy bardzo trudne: pozostawienie opactwa jędrzejowskiego i zmniejszenie opłat arcybiskupowi gnieźnieńskiemu. - Masini odjeżdża, dostał od kardynała Altieri 300 skudów, które ma zwrócić w Polsce; mimo jego próśb, kardynał nie chciał dać więcej. - W sprawie « nominacji » autor listu kontaktuje się z ambasadorem Francji i z kardynałem d'Etrée.
S. 258-A/f.0376 v.-0377 r.

1211. *lat.* *Rzym* 24.XI.1674.

D. V. Cancellario nominato Gnesnensi [*Olszowski*].

O. unikał postawienia sprawy opactw w Kongregacji; ale wobec nalegań Karola Monti i zarzutu, że sprawy nie załatwia - zgodził się. W głosowaniu wszyscy byli przeciwni podkanclerzemu, z wyjątkiem kardynała Nerli i autora listu. Król może jednak mianować na nowo albo adresata, albo inną osobę. - Sprawa objęcia arcybiskupstwa i opłat będzie rozpatrzona na następnym konsystorzu; autor listu stara się ze wszystkich sił, aby bulla była wysłana w porę.
S. 258-A/f.0382 r.-0382 v.

1212. *it.* *Rzym* 24.XI.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kardynał otrzymał listy w sprawie nominacji; żeby uzyskać u papieża audiencję prywatną, musiał przeczekać konsystorz. Kardynał Altieri nie może być obecny, papież przyjmuje sam.
S. 258-A/f.0384 r.-0384 v.

1213. *it.* *Rzym* 24.XI.1674.

Med.o Re di Polonia [*Jan III*].

O. dziękuje za wyrazy łaskawego uznania. Król poleca mu rozmówić się z papieżem i kardynałem Altieri o pogłoskach, jakoby chciał zawrzeć pokój z Turcją. Słusznie król skarży się na te pogłoski, które przychodzą głównie z Wiednia; trzeba mniej wierzyć « raportom »,

a więcej sekretariatowi (króla). Autor listu przedstawi prawdę i przynagli zbieranie dziesięcin. Kardynał Altieri zamierza wysłać królowi pewną sumę na Boże Narodzenie. Zapewne król wie, że Masini poprosił kardynała o pieniądze z funduszu dziesięcin, zobowiązując się oddać je w Polsce. Altieri dał mu 300 a potem jeszcze 200 skudów, ale nie chce, żeby pieniądze szły na ministrów, tylko na wojnę. Pytał o radę, ale piszący te słowa nie miał żadnych wskazówek od króla.
S. 258-A/f.0385 r.-0388 r.

1214. *it.* *Rzym* 24.XI.1674.

Med.o Re di Polonia [*Jan III*].

Podkanclerzy pisał, żeby w każdym razie przeprowadzić nadanie mu arcybiskupstwa. Autor listu ma nadzieję, że opłata zostanie zniżona do jednej czwartej. Co do zachowania opactwa jędrzejowskiego, to datariusz jest przeciwny; proponował rozpatrzenie sprawy w Kongregacji Konsystorialnej. Piszący te słowa sprzeciwiał się, ale agent nominata, Karol Monti, twierdził, że sprzeciw utrudnia uzyskanie łaski. W Kongregacji łaski odmówiono, co było do przewidzenia. Teraz król może albo na nowo mianować tę samą osobę, albo inną. Podkanclerzy będzie się skarżyć, ale wina jest jego agenta.
S. 258-A/f.0388 r.-0390 r.

1215. *it.* *Rzym* 24.XI.1674.

Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. otrzymał przez kardynała d'Etrée listy króla. Naradziwszy się z kardynałem i z ambasadorem Francji postanowił przeczekać konsystorz, by uzyskać audiencję prywatną (a nie na konsystorzu). Król chciał, by przy wręczeniu listu papieżowi obecny był kardynał Altieri, co jest niemożliwe. - Adresat pisze, że król jest zadowolony z rozwiązania, by wywiesić herby na dwu różnych bramach. Piszący te słowa chciałby, by król to jakoś wyraził, a także by zatwierdził go na stanowisku protektora, choć sama forma listów króla to potwierdza. - Przesyła trzy listy do króla. - Masini prosił kardynała Altieri o pieniądze: najpierw dostał 300, a potem jeszcze 200 skudów. - O sprawach « pałacu » adresat wie od kardynała d'Etrée i ambasadora. - Dobrze, że podkanclerzy popiera « nominację ». Masini przed wyjazdem ma być u papieża; obali nadzieje przeciwników, że król zmieni « nominację ».
S. 258-A/f.0390 r.-0393 v.

1216. *lat.* *Rzym* 1.XII.1674.

D. V. Cancellario [*Olszowski*].

Na ostatnim konsystorzu zostało załatwione nadanie arcybiskupstwa gnieźnieńskiego oraz przyznany paliusz. Zniżka obejmuje trzy czwarte opłaty, co uzyskano z wielkim trudem. Nie szczędzi się teraz wysiłków, by wszystko na czas doszło. Karol Monti pomylił się w przepisywaniu dekretu konsystorza o 1.000 skudów, ale Sernicoli tę sumę odzyskał.
S. 258-A/f.0396 r.-0396 v.

1217. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Zgodnie z wolą króla, O. starał się o uzyskanie zniżek i pozostawienie arcybiskupowi opactwa. Na ostatnim konsystorzu nominat otrzymał arcybiskupstwo i paliusz; opłaty zniżono do jednej czwartej, dzięki przychylności papieża i kardynała Altieri. - Postara się, aby bulle przyszły przed terminem koronacji.
S. 258-A/f.0396 v.-0397 v.

1218. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

W Kongregacji Propaganda Fide *omawia się od dawna następstwo po arcybiskupie lwowskim. Stolicy Apostolskiej zależy na tym, aby po śmierci arcybiskupa ormiańskiego, archidiecezja nie wpadła w ręce schizmatyków. Autor listu obawiał się, że ta akcja może naruszać prawa króla do mianowania biskupów i przygotował akta procesu, by na następnym konsystorzu można było ogłosić mianowanie, w formie zwykłej dla biskupstw polskich.*
S. 258-/f.0398 r.-0399 r.

1219. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. ma już wyznaczoną audiencję u papieża, by doręczyć mu pismo o promocji kardynalskiej. Po audiencji zda sprawę.
S. 258-A/f.0399 r.-0399 v.

1220. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Zgodnie z wolą króla, O. rozmawiał na konsystorzu z papieżem o dziesięcinach, podkreślając niebezpieczeństwo tureckie i koszty obrony. Król naraża życie swoje i swoich poddanych, a niechętni rozsiewają wieści o pokoju. - Jeszcze raz podniesie tę sprawę na audiencji prywatnej. I papież i kardynał Altieri zdawali się nie przywiązywać wielkiej wagi do zapewnień protektora, że król nie zmierza do pokoju. Może nie chcieli, by podejrzewano nuncjusza o te wiadomości. - Masini prosił autora listu o uzyskanie dlań od kardynała Altieri jeszcze 100 skudów. Odda je w Polsce.
S. 258-A/f.0399 v.-0402 r.

1221. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. załatwił sprawę arcybiskupstwa i paliusza, przynagla, aby bulle przyszły w porę. Zniżka wynosi trzy czwarte sumy, - prośbę poparł kardynał Altieri i sam papież. - Przykład kanonika Lupini, na który się podkanclerzy powoływał, był najgorszy. Autor listu stracił na obecnej zniżce 900 skudów. W Polsce nie ma innych diecezji intratnych, tylko Gniezno i Kraków. - Pieniądze przesłane przez adresata dał do banku na te właśnie opłaty.
S. 258-A/f.0402 r.-0403 v.

1222. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Sr. Gramignoli.

Kardynał cieszy się, że królowa już zdrowa. Oczekiwano potwierdzenia wiadomości o śmierci sułtana tureckiego, ale nie nadchodzi. - Na konsystorzu załatwiono nadanie arcybiskupstwa i wysłanie paliusza; zniżki w opłatach wynoszą trzy czwarte, kosztowało to wiele starań i trudu; autor listu stracił na zniżce 900 skudów. Oby choć arcybiskup był zadowolony! - Stara się o pieniądze dla króla, może będą w końcu miesiąca. Pomówi o tym jeszcze z papieżem na audiencji.

S. 258-A/f.0403 v.-0404 v.

1223. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

M.r Pax Nominato di Vilna [*Pac*].

Nadszedł list, O. jeszcze nie zdążył nic zdziałać. - Przedstawi projekt adresata, by kardynał Altieri i opat De Vecchi napisali, skłaniając małżonkę adresata, by wstąpiła do klasztoru. W sprawie sakry kardynał Altieri utrzymuje, że nie może zdziałać nic innego, jak zwołać raz jeszcze kongregację, ale decyzja pewno będzie taka sama. - Załatwił na konsystorzu mianowanie na arcybiskupstwo gnieźnieńskie i zniżkę opłat.

S. 258-A/f.0404 v.-0405 r.

1224. *it.* *Rzym* 1.XII.1674.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. doręczy na prywatnej audiencji papieżowi pismo króla i osobiście poprze promocję adresata. Już próbował rozmawiać o tym z kardynałem Altieri, ale ten odpowiadał wymijająco.

S. 258-A/f.0408 r.-0409 r.

1225. *it.* *Rzym* 8.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

Opis audiencji: papież przyjął list łaskawie i zapytał, dlaczego król nie przedstawia rodaków do promocji. Kardynał protektor wymienił znane powody. Mówił też o zaletach kandydata i o prerogatywach królewskich. Na uwagę papieża, że jest stary i pewnie już nie dokona promocji delle Corone, *odpowiedział, że papież jest zdrów, a wielu kardynałów bliskich grobu, i trzy kapelusze są wolne, że zatem prosi o odpowiedź na list króla. Papież nie chciał się zobowiązywać, a kardynał Altieri, choć nie mówił o trudnościach, jak poprzednio, utrzymywał, że papież nie jest obowiązany odpowiadać na list z « nominacją ». Kardynał protektor przytaczał przykłady odpowiedzi papieskich na takie pisma i twierdził, że, nie odpisując, papież naraża się na niechęć króla.*

S. 258-A/f.0426 r.-0430 v.

1226. *it.* *Rzym* 8.XII.1674.

Al med.o Re [*Jan III*].

Na audiencji była mowa o dziesięcinach, które mają dać możność prowadzenia nadal chwalebnych wypraw. Autor listu wyraził oburzenie z powodu pogłosek o pokoju, nie mówiąc skąd mogą pochodzić; nie sądzi zresztą, by papież w nie wierzył. - Poza dziesięcinami trudno spodziewać się innych pieniędzy. Hiszpanie chcą zatrzymać sobie połowę zebranych u siebie pieniędzy; byłoby dobrze, żeby król się z nimi bezpośrednio porozumiał.
S. 258-A/f.0430 v.-0432 v.

1227. *it.* *Rzym* 8.XII.1674.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Adresat dowie się o przebiegu audiencji z kopii listu do p. Pomponne i z listu do króla. Autor listu sądzi, że sprawa jest na dobrej drodze; nie mówiono nic o trudnościach, może papież zadowoli króla. - W drugim liście do króla mówi o dziesięcinach. - Cieszy się, że królowa zdrowa. - Informuje kardynała d'Etrée i ambasadora francuskiego o swoich krokach.
S. 258-A/f.0432 v.-0434 r.

1228. *it.* *Rzym* 8.XII.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Zapewne w międzyczasie adresat otrzymał list w którym O. donosi o wysłaniu bulli arcybiskupowi gnieźnieńskiemu [*Olszowskiemu*]*; z trudem uzyskał dlań zniżkę w opłatach. - Co do opactwa dzieje się podkanclerzemu wielka krzywda, ale datariusz jest ściśle związany z zakonnikami. - Może doszły już pieniądze zebrane wśród kardynałów. - Dziękuje za poparcie w sprawie herbu, widać że jest owocne, król wyraził mu zadowolenie z dotychczasowych usług i prosi o świadczenie ich nadal.*
S. 258-A/f.0434 r.-0435 v.

1229. *it.* *Rzym* 13.XII.1674.

Mons. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. cieszy się, że królowa ma się lepiej. - W sprawie « nominacji » nie ma odpowiedzi. Nie będzie promocji, zanim się nie uzgodni rozbieżnych interesów różnych monarchów; najwyżej będzie mianowany in petto *Baldeschi. - Projektuje się małżeństwo brata kardynała z ks. de Chalais.*
S. 258-A/f.0441-0443 r.

1230. *it.* *Rzym* 13.XII.1674.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Kardynał zawiadamia o projektowanym małżeństwie swego brata z ks. de Chalais.
S. 258-A/f.0443 r.-0443 v.

1231. *it.* *Rzym* 13.XII.1674.

Sr. Gramignoli.

O. zawiadamia o bliskim ślubie swego brata z ks. de Chalais.
S. 258-A/f.0443 v.

1232. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Protektor dziękuje za załatwienie sprawy herbu, ale dziwi się, że nie zakończyła się jakimś oświadczeniem. - Kardynał Vidoni i Masini zapewniają, że dali opinię przychylną. - Teraz, po śmierci kardynała Santa Croce, który był współprotektorem, kardynał Vidoni aspiruje do tego stanowiska i prosił o poparcie, którego piszący te słowa mu udzielił. - Arcybiskup powinien być zadowolony, większej zniżki nie mógł dostać. Swego czasu Lupini swoim postępowaniem wyrządził wielkie szkody. - Co do promocji, sądzi, że położenie adresata jest lepsze niż biskupa Marsylii, ale nie może wydobyć odpowiedzi od papieża. - Baldeschi otrzymał kapelusz; są jeszcze cztery, ale papież musi dojść do porozumienia z ambasadorami. Piszący te słowa mówił papieżowi, że trzeba jednać monarchów dla Stolicy Apostolskiej. - Sprawa Ranucci nie jest w jego rękach. Oddał tylko kardynałowi Altieri list, w którym król dziękował za przyrzeczenie przysłania go w razie zmiany w nuncjaturze; ale kardynał powiedział, że się do tego nie zobowiązywał. - Co do przesłania pieniędzy, autor listu jest tego samego zdania, co i nuncjusz, ale król postawił wyraźne żądanie; może, widząc straty, pozostawi na przyszłość swobodę działania. - Dziesięciny ograniczą się do Państwa Kościelnego, bo Hiszpanie robią trudności.
S. 258-A/f.0446 r.-0449 r.

1233. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. donosi o śmierci kardynała Santa Croce, współprotektora Królestwa. Kardynał Vidoni prosi by dać mu opróżnione stanowisko. Poleca go królowi i wylicza jego zasługi.
S. 258-A/f.0449 r.-0450 r.

1234. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Al Med.o Re [*Jan III*].

Papież mianował kardynałem ks. Baldeschi, któremu na prośbę księcia d'Anticoli nadał nazwisko Colonna. Zapewnił, że nie będzie innych promocji, któreby nie objęły nominatów wysuniętych przez monarchów, za co protektor mu podziękował, i prosił o odpowiedź na dwa listy króla; jeśli nawet nie wiążącą, to jako dowód uprzejmości. - Po paru dniach odpowiedziano mu, że odpowiedź pójdzie przez nuncjusza; prosił o zakomunikowanie mu treści, gdyż obawia się, że nie będzie przychylna, choć, z drugiej strony, usposobienie papieża i kardynała Altieri wobec biskupa Marsylii zmieniło się na lepsze. - Załącza kopie innych brewe, w których poprzedni papieże odpowiadali na « nominacje », aby król je mógł porównać.
S. 258-A/f.0450 r.-0453 r.

1235. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Al med.mo Re [*Jan III*].

O. nalegał, by kardynał Altieri wysłał pieniądze z dziesięcin w ilości, by wystarczyły na potrzeby wojenne. Kardynał obiecał, że je wyśle zaraz po świętach.
S. 258-A/f.0453 v.-0454 r.

1236. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Adresat dowie się z listu do króla polskiego i z kopii listu do króla francuskiego, jak stoi sprawa z promocją. Nie ma decyzji, ale ma się wrażenie, że sytuacja odmieniła się na lepsze.
S. 258-A/f.0454 r.-0454 v.

1237. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Mons.r Nuntio di Polonia Buonvisi.

Po powrocie z Bracciano O. zastał jego list, dziękuje za przyjaźń. Zastosował się do rady adresata, by utrzymywać stan niezmieniony, choć ilość i jakość zleceń aż nadto może oznaczać zatwierdzenie protektorii, która ma być oficjalnie zatwierdzona po koronacji. Wie, że ma wielu wrogów, a choć nie wierzy w astrologię, spełniła się przepowiednia pewnego astrologa, który mu powiedział, że będzie miał wrogów wśród tych, którym wyświadczył dobro.
S. 258-A/f.0477 r.-0478 r.

1238. *it.* *Rzym* 22.XII.1674.

Mr. Ves.vo di Marseglia [*de Forbin*].

O. pisał już o swoich rozmowach z kardynałem Altieri w sprawie nominacji. Sądzi, że wkrótce papież odpowie królowi. Czekał nawet z wysłaniem kuriera, ale papież nie powziął jeszcze decyzji.
S. 258-A/f.0478 r.-0479 v.

17.

REGISTRO DI LETTERE DI SUA EMINENZA [16]7[5] DA LUGLIO A TUTTO DECEMBRE

II. G.T. XVII.
259.

1239. *it.* *Rzym* 5.I.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kardynał Altieri zapewnił, że dziś wieczór wyśle dziesięciny na ręce nuncjusza. Suma nie będzie duża, gdyż dziesięciny pochodzą tylko z Państwa Kościelnego. - O. będzie się nadal starał umożliwić królowi postępy w wojnie, tak dobrze rozpoczętej, jak to widać ze zdobycia Baru i innych powodzeń. - Przypomniał kardynałowi o odpowiedzi na królewski list z « nominacją », będzie się starał mówić z samym papieżem.

S. 359/f.0001 r.-0001 v.

1240. *it.* *Rzym* 5.I.1675.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Z listu do króla adresat zobaczy, jak stoją sprawy promocji. Kardynał Altieri mówi, że musi być bardzo ostrożny, gdyż każde słowo może być wzięte za obietnicę; tak było z Ranuccim, król twierdzi, że obiecano przysłanie go z powrotem do Polski w charakterze nuncjusza. - Do tej sprawy piszący te słowa się nie mieszał, ale nalega na odpowiedź: król musi żebrać o list, a przecież należy mu się kapelusz z wielu powodów! - Nie dziwi się, że kardynał Altieri w złym humorze, sprawa ambasadorów nie idzie dobrze; kardynał nie rozumie, że w jego interesie leżą dobre stosunki z królestwami. - Autor listu postanowił, wraz z kardynałem d'Etrée, nadal szturmować kardynała Altieri o pozytywną odpowiedź.

S. 259/f.0002 r.-0005 r.

1241. *it.* *Rzym* 12.I.1675.

Mr. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. cieszy się, że królowa ma się lepiej. - Nie nadeszła tu wiadomość o projekcie odłożenia koronacji, to też sprawa arcybiskupstwa została załatwiona zgodnie z nakazem wielkiego pośpiechu. Podkanclerzy ma zapłacić tylko jedną czwartą opłat, ale kto wie, czy będzie zadowolony. - Co do herbu, O. sądzi, że król jest dobrze usposobiony. - Sprawa nuncjusza Ranucci nie była mu nigdy powierzona i nie wie kto ją prowadził. - Przykro mu, że nie zdołał jeszcze uzyskać odpowiedzi papieża na list o « nominacji », obawia się, że to może mieć

złe następstwa. - Zapewne doszły już pieniądze, wysłane przez kardynała Altieri. - Z powodu śmierci kardynała Brancaccio autor listu postanowił przejść z diecezji Albano do Frascati.
S. 259/f.0006 v.-0008 v.

1242. *it.* *Rzym* 12.I.1675.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. nalegał na kardynała Altieri o odpowiedź dla króla; Kardynał odpowiedział, że pomówi z papieżem, bo on sam tu nie rozkazuje. Kardynał d'Etrée przypuszcza, że może kardynał Altieri chce coś wytargować, robiąc trudności; nie wie, że, mając do czynienia z wielkim monarchą, trzeba okazywać wielkoduszność, a nie duszę handlarza. Gdyby Altieri słuchał jego rad, nie byłby się narażał na różne przykrości. - Ze śmiercią kardynała Brancaccio jest już pięć wolnych kapeluszy.
S. 259/f.0009 r.-0010 r.

1243. *it.* *Rzym* 19.I.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Nareszcie kardynał Altieri zapowiedział, że w przyszłym tygodniu pójdzie odpowiedź papieża w sprawie « nominacji » na ręce nuncjusza, ale nie chciał mu powiedzieć, co będzie zawierać.
S. 259/f.0011 r.-0011 v.

1244. *it.* *Rzym* 19.I.1675.

Mons. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

O. nalegał na odpowiedź w sprawie « nominacji », wreszcie kardynał Altieri obiecał odpowiedź w przyszłym tygodniu na ręce nuncjusza, ale nie chciał zdradzić jej treści. - Król Francji wyraził piszącemu te słowa uznanie za dotychczasową działalność; autor listu będzie nadal zabiegać o promocje dla adresata, jest pięć wolnych kapeluszy. - Księżna de Chalais, z którą grywa w pikietę, zapewniła o swym poparciu; mówi, że adresat doradza jej małżeństwo z bratem kardynała protektora, za co piszący te słowa składa mu podziękowanie. - O sprawie ambasadorów zapewne pisał już ambasador francuski.
S. 259/f.0011 v.-0013 v.

1245. *it.* *Rzym* 19.I.1675.

Sr. Gramignoli.

Co do pieniędzy - O. wykonał rozkazy, a szczególnie życzenia Masiniego, który był tu specjalnie przysłany. To, co się stało, było do przewidzenia, trzeba przesłać pieniądze zwykłą drogą. Może z dziesięcinami nie będzie tych przykrości. Mała to suma, ale Bóg da pomoc cudowną orężowi króla. - Podkanclerzy [Olszowski] płaci za bulle tylko czwartą część należności, ale i tak będzie pewno niezadowolony. - Chciano mu koniecznie odebrać opactwo. - Sprawa z ambasadorami nie jest jeszcze załatwiona; oby nie wynikły z tego większe kłopoty.
S. 259/f.0014 r.-0015 r.

1246. *it.* *Rzym* 19.I.1675.

Mons.r Paz [*Pac*].

O. rozmawiał z adwokatem Fagnani, zrobi wszystko, co jest możliwe, ale obawia się, że nie wszystko jest osiągalne. Contini to człowiek życzliwy, ale niedoświadczony, nie powinien bezpodstawnie robić nadziei.

S. 259/f.0015 r.-0016 r.

1247. *it.* *Rzym* 26.I.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kiedy autor listu przypomniał kardynałowi Altieri o odpowiedzi, ten oświadczył, że wysłał ją na ręce nuncjusza i nie chciał zdradzić jej treści. Wysłał ją wcześniej, niż zapowiedział, żeby kardynał protektor nie nalegał na pokazanie pisma.

S. 259/f.0020 r.-0021 r.

1248. *it.* *Rzym* 26.I.1675.

Mr. V.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał przesyła list do króla otwarty, by go adresat przeczytał, zapieczętował i doręczył. Odpowiedź królowi wysłano, kardynał Altieri nie chciał powiedzieć, co zawiera. Piszący te słowa chciałby mieć kopię tego pisma, żeby porównać z innymi analogicznymi pismami papieskimi. Kardynał Altieri zapewnia, że odpowiedź nie jest negatywna. Papież łatwo mógłby zadowolić króla; umarł kardynał Spada, jest sześć wolnych kapeluszy. - O. cieszy się z planów wojennych króla.

S. 259/f.0021 r.-0021 v.

1249. *it.* *Rzym* 26.I.1675.

Mr. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Powiedziano kardynałowi, że na ręce adresata poszła już w zeszłym tygodniu odpowiedź na list króla, zawierający « nominację ». Fakt, że nie chciano ujawnić jej treści nasuwa podejrzenia, że odpowiedź nie jest pozytywna, i że Stolica Apostolska traci sposobność zaskarbienia sobie wielkiego króla. Ufa, że w każdym wypadku adresat utrzyma dobre stosunki z królem. - Co do spraw protektorii, to przed koronacją i tak nie ma o czym mówić.

S. 259/f.0022 r.-0022 v.

1250. *it.* *Rzym* 26.I.1675.

Sr. Gramignoli.

O. cieszy się, że arcybiskup gnieźnieński jest zadowolony. - Papież wysłał odpowiedź w sprawie nominacji na ręce nuncjusza; podobno nie jest negatywna. - Protektor ma nadzieję, że i tym razem uda mu się uzyskać kapelusz. - Wiadomości z pola mówią o waleczności i rozumie króla, wróżąc szczęśliwy koniec. - Co do pieniędzy, O. od początku przewidywał, że będzie zwłoka, gdyż nie szły zwykłą drogą. - Spory z ambasadorami trwają, a nawet przybierają ostrzejszą formę. Altieri nie umie pertraktować.

S. 259/f.0022 v.-0023 v.

1251. *it.* *Rzym* 2.II.1675.

Mn.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Może arcybiskup nie jest zadowolony, ale autor listu robił dla niego, co mógł. - Słyszy o trudnościach w podziale pieniędzy: kardynałowie są zdania, że dwie trzecie powinny iść dla Korony, jedna trzecia dla Litwy. Zapytany o zdanie, protektor oświadczył, że wobec tego, co zrobili Litwini (odmówili kwater i opłat) nie sądzi, żeby Św. Kolegium miało odkładać dla nich osobną sumę. Ma nadzieję, że adresat postąpi w taki sposób, by król dobrze przyjął pieniądze na które się zdobyli kardynałowie.

S. 259/f.0041 v.-0042 v.

1252. *it.* *Rzym* 9.II.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. otrzymał list w sprawie pieniędzy. Dowiedziawszy się od kardynałów, że chcą przeznaczyć dwie trzecie sumy dla Korony, a jedną trzecią dla Litwy, zaprotestował, mówiąc, że Litwini nie spełnili swego obowiązku w ostatniej kampanii i nie zasługują na pieniądze, które trzeba zostawić do swobodnego rozporządzenia króla. Ostatecznie zdecydowano dać polecenie nuncjuszowi, by postąpił tak, jak zwykle czyniono w analogicznych wypadkach. - W międzyczasie nadszedł list od króla, który potwierdził zdanie wyrażone z własnej inicjatywy przez autora listu. - O. dowiaduje się o wątpliwościach co do wagi przekazanych pieniędzy; postara się je wyjaśnić.

S. 259/f.0045 r.-0047 r.

1253. *it.* *Rzym* 9.II.1675.

Mons.r Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał otrzymał listy jego wraz z listami króla. Postanowił - w porozumieniu z ambasadorem francuskim - poprosić papieża o audiencję w sprawie promocji. Od ambasadora francuskiego adresat dowie się o przebiegu audiencji. Może połączone wysiłki - z poparciem dwu potężnych królów - dadzą pożądane wyniki. - Przesyła list do króla w sprawie pieniędzy. - Masini wyjechał, nie będzie to ze szkodą dla króla. - Dziękuje za to, co adresat pisze w sprawie herbu.

S. 259/f.0047 r.-0048 v.

1254. *it.* *Rzym* 9.II.1675.

Mons Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Król przysłał list o przeznaczeniu przysłanych pieniędzy: chce, by nie dzielono ich między Polaków a Litwinów, prosi o swobodę dysponowania sumami, by całkowicie poszły na cele wojenne. Kolegium odpowie przez następnego kuriera. Jeśli adresatowi zostanie zostawiona swoboda działania, będzie miał możność działać tak, by korzyści były jak największe.

S. 259/f.0050 r.-0051 r.

1255. *it.* *Rzym* 16.II.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Na audiencji u papieża O. poruszył najpierw sprawe kanonizacji, następnie promocji. Podkreślił konieczność żadowolenia króla, wspominając słowa kardynała Altieri, że odpowiedź, przesłana na ręce nuncjusza, nie jest negatywna. Papież powiedział, że nie myślał jeszcze o kandydatach i że król powinien dawać « nominacje » rodakom. Kardynał protektor wyjaśnił powody, dlaczego w Polsce to nie jest możliwe i utrzymywał, że obrońcy wiary należy się satysfakcja. Papież mówił o królu z wielkim uznaniem i powiedział, że chce aby wszyscy monarchowie byli zadowoleni. - Z kardynałem Altieri autor listu omawiał sprawę Złotej Róży dla królowej. Ten przyznał także, że król ma prawo do promotione delle Corone, *co swego czasu kwestionował. Okazał się też mniej przeciwny, niż dawniej, osobie biskupa Marsylii.*

S. 259/f.0063 r.-0066 v.

1256. *it.* *Rzym* 16.II.1675.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. miał audiencję, opisał ją królowi, ale przemilczał jeden szczegół: papież powiedział, że nie podobają mu się te stałe « nominacje » Francuzów przez królów polskich. Autor listu przedstawił, jako rzecz pomyślną fakt, że jednym kapeluszem papież może zadowolić dwu wielkich królów; że zresztą proponowano swego czasu nuncjusza Ranucci. - W sprawie herbu czeka na odpowiedź Portugalii. - Przesyła list do króla, ma wrażenie, że papież nie wyklucza przysłania arcybiskupa Ranucci jako nuncjusza do Polski.

S. 259/f.0066 v.-0070 r.

1257. *it.* *Rzym* 16.II.1675.

Al med.o Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor zaniósł prośbę króla do papieża w sprawie arcybiskupa Ranucci; nie mówił, że król jest niezadowolony z obecnego nuncjusza, tylko prosił, aby w razie zmiany uwzględniono osobę arcybiskupa. Papież wyraził tylko uznanie dla nuncjusza Buonvisi; kardynał zaś powiedział, że zaszło nieporozumienie, że nigdy nie obiecano takiej zmiany i że nie jest w zwyczaju wysyłać nuncjusza na placówkę, na której już raz był poprzednio. Nie mówił jednak o Ranuccim z niechęcią, to też autor listu będzie nadal próbował nalegać. Rozmawiał też z kardynałem o Złotej Róży. Kardynał powiedział, że jeśli nie ma w zapasie Róży poświęconej, trzeba będzie czekać do czwartej niedzieli wielkiego postu, kiedy odbywa się ceremonia poświęcenia.

S. 259/f.0070 r.-0072 r.

1258. *it.* *Rzym* 2.III.1675.

Sr. Gramignoli.

O. nie mógł odpowiedzieć, bo był na ślubie brata. - Opis darów cesarza dla małżonki, opis ślubu i przyjęcia. - Autor listu cieszy się, że ominęło króla niebezpieczeństwo, na jakie naraził się podczas

polowania. - Wie o trudnościach w wypłacie pieniędzy; pisał w tej sprawie do króla. - Masini odjechał niezadowolony, choć piszący te słowa pokazywał mu bruliony swych listów, na dowód że nie pisał o nim źle do króla. Może Masini chce doprowadzić do tego, żeby kardynał Vidoni został protektorem. - Autor listu chce pozostać z nim w przyjaźni, ale żąda szczerości. - Dziękuje za gratulacje z powodu małżeństwa brata. Rozdźwięk między papieżem i ambasadorami nie jest zakończony, ale jest nadzieja ułożenia stosunków.
S. 259/f.0082 r.-0087 v.

1259. *it.* *Rzym* 2.III.1675.

Mon. Vesc.o di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał ma nadzieje na promocje adresata, szczególnie po ostatniej rozmowie z papieżem. Jest teraz sześć wolnych kapeluszy. - Co do Złotej Róży, kardynał Altieri powiedział, że jeszcze nie dostała jej cesarzowa. - Dziękuje za gratulacje z okazji małżeństwa brata. Opis ceremonii ślubnych, podarków. - Donosi, że dał pewnemu opatowi list polecający, gdyż nie mógł odmówić osobistości, która go o to prosiła; ale zaznacza, że i tej osobie nie zależy szczególnie na odpowiedzi pozytywnej.
S. 259/f.0087 v.-0091 v.

1260. *it.* *Rzym* 2.III.1675.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. otrzymał już list od samego króla, że zgadza się na umieszczenie dwu herbów nad dwiema różnymi bramami. Zatwierdzenia protektorii nie może król wysłać przed koronacją. - Arcybiskup pisze lakonicznie, pewno niezadowolony mimo uzyskanych zniżek. - Co do biskupa Marsylii, to adresat postępuje bardzo roztropnie. - Autor listu z polecenia króla rozmawiał z papieżem i z kardynałem Altieri; nie ulega wątpliwości że Polsce należy się kapelusz w razie promotione de Prencipi. *Altieri skarży się na nalegania, ale powinien odpowiedzieć, czy będzie promocja, niezależnie od tego, czy mu się kandydat podoba. Ukrywał przed protektorem treść brewe, choć wie, że ten dowie się prawdy z Polski. - Vidoni dostanie pewno łatwo współ-protektorię. - Co do arcybiskupa Ranucci, sądzi że sprawa jest zakończona; nie wie, jak powstało nieporozumienie, korespondencja nie przechodziła przez jego ręce. - Dziesięciny będą zapewne wysłane jeszcze w Wielkim Poście. - Dziękuje za gratulacje z powodu ślubu brata; opis ślubu i podarków.*
S. 259/f.0091 v.-0096 r.

1261. *it.* *Rzym* 2.III.1675.

Sr. Abbate Brunetti.

Kardynał dowiaduje się, że adresat jest przy królu. - Dostał jego pismo, doskonale napisane. Da je kardynałowi Azzolino. Masini nie może zająć się drukiem, bo dawno wyjechał. - Martwi się brakiem

środków materialnych na wojnę; teraz już doszły pieniądze od Św. Kolegium, wkrótce zostaną wysłane dziesięciny. Oby wysłannik przywiózł dobrą odpowiedź od Doroszenki.
S. 259/f.0096 r.-0097 r.

1262. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor odpisuje dopiero teraz, bo wcześniej nie zdążył przeprowadzić rozmowy. Kardynał Altieri dał do zrozumienia, że promocja per le Corone *jeszcze daleko; że papież zamianuje tylko dwóch kardynałów, dla Francji i dla Hiszpanii, ale ambasadorowie tych krajów nie dali jeszcze « nominacji ». Inne państwa już miały swoje promocje. - Autor listu replikował, i w rezultacie miał wrażenie, że bardziej przekonał kardynała Altieri, niż on jego. - Niech król będzie pewny, że w miarę swych sił protektor nie pozwoli aby się odbyła promocja z pominięciem kandydata króla polskiego.*
S. 259/f.0107 r.-0110 r.

1263. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Al Med.o Re [*Jan III*].

O. przedstawił memoriał o opactwie koronowskim kardynałowi Altieri, który okazał wielką przychylność. - Jak będzie miał adpowiedź, napisze do wojewody chełmińskiego [*Gnińskiego*].
S. 259/f.0110 r.-0111 r.

1264. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Al Med.o Re [*Jan III*].

Piszący te słowa przeczytał kardynałowi Altieri list króla o trudnościach, jakie robi nuncjusz w wypłacie pieniędzy. Altieri powiedział, że Buonvisi jest dobrym ministrem, ale nie ma szczęścia. Życzenie króla, by pieniądze nie szły przez nuncjusza, ale przez protektora, jest nie do spełnienia: protektor bowiem nie siedzi w Warszawie, ale w Rzymie. W następną sobotę zostanie wysłana suma 14.000 florenów. - O. poruszył sprawę arcybiskupa Ranucci; kardynał nie jest już do niego tak źle usposobiony, ale nie wypowiada się co do jego powrotu do Warszawy.
S. 259/f.0111 r.-0112 v.

1265. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Sr. Abb.te Brunetti.

O. załącza listy do króla. Pismo, które adresat przysłał już jest w druku. Potwierdza odbiór biuletynu, który był między listami króla. - Prosi, by powiedzieć królowi, że stara się o Złotą Różę.
S. 259/f.0113 r.-0113 v.

1266. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał przesyła list do króla otwarty, by adresat mógł go przeczytać i po zapieczętowaniu, doręczyć. Przesyła też kopię listu do króla francuskiego. Zobaczy z nich niestałość i lekkomyślność wypowiedzi kardynała Altieri. O. postara się rozmawiać wprost z papieżem. Wobec monarchów tak wielkich i potężnych, jak król Francji i król Polski, każda przeszkoda musi upaść.

S. 259/f.0113 v.-0115 r.

1267. *it.* *Rzym* 7.III.1675.

Mons.r Gnischi [*Gnieński*].

O. mówił z kardynałem Altieri o Złotej Róży dla królowej. Kardynał dawniej robił nadzieję - teraz mówi o tym chłodno. - O. załącza notatkę o stanie spraw kościelnych. - Dziękuje za gratulacje z powodu małżeństwa brata.

S. 259/f.0116 r.-0116 v.

1268. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Kardynał Altieri powiedział, że kazał opatowi Favoriti zebrać dokumenty w sprawie opactwa koronowskiego i przedstawić piszącemu te słowa stan sprawy. Tymczasem akcja w Rocie została powstrzymana.

S. 259/f.0123 r.-0123 v.

1269. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Al med.o Re [*Jan III*].

Już ustalono wymianę pieniędzy, by nie było strat. Zostaną wyplacone w « ungari » lub w talarach. Pokwitowanie musi wydać podskarbi wielki koronny, więc nie może ich wypłacić będący w Rzymie protektor, który najwyżej może dopilnować wymiany. - Kardynał Altieri prosi, by zapewnić króla, że co zrobił nuncjusz, to uczynił na zlecenie kardynała. Ale piszący te słowa wie, że nuncjuszowi polecono, aby osservi il solito che si è fatto altre volte. *Protektor utrzymywał, że trzeba nakazać nuncjuszowi, aby się zastosował do woli króla, który najlepiej wie, jakie są potrzeby.*

S. 259/f.0123 v.-0125 r.

1270. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Al Med.o Re [*Jan III*].

O. otrzymał listy w sprawie « nominacji ». Papież chory, więc widział się tylko z kardynałem Altieri. Ten oświadczył, że sprawa należy do papieża, ale nie można co tydzień mianować kardynałów dla króla polskiego. Piszący te słowa odparł, że król prosi tylko o to, co mu się należy na równi z innymi monarchami, a wielkie jego czyny zasługują nie na jednego, ale na całe kolegium kardynałów. - Pragnąłby znać treść brewe przesłanego przez nuncjusza, żeby wiedzieć, czy ma energiczniej nalegać.

S. 259/f.0125 r.-0127 r.

1271. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Mons.re Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. przesyła mu list do króla, otwarty, by go przeczytał i po zapieczętowaniu oddał królowi. - Postanowił, po rozmowie z kardynałem d'Etrée i ambasadorem, poprosić o audiencję u papieża, jak tylko ten ostatni będzie w stanie jej udzielić. - Zdaje się, że króla mylnie poinformowano, iż wkrótce ma być promocja; w Rzymie są jeszcze rozdźwięki. - Wielkie są czyny króla, w walce z Turkami i buntownikami; piszący te słowa podkreśla to stale wobec papieża i jego otoczenia, choć z Polski niektórzy podają wiadomości ujemne, szczególnie o zamieszaniu na Litwie.

S. 259/f.0127 v.-0128 v.

1272. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Sr. Abb.te Brunetti.

Kardynał O. przesyła listy dla króla. Rozdźwięki między ambasadorami a papieżem trwają, ale pośrednictwo już w toku.

S. 259/f.0129 r.-0129 v.

1273. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Mons.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Arcybiskup lakonicznie podziękował za wysłanie bulli. Podobno skarży się na trudności z opactwem; autor listu sądzi, że najwięcej mu w tej sprawie zaszkodzili rodacy. Sam kardynał protektor robił, co mógł, narażając się innym kardynałom. - Sprawę herbu uważa za zakończoną; chciałby też zakończyć pomyślnie sprawę nominacji. Trzeba, żeby kardynał Altieri się przekonał, że te rzeczy, których się nie da uniknąć, lepiej zrobić prędko, niż piętrzyć trudności. Dziwna jest też ta zmienność w opiniach. Nie wynika z tego nic dobrego dla Stolicy Apostolskiej. - Piszący te słowa wysyła też list do króla, w którym, zgodnie z wolą kardynała, usprawiedliwia nuncjusza-adresata wobec skarg króla. Prosi też, aby nuncjusz poszedł jak najdalej na rękę królowi, który ma takie zasługi dla religii. - Przesyła znów pewną sumę przez Wiedeń, około 14.000 florenów. - O Ranuccim się nie mówi, ale jest pewne, że król go lubi i ceni.

S. 259/f.0129 v.-0132 v.

1274. *it.* *Rzym* 16.III.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. rozmawiał z kardynałem Altieri o Złotej Róży dla królowej; kardynał powiedział, że nie wie czy jest, i że jeszcze nie wysłano Róży cesarzowej. Piszący te słowa oświadczył, że w każdym razie w czwartą niedzielę W. Postu można poświęcić nową, i prosił o pośpiech. - Pismo przysłane jest już w druku, będzie rozpowszechnione w Rzymie i poza Rzymem. - Zapewne tym kurierem pójdzie suma 14.000 florenów przez Wiedeń. Z Sekretariatu Stanu napisano do nuncjusza, by uzgodnił wypłatę z ministrami króla.

S. 259/f.0132 v.-0134 r.

1275. *it.* *Rzym* 21.III.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Protektor rozmawiał z opatem Favoriti w sprawie opactwa koronowskiego, a gdy nadszedł list króla, pokazał go opatowi i datariuszowi. Po dyskusjach wreszcie doniesiono mu, że Sekretariat Stanu napisze do nuncjusza, by zakończył tę sprawę.
S. 259/f.0153 r.-0155 r.

1276. *it.* *Rzym* 21.III.1675.

Al med.o Re [*Jan III*].

Kardynał otrzymał listy króla przez opata d'Onoff [Dönhoff]: jest to człowiek godny i przyjazny. Piszący te słowa zaprowadzi go do papieża. Z listu w sprawie opactwa koronowskiego O. sporządził kopie. - Pismo już wydrukowane w 500 egzemplarzach, roześle je w różne strony. - Co do Złotej Róży nic nowego; papież chory, nie przyjmuje.
S. 259/f.0154 v.-0155 r.

1277. *it.* *Rzym* 21.III.1675.

Sr. Palatino di Culma [*Gniński*].

Po wielu dyskusjach, o których referował królowi, napisano z Sekretariatu Stanu do nuncjusza z nakazem załatwienia sprawy opactwa koronowskiego.
S. 259/f.0155 r.-0155 v.

1278. *it.* *Rzym* 21.III.1675.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Król skarżył się, że adresat odwleka załatwienie sprawy opactwa koronowskiego. O. dowiedział się, że Sekretariat Stanu napisał do nuncjusza prosząc o pośpiech. Piszący te słowa przyłącza się ze swej strony do tej prośby.
S. 259/f.0155 v.-0156 r.

1279. *it.* *Rzym* 21.III.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. otrzymał jego list wraz z listem króla w sprawie opactwa koronowskiego. Odpisuje królowi. - O « nominacji » nie ma nic nowego, papież chory, promocja zapewne odbędzie się nieprędko.
S. 259/f.0157 r.

1280. *it.* *Rzym* 30.III.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Papież jeszcze chory, więc O. nie mógł doręczyć listów. Zachorował też kardynał Altieri. Opat d'Honoph [Dönhoff] zostanie przedstawiony papieżowi i doręczy mu list króla, jak tylko papież wyzdrowieje. - Do nuncjusza wysłano polecenie, by śpiesznie załatwił sprawę opactwa koronowskiego. - O promocji nic nie słychać, choć ministrowie się o nią upominają.
S. 259/f.0100 v.-0101 v.

1281. *it.* *Rzym* 30.III.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Papież wciąż jeszcze chory, nie udziela audiencji. - Z listu nuncjusza widać, że, odpowiadając królowi, papież wysłał list, nie brewe. - Nuncjusz wyraża się przychylnie o adresacie; widocznie straciwszy nadzieję na kapelusz chce się zasłużyć królom Francji i Polski. - O. przesyła kopie brewe w odpowiedzi na « nominacje » poprzednich królów. - Ministrowie książąt nalegają na papieża o promocję. Król Francji poprze adresata, wielkie zasługi ma p. Pomponne. - Autor listu cieszy się z powodzeń na Ukrainie i z przysięgi na wierność Doroszenki.

S. 259/f.0161 v.-0164 v.

1282. *it.* *Rzym* 30.III.1675.

Mons.r Gniski [*Gnińsk*i].

O. stara się o Różę dla królowej, ale choroba papieża i kardynała uniemożliwia rozmowy. - Papież dla nikogo nie pisze listów polecających, zwróci się więc do kardynała Altieri. - Co do brewe dla adresata, to Sernicoli napisze szczegółowo.

S. 259/f.0164 v.-0166 r.

1283. *it.* *Rzym* 30.III.1675.

Mons.r Nuntio Buonvisi.

Adresat pisze, że nadeszła odpowiedź papieża do króla, ale że nie zna jej treści. Trudno w to uwierzyć, może raczej adresat jest związany tajemnicą. Piszący te słowa dowie się i tak treści od przyjaciół w Polsce. - Rozważania o dawaniu i odmawianiu łask.

S. 259/f.0167 r.-0168 v.

1284. *it.* *Rzym* 30.III.1675.

Sr. Abbate Brunetti.

W załączonym liście O. przesyła królowi relacje ze stanu załatwianych spraw.

S. 259/f.0169 r.-0169 v.

1285. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Mons.r Ves.vo di Marseglia [*de Forbin*].

Papież jest chory, kardynał Altieri też chorował, wszystkie sprawy stoją. O. nie mógł doręczyć listu, ani przedstawić papieżowi opata d'Honof [Dönhoff]. - Czuwa stale nad interesami adresata. - Rezydent Portugalii obawiał się, że kroki piszącego te słowa zagrażają staraniom o kapelusz dla Portugalii, ale O. odpowiedział mu, co należało. - Starał się przez p. Pomponne, by się zabezpieczyć przeciwko akcji rezydenta. - Nie sądzi, aby papież w W. Tygodniu wziął udział w nabożeństwach.

S. 259/f.0192 v.-0195 r.

1286. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

O. cieszy się, że doszły pieniądze i że już dwie trzecie wypłacono. - Król ubolewa, że przeznaczono część Litwinom, choć się źle zachowali w ostatniej kampanii. Piszący te słowa usprawiedliwił nuncjusza, pisząc, że takie były rozkazy od kardynała Altieri. Prosi jednak, by pójść w miarę możności na rękę królowi.

S. 259/f.0195 r.-0197 r.

1287. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Papież jeszcze chory i nie przyjmuje. - Kardynał Altieri zawiadomił, że wysyła przez Wiedeń 2.500 « ungari ». Przyrzekł uzgadniać przesyłki z autorem listu, ale nie mogą one iść inaczej, jak na ręce nuncjusza. Piszący te słowa prosił nuncjusza, by przyczynił się do składnego przebiegu wypłat. - Co do promocji, nie ma nic nowego.

S. 259/f.0197 r.-0198 r.

1288. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Sr. Gramignoli.

O. potwierdza odbiór jego listu. - Papież jeszcze chory. - Wysyła się 2.500 « ungari » na ręce nuncjusza przez Wiedeń.

S. 259/f.198 r.-198 v.

1289. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Mons. Gniski [*Gnińsk*i].

Kardynał O. mówił z kardynałem Altieri o liście polecającym; ten twierdzi, że papież listu nie napisze. Jemu samemu wydaje się prośba zbyt śmiała, ale może napisać do nuncjusza, a ten postąpi, jak uzna za stosowne.

S. 259/f.0199 v.-0200 r.

1290. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Sr. Abb.e Brunetti.

Załącza listy do króla.

S. 259/f.0200 r.

1291. *it.* *Rzym* 6.IV.1675.

Mons.re Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. dostał kopię listu papieża do króla; widzi, że nie mógł się królowi podobać, jest napisany sztucznie i ogólnikowo. Choć właściwie jest negatywny, nie ma w nim odmowy, a są wyrazy uznania dla króla. Jednak poparcie dwu wielkich królów doprowadzi wreszcie do celu. - Papież jeszcze chory, nie bierze udziału w nabożeństwach, udzielił tylko błogosławieństwa. - Śmierć Doroszenki

jest wielką pomyślnością dla Polski; król będzie umiał z niej skorzystać, niech każe wybrać przywódcę przychylnego Polsce, to i zapał Turków się ochłodzi. - Dziękuje za gratulacje z powodu małżeństwa brata. - Ten tydzień męczący, pełen ceremonii.
S. 259/f.0201 r.-0203 v.

1292. *it.* *Rzym* 13.IV.1675.
Re di Polonia [*Jan III*].
Kardynał oczekuje na zapowiedziane listy. Wszyscy czekają na audiencje; papież nie wziął udziału w nabożeństwach, tylko w W. Czwartek dał błogosławieństwo. Gdy rzucał pochodnię na znak potępienia heretyków, siły mu nie dopisały i pochodnia zamiast poza balkonem, upadła mu pod nogi. Jutro też ma dać błogosławieństwo, głównie z uwagi na pielgrzymów, którzy przybyli na Anno Santo. Przynoszą go na balkon i odnoszą do łóżka. - Pieniędzy z dziesięcin będzie niewiele, ministrowie hiszpańscy utrudniają zbieranie. - Co do « nominacji », piszący te słowa nie chce mówić z kardynałem Altieri, a z papieżem nie może. - Postara się pokonać trudności w sprawie opactwa Mogiły dla opata Donof [Dönhoff], w myśl zleceń króla. - Co do Koronowa, napisano już do nuncjusza, by zakończył sprawę. Jeśli chodzi o Jędrzejów, czeka na zapowiedziane pismo króla. Trzeba, żeby król powziął decyzję i powołał się na iuspatronatus. *Karol Monti apelował w sprawie Jędrzejowa, ale wiadomo jaki będzie skutek, gdyż po objęciu arcybiskupstwa przez podkanclerzego opactwo automatycznie wakowało, a zakonnicy mieli już prowizję Stolicy Apostolskiej. - O Złotej Róży dla królowej pomówi jeszcze z kardynałem Altieri. Poruszy też sprawę arcybiskupa Ranucci, ale dopiero w odpowiednim momencie.*
S. 259/f.0203 v.-0208 v.

1293. *it.* *Rzym* 13.IV.1675.
Mon.r Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].
O. cieszy się z zakończenia nieporozumień co do podziału pieniędzy. Mała to sumka w stosunku do wielkich potrzeb - a także w stosunku do zbytku, uczt i nadmiernej pompy w nabożeństwach, co robi niekorzystne wrażenie nie tylko na heretykach, ale i na katolikach, a szczególnie w « pałacu ».
S. 259/f.0208 v.-0209 v.

1294. *it.* *Rzym* 13.IV.1675.
Sr. Gramignoli.
Kardynał cieszy się, że adresat wrócił zdrów do Warszawy i uratował pieniądze. - Wysłano królowi 2.500 cekinów, zbieranie dziesięcin idzie bardzo powoli. - Dziękuje za wiadomości, nie są wesołe, ale ulgą jest śmierć Doroszenki. - Przykre mu są podejrzenia Masiniego, że źle o nim pisał, ale udowodnił, że tak nie było. Tylko ostrzegał go w Rzymie, że narażanie sobie ministrów, związanych z Francją i przyjaźń z przeciwnikami przynosi szkodę Polsce, bo król chce okazywać wszystkim jednakową przychylność. - Papież ma się źle, dał tylko błogosławieństwo w W. Czwartek i ma dać jutro.
S. 259/f.0209 v.-0211 r.

1295. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. jeszcze nie uzyskał audiencji, papież wciąż chory, nie był na nabożeństwach wielkotygodniowych. Nie mógł też udzielić audiencji opatowi d'Honof [*Dönhoff*], *mimo zapewnienia, że ten doręczy tylko listy i wycofa się natychmiast. - Autor listu podziela zdanie króla co do listu papieża; doda, iż ma wrażenie, że papież nie odmawia wyraźnie, by nie narażać się na dalsze nalegania. - Jak pisano do króla, papież istotnie powiedział, że król jeszcze niekoronowany (nie może żądać nominacji). Piszący te słowa zaprzeczył: koronacja ma znaczenie tylko dla spraw wewnętrznych królestwa. Najsilniejszym argumentem kardynała Altieri jest teza, że Polska nie musi dostawać kapelusza przy każdej promocji* delle Corone. *Już dawniej, gdy robiono trudności z promocją arcybiskupa Bonsi, kardynał protektor wyszukał w dokumentach dowody, że Polska zawsze miała swoje miejsce w promocjach.*

S. 259/f.0228 v.-0232 v.

1296. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Opat d'Honof [*Dönhoff*] *przywiózł list króla i zlecenia. Przedstawia więc stan spraw. Po wysłaniu 2.500 « ungari » nie zebrano nowej sumy. - W sprawie opactwa w Mogile wydano dekret przychylny opatowi, ale, że zakonnicy będą napewno apelować, piszący te słowa przedsięwziął pewne kroki. - Co do opactwa w Koronowie, oczekuje się na dokumenty od nuncjusza. - Sprawa opactwa jędrzejowskiego jest trudna w obecnych okolicznościach: wobec prowizji dla arcybiskupa gnieźnieńskiego* [*Olszowskiego*], *jego prawo do opactwa wygasło, a mnisi mieli prowizję apostolską. Sprawa nie powinna była iść do Kongregacji, by nie wywołać dekretu niekorzystnego, ale podkanclerzy miał więcej zaufania do innych, niż do protektora. Podkanclerzy pisał, że zadowoliłby się opactwem na pięć lat, ale nie chodzi o ilość lat, tylko o to, że jest przyznane zakonnikom. Król mógłby zrobić nową prowizję dla tej samej, lub dla innej osoby. - Pragnie zaznaczyć, że wszyscy zakonnicy mają poparcie tutejszych władz, a także niektórych panów polskich; twierdzą oni że są uciskani w swym prawie wyboru i powołują się na* immunità ecclesiastica. *Tego przekonania autor listu nie zdołał wykorzenić. Król powinien z przełożonymi zakonów mówić ostro, jak inne głowy koronowane, co nie oznacza, by miał naruszać* immunità ecclesiastica. - *Kardynał Altieri powiedział, że zakonnicy koronowscy atakowali gwałtownie, ale obecnie się uspokoili. - Sprawa Złotej Róży nie postępuje, wobec tego, że papież nie udziela audiencji.*

S. 259/f.0235 r.-0239 r.

1297. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Z listu do króla - który adresat powinien doręczyć zapieczętowany - dowie się o stanie spraw. Nie ma znaczenia (dla « nominacji ») fakt, że król nie jest koronowany, ani że pismo poszło per camera e non per cancelleria. - *Odpowiedź papieża do króla jest źle zreda-*

gowana, i wykazuje niechęć, ale przyjaciele adresata, zjednoczeni, przezwyciężą trudności. - Z papieżem nie można rozmawiać, nawet królowa szwedzka nie dostała audiencji. - Nie ma potwierdzenia o śmierci Doroszenki; tym większego znaczenia nabierają chwalebne czyny króla. - Dostał list od króla z podziękowaniem za odpusty. - Dziękuje za życzenia z powodu ślubu brata.
S. 259/f.0239 r.-0241 r.

1298. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Z okazji powrotu młodych Gnińskich, O. chce podkreślić ich dobre zachowanie się w Rzymie, gdzie zdobyli sobie uznanie. Gdyby król chciał dać biskupstwo ks. Gnińskiemu, papież chętnie dałby mu dyspensę, potrzebną z powodu jego młodego wieku. Piszący te słowa poprze ten ród zasłużony.
S. 259/f.0241 r.-0242 r.

1299. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Mons.r Gniski [*Gniński*].

Nie pisał wcześniej, bo chciał dać wiadomość co do dyspensy. Datariusz zmienił zdanie, odmówił wniesienia podania do podpisu papieskiego, autor listu musiał więc robić starania i przezwyciężać liczne trudności. - O Złotej Róży nie może mówić z papieżem, gdyż ten jest jeszcze chory.
S. 259/f.0242 r.-0243 v.

1300. *it.* *Rzym* 20.IV.1675.

Sr. Gramignoli.

Nie udało się uzyskać kanonii warmińskiej, gdyż sztafeta królowej wdowy do papieża przybyła z prośbą na kilka dni przed przybyciem poczty. Nie można też starać się o kanonię na przyszłość, gdyż Stolica Apostolska nie przyrzeka nic, zanim nie ma wakansu.
S. 259/f.0244 r.-0244 v.

1301. *it.* *Rzym* 27.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Król pisze 6. marca, że nie otrzymał tygodniowej poczty: autor listu był wówczas na weselu brata. - Papież dał już audiencję ambasadorom, więc i kardynał protektor poprosił o audiencję. - Są pogłoski, że papież chce wszystkie kapelusze rozdać wedle własnego uznania, a żadnego z « nominacji » monarchów, z wyjątkiem - najwyżej - Francji i Hiszpanii. Ambasador Francji prosił o promocję biskupa Marsylii, ale papież nic nie obiecał, mówiąc że promocji dokona już następny papież. - D'Honoff [Dönhoff] czeka na audiencję. - O opactwach O. już pisał: tutaj popierają zakonników. - Będzie mówić o Złotej Róży; nie wie, czy królowa dostanie ją przed cesarzową.
S. 259/f.0250 r.-0253 r.

1302. *it.* *Rzym* 27.IV.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. przesyła list do króla, otwarty, aby adresat poznał jego treść. Nie sądzi, żeby promocja odbyła się w krótkim czasie. Kardynał Altieri nie będzie naglił, bo nie może proponować tych kandydatów, których by pragnął. Mimo pośredników, spór między nim a ambasadorami się nie zakończył. Wiadomości o promocjach są rozpowszechniane dla sondowania reakcji. Biskup Marsylii jest popierany przez dwu ważnych królów, a żaden z dotychczasowych monarchów polskich nie miał tylu zasług wobec Stolicy Apostolskiej, co obecny. - O. czeka na wyznaczenie audiencji; pójdzie do papieża z opatem D'Honof [*Dönhoff*], *by oddać listy. - Cieszy się, że król wypłacił żołnierzy z własnych pieniędzy, choć ma ich niewiele; Bóg nagrodzi jego gorliwość.*

S. 259/f.0253 v.-0256 r.

1303. *it.* *Rzym* 27.IV.1675.

Sr. Gramignoli.

Kardynał otrzymał list adresata, z którego dowiedział się, jak został powołany na swoje stanowisko arcybiskup gnieźnieński. - Sądzi, że trudno dyskutować o iuspatronatus *króla w sprawie opactwa, nie ma dostatecznych podstaw, a Rzym jest za mnichami. - Papież zaczyna dawać audiencje.*

S. 259/f.0256 r.-0256 v.

1304. *it.* *Rzym* 27.IV.1675.

Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

P.S. alla lettera. *Papież może przyjmie go we środę.*

S. 261 v.-0262 r.

1305. *it.* *Rzym* 27.IV.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Autor listu dodaje, że prawdopodobnie we środę będzie miał audiencję.

S. 259/f.0262 r.-0262 v.

1306. *it.* *Rzym* 4.V.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. został przyjęty przez papieża, przedstawił opata d'Honof [*Dönhoff*], *który doręczył papieżowi listy, oraz Jana Korwina, wielkiego referendarza koronnego. W rozmowie o chwalebnych czynach króla, podkreślono potrzebę środków na wojnę. Gdy protektor został sam, papież powiedział, że król przysłał list o nominacji już po otrzymaniu papieskiej odpowiedzi. Kardynał piszący te słowa, oświadczył, że list papieża miał inną formę, niż zwykle i był raczej negatywny, a więc sprawę trzeba wyjaśnić. Papież znów wrócił do pytania, dlaczego król nie daje « nominacji » Polakom lub Włochom. Kardynał wyjaśnił, jak zwykle, przytaczając ustawę o kardynalacie i zaznaczył, że król był gotów dać « nominację » nuncjuszowi Ra-*

nucci, ale odwołano go z nuncjatury. Wówczas papież wytoczył drugi argument: że Polska nie otrzymywała kapelusza przy każdej promocji. Protektor zbił ten argument przytaczając przykłady. Papież nie bronił swoich tez i oświadczył wreszcie, że król jest tak zasłużony, że może być pewien, iż papież da mu dowód swojej łaskawości, ale promocji dokona już pewnie nie on, ale jego następca. - Po audiencji kardynał piszący te słowa zreferował rozmowę kardynałowi Altieri. Altieri powiedział, że częste promocje « dla monarchów » stanowią dla Stolicy Apostolskiej niewolę, a przy tym Św. Kolegium zapełnia się cudzoziemcami. Sądzi jednak z przytoczonej rozmowy, że papież zechce zadowolić króla i zapewnił o swym poparciu.
S. 259/f.0291 r.-0297 r.

1307. *it.* *Rzym* 4.V.1675.
Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].
O. przesyła niezapieczętowany list do króla i kopię listu do króla francuskiego. O pośrednictwie między ambasadorami a kardynałem Altieri zapewne adresat jest poinformowany. - Dziękuje za życzenia z okazji ślubu brata.
S. 259/f.0297 r.-0298 v.

1308. *it.* *Rzym* 4.V.1675.
Re di Polonia [*Jan III*].
Kardynał prosił papieża o Złotą Różę. Papież prosił, żeby mu jeszcze przypomnieć; powiedział, że i cesarzowa ma ją dostać. - Odbyła się u piszącego te słowa narada w sprawie opactwa jędrzejowskiego. D'Honof [Dönhoff] zreferuje ją królowi, a Monti arcybiskupowi; nie ma dostatecznych dokumentów, żeby bronić iuspatronatus *króla. - Co do Koronowa, wysłano brewe o zastąpieniu sędziego przez arcybiskupa gnieźnieńskiego. - O dziesięcinach z Hiszpanii nie zdołał się jeszcze poinformować.*
S. 259/f.0298 v.-0300 r.

1309. *it.* *Rzym* 11.V.1675.
Re di Polonia [*Jan III*].
Na konsystorzu znowu O. zagadnął papieża o odpowiedź; na zapytanie, czy król obstaje przy swojej « nominacji », odpowiedział, że nie ma wątpliwości. - Kardynał Altieri sądzi, że im bardziej ambasadorowie nalegają na promocję, tym więcej się ona oddala; papież bowiem chce mianować pewnych kardynałów według własnego uznania. Słyszał, że papież, zamiast Polsce, chce dać kapelusz Wenecji. - Czeka na dyspensę dla Gnińskiego. - O Złotej Róży przypomina. - W sprawie Koronowa prymas ma zastąpić sędziego. - D'Honof [Dönhoff] dostał już dekret w sprawie Mogiły; autor listu stara się o jego zatwierdzenie. - O Jędrzejowie d'Honof [Dönhoff] zreferuje. Podobno prymas [Olszowski] skarży się na protektora, ale robił co mógł. Sprzeciwiał się, by sprawa poszła do Kongregacji Konsystorialnej, ale prymas ufał więcej jezuitom i Montiemu, a ci, gdy sprawę przegrali, zwalają winę na kogo innego. - O arcybiskupie Ranucci nie ma nowin. - Papież jeszcze osłabiony.
S. 259/f.0309 r.-0313 r.

1310. *it.* *Rzym* 11.V.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Gdy O. prosił papieża o odpowiedź, papież pytał, czy król obstaje przy swej « nominacji », a gdy protektor potwierdził, oświadczył, że chciałby dać królowi dowód swej łaskawości. - Sądzi, że promocja będzie nieprędko, wszyscy ambasadorowie dopominają się o kapelusze. Papież więcej się liczy z Francją, niż z Polską. - Z Polski piszą, że arcybiskup jest przeciwny tej « nominacji », może sam chce dostać kapelusz. - Papież nie ma się jeszcze zupełnie dobrze.

S. 259/f.0313 r.-0316 r.

1311. *it.* *Rzym* 11.V.1675.

Mons.r Gniski [*Gnieński*].

Datariusz, który obiecał wysłać dokumenty, przesłał je jeszcze do Segreteria dei brevi, *tak, że sprawa się zatrzymała. - O. ma nadzieję uzyskać Różę dla królowej, ale trzeba na to czasu. - W sprawie Koronowa sędzia został zastąpiony przez arcybiskupa gnieźnieńskiego [Olszowskiego], jak sobie tego życzył król.*

S. 259/f.0316 r.-0317 r.

1312. *it.* *Rzym* 11.V.1675.

Sr. Abbate Brunetti.

O. przesyła list do króla.

S. 259/f.0317 r.-0318 v.

1313. *it.* *Rzym* 18.V.1675.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Kardynał wie, że Masini wrócił do Polski i niesprawiedliwie się na niego skarży. Jeśli chodzi o list, ogłoszony ze szkodą adresata, to może powiedzieć, że list króla nie był skierowany do piszącego te słowa, ale do innego kardynała. - Co do « nominacji » musiał spełniać zlecenia, ale w rozmowach z kardynałem Altieri miał zawsze wzgląd na adresata. - Autor listu robi wielkie wysiłki, naraża się, a wszyscy się skarżą na niego, podczas gdy honor zostaje przy innych. - Nie jest prawdą, żeby protektor utrudniał Masiniemu zadanie. Ten miał się starać o pieniądze, ale sprawa była już postanowiona przed jego przyjazdem. Chciał szkodzić protektorowi, starał się, by protektorię otrzymał kto inny; był mu niechętny w sprawie herbu; jego zachowanie zraziło doń wielu. Ale autor listu jest kapłanem, nie chce mieć do nikogo żalu i będzie nadal czynił co do niego należy, a prawda sama wypłynie. - Co do podziału pieniędzy, w końcu zrobiono tak, jak piszący te słowa radził od początku. Prawda, że król skarżył się na nuncjusza, ale może nie z powodu wartości monety, tylko formy przekazania.

S. 259/f.0328 v.-0332 v.

1314. *it.* *Rzym* 18.V.1675.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. opisywał już poprzednio audiencję i rozmowę z papieżem na konsystorzu. - Opat d'Honof [Dönhoff] rozmawiał z kardynałem Altieri o Złotej Róży i o « nominacji ». Ten obiecał Złotą Różę dla królowej, a o promocji mówił, jak poprzednio. Autor listu sądzi, że jednak zdobędzie kapelusz dla adresata. - Podobno Masini przypisuje protektorowi wszystkie trudności, jakie spotkał, ale aby tylko w przyszłości był szczery, autor listu mu wybaczy niechęć i intrygi. Sam go polecił papieżowi i kardynałowi Altieri.

S. 259/f.0332 v.-0336 v.

1315. *it.* *Rzym* 18.V.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Opat d'Honoff [Dönhoff] rozmawiał z kardynałem Altieri, przypomniał o Złotej Róży i znalazł kardynała lepiej usposobionego w tym względzie. Mówił też o « nominacji »: sam zreferuje. O kapelusz trzeba będzie walczyć i to długo, aż będzie dosyć wakansów, i papież, zaspokoiwszy monarchów będzie mógł mianować też według własnego wyboru.

S. 259/f.0336 v.-0337 v.

1316. *it.* *Palo* ... V.1675.

Sr. Gramignoli.

Taki już jest styl arcybiskupa [Olszowskiego], że skarży się na tych, którzy oddają mu usługi. Autor listu postarał się o obniżenie mu opłat, sam nie wziął całej należności, o opactwo walczył narażając się na przykrości; a że potem Monti źle poprowadził sprawę, to nie jego wina. - Nie dziwi się, że jezuici są przeciwni piszącemu te słowa; nie mogą mu przebaczyć, że zrobił porządek w administracji kościoła św. Brygidy, gdzie były wielkie nadużycia. - Masini był zawsze do niego źle usposobiony, choć zaprzeczał, pytany przez kardynała Vidoni. Sądzi on, że adresat jest mu niechętny. Popiera go nuncjusz. - Kardynał zobowiązał się wobec opata d'Honoff [Dönhoff] przesłać Różę dla królowej.

S. 259/f.0337 v.-0342 v.

1317. *it.* *Rzym* ...V.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

O. otrzymał potwierdzenie decyzji w sprawie Mogiły; d'Honoff [Dönhoff] poda szczegóły.

S. 259/f.0342 v.-0343 r.

1318. *it.* *Rzym* 26.V.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał cieszy się z wiadomości, że, dzięki energii króla, poprawia się położenie Królestwa. - Oczekuje na list króla do papieża, zapowiedziany przez adresata. - Wrócił z zamku nad morzem tylko,

żeby podpisać i wysłać listy. W zamku kardynał d'Etrée spotkał się z dowódcami floty, która przejeżdża tu w drodze do Messyny. Flota przedstawia się wspaniale.
S. 259/f.0345 r.-0345 v.

1319. *it.* [*Palo ?*] 15.VI.1675.

Mons. Gnischi [*Gnińsk*i].

O. długo nie mógł pisać, gdyż chorował na podagrę i chiragrę. Donosi, że dostał dyspensę dla niego by mógł uzyskać benedykcję opacką. Pisze spoza Rzymu, nie wie, czy wysłano brewe. - Ma nadzieję na uzyskanie Złotej Róży dla królowej.
S. 259/f.0358 r.-0358 v.

1320. *it.* [*Palo ?*] 15.VI.1675.

Mons. Nuntio di Polonia [*Buonvisi*].

Kardynał nie odpisywał, bo miał ciężką podagrę i nie władał rękami ani nogami. - Nie wie, czy ten list zastanie adresata w Polsce, słyszał, że ma być przeniesiony do Niemiec. - Dowiedział się, dlaczego adresat nie chciał wydać wyroku w sprawie Koronowa; obecnie ta sprawa jest zakończona, wobec tego, że został wyznaczony nowy sędzia. - Zdaje się, że ta sprawa wywoła nowe tarcia między Stolicą Apostolską a Koroną. - Przykro mu, że adresat zmienił ton pisania po przyjeździe Masiniego, który jest nieprzyjazny autorowi listu, choć ten nie chciał mu nigdy szkodzić - tym bardziej teraz, gdy jest stary i musi więcej myśleć o duszy. Główna rzecz - postępować dobrze; czas ujawni prawdę przed Bogiem, jeśli nie przed ludźmi.
S. 259/f.0358 v.-0361 r.

1321. *it.* [*Palo ?*] 15.VI.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Podagra unieruchomiła kardynałowi ręce i nogi, dlatego nie pisał. - Ale bardziej od cierpień fizycznych bolał go fakt, że nie mógł zawiadomić króla o nagłej promocji, dokonanej przez papieża z pominięciem wszystkich monarchów. Kardynałowie Grimaldi, d'Etrée i Orsini byli jedynymi, którzy sprzeciwili się temu mianowaniu i wyjechali z Rzymu. Teraz, gdy nie ma wakansów, nie można nalegać o promocję. - Kardynał Altieri prosi, aby dać do zrozumienia królowi, że Róża dla królowej będzie wysłana. Te same starania robią się dla cesarzowej. - O dziesięciny autor listu zabiega nadal. - W sprawie Koronowa nowym sędzią będzie prymas, skoro nuncjusz nie chciał wydać wyroku; wysłano już potrzebne dokumenty. - Opat d'Honoff [Dönhoff] uzyskał, co chciał. - Jeśli chodzi o Jędrzejów, jest obawa, że kardynał Altieri pójdzie za wolą datariusza; kardynał chciał, żeby sprawa szła drogą łaski, nie przez trybunały. - O. zakomunikuje kardynałowi Vidoni, że król nadaje mu współprotektorię. - Na wzmianki o arcybiskupie Ranucci kardynał Altieri odpowiada wymijająco i zmiennie; urzędy są jednak tak zorganizone, że jeśli kardynał Altieri zechce, może mu dać nuncjaturę. - Opat d'Honoff [Dönhoff] odjechał.
S. 259/f.0362 r.-0365 v.

1322. *it.* [*Palo ?*] 15.VI.1675.

Mons.r Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

O. chorował ciężko, nie mógł się ruszać. - O promocji zapewne napisał już kardynał d'Etrée. Kapeluszy nie ma - nie można więc teraz nalegać. Zamiast ułagodzić ambasadorów - spowodowano jeszcze gorsze rozjątrzenie, bo taka promocja jest obrazą dla królów. - Nazajutrz po konsystorzu autor listu wyjechał z Rzymu i rozchorował się ciężko.

S. 259/f.0370 r.-0371 v.

1323. *it.* [*Palo ?*] 15.VI.1675.

Abb. Brunetti.

Kardynał cieszy się, że król posługuje się teraz piórem adresata: listy jego są piękne i jasne. - Wie, że Masini źle o autorze listu mówi: pyta o co chodzi, bo sumienie mu nic nie wyrzuca. Masini był chaotyczny, nie załatwiał spraw dobrze; o nominacji mówił tak, że król nie mógł być z tego zadowolony; podburzał nuncjusza przeciw piszącemu te słowa. - Po promocji nie można robić dalszych starań, czeka więc na rozkazy. - W sprawie Jędrzejowa spodziewa się listu króla. - Zapomniał napisać, że pieniądze, jakie tylko się dały wynieść, zostały wyniesione z zamku za Urbana. - Pisze spoza Rzymu, ale jedzie do Rzymu przed wysłaniem poczty.

S. 259/f.0372 v.-0374 v.

1324. *it.* *Rzym* 19.VI.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

List króla zastał O. w łóżku, podczas nawrotu choroby. - Jak wstanie, pójdzie zaraz do papieża i do kardynała Altieri, by przekonać ich, że król może rozgromić potęgę otomańską, jeśli będzie miał pomoc pieniężną. - Czeka na list od króla, który ma zawierać projekt pokoju z wielkim sułtanem. - Z Wiednia pokwitowali nadejście pieniędzy dla Polski.

S. 259/f.0378 r.-0378 v.

1325. *it.* *Rzym* 19.VI.1675.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Kardynał nie pisał o promocji, bo chorował. Trudność polega nie na « nominacji », ale na tym, że papież zostawił niezaspokojone żądania wszystkich monarchów.

S. 259/f.0378 v.-0379 v.

1326. *it.* *Rzym* 19.VI.1675.

S. Abb. Brunetti.

O. oczekuje obszerniejszych wiadomości. - Oby ambasador moskiewski zdziałał coś, co może być z korzyścią dla religii; i oby można uzyskać coś od króla Persji, którego ambasador przygotowuje wspaniały wjazd.

S. 259/f.0379.

1327. *it.* *Rzym* 29.VI.1675.

Mons. Vescovo di Marseglia [*de Forbin*].

Po wiadomości o promocji, O. nie ma wiele do napisania. - Ambasador Francji jest ciężko chory i nie mógł wykonać zleceń monarchy. - Autor listu czuwa nad interesami adresata.
S. 259/f.0385 r.-0386 r.

1328. *it.* *Rzym* 29.VI.1675.

Re di Polonia [*Jan III*].

Po dokonanej promocji O. czeka na nowe zlecenie. Przykro mu, że jego starania nie dały wyniku; żadne państwo nie zasługuje na większe, niż Polska, względy. - Ma nadzieję, że uzyska Złotą Różę; postara się też, jak wyzdrowieje, wydobyć dziesięciny od Hiszpanii. - Opat d'Honoff [Dönhoff] otrzymał to, czego pragnął. - W sprawie opactwa koronowskiego wysłano już dokumenty ze zmianą sędziego, którym ma być prymas. - Co do Jędrzejowa, czeka na decyzję króla; dobrze by było uregulować tę sprawę zasadniczo. - Podobno nuncjusz skarży się na piszącego te słowa; nic dziwnego, Masini podburza jednego przeciw drugiemu; może obraził się, że protektor mu doradzał, w jaki sposób ma postępować na dworze papieskim, gdy jego postępowanie się tu nie podobało. Ale udzielił mu wszelkich względów, należnych ministrowi króla.
S. 259/f.0386 r.-0388 v.

1329. *it.* *Rzym* 29.VI.1675.

Sr. Abbate Brunetti.

O. przesyła odpowiedź na list króla. Uważa, że sprawa opactw powinna zostać w Polsce zasadniczo uregulowana. - Czeka na wskazówki króla, by przedstawić papieżowi stan spraw, związanych z wojną i pokojem. - Wszyscy zaniepokojeni ciężkim stanem ambasadora Francji.
S. 259/f.0388 v.-0389 r.

1330. *it.* *Rzym* 29.VI.1675.

Sr. Gramignoli.

W sprawie opactwa koronowskiego wysłano już dokument o zastąpieniu, w charakterze sędziego, nuncjusza przez prymasa. - Nuncjusz od powrotu Masiniego zmienił ton, ma jakieś pretensje do autora listu. Masiniemu nie udało się wciągnąć go do swych intryg i był niezadowolony z uwag o swym postępowaniu. - Piszący te słowa sądzi, że ze strony Szwecji nie ma żadnego niebezpieczeństwa. - Pragnąłby, aby król otrzymał należną pomoc dla obrony wiary.
S. 259/f.0389 r.-0390 r.

II. CORRISPONDENZA DI DIVERSI PERSONAGGI DELLA ECC.MA CASA ORSINI
1565-1597

II. G. Prot. XVII.
295.

1331. *it.* A. Arciv.o di Capua. (?) Varsovia 19.IX.1590.
Duca di Bracciano.
Kondolencje z powodu śmierci Sykstusa V. (Autograf. Piecz.)
S. 295/0258.

1639-1656

II. G. Prot. XXII.
300.

1332. *it.* Vescovo di Varmia [*Leszczyński*]. Da Casa 17.II.1651.
Conte Forni.
Dziękuje za pamięć. Będzie wraz z opatem o g.23 na ustalonym miejscu. (Podpis autogr.)
S. 300/205.

1333. *it.* Vescovo di Varmia [*Leszczyński*]. *Bez m. i d.* [*7.II.1651?*]
[*Conte Forni?*]
Dziękuje za zaproszenie na przedstawienie. (Podpis autogr.)
S. 300/206.

1334. *it.* Steffano Wydżga Abbate di Sieciechowa. Da Casa 7.II.1651.
Conte Forni.
Dowiaduje się o zaszczycie, jaki go spotkał ze strony Jego Eminencji. Przyjdzie na przedstawienie. (Autogr.)
S. 300/207.

1636-1671, 1672-1682

II. G. Prot. XXIII-XXIV.

301-302.

1335. *franc.* L'Evesque de Marseille [*de Forbin*]. Jaroslavie 22.VII.1676.
[*Do kard. Orsini*].
Martwi się jego chorobą, modli się za niego. Król z niecierpliwością czeka na promocję piszącego te słowa. - Królowa wyjechała do wód. 19-go odbyły się chrzciny królewien. - Na Podolu rozbito duży oddział Tatarów. (Podpis autogr.)
S. 301-302/0219.

1336. *it.* Cosimo Brunetti. Jaroslavia 22.VII.1676.
[*Do kard. Orsini*].
Nie zastał króla i królowej, tylko rozkaz, by przesłać pocztę do Krakowa. Król prosi o tygodniowe foglietto. *(Podpis autogr.)*
S. 301-302/0245.

1337. *lat.* Stanislaus Dąmbski Ep.us Chelmensis. Varsaviae 20.VI.1676.
[*Do kard. Orsini*].
Prosi o przysłanie dokumentów na objęcie biskupstwa chełmskiego na które od dawna czeka. (Podpis autogr.)
S. 301-302/0263.

1338. *lat.* *NN.* *Bez m. i d.*
[*Do kard. Orsini*].
(Brak początku). Dubium casum an fata. Nominatus Episcopus Chelmensis Stanisław Święcicki Episcopus Spigacensis, Suffraganeus Samogitiae. - *Informacja niepochlebna o jego życiu. Wymusił na królu swoje mianowanie. Jego Eminencja zrobi rzecz miłą królowi, jeśli odroczy przysłanie jego dokumentów.*
S. 301-302/0264.

Senza data

II. G. Prot. XXVII.
305.

1339. *franc.* L'Evesque de Marseille [*de Forbin*]. *Bez m.* 27.VII.1676.
[*Do kard. Orsini*].
Król postanowił poskarżyć się, że jest źle traktowany choć naraża się w obronie kościoła. - Załącza foglietto. *(Podpis autogr.)*
S. 305/0188.

1340. *lat.* And. Ep.us Culm. V. Cancell. [*Olszowski*] Varsaviae, 10.IX. [1670].
[*Do kard. Orsini*].
Donosi o układzie z Kozakami, zawartym w Ostrogu 2 września. - Wybrano St. Lubomirskiego na marszałka sejmu. - Królowa jest w poważnym stanie. - Ma przybyć ablegat od królowej Hispanii. - Podkanclerzy nie otrzymał jeszcze dokumentów na opactwo hebdowskie dla krewniaka. (Autogr. uszkodz.)
S. 305/0288.

Senza data

II. G. Prot. XXVIII.
306.

1341. *lat.* *Fr. Casimirus Minister Prov. Pol. P.rum Observ. Bez m. i d.*
Card.li Fran.co Barberino.
Prosi, by w czasie kapituły, zanim nie wrócą prowincjałowie, nie wprowadzano żadnych inowacji. (Piecz.) (Autogr.)
S. 306/0002.

1342. *it.* *P. Procuratore di Polonia della Compagnia di Giesù. Bez m.i d.* All'Em. Card. Orsini.

W sprawie sporu między proboszczami a zakonnikami, a w szczególności między Andrzejem Bischi (?) proboszczem drzazgowskim a kolegium jezuitów w Krakowie.
S. 306/0049.

1343. *it. i lat.* *NN.* Dal campo Regio 28.I....
per l'Em.mo Sig. Card.e Protettore.
Copia del capitolo inserito nella lettera dell'Ecc.mo Sig. Palatino di Culma. *Miło dowiedzieć się, że książę Zagarolo tak uczynny dla Rzeczpospolitej. - Król nie chce kapelusza i miecza, bez Złotej Róży dla królowej. - Prosi o poparcie dla opata.*
S. 306/0149.

1344. *lat.* Nicolò Archiep.s Gnes. [*Prażmowski*]. Varsaviae 29.XI.1668.
[*Do kard. Orsini*].
W sprawie sporu o dziesięciny: biskup Susza postanowił, aby kler łaciński nie zbierał dziesięcin od Rusinów. Prosi o zrewidowanie sytuacji, prześle memoriał. (Podpis autogr. Z boku podpis: Joannes Anton. Chrapowicki i.i.)
S. 306/0176.

1345. *it.* *NN.* [*Cesari?*] *Bez m. i d.*
All'Em. Sig. Card. Orsino.
Stanisław Cesari wyraża żal i zdumienie, że, mimo polecenia królowej, nie otrzymał łask, ani nawet środków na utrzymanie. Niektórzy radzą mu, by napisał do papieża, skarżąc się, że kardynał nie wykonał rozkazu królowej; ale on nie chce robić kardynałowi przykrości. (Piecz.)
S. 306/0185.

Senza data

II. G. Prot. XXIX.
307.

1346. *it.* Nicolò Vescovo di Vladislavia [*Gniewosz*]. Volborz 9 [XII.] 165...
[*Do kard. Orsini*].
Życzenia z okazji Bożego Narodzenia. (Podpis autogr.)
S. 307/0341.

III. COPIE DI LETTERE DEGLI ECC.MI SIGNORI ORSINI
1647-1650

II. G. Prot. XXXIV.
312.

1347. *it.* [*Michał król Polski*] *Bez m.* 6.II.1672.
[*Do kard. Altieri*].
Prosi o pierwszą wakującą kanonię warmińską dla Andrzeja Błockiego. Copia.
S. 312/0104.

1650-1654

II. G. Prot. XXXV.
313.

1348. *it.* [*Duca di Bracciano*] [*Bracciano?*] 3.IX.1650.
Il Re di Pollonia [*Jan Kazimierz*].
Dziękuje za protektorię dla siostrzeńca, kardynała [*Orsini*].
S. 313/0098.

1349. *it.* [*Duca di Bracciano*]. [*Bracciano?*] 3.IX.1650.
Alla Regina di Pollonia [*Ludwika Maria*].
Dziękuje za łaskę, udzieloną przez króla siostrzeńcowi autora listu kardynałowi [*Orsini*].
S. 313/0098.

1350. *it.* Giovanni Casimiro Re. Varsavia 22.V.1655.
M.V. Cardinal Santa Croce.
Wyraża uznanie dla arcybiskupa de Torres i gotów okazać mu swe łaski. Copia.
S. 314/0009.

1351. *it.* Masini. *Bez m. i d.*
Fantoni.
Z załączonej kopii listu zobaczy, co król pisze do kardynała Orsini. Ceni jego bezinteresowność i troskę o interesy Królestwa. Copia.
S. 314/0010.

1352. *it.* *NN.* *Bez m.* 6.XII.1657.
Excm. (?) di Marsiglia Amb.re in Polonia.
Składa życzenia świąteczne i noworoczne.
S. 314/0058.

1353. *it.* [*Jan Kazimierz*] *Danzica* 2.XII.1656.
Al S. Cardinal Santa Croce.
Prosi, by wyjaśnić kardynałowi Orsini, dlaczego zostanie adresatowi doręczone Złote Runo, które nosił zmarły król Władysław IV, i które ma być zwrócone królowi Hiszpanii.
S. 314/0152.

1354. *it.* [*Jan Kazimierz*] *Danzica* 2.XII.1656.
All'Abbate di Lubino.
Adresat ma niezwłocznie oddać odznakę Złotego Runa, która nosił Władysław IV, kardynałowi Santa Croce. (Na tej samej kartce, co 1353).
S. 314/0152.

1355. *it.* *NN.* *Bez m.* 27.VII.1657.
Re di Polonia [*Jan Kazimierz*].
Poleca Piotra Panicali na służbę królewską.
S. 314/0190.

1356. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Kandydatami są: biskup żmudzki Sapieha, biskup smoleński Pac, sufragan żmudzki Tisnaus [Tyzenhaus?]. Ale - wyróżnić jednego, to obrazi się drugi. Po mianowaniu jednego, trzeba innych też zadowolić. Król chce zachować tajemnicę w tej sprawie.
S. 314/0225.

1357. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Mówią, że Austriacy przyrzekli w. marszałkowi [Lubomirskiemu?] pomoc.
S. 314/0226.

1358. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Papież zamierzał wezwać monarchów chrześcijańskich do niesienia pomocy Polsce. Autor listu uważa subsydium pieniężne za najlepszą pomoc. - Za dużo mówiono o Kondeuszu i jego synu; to zmniejszyło szanse jego partii. - Województwo poznańskie nakazuje swoim, by nie dali się podburzać. - Biskup krakowski ośmieszył się swymi pretensjami. (Częściowo szyfrem. Brak początku).
S. 314/0227.

1359. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Sprawa sukcesji jest niebezpieczna, sejm może zostać zerwany. - Niektórzy mówią o margrabim brandenburskim. - Autor listu obawia się, że sprawy rozstrzygnie Turek; brak pieniędzy i nie wiadomo, jak je zdobyć. (Częściowo szyfrem).
S. 314/0228.

1360. *it.* *NN.* Dalla Corte di Polonia 2.VI.1661.

Do NN.

Tekst identyczny z 1358, ale pismem, bez szyfru. Dodane: Con lettere dei 2.VI.1661 dalla Corte di Polonia.
S. 314/0229.

1361. *it.* *NN.* *Bez* m. i d.

Do NN.

Żołnierze litewscy są zniechęceni do żołnierzy polskich.
S. 314/0230.

1362. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

W. marszałek widzi, że konfederacja się nie utrzyma, więc udaje że czyni chętnie to, do czego w rzeczywistości jest zmuszony.
S. 314/0231.

1363. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Tekst niejasny, szyfr; tekst pełniejszy v. 1366.
S. 314/0232.

1364. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

Król oświadczył, że nie chce słuchać głupstw, ale potem uspokoił się.
S. 313/0234.

1365. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*

Do NN.

4.000 konfederatów z kompaniami Tatarów i Kozaków jest po stronie króla. Ale nie wiadomo, jaki będzie wynik, gdyż posuwają się powoli i zbyt wielki jest rozgłos.
S. 314/0234.

1366. *it.* *NN.* *Bez m. 6.V. ...*

Do NN.

Królowa otwarcie twierdzi, że osoba jest jej obojętna; nie mniej jednak jest bardzo zdenerwowana. - Autor listu sądzi, że Kondeusz, widząc trudności, ochłonie z zapału. Oby to nie wywołało następstw. - 2-a cifra. - *Co do nominata bakowskiego, królowi jest wszystko jedno.*
S. 314/0235.

1367. *it.* il Masini. Varsavia 12.IV.1659.

Do NN.

Jeśli układ będzie przyjęty przez Kozaków, dwór będzie bardzo zadowolony; oby to nie wywołało oporu części zbuntowanych Kozaków. Nuncjusz stara się działać dla korzyści religii. (Częściowo szyfrem.)
S. 314/0236.

1368. *it.* *NN.* *Bez m.* 17.V.1659.

Sig. Doni.

Papieżowi zreferowano, że adresat napisał do Polski, jakoby papież nie chciał dać pieniędzy Polsce, bo wszystko dał swojej rodzinie, co zresztą nie jest prawdą. - Cifra. *(Na tym samym arkuszu, co 1367).*
S. 314/0236.

1369. *pol.* Referendarz W.X.L. Kadzin 14.I.[*1667*].

Do Kanclerza Litewskiego [*do Krzysztofa Paca*].

Relacja z układów z Moskwą, pisana w toku opracowywania: około opisania pokoiu pracuiemy. *Moskwa prosi o rychłe zaprzysiężenie warunków.* - Kopia.
S. 314/0237.

1370. *pol.* *NN. [Delegat moskiewski]* *[Kadzin ...I.1667].*
Do publicznej wiadomości.
Przy liście mowa moskiewska. *Sławi korzyści układu i pokoju. (Na tym samym arkuszu co 1369.)*
S. 314/0238.

1371. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Maier, minister cesarza przewiduje, że ani biskup Béziers, ani Burlemont nie zostaną kardynałami. - Rozważania na temat ewentualnej promocji Pignatellego. Tu sądzi się, że pod koniec pontyfikatu rodzina Chigi nie zechce ściągnąć na siebie niechęci dwu wielkich królów.
314/0239.

1372. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Król pytał, czy to prawda, że kardynał Vidoni ma wpływ na papieża, a kardynał Orsini nie. Autor listu odpowiedział, że stosunki kardynała Orsini z papieżem są na pewno dobre. Na pytanie, jakie wpływy mają Gianuzzi i Mancini, nie umiał odpowiedzieć.
S. 314/0240.

1373. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Siedem punktów, (zapewne w odpowiedzi na siedem pytań); lakoniczne, niejasne; mowa o wyborze króla, o kandydaturze moskiewskiej; m.i. że biskupi sono moscoviti.
S. 314/0241.

1374. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Jeśli adresat nie znajdzie wyjścia, dojdzie napewno do zerwania. - O stronnikach różnych partii. (Przeplatane gęsto szyfrem.)
S. 314/0242.

1375. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Kurier został naumyślnie przetrzymany przez króla w Krakowie. - Kardynał Vidoni nie jest w dobrych stosunkach z nuncjuszem.
S. 314/0243.

1376. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do kard. Orsini?
Masini prosił króla i królową, by polecili nuncjusza. Król odmówił, żeby nie zaszkodzić nominatowi. - Królowa ostrzega, że podpis na korzyść nuncjusza może być wymuszony na królu przez Masiniego

lub jezuitów; prosi, by nie oddawać [papieżowi?] nic, co by mogło zaszkodzić biskupowi Béziers.
S. 314/0244.

1377. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Al Mancini.
Cifra che andava al Mancini e per errore del Masini fu mandata nel piego delle lettere dal Cardinale. *(Rozszyfrowane, zwykłym pismem.) O Lupinim. - Wyraża nadzieję, że Jego Eminencja, rozmówiwszy się z papieżem, już się nie skarży.*
S. 314/0245.

1378. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do kard. Orsini?
Tekst ten sam co w 1376, ale gęsto przeplatany szyfrem.
S. 314/0246.

1379. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Notatka o zaufaniu do Fantoniego i nieufności względem Doniego. - O fałszywej monecie. - O ambasadorze i jego deklaracji pod wpływem królowej.
S. 314/0247.

1380. *it.* *Masini.* *Varsavia* 13.III.1659.
A Mons. Nuntio Apostolico [*Vidoni*].
Copia. - *O rozmowach z ministrem Dell'Isola i jego oświadczeniu w związku z jakąś sprawą przeprowadzaną przez Olszowskiego. Żąda się od ministra, by potwierdził na piśmie to, co mówił, przed audiencją u króla.*
S. 314/0248.

1381. *it.* *NN.* Zolchiow 29.VIII.1662.
Do NN.
Król i królowa przybyli do zamku w. chorążego koronnego Potockiego na okres wypłat, do których robią się przygotowania. - Moskwa, po zwycięstwie nad uległymi Polsce Kozakami, okazuje znaczną siłę za Dnieprem. - Wylewy robią wielkie szkody. - Copia della lettera della Corte Reale.
S. 314/0280.

1382. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Copia. - *To, co pisał w poprzednim liście zostało podane w wątpliwość. - Biskup kujawski został zaproszony przez konfederatów. Dzięki O. Kociałkowskiemu zmieniły się nastroje. Podobno wielu oficerów chce wrócić do posłuchu. - O rokowaniach i warunkach porozumienia. Niedaleko dworu przygotowuje się obóz. - Królowa*

szwedzka nakazała korpusom w Inflantach i na Pomorzu, aby spełniały rozkazy króla. - Elektor brandenburski nie chce mieszać się do tej wojny. (Brak końca.)
S. 314/0287.

1383. *it.* Gio. Casimiro Re. Varszavia 5.IV.1667.
Do papieża.
Skarży się w ostrych słowach, że papież odrzucił « nominację ». Prosi, by odległość kraju i jego ciężkie położenie nie wpływały na postanowienia Stolicy Apostolskiej. (Podpis autogr.)
S. 314/0337.

Senza data

II. G. Prot. XXXVII.
315.

1384. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Do NN.
Po śmierci księcia Virginio [Orsini] na dworze przeprowadzono oszczędności: skasowano stół, przy którym żywili się różni dworzanie, m.i. O. Bzovio, który pisał historię Polski.
S. 315/0195.

1385. *it.* *NN.* *Bez m. i d.*
Sacra Real Maestà.
W ostatnich latach zaszły u św. Stanisława wypadki, które dawały materiał do dyskusji w kongregacjach, a nieraz kończyły się w trybunałach i więzieniach. Byłoby jeszcze gorzej, gdyby nie interweniował protektor. - Ostatnio wakans objął - z wyboru - Żarnowski. Sprzeciwił się temu Litwin, prosząc o nową elekcję. Protektor zostawił swobodę głosu ai provisori. *Ci wybrali trzeciego, niezależnego od protektora, profesora Akademii Krakowskiej niejakiego* Ruschi [*Rudzkiego?*]. *Żarnowski zaapelował, protektor prosi, żeby rozstrzygnął król. (Podpis oddarty.)*
S. 315/0380.

IV. CORRISPONDENZA EPISTOLARE SENZA DATA E DI POCO MOMENTO

II. TT. Prot. IV.
385.

1386. *lat.* Fratres Poloni Collegiales. [*Rzym*] *bez d.*
Do NN.
Proszą o złagodzenie regulaminu.
S. 385/0047.

1387. *lat.* Nicolaus Ant. Gałecki. Varsavia 8.XI.1666.
Andr. Marco Bagni, Secretario Em. Card. Ursini.
Donosi o odzyskaniu łaski królewskiej, prosi o poparcie w pełnym przywróceniu mu dobrej sławy po latach niesłusznych poniżeń.
S. 385/0190.

1388. *it.* Virginio Card. Orsini. Monte Giordano [*Rzym*] bez d.
Do ojca.
Przesyła list z Polski i avvisi. - *Nie wysłał go poprzedniego dnia, gdyż musiał pożegnać biskupa warmińskiego.*
S. 385/0425.

V. COSE STORICHE

II. A. Prot. XLIX.
42.

1389. *it.* Henrico [*Walezy*]. Parigi ...XII.1568. *(sic!)*
Do publicznej wiadomości.
Costituzioni dell'Ordine e Milizia dello Spirito Santo emanate dal Re di Francia e Polonia Enrico III. *(Przekład. Piecz.)*
S. 42/0002.

VI. CORRISPONDENZA EPISTOLARE DI D. FLAVIO CARD.LE ORSINI
1576-1581

11 E Prot. II.
195.

1390. *it.* *NN.* [*Rzym*] 22...
[*do Kard. Orsini*].
Zawiadomienie o odjeździe kuriera nadzwyczajnego do Polski. - Piecz.
S. 195/0225.

Jan Sobieski.
(Nieznanego autora). Własność Antoniego Maryanowskiego, Newark, USA.

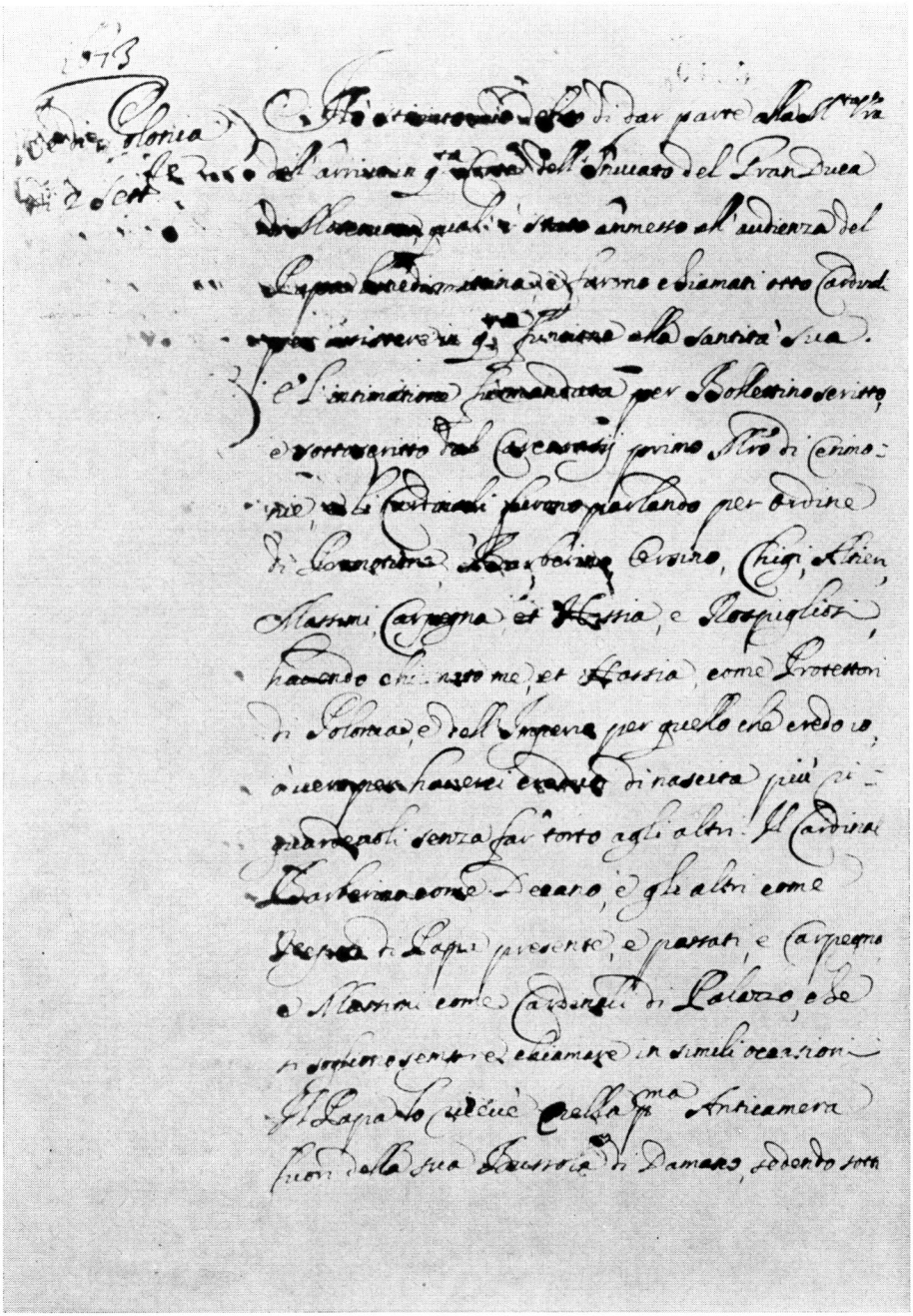

List kardynała Orsini do Michała Korybuta Wiśniowieckiego. Reg. 962, I. (Minuta)

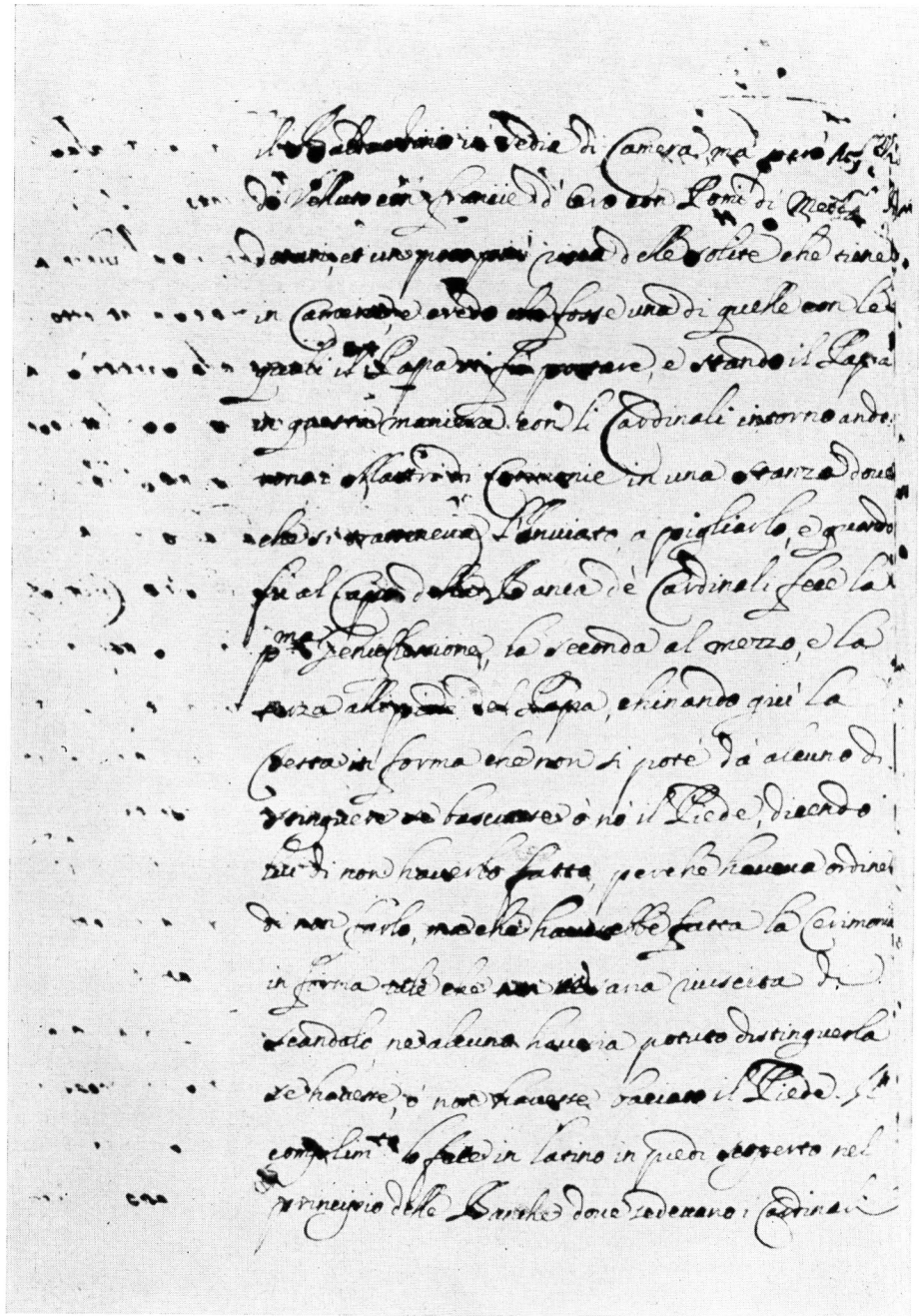

Reg. 962, II.

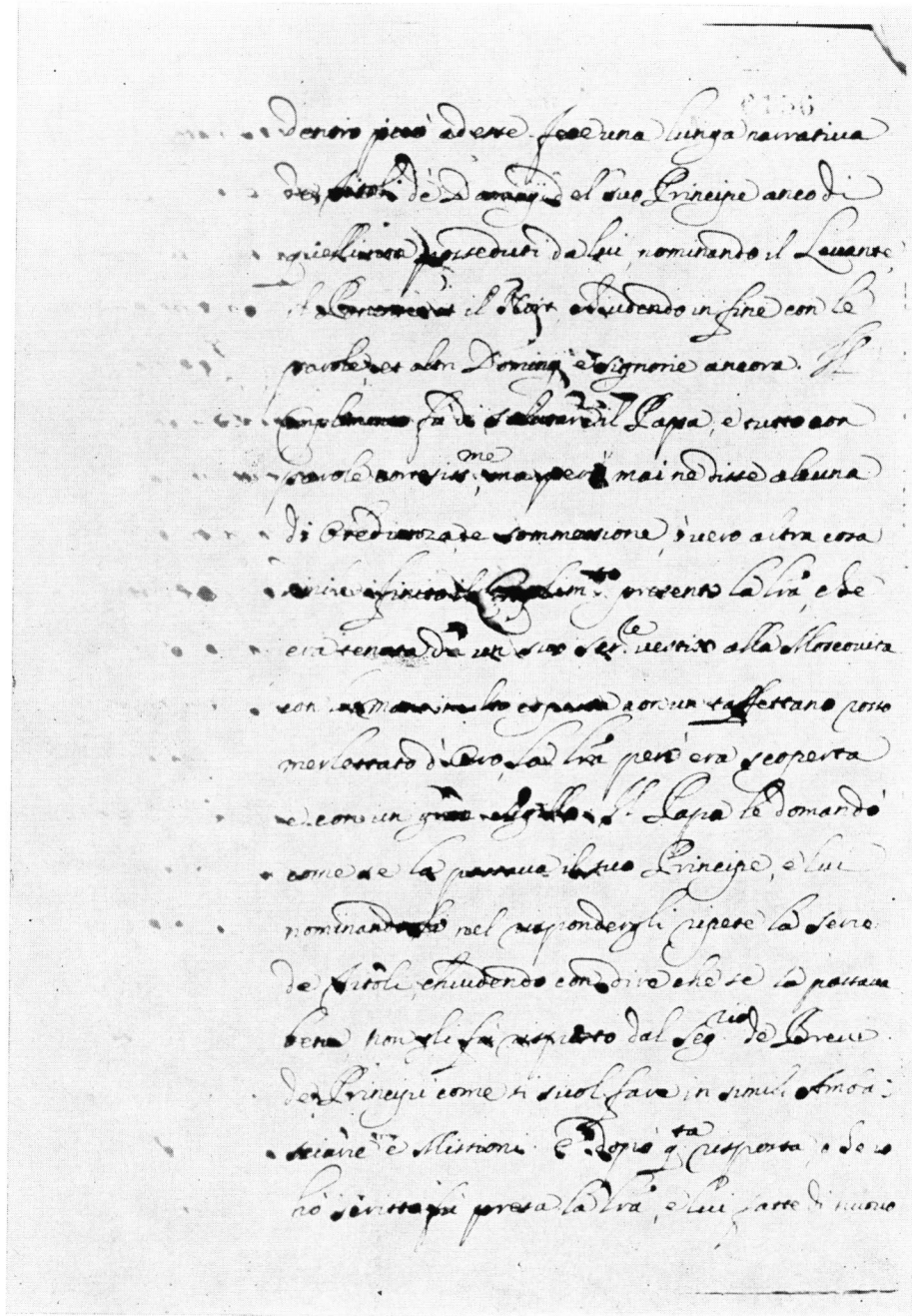

Reg. 962, III.

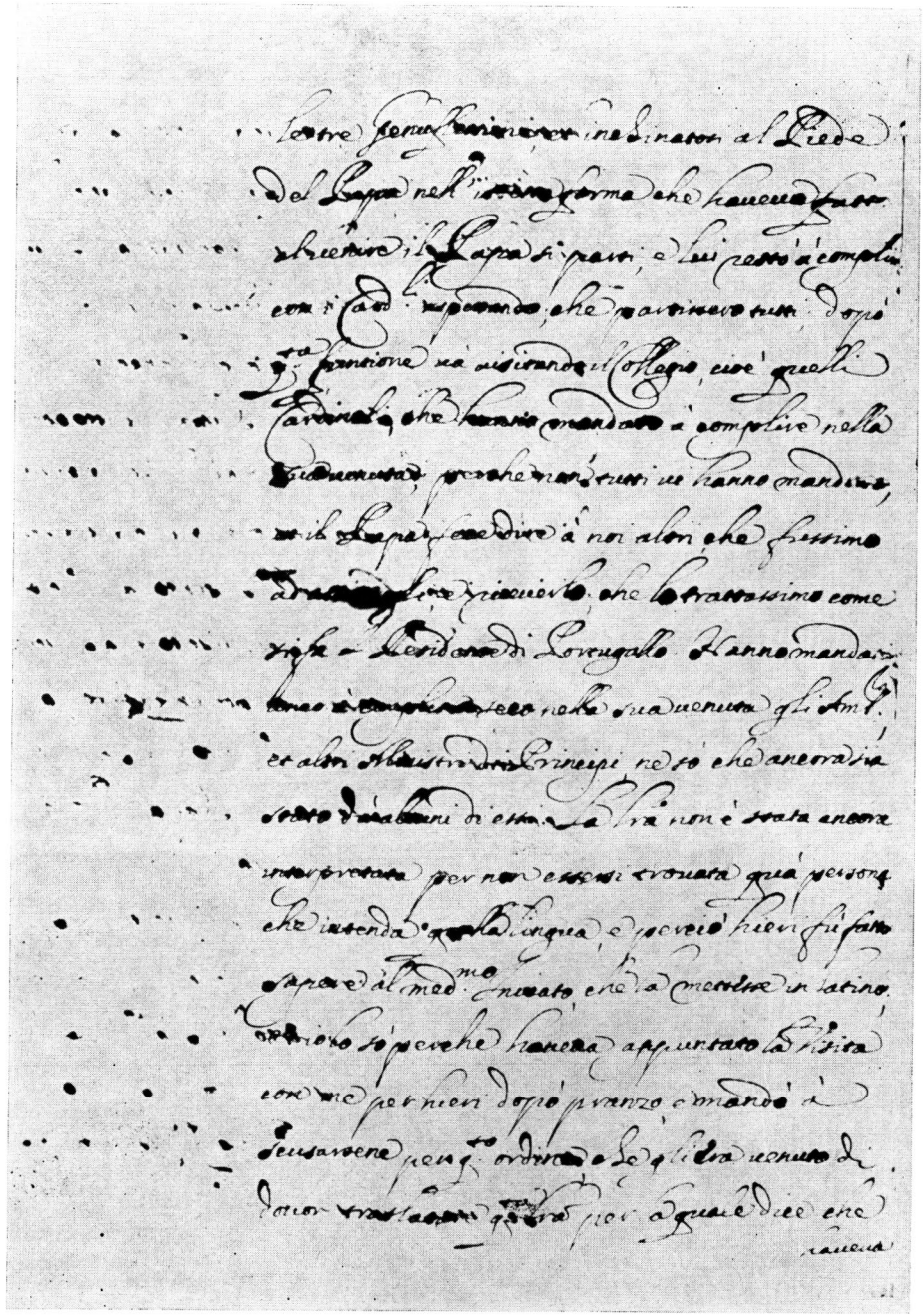

Reg. 962, IV.

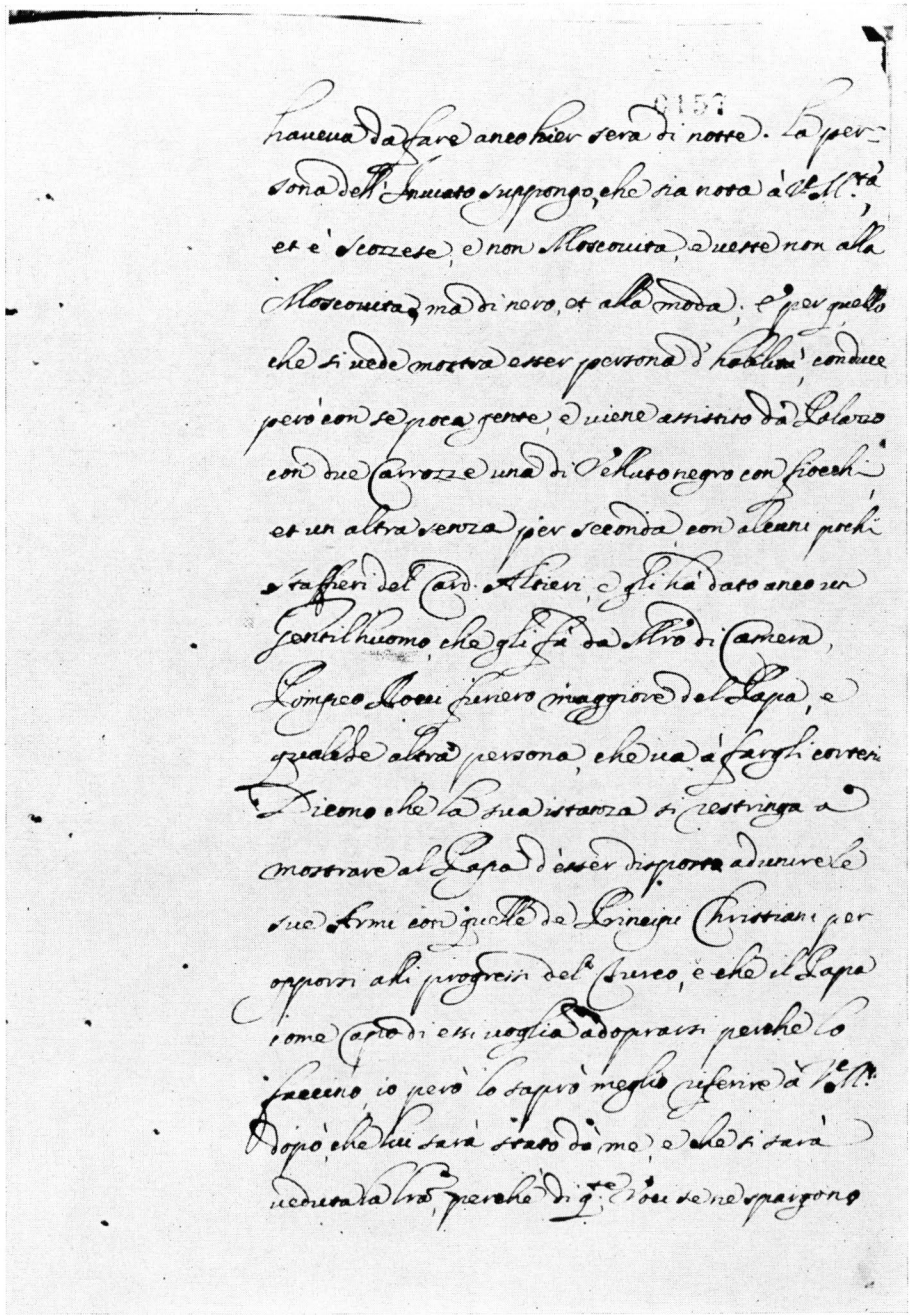

Reg. 962, V.

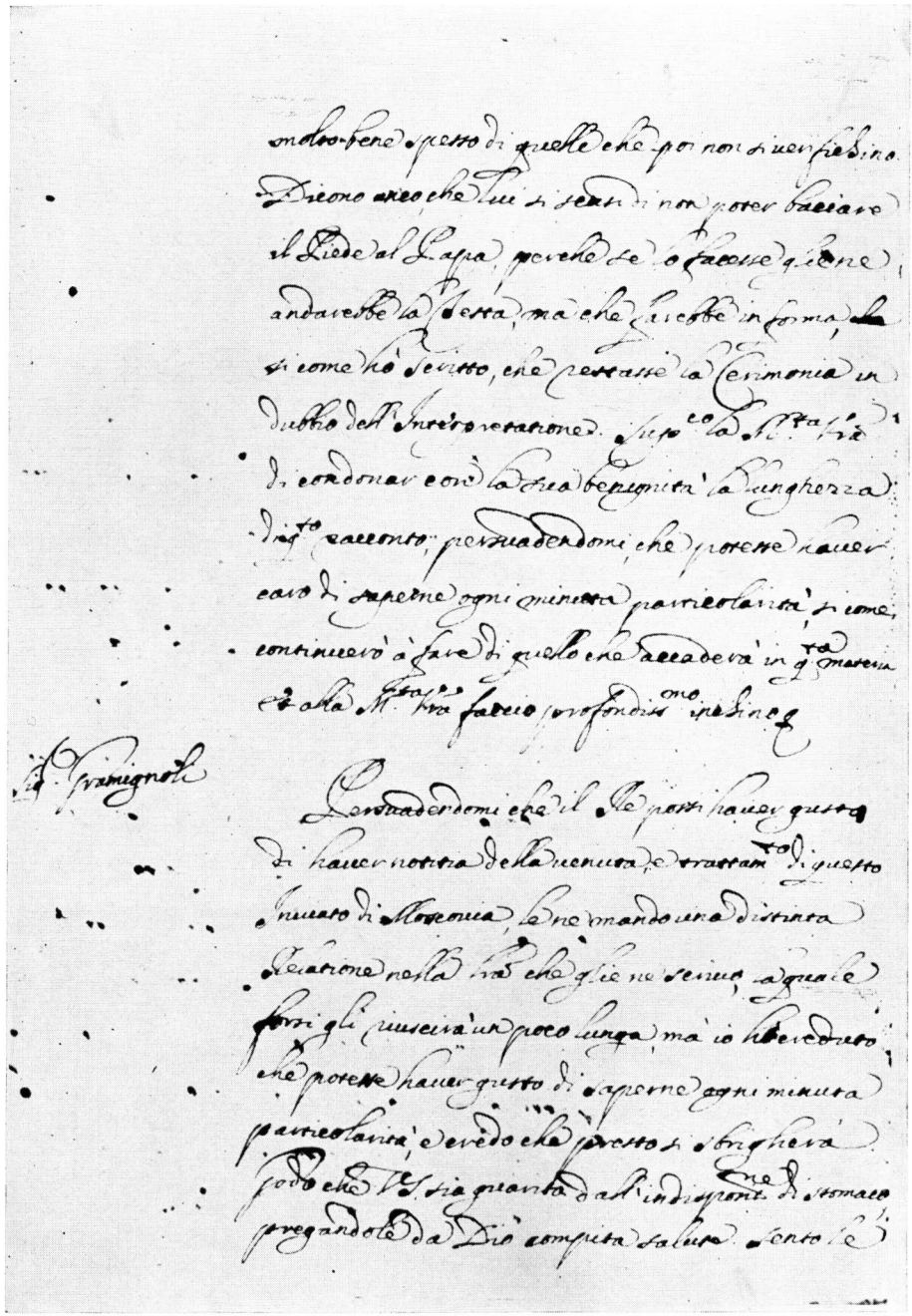

Reg. 962, VI.

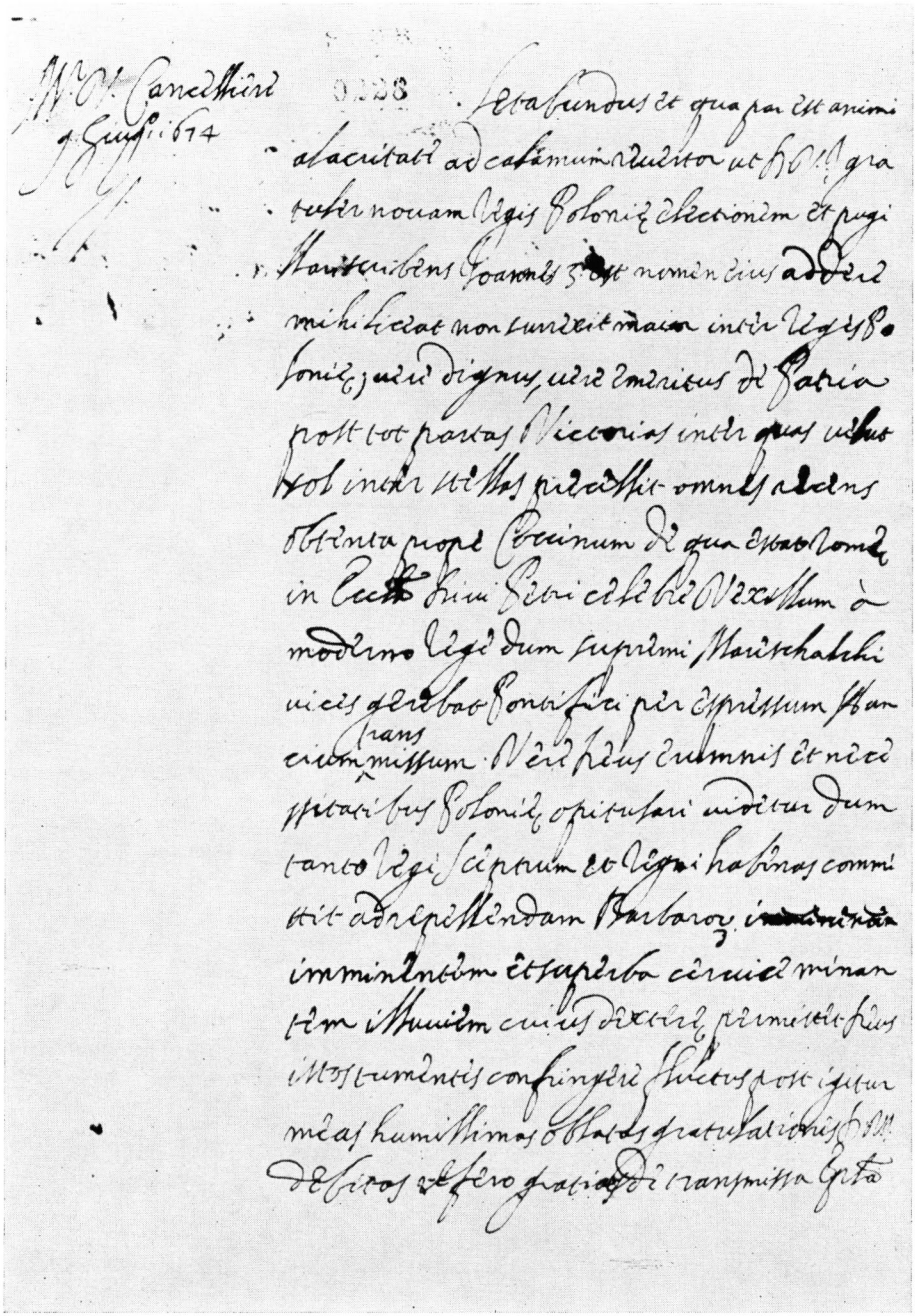

List kardynała Orsini do podkancl. Olszowskiego. Reg. 1092, I.
(Autograf, minuta.)

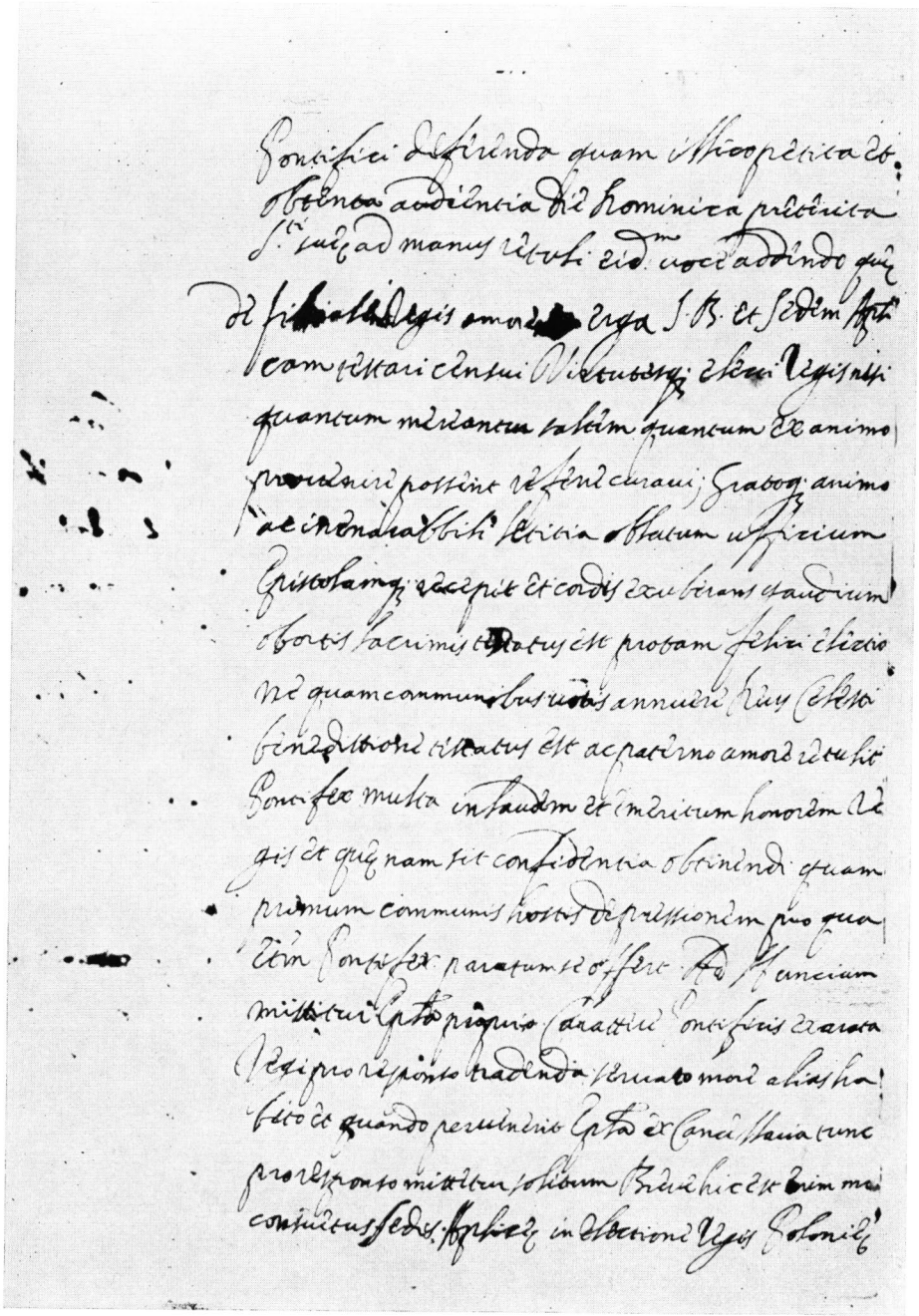

Reg. 1092, II.

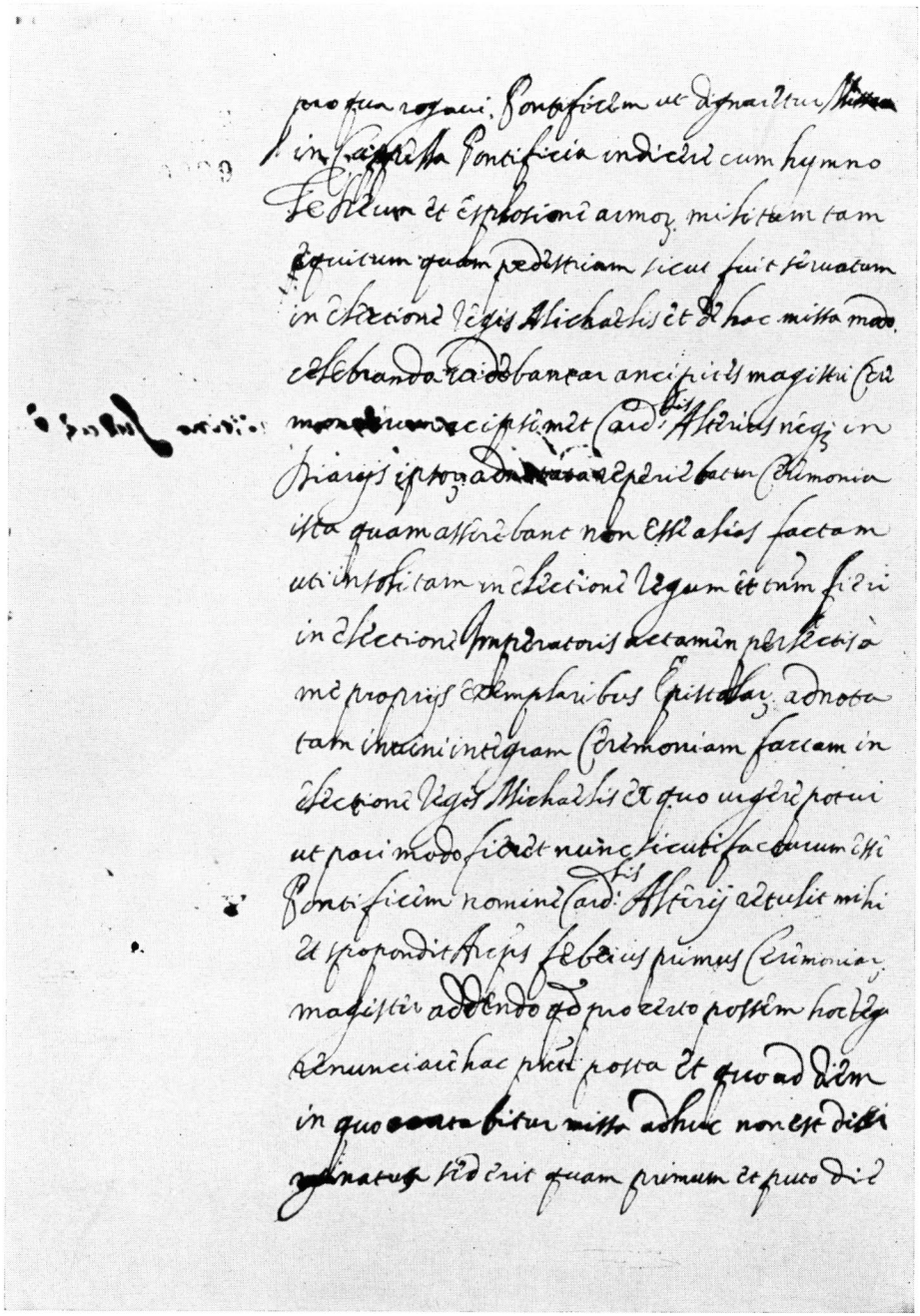

Reg. 1092, III.

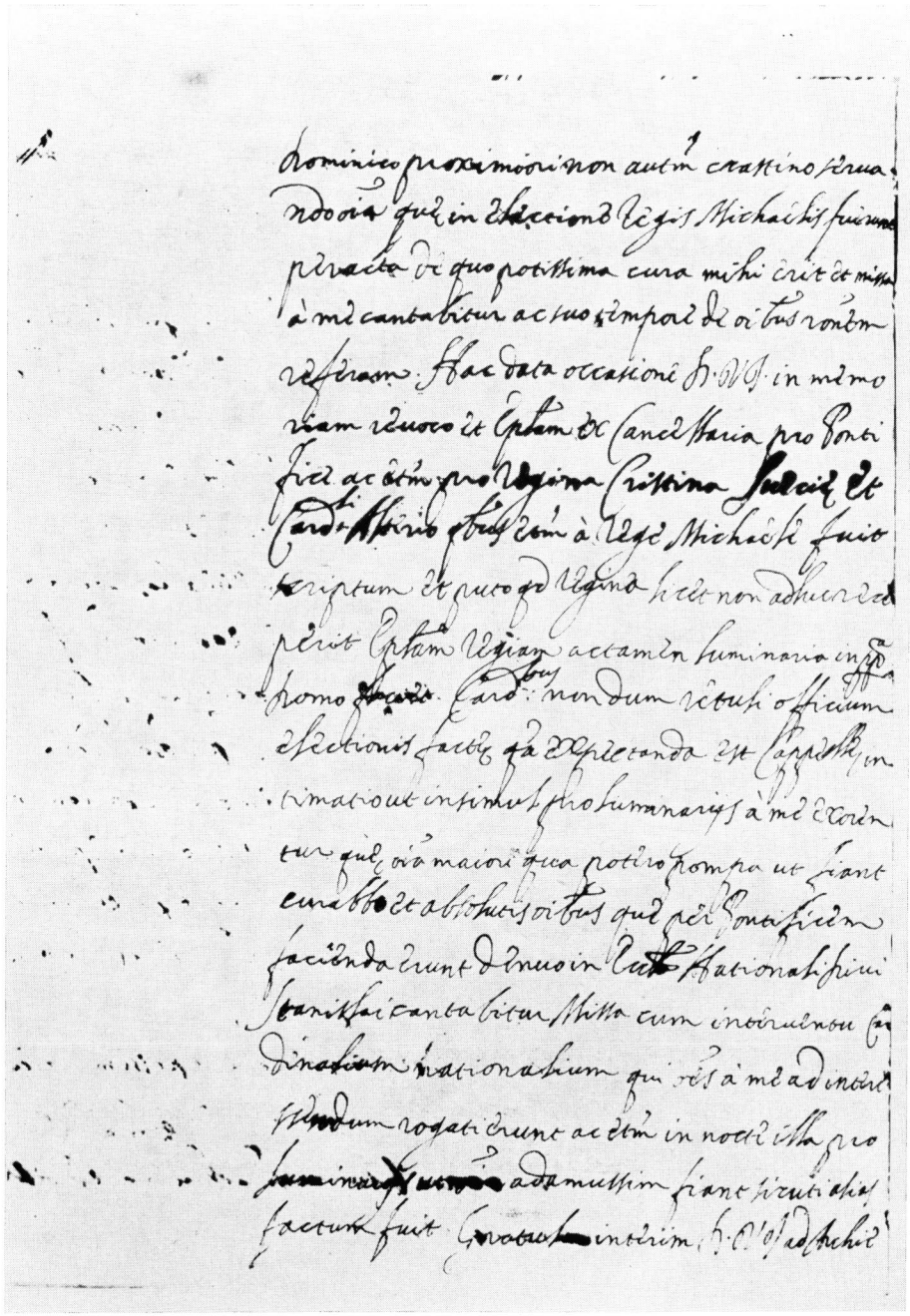

Reg. 1092, IV.

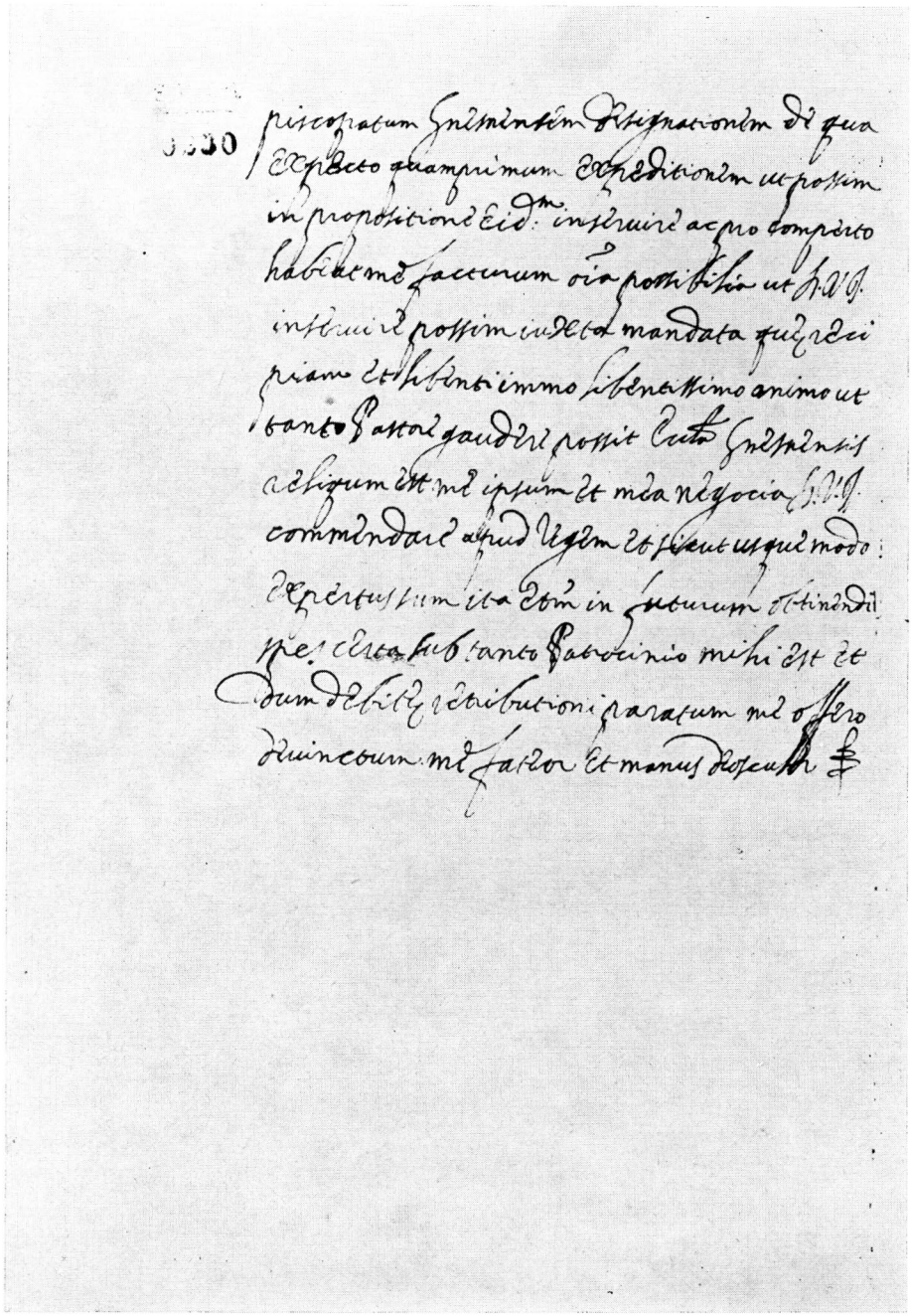

Reg. 1092, V.

INDICES

INDEX TABULARUM

Tab. I Jan Sobieski. (Nieznanego autora). Własność Antoniego Maryanowskiego, Newark, USA.

Tab. II-VII. List kardynała Orsini do Michała Korybuta Wiśniowieckiego. (Minuta.)

Tab. VIII-XII. List kardynała Orsini do podkancl. Olszowskiego. (Autogr., Minuta.)

INDEX NOMINUM PROPRIORUM

A

Aberardo O., jezuita, 680.
Acquaviva d'Aragona e d'Atri, kard. Ottavio, 680, 1160, 1180-81, 1190.
Adrianopol, 575, 1161.
Adrianopola abp. zob. Nerli.
Albano, 653, 665, 1241.
Albriti, ks., 1194.
Aleksander VII pap., 152, 165, 189, 212, 238, 510, 568, 570-71, 641, 670, 707, 712, 745, 775-76, 779, 817, 976.
Aleksander W., 386.
Alfons VI, król Portugalii, 294.
Alkantara, bł. Piotr z A., 379.
Altieri, kard. Paluzzo, 26, 34, 41, 43, 46-49, 58, 60, 71, 560-62, 568, 576, 578, 580, 607-8, 615-17, 642, 664-5, 668-9, 681, 687, 690, 704, 706, 718, 720-2, 726, 728, 736, 741, 743-4, 748-9, 751-4, 758, 761, 768, 770-1, 775, 778, 787, 791, 793-4, 803, 806, 809, 818-9, 822, 824-5, 828, 835, 849, 851, 856-7, 859-62, 867-9, 871, 879, 880, 892, 896-8, 900, 907, 909, 911, 915, 917, 920-2, 925-35, 937, 941, 946-8, 950-4, 956-8, 960, 965, 972-4, 976-7, 980-2, 984, 986, 989, 994-7, 1000, 1002, 1004, 1006-7, 1011, 1013-5, 1017, 1021-2, 1026, 1029, 1033, 1039, 1043-4, 1046-7, 1050, 1052, 1060, 1062, 1068-73, 1076, 1086, 1092, 1109, 1113-4, 1120, 1122, 1130, 1136, 1141-5, 1147, 1160, 1162, 1164-8, 1171, 1174, 1186-7, 1191, 1194, 1201-3, 1208-10, 1212-3, 1215, 1217, 1220-1, 1223-5, 1232, 1234-5, 1239-44, 1247-8, 1250, 1255, 1259-60, 1262-4, 1266-70, 1273-4, 1280, 1282, 1286-7, 1289, 1292, 1295-6, 1302, 1306-7, 1309, 1313-5, 1321, 1324, 1347.
Altoviti, patriarcha, 839.
Ancillotti, nuncj., zob. Lancellotti.
Anglia, 225, 227, 230.
Antonio kard. zob. Barberini.
Aristea, 303.
Armenia, 967.
Assia d', kard. Fryderyk. zob. Heski.
Atlas, 61.
Auersperg, książę, 74, 115, 443, 447-8.
Augustianie, 173-175.
Austriacki, Austriacy, 191, 205, 222, 494, 1110, 1116, 1357.
Avero di, książe, 925.
Azja, 917.
Azzolino, kard. Decio, 230, 924, 1261.

B

Babilonia, 139.
Baden, margrabia Bernard Gustaw, opat Fuldy, kard., 42, 725.
Bagni Andrea Marco, sekr. kard. O., 1387.
Baldeschi - Colonna, kard. Fabrizio, 1229, 1232, 1234.
Bar, 1239.
Barberini, kard., 837, 1159.
— Antonio, kard., 139.
— Francesco, kard., 1341.
Bardet, 429, 431, 436.
Bardi Francesco, ks., agent, 43, 703, 734, 741, 743, 779, 826, 832, 842, 859-60, 880, 960, 963, 965.
Bares de Daniel, jałmużnik, 658.
Basadonna, kard. Pietro, 917.
Baschi, opat, 296-7, 361, 450, 512, 829, 865.
Beaufort de, książe, 451, 456.
Belgrad, 805.
Benvenuti, opat, 935.
Bernardi dr. Marcin, 627-8.
Bernardi (Bernardo), pułk., 648, 654, 719, 852.
Béziers zob. Bonsi.
Biagi, 559, 620.
Bianchi, dominikanin, 224, 228, 244, 246, 265, 599.
Bido O., teatyn, 70, 1025.
Bigor de Dionizy, 36.
Bischi Andrzej, proboszcz drzazgowski, 1342.
Błodicki, zob. Błocki.
Błocki Andrzej, kapelan króla Michała, 300, 701-3, 709, 721-2, 740, 745, 864, 866, 880, 941, 986-7, 993, 1006, 1014, 1021, 1347.
Bodesson, 168, 203.
Bolonia, 727.
Bona, kard. Giovanni, 1190.
Bonawentury św. kolegium, 790.
Bonawentura O., pijar, 980, 992, 993, 1021.
Boncompagni, kard. Girolamo, 1105.
Bonsi Piotr, ambasador Francji w Polsce, bp. Béziers, później abp. Tuluzy, kardynał, 17, 20, 36, 42, 79-80, 83, 91, 96-7, 99-100, 106, 116, 118, 122, 125-6, 137-9, 153, 161, 163-7, 169, 176, 195, 197-8, 202, 206, 214-6, 220, 222, 224-6, 231, 238, 251, 256, 273, 277, 279, 289, 303, 366, 396, 437-9, 441-5, 447-9, 451, 456, 474, 476, 481, 486, 493-4, 502, 507, 510, 514, 517, 519-20, 522-4, 526-7, 561-2, 570, 576-81, 599, 602, 650, 681, 684, 689, 692, 696, 699, 710, 713, 718, 724-5, 730-1, 733-4, 741-2, 744, 779-80, 1295, 1371, 1376.

Bonvisi zob. Buonvisi.
Borromeo kard., Giberto, 682, 683, 868, 900.
Bottini, ks., 1186.
Bouillon de, kard. Emmanuel Teodor, 451, 456.
Bracciano, 32 ,255, 329-30, 337-8, 606-8, 674-5, 775-81, 1078, 1081-3, 1237, 1348-9.
Bracciano, książę, 1331, 1348-9.
Brancacci, kard. Francesco, 1043, 1050, 1125, 1140, 1241-2.
Brandenburgia, 76.
Brandenburski elektor,, 1382.
— margrabia, 1359.
Broberg Andrzej, 844.
Brunetti, opat, sekr. Jana III, 1261, 1265, 1272, 1284, 1290, 1312, 1323, 1326, 1329, 1366.
Brygidy św. kolegium, kościół, ośrodek, 24, 109, 260, 298, 313, 322-3, 347, 369, 373, 448-9, 478, 482, 491, 589, 597, 601, 627, 652, 693, 816, 836, 844, 850, 852, 859, 883, 885, 888, 901, 905, 912, 924, 928, 948, 1021, 1199, 1316.
Brzostowski, kan. Cyprjan Paweł, 56, 797, 802.
Brześć, 1.
Buonvisi (Bonvisi) Francesco, abp. Tessaloniki, nuncjusz w Polsce, 826-9, 839-40, 843, 845, 859, 867, 871, 873-4, 878-9, 889-90, 896, 900, 905, 907-9, 911-3, 915-7, 920-2, 925-37, 939, 941, 943, 946-952, 954-960, 964-5, 972-4, 976-7, 980-2, 984, 987-9, 993, 995-7, 1002, 1004, 1006, 1010, 1013-4, 1021-23, 1027, 1030, 1033, 1045, 1062, 1079, 1086, 1090, 1093-4, 1100, 1104, 1111, 1118, 1120, 1127, 1138, 1155, 1160, 1167, 1171, 1175-6, 1183, 1190, 1194-5, 1199, 1201, 1221, 1228, 1230, 1232, 1237, 1241, 1249, 1251, 1254, 1257, 1260, 1264, 1273, 1278, 1283, 1286, 1293, 1313, 1320.
Burlemont (Bourlemont) de, ambasador Francji, 374-5, 438, 442, 561, 570, 1371.
Bzovius Abraham, 1384.

C

Caracciolo Innico, abp. Neapolu, kard., 110, 130-1, 139.
Carafa, kard. Carlo, 922, 1013, 1014.
Carpegna, kard. Gaspare, 795, 860, 896, 986, 1015.
Cavallo Piotr, 672.
Celsi, kard. Angelo, 680.
Cesari S., 566-7, 647, 666-7, 701-2, 1345.
Cesarini (Cesarina), 901, 912.
Cezar, 1097.
Chalais de, księżna, 1229-31, 1244.
Chantan Ferdynand Kazimierz, 322-3.
Chełm, chełmski bp., 252, 261-2, 859, 863, 865-6, 887, 942, 984.
— bp. Dąmbski Stanisław, 1337.
— bp. Święcicki Stanisław, 1338.
— bp. unicki Susza Jakub, 1344.
— bp. Żegocki Krzysztof, 29, 68, 632-3, 906.
— bptwo, 29, 68, 237, 265, 633, 912, 988, 991, 1337.
— kanonik, 907.
— koadiutoria, sufragania, 332, 347, 386, 388.
Chełmiński bp., zob. Olszowski A.
— wojewoda, zob. Gniński.
Chełmski zob. Chełm.
Chieger, Piotr Florian, zob. Krieger.
Chigi, kard. Flavio, 84, 90-92, 94, 104, 107, 111-2, 114, 122, 126, 135-6, 145-6, 150, 153-4, 163, 166-7, 170, 172, 175, 179, 181.
— kard. Sigismondo, 76, 110, 271.
— rodzina, 264-5, 525, 1371.
Chiovia di, zob. kijowski.
Chnefel, zob. Knefel.
Chocim, 73, 1038, 1082.
Chotovicz zob. Kotowicz.
Chrapowicki Jan Antoni, 1344.
Chulmensis zob. Chełm.
Civitavecchia, 421.
Claratumba, opactwo, zob. Mogiła.
Cluny, opactwo, 851.
Colkert Michał, opat gen. premonstr., 50, 755.
Collegio Romano, 355-6.
Colonna, 788, 1234.
Condé, książę, 654.
Contini, agent kan. Paca, 963, 964, 973, 1008-10, 1014-15, 1022, 1052, 1060, 1184, 1205, 1246.
Corincinschio zob. Koryciński.
Créqui, książę, 96, 163.
Culma, Culmensis eps. zob. Olszowski.
Culmensis palat. zob. Gniński.
Curia Romana, 2, 52.
Cystersi, 236, 1149.
Czartoryski Kazimierz Florian, bp. włocławski, później abp. gnieźnieński, 62, 65, 896, 901, 913, 923, 926, 936, 938, 942, 945, 948-9, 970, 979-80, 940, 987, 1007, 1027-8, 1048, 1053-4, 1061, 1069, 1079, 1083, 1089, 1184, 1382.

D

D'Alibert P., 228.
Dalmacja, 193, 209.
Dania, 225, 227.
D'Anticoli, książę, 1234.
Dąmbski Stanisław, biskup chełmski, 1337.
De Bares zob. Bares.
Delfino, kard. Giovanni, 166.
Dell'Isola, 1380.
Del Pace Francesco, 627.
De' Pazzi, zob. Magdalena.
D'Este zob. Este.
D'Estrée zob. Estrée.
De Tassis zob. Tassis.
De Torres, abp., 1350.
De Torres Cosimo, kard., 82.
De Vecchis (Vecchi), opat, 31-2, 47, 53, 92, 107-8, 111, 340, 652, 655, 661, 663, 669, 674, 750, 752, 762, 769, 783, 876, 1022, 1163, 1169, 1223.
D'Hassia zob. Heski.
Di Capua, abp. Neapolu, nuncjusz, 1331.
Di Gravina zob. Gravina.
Di Pietro, książę zob. Pedro.
Di Venafro, zob. Venafro.
Dniepr, 1381.
Dominikanie, 245, 713, 750, 824, 836.

Doni Paweł, internuncjusz Jana Kazimierza w Neapolu, 89, 108, 110-11, 116, 120, 126, 129, 133, 135, 139, 146-7, 151, 166, 171, 177-8, 200-1, 208, 215, 219, 226-7, 233, 273, 275, 308, 316, 319, 325, 333, 338, 342, 346, 351, 354, 359, 372-3, 375-6, 382, 384, 390-1, 398, 401, 407, 412, 415-6, 424, 428-9, 431, 436, 443, 451, 460, 463, 471, 474, 479, 484, 487, 496, 498, 501, 505, 531, 534, 540, 548, 590, 603, 609, 626, 648, 654, 778, 1379.
Doroszenko, 604, 769, 1281, 1291, 1294, 1297.
Dowgiałło Zawisza Jan, bp. wileński, 1, 4, 5.
Dönhoff (d'Honoff) Jan Kazimierz, opat Mogiły, (przyszły kardynał), 1276, 1280, 1285, 1292, 1295-6, 1301-2, 1306, 1308-9, 1314-7, 1321, 1328.
Drzazgowski proboszcz, Bischi, 1342.
Dunaj, 540, 1160.

E

Eleonora Austriaczka żona króla Michała, 536-537, 542, 546, 555, 566, 582 666, 672, 702, 722, 740, 884, 895, 992, 1019, 1058-9.
Emeryk O., cysters, 236.
Este, kard. Rinaldo, 148.
Estrée Etrée de, (Destrées), kard. Cesare, 796, 1125, 1134, 1146, 1172, 1181, 1195-6, 1203, 1210, 1215, 1227, 1240, 1242, 1271, 1318, 1321-2.

F

Fagnani, adwokat, 1102, 1246.
Fantoni (Fantone) Ludwik, opat, sekr. królewski, 13, 76, 82, 84, 88, 91, 101, 103, 105, 111, 118-9, 127-8, 131-2, 141-2, 148, 150, 155, 160, 165, 170, 181, 207, 212, 214, 225, 229, 232, 235, 239, 241, 243, 247, 250, 259, 263-4, 267, 270, 288, 292, 295, 303, 307, 312, 315, 321, 324, 327, 330, 341, 345, 348, 350, 353, 356, 358, 362, 365, 368, 371, 375, 379-80, 383, 385, 389, 395, 399, 402, 406, 411, 418, 422, 425, 427, 433, 439, 442, 445, 448, 454, 461, 465-7, 469-70, 473, 476, 481, 486-7, 489, 494, 497, 499, 502, 507-8, 510-1, 514, 520, 526-7, 529, 532, 535, 538, 543-4, 547, 550-1, 553, 556, 561, 569, 572, 578, 583, 588, 591, 594, 596, 599, 602, 604-5, 607-8, 612-4, 617, 619, 623, 625, 631, 634, 637, 639-45, 649-54, 656, 671, 678, 684-5, 689, 696, 706, 772, 780-1, 816-7, 829, 833, 836, 859, 865-6, 908, 912, 1351, 1379.
Farnese, kard. Franciszek Maria, 912.
Favoriti, opat, 1268, 1275.
Febbei, ks., 1200.
Filip II, król Hiszpanii, 538.
Flandria, 243.
Florencji abp. zob. Nerli.
— ambasador, 613.
Forbin, Toussaint de, bp. Marsylii, amb. Francji w Polsce, (przyszły kardynał), 1097, 1110-1, 1116-7, 1125-6, 1130-1, 1134, 1145-6, 1148, 1153, 1157, 1162, 1165, 1172, 1177, 1181, 1187, 1189, 1195-8, 1202-4, 1210, 1215, 1224, 1227, 1229, 1232, 1234, 1236, 1238, 1240, 1242, 1244, 1248, 1253, 1255-6, 1259-60, 1266, 1271, 1279, 1281, 1285, 1291, 1297, 1301-2, 1304, 1307, 1310, 1314, 1318, 1322, 1325, 1327, 1335, 1339.
Forni, conte, 1332-4.
Franciszkanie, 190, 191, 408, 1054, 1085, 1089, 1121, 1184.
Francja, 96, 111, 113, 139, 225, 227, 230, 237, 259, 269, 295, 400, 417, 463, 474, 478, 481, 484, 487, 507, 509, 631, 650-1, 692, 696, 712, 714, 737, 742, 772, 775, 835, 851, 880, 907, 924, 946, 952, 954-5, 958, 973, 1093, 1110-1, 1116, 1160-1, 1165, 1172, 1196, 1203, 1210, 1262, 1294, 1301, 1310.
Francji ambasadorzy, 122-3, 126, 138, 163, 165-6, 172, 184, 193, 195-6, 198-9, 202-4, 206, 209-10, 216-7, 224, 227, 234-5, 238, 240-3, 254, 256, 279, 309, 311-2, 315, 438, 696, 737, 1215, 1227, 1244, 1253, 1327, 1329.
— kardynałowie, 192, 200.
— król, 36, 39, 153, 194, 225, 237, 239-41, 289, 373, 396, 442, 447, 456, 510, 514, 570, 704, 708, 714, 724, 727, 730, 733-4, 741, 759-60, 776, 1162, 1236, 1244, 1266, 1281, 1307, 1389.
— królowa-matka, 203.
Francuski, Francuzi, 80, 192, 229, 237, 239, 243, 400, 402, 410, 416, 421, 422, 486, 493, 502-4, 791, 1187, 1256.
Franzoni kard., Jakub, 1044.
Frascati, 1241.
Fruxes, jezuita, 1048, 1055.
Fuldy opat, zob. Baden.
Fürstenberg, 772.

G

Galileo, 352.
Gałecki Mikołaj Antoni, 1387.
Gasparo Don, 846-7.
Gastone, kurier, 147, 152-3, 159, 161, 165, 373, 375, 379-82, 397.
Gdańsk, 1173, 1175, 1183-5, 1187, 1353-4.
Gembicki Jan, bp. płocki, później kujawski, 68, 394, 988, 991, 1018, 1023.
Germania, 912.
Gianuzzi, 84, 226, 1372.
Giesù, Comp., zob. Jezuici.
Ghisleni (Gisleni), 203, 463, 474, 652, 660.
Gnieźnieński abp., 320.
zob. także Czartoryski.
— — Olszowski.
— — Prażmowski.
Gniezno, Gnieźnieńskie abptwo, 72, 75, 81, 91, 168, 203, 265, 512, 516, 519, 574, 584, 586, 593, 636, 643, 905, 912, 917, 940-1, 984, 1009, 1014, 1020-2, 1034, 1080, 1092, 1098, 1139, 1152, 1173, 1189, 1203, 1206, 1216, 1221, 1223.
— sufragania, 1163.
Gniewosz Mikołaj, bp. włocławski, 1346.
Gnińscy, 1090, 1298.
Gniński, alumn kol. św. Brygidy, 109.
— Chryzostom, 305.
— Ignacy, 64-5, 969, 1119, 1141, 1150, 1207.
— Krzysztof, opat, 970, 1053, 1059, 1080-1,

1093, 1107-10, 1117-8, 1144, 1200, 1207, 1267, 1282, 1289, 1298-9, 1309, 1311, 1319.
— Stanisław, 423.
— wojewoda chełmiński, 1082, 1090, 1093, 1096, 1098, 1104, 1119-20, 1263, 1277, 1343.
Gonzaga, książę Wincenty, 57, 779-80, 922, 932, 972, 1012, 1014.
Gordyjski węzeł, 386.
Gramignoli Franciszek, sekr. królewski, 671, 675, 680, 685, 688, 698, 703-6, 710, 713-4, 716-8, 726, 728, 731, 734, 737-8, 742, 745, 750, 760, 766, 769, 776, 781-2, 788, 790-1, 793, 796, 805-7, 811, 813, 816, 819, 821, 824, 828, 831, 833, 836, 839, 842-3, 846-7, 849, 852, 856-7, 859, 863, 865-866, 868, 871, 873-4, 876, 880-1, 883, 885, 888-90, 892, 900-2, 905, 907, 912, 916, 918, 920-1, 924, 928, 932, 937, 941, 948, 951, 955, 956, 959, 963-4, 973, 980, 983, 987-9, 992-3, 999, 1001, 1006-8, 1014, 1021, 1027, 1031-2, 1040, 1042, 1051, 1066-7, 1074, 1077-8, 1080, 1085, 1087, 1091, 1098, 1117, 1120-1, 1128, 1132, 1137, 1145, 1156, 1161, 1168, 1180, 1184, 1197, 1204, 1208, 1222, 1231, 1245, 1250, 1258, 1288, 1294, 1300, 1303, 1316, 1330.
Gravina, książę, 639, 644, 648.
Grimaldi, kard., 1321.
Gualtieri, abp., 1006.

H

Hamburg, 476.
Hanenko, 833.
Hebdów, Hebdowskie opactwo, 14-5, 25-6, 31-3, 35, 40-45, 47, 533-4, 536, 562, 611, 615, 655-6, 663-4, 669, 674-5, 679, 684, 691, 698, 703, 715, 717, 720, 726, 733-4, 737, 741, 743, 747, 750, 752, 755, 762, 774-6, 779, 782, 784, 786, 792, 795-796, 1340.
Henryk III Walezy, król, 1389.
Heski książę Fryderyk, kard., (d'Assia), 524-5, 628, 641, 745, 958, 1021, 1022.
Hiszpania, 22, 227, 269, 295, 408, 416, 489, 490, 492, 583-4, 587, 595-6, 598-9, 606, 641, 868, 886, 1039-40, 1120, 1147, 1199, 1262, 1301, 1308, 1328.
Hiszpanie, 115, 229, 242-3, 263, 492, 495, 662, 1045-6, 1097, 1112, 1116, 1162, 1202-3, 1226, 1232.
Hiszpanii ambasador, 163, 165, 234-5, 240-2, 294, 308-9, 311, 354-6, 417, 490, 634, 716.
— kardynałowie, 200.
— król, 274, 852, 1353.
— królowa, 414, 680, 745, 1340.
— ministrowie, 1292.
Hiszpański dwór, orszak, 237, 239, 353.
Hoffman Jan Jakub, 870-1.
Holandia, 225, 227, 230.
Holenderski, Holendrzy, 835, 851.
Horacy, 389.
Humań, 540.
Hunanian (Unaniano, Uniano) Vartano, koadiutor, później abp. lwowski ormiański, 967, 1123.
Hussein basza, 1032-3, 1035, 1037.

I

Iacomo, 1186.
Inflanty, 1382.
Inocenty św., 1038.

J

Jan austriacki, 1049, 1084.
Jan Kanty, bł. 1186.
Jan Kazimierz Waza, król polski, 24, 37, 79, 85, 93-6, 107-9, 112-4, 122, 129, 134-5, 137, 145, 152, 154, 156-8, 162, 166, 172-4, 179, 182, 184, 186, 188-90, 192-3, 196-7, 202, 204, 209, 217, 221, 223, 236, 244-5, 249, 252, 256, 260-1, 268, 271, 276, 278, 281, 289-90, 293, 296, 298, 301, 305, 310, 313, 323, 334-6, 339, 359, 373-4, 375, 377-8, 400, 404, 407, 409, 412-3, 415-7, 423-4, 429-30, 436-7, 448, 463, 467-8, 474, 477-8, 482, 484, 487, 491, 496, 501, 509, 513, 522, 552-3, 558-9, 565, 570-1, 580, 589, 590, 597, 601, 620-1, 624, 626-8, 658, 686, 693, 712, 732, 735, 739, 773, 778, 782, 816-7, 836, 844, 850, 852-4, 859, 864, 873, 912, 1087, 1103, 1348, 1350, 1353-5, 1383.
Jan III Sobieski, król polski, 1090, 1095, 1099, 1101, 1109, 1113, 1129-30, 1133, 1135, 1142-3, 1147-8, 1151-2, 1154, 1159, 1163-4, 1166, 1173, 1175, 1185-6, 1188, 1192-3, 1202, 1209, 1212-4, 1217-20, 1225-6, 1233-5, 1239, 1243, 1247, 1252, 1255, 1257, 1262-4, 1268-70, 1274-6, 1280, 1287, 1292, 1295-6, 1298, 1301, 1305-6, 1308-9, 1315, 1317, 1321, 1324, 1328.
Janseniusz, 288.
Jarosław, 1335-6.
Jezuici, 158, 240, 416-418, 571, 586, 624, 661, 680, 1022, 1055, 1152, 1309, 1316, 1342, 1376.
Jędrzejów, Jędrzejowskie opactwo, 41, 43-5, 47, 54-5, 57-8, 61, 67, 71, 733-4, 737, 741, 743, 747, 750, 752, 758, 760, 762, 767, 775-6, 779, 782, 784, 786, 789-90, 792-3, 795-6, 801, 803, 807, 809-12, 815-6, 818-21, 824, 832-3, 835-6, 838-9, 842-3, 845, 847, 851-2, 859-60, 866, 868, 871, 873, 888-9, 896, 919, 923, 944, 965, 987, 990, 1017, 1026, 1057, 1079, 1139, 1149, 1152, 1186, 1208, 1210, 1214, 1292, 1296, 1308-9, 1321, 1323, 1328.
Judycki, archidiakon wileński, 27-8, 629-30.

K

Kadzin (Kadzyn), 1369.
Kaliski wojewoda, Opaliński Jan, 78, 110, 642, 1062.
Kalisz, 1005.
Kalnik, 36, 38, 692, 697, 716.
Kamieniec, 1109.
Kamieniecki bp., 252.
Kamocki (Kamoski, Zamoschi), kanonik, 624-5, 641, 651-2, 656, 710, 727-8, 730-1, 733, 736-7, 767, 769-70, 774-6, 785, 790, 795-6, 812, 819.
Kapucyni, 682, 683, 694, 695, 698, 703, 712, 713, 717, 718, 726, 733, 734, 770, 775, 795, 804, 1099, 1143, 1145, 1168, 1186.

Karol, ks. Lotaryngii, 351, 406, 416, 424-5, 1032, 1042, 1045-6, 1067, 1075, 1097, 1112, 1116.
Kastylia, 538, 1119.
Kazimierz, bernardyn, 1341.
Kijowski biskup, Wieyski, 3, 790.
Klemens IX pap., 14, 525, 533, 537, 560.
Klemens X, pap., 17, 556.
Kluniacki mnich, 782.
Knefel Andrzej, alumn kolegium św. Brygidy, 272, 298.
Kociałkowski, O., 1382.
Kondeusz (Condé), 351, 424-5, 1356, 1358.
Konstantynopol, 136.
Koprzywnickie opactwo, 305.
Korona zob. Polska.
Koronowo, Koronowskie opactwo, 64-5, 859, 865-6, 868, 871, 873, 881, 887, 899, 907, 913, 924, 948, 959, 969-70, 973, 986, 1059, 1141, 1150, 1152, 1263, 1268, 1275-80, 1292, 1296, 1308, 1311, 1320-1, 1328, 1330.
Korwin Jan, 1306.
Koryciński (Corincinschio), 793.
— (Pilca) Piotr, 41, 43, 47-9, 666-7, 720, 728, 734, 743, 749, 752-4, 781, 785, 787-90, 861.
Kosiński, alumn kolegium św. Brygidy, 109.
Kotowicz (Chotovicz), Aleksander, bp. smoleński, 1057.
Kozacy, 25, 32, 34-5, 147, 228-9, 232, 355-6, 399, 473, 476, 483-4, 486, 489, 497, 596, 605, 611, 618, 650, 674, 712, 766, 1340, 1365, 1367, 1381.
Kraków, 403, 416, 421, 437, 505, 821, 994, 1034, 1221, 1336, 1342, 1375.
Krakowska akademia (uniwersytet), 51, 63, 756, 763, 766, 968, 1385.
— kanonia, 824, 963.
Krakowski bp. zob. Trzebicki.
— « Gubernator », 72.
— wojewoda, 141.
Krakowskie bptwo, 1079.
Kreta, 193, 209, 321, 400, 402, 414, 416, 421-2, 425, 437, 451, 456, 467-8, 471, 474, 476, 479, 481, 490, 498.
Krieger (Chieger) Piotr Florian, 563, 566, 646, 666, 667.
Krym, 1160, 1161.
Krystyna, królowa szwedzka, 13, 466-8, 474-6, 481, 510, 836, 850, 852, 854, 856-7, 859, 880-1, 886, 888, 901, 912, 921, 923-4, 948, 1092.
Kujawski bp., 906, 1080.
— zob. także Czartoryski.
Kujawskie bptwo, 906, 912-3, 916-7, 957, 1017, 1023.
Kwirynał, 1055.

L

Lamorale de Tassis, baron, zob. Tassis.
Lancellotti Giambatt., nuncjusz w Polsce, 560.
Laon, bp., 650-1, 662, 713, 724, 726, 733-4, 759.
Latera, księżna, 344-5.
Laterańscy kanonicy, 799.
Leon X pap., 39, 503-4, 538, 543, 605, 678, 704, 707-8, 1045, 1107-8.
Leopoldo de' Medici zob. Medici.
Leszczyński, Jan, kanclerz w. kor., 284.
— Wacław, bp. warmiński, 1332-3.
Ligny, książę de (Ligne), 242.
Lille, 242.
Litwa, Litewskie W. Księstwo, 9, 995, 1037, 1047, 1062, 1068, 1088, 1179, 1251-2, 1271.
Litwini, 1254, 1286, 1361, 1385.
Livorno, 493-4.
Lizbona, 242, 263, 357-8, 474.
Lombardi, ks., 779, 881, 886, 952, 956, 958-61, 963, 965, 973-4, 976, 980-1, 983, 987, 993, 1001, 1006, 1008-9, 1014, 1021, 1027, 1184.
Loretańska Matka Boska, 240.
Loreto, 269-70.
Lotaryngii książę, zob. Karol.
Lubina opat, 1354.
Lublin, 675, 699, 836, 839.
Lubomirscy, 642, 1120.
Lubomirski Aleksander, wojewoda krakowski, 286, 994, 1002-3, 1062.
— Hieronim, 265, 268-9.
— Jerzy, marszałek w. koronny, 110-1, 117-8, 126-7, 1357.
— opat, 344, 346, 349-353.
— St. marszałek sejmu, 1340.
Ludwika Maria, królowa, 78, 97, 123-4, 140, 1349.
Luna della, Napolione, 151.
Lupini, kanonik, 75, 77, 91, 283, 642, 904-5, 936-8, 979, 1027, 1079-80, 1124, 1171, 1190, 1194, 1204, 1221, 1232, 1377.
Lwowski abp. ormiański, 66, 967, 971, 1021, 1123, 1218.
Lwowskie abtwo ormiańskie, 32, 661, 674, 973.
Lwów, 70, 246-7, 821, 832, 1025, 1032.

Ł

Łaciński obrządek, 967.
Łuck, 209.
Łuckie bpstwo, 237, 265.

M

Maculani, kard. Wincenty, 104-6.
Madaliński Bonawentura, koadiutor płocki, 53, 310, 347, 385-6, 388, 394, 480, 490, 698, 742, 769, 783.
Madaliński, cysters, 789, 790, 793.
Madryt, 347, 379, 888.
Magdalena de' Pazzi, bł., 379.
Maier, minister cesarza, 1371.
Malisz (Malis), jezuita, 53, 571-2, 585, 599, 624, 783.
Malta, 239, 416.
Maltański Krzyż, 346, 350, 351-353.
Małachowski, 506.
Mancini Mario ks., agent króla, 26, 79-80, 84, 87, 102, 147, 152-3, 168, 175, 199, 203, 226, 236, 245, 305-6, 338, 367, 418-19, 433, 442-3, 445, 451, 459-62, 471-4, 476, 478-9, 484, 487, 496-7, 503, 513, 615, 624, 1372, 1377.

Mancini, Franciszek, kard., 788.
Marescotti Galeazzo, arcybiskup Koryntu, nuncjusz w Polsce, 22, 141, 275, 287, 304, 309, 317, 328, 369, 381, 388, 403, 420, 426, 430, 434, 441, 446, 448, 454-5, 470, 472, 482, 485, 488, 493, 503, 511, 513, 518, 526, 530, 539, 549, 554, 583-4, 587, 595-6, 598-9, 606, 880, 900.
Maria S. sopra Minerva kościół w Rzymie, 835.
Marienwerder, 396.
Marka św., kościół w Rzymie, 320.
Markiewicz, kanonik warmiński, 948, 1003.
Marsylii bp., amb. Francji, 1352.
— — zob. Forbin.
Masini Krzysztof, sekr. Jana Kazimierza, 74-5, 80-1, 87, 90, 100, 102, 104, 110, 115-6, 120-1, 126, 130, 139, 143-4, 147, 149, 153, 159, 163, 167-8, 175, 180, 183, 185, 187, 191, 194, 197-200, 203-5, 210-1, 213, 216, 218-9, 222, 224, 226, 228, 230, 234, 237, 240, 242, 246, 248, 253-4, 257-8, 262, 265-6, 269, 271, 274-5, 277, 279-80, 291, 294, 299-300, 302, 308-9, 311, 314, 318-320, 322, 325-6, 329, 337, 340, 342-4, 346-7, 349, 351-2, 355, 357, 361, 364, 367, 370, 380, 386, 392, 397, 400, 405, 410, 414, 417, 421, 431, 437, 445, 449, 463, 468, 478, 492, 509, 523, 590, 648, 654, 657, 659, 665, 670, 711, 853, 966, 973, 975-6, 1008, 1021, 1103, 1116-1118, 1120-2, 1145, 1153-6, 1161, 1165, 1167-8, 1171, 1173, 1175, 1182, 1188-9, 1195, 1198, 1203, 1208, 1213, 1215, 1220, 1232, 1245, 1253, 1258, 1261, 1294, 1313-4, 1316, 1320, 1323, 1328, 1330, 1351, 1367, 1376, 1380.
Matalona, książę, 237, 239.
Mattei kard., Gaspare, 641, 736, 912, 1199.
Medici, Leopold, kard., 259, 271.
— ród, 76.
Mediolan, 495.
Messyna, 1318.
Metonia (bpstwo), 887.
Michał św. Archanioł, 1162, 1166.
Michał Korybut Wiśniowiecki, król polski, 35, 72, 432, 452, 457, 465, 474-5, 480, 486, 490, 495-6, 506, 513, 515, 517-8, 524-5, 528, 537, 541, 545-6, 554, 560, 563-4, 568, 571, 573, 577, 580-1, 585, 592, 595, 597-8, 600, 606, 610, 616, 622, 624, 635, 646, 660-5, 668-9, 677, 681-2, 690, 694, 699, 701, 704, 709, 711, 719, 721, 723, 729, 744, 748, 758, 761-5, 777, 785, 797-9, 814, 822-3, 825, 827, 834, 837, 850, 852, 854-5, 858, 861-2, 870, 872, 882-3, 885-7, 891, 894, 897-9, 903, 910-11, 915, 921, 927, 931, 934, 939-40, 947, 950, 953,4, 958, 962, 967, 972, 977-9, 982, 985-6, 997-8, 1000, 1011-2, 1016-8, 1020, 1028, 1034, 1062, 1111, 1347.
Miechowska koadiutoria, 859.
— prepozytura, 852, 859, 861.
Minerva, zob. S. Maria sopra Minerva.
Mogiła, opactwo, 506-7, 1292, 1296, 1309, 1317.
Mołdawia, 769.
Montalto kard., 850, 912.
Monte Cavallo (w Rzymie), 158.
Monte Giordano (w Rzymie), 712, 1388.
Monti Karol, 61, 168, 767, 779, 785-6, 829, 926, 936, 942, 944, 955, 960, 1007, 1021, 1024-5, 1027, 1178, 1211, 1214, 1216, 1292, 1308-9, 1316.
Mosco, Moscovita, 8, 40, 308, 321, 349, 351-4, 356, 715.
Moskiewski ambasador, delegat, poseł, 965, 978, 986, 1007, 1326, 1370.
— kandydat, 425.
— w. książę, 962, 1039.
Moskiewskie niebezpieczeństwo, 365.
Moskwa, 116-7, 131, 135, 237, 239, 243, 326, 406-7, 417, 424, 434, 711, 760, 766, 833, 913, 980, 1160-1, 1369, 1373, 1381.
Mstowski (Mstowiński), 799, 1007.

N

Napoli zob. Neapol.
Napolione della Luna, 151.
Neapol, 89, 128, 147, 166, 208, 219, 229, 237-8, 375, 424, 428, 451, 460, 471, 479, 484, 487, 495, 498, 505, 534, 609, 648, 654, 716, 718-9, 850, 852, 854, 856-7, 868, 881, 886, 888, 921, 923-4, 993, 1001, 1006, 1009, 1021.
Neapolu abp. zob. Caracciolo, zob. Di Capua.
Nerli Franciszek, abp. Adrianopola potem abp. Florencji, nuncjusz w Polsce, później kard., 18-9, 26, 291, 554-6, 569, 574-5, 605, 608, 613, 615, 618, 631-2, 644, 650, 678, 712, 742, 880, 900, 976, 1013, 1123, 1211.
Neuburski książę, 320, 351-3, 406, 412, 416-8, 421, 424-5.
Niemcy, 772, 954, 1112, 1320.
Nini, kard. Giacomo Filippo, 661.

O

Odescalchi, kard. Benedykt, 1044.
Oliva O., generał jezuitów, 308, 324, 1003.
Olszowski Andrzej, podkanclerzy, bp. chełmiński, później abp. gnieźnieński, 8, 10-5, 17, 19-20, 22, 24-6, 29, 30-6, 38-47, 54-5, 57-61, 66-73, 86, 98, 117, 136, 146, 285, 437, 440, 453-4, 458-9, 466, 496-7, 510, 521, 533, 536, 562, 575, 579, 583, 587, 597, 601, 611, 615, 638, 642, 655, 665, 674, 679, 684, 687, 690-2, 696-7, 708, 715, 720, 725, 743, 747, 751-2, 784, 787, 795, 801, 807, 809, 813, 821, 841, 849, 856, 865, 869, 871, 873, 877, 888, 916, 919, 926, 944, 955, 960, 971, 988, 990, 1017, 1021, 1024-6, 1034, 1038-9, 1055, 1090, 1092-3, 1098, 1105-7, 1112, 1123-5, 1127, 1138-40, 1149, 1170, 1178, 1182, 1191, 1206, 1210-1, 1216, 1228, 1250, 1296, 1303, 1308-9, 1311, 1340, 1380.
— Chryzostom, 15, 536.
Opaliński, wojewoda kaliski, 110, 1005.
Ormianie, 66, 70, 971, 1025.
Ormiański arcybiskup lwowski zob. lwowski.
Orsi, opat, 1040, 1199.
Orsini rodzina, 486.
— Wincenty Maria kard. (przyszły pap. Be-

nedykt XIII), 42, 724-5, 727-8, 731, 734, 741-2.
— Wirginiusz, kard., protektor Polski, passim.
Ossoliński Jerzy, kanclerz w. koronny, 458, 602, 788, 803.
Ostrogski książę, 514, 529.
Ostróg, 1340.
Otomańska potęga zob. Turcja.
Ottoboni Piotr, kard., przyszły papież (Aleksander VIII), 84, 1044, 1105.

P

Pac Kazimierz, bp. smoleński, potem żmudzki, 52, 757, 796, 1356.
— Krzysztof, kanclerz w. litewski, 717, 733, 736, 775, 781, 816, 995, 1037, 1045, 1047, 1071, 1088, 1369.
— Michał, hetman w. litewski, 1072.
— Mikołaj Stefan, wojewoda trocki, kanonik, potem bp. wileński, 52, 508, 730, 736-7, 741-2, 757, 767, 770, 774, 779-80, 784, 787, 789, 795-7, 803-4, 806, 808, 810, 812, 814-5, 820, 826, 830, 832, 835, 838, 848, 850-2, 859, 863, 866-7, 877, 888-9, 892-6, 898, 900, 914, 920, 925, 935, 943, 960-1, 995, 1004, 1009, 1014-5, 1022, 1029, 1036-7, 1041, 1043-7, 1049-50, 1052, 1060, 1068, 1070-3, 1076, 1084, 1086, 1102, 1112-6, 1118, 1136, 1158, 1169, 1174, 1179, 1192, 1205, 1209, 1223, 1246.
Paców rodzina, 449, 1062.
Palatynatu księżna, 124, 163, 905, 923-4.
Palestrina, 665.
Pallavicini, 499.
Pallavicini, kard. Lazzaro, 186.
Pallavicino nuncj., 649.
Pallotta, kard. Giovanni Batt., 173-4, 242-3.
Palo, 103-6, 147, 376, 421-2, 425, 553, 624-6, 889-90, 1078, 1319-23.
Panicali Piotr, 1355.
Paradyż, opactwo, 236.
Paryż, 143, 151, 165, 224, 227, 279, 294, 412-3, 474, 476, 509, 741-42, 760, 779, 1079, 1389.
Pasquinus, opat, 73, 1038.
Pastorio Adam, alumn, 37, 627, 693, 948.
— bracia, 901.
— Joachim, historyk królewski, 24, 37, 600, 601, 693, 775.
— Joachim, alumn, 482, 693, 775.
Pax, zob. Pac.
Paz, zob. Pac.
Pedro portugalski, 294, 357-8.
Pelplińskie opactwo,, 887, 899, 924.
Perugia, 151, 338.
Persja, Pers, 1160-1161, 1326.
Pietro zob. Pedro.
Pignatelli, nuncj. później kard., Antonio, 116, 137, 139, 141, 163, 165, 254, 256-7, 273, 294, 924, 1371.
Pijarzy, 992.
Pilca, (Pilcha), zob. Koryciński.
Pinocchi (Pinocci) Hieronim, sekretarz królewski, 476, 487, 500, 504, 507.
Pio, kard., 912, 958, 1045, 1075.
Pio, książę, 295.
Piotra św. kopuła, 128.
Piotr z Alkantary bł., 379.
Pius V pap., 689, 750, 865, 872-3, 888, 900.
Płock, płocki biskup 1087, zob. także Gembicki Jan.
— koadiutor 887, 890, zob. także Madaliński.
— koadiutoria, sufragania, 31, 310-1, 340, 385, 388, 393, 480-1, 490, 508, 652, 655, 661, 703.
— opactwo, 789-90.
Podole, 1335.
Politiani, lekarz, 731.
Polska, polski (Korona, Królestwo, Rzeczpospolita), passim.
Pomezańskie bpstwo, 906.
Pomorze, 1382.
Pomponne, 779, 1131, 1172, 1227, 1281, 1285.
Porta zob. Turcja.
Portugalczycy, 1177.
Portugalia, 39, 225, 227, 230, 237, 242, 259, 263, 291, 294-5, 303, 356, 371, 376, 386, 389, 538, 583-4, 588, 605, 614, 619, 621, 623, 665, 700, 704-5, 707-8, 712, 714, 717-8, 736, 774-6, 962, 965, 973, 1090, 1093, 1107-8, 1110, 1119-20, 1138, 1155, 1160, 1165, 1181, 1183, 1256, 1285..
Portugalii amb., 392, 395-7, 399, 401-3, 405, 410-2, 415, 417, 420-2, 424-5, 427, 448, 479, 481-90, 492-4, 496-7, 499-505, 507, 509-10, 527.
— bpi, 925.
— bpstwa, 403, 405, 410, 412, 417, 420.
— król, królowa, 274, 288, 307, 309, 311, 314-8, 325, 328, 352-3, 355.
— sprawy, 436, 502-4, 617.
Potocki Andrzej, chorąży w kor., 1381.
— Feliks, wojew. sieradzki, 896, 900.
— marszalek sejmu, 422.
— Stanisław, hetman w. kor., 147.
Poznański biskup, Wierzbowski Józef (Stefan), 1056.
Poznańskie biskupstwo, 2.
— województwo, 1358.
Praga, 463.
Prato, hr. del, 386, 389, 416.
Prażmowski Mikołaj, abp. gnieźnieński, w. kanclerz koronny, 6-7, 9, 18, 21, 23, 45, 48, 110, 134, 139-40, 282, 296-7, 331-2, 359-60, 362-5, 387, 393, 408, 419, 435, 447-8, 450, 454, 461-2, 464, 483, 493, 512, 516, 518-9, 529, 574, 584, 586, 593, 636, 642-3, 705, 707, 717, 728, 734, 738, 753, 842-3, 889, 896, 901-2, 904, 1140, 1344.
Premonstratensi, 50, 665, 755.
Prioli, 1087.
Prusy, 325.

Q

Quist, Rafael Ulryk, 565.

R

Radziejowski (Raggioschi), Hieronim, 77, 136, 147, 253.
Radziwiłł, 544.
Radziwiłłowie, 449.

Raggioschi, zob. Radziejowski.
Rakoczy, 406-7.
Ranucci (Ranuzzi) Angelo, abp. Damiaty nuncjusz w Polsce, 61, 66, 644, 649, 673, 676, 678, 683-4, 695, 700, 704, 717, 724, 727, 730, 733, 736, 741, 746, 749, 759, 767-8, 770-1, 774-5, 779, 785, 787, 789, 791-2, 794-5, 800, 803-4, 806, 808, 810, 815, 818, 820, 826, 830, 832, 835, 838, 845-6, 848, 851, 857, 859-60, 864, 866-7, 874-5, 877, 879-80, 889, 896, 900, 904-5, 907-9, 911, 913, 915-7, 921-3, 925-929, 931-6, 941-4, 946-9, 952, 956-7, 960, 965, 971-4, 976, 978, 981-2, 984, 987-8, 994, 997, 1002, 1014, 1194, 1201-2, 1232, 1240-1, 1256-7, 1260, 1264, 1273, 1292, 1306, 1309, 1321.
Ravizza nuncjusz, 588.
Roberti kard., 868.
Romano Collegio zob. Collegio Romano.
Romuald św., 1088.
Rospigliosi kard., 924, 932, 973.
— Feliks, kard., 788, 849, 851-2, 857.
— Jakub, opat, późn. kard., 207, 213, 224-5, 230, 232-4, 237-40, 242, 246, 256-7, 259, 262-6, 269-71, 274, 276, 291, 293-4, 300-1, 375, 387, 393, 421, 441-2, 444, 454-6, 461, 475, 480-2, 517-8, 520-2, 524.
— Juliusz kard. (późn. pap. Klemens IX), 192.
— Tomasz, 448.
Rospigliosich stronnictwo, 525.
Rossi de, promotor fidei, 571-2.
Routen, Zygmunt, 477.
Rudzki (Ruschi), 1385.
Rusini, 35, 691, 1344.
Ruski obrządek, 6, 25, 611.
— język, 962.
Ruszlenko Stanisław, ks., 1019.
Ruthenorum unio, zob. Ruski obrządek.
Rzym passim.
Rzymska Inkwizycja, 961.
— Kuria, 2, 52.

S

Salomea bł., 21, 586.
Samogitiae eps., zob. żmudzki bp.
San Casciano, 325.
Sanstelo, bp., 1209.
Santa Sabina, miejscowość, 372-3, 375.
Santa Croce kard. Marcello, 85, 93, 95, 100, 137, 147, 163, 166, 178-9, 184, 189, 200, 216-7, 220-1, 349-50, 372-3, 375, 441, 451, 457, 486, 744, 929, 1232-3, 1350, 1353-4.
Sapieha Aleksander, bp. żmudzki później wileński, 16, 27, 557, 629, 1356.
Sarnowski (Saraosiki) Stanisław bp. przemyski, 2.
Savelli, kard. Franciszek, 912.
Savoia di, 572, 613-4.
Sbaschi zob. Zbąski.
Selvatico Alfons, augustianin, 156, 173, 175, 245-6, 253, 650, 660, 675.
Sernicoli (Sernicolus) Jan, 31, 168, 655, 698, 776, 781, 786, 811, 813, 839, 858-60, 880, 973, 1078-9, 1104, 1141, 1216, 1282.
Sewilla, 474.
Sforza Fryderyk, 873, 901.
Sieciechowa opat, 1334.
Sieradzki wojew. zob. Potocki.
Siri, 410, 524.
Skierski Jan, O., 798.
Skopowski, dominikanin, 245.
Smoland Maciej, 262, 311, 347, 465, 470, 472, 503, 511.
Smoleński bp. Kotowicz Aleksander, 1057.
— — Pac Kazimierz, 1356.
— — Tyzenhaus Gotard, 290.
Smoleńskie bptwo, 237, 839, 858.
Sobieski Jan, hetman w. kor., marszałek w. kor., 64, 72, 355-6, 736, 838, 896, 900-1, 969, 1032-5, 1037, 1039, 1042, 1080-1, 1097.
zob. także Jan III, król.
Spada, kard. Jan, 915, 917, 1203-4, 1248.
Spigacensis bisk. zob. Święcicki Stanisław.
Spinola, kard. Jan, 382-3, 385.
Stanisława św. kościół w Rzymie, 13, 191, 194, 313, 317, 320, 456-7, 460-3, 466-8, 624-5, 651, 1039-40, 1048, 1094, 1098, 1100, 1385.
Stanisław Kostka, bł. później św., 7, 21, 23, 387, 568, 572, 585-6, 592-3, 599, 613, 1081, 1142, 1152, 1168.
Suetia (Suezia) zob. Szwecja.
Sundio (Sunt),
— Izaak, alumn kol. św. Brygidy, 491-2.
— Jakub, alumn kol. św. Brygidy, 260.
Susza Jakub, unicki bp. chełmski, 1344.
Sycylia, 651.
Sykstus V, pap., 1331.
Szuch Kazimierz, 236.
Szwajcarscy ambasadorowie, 364-5.
Szwecja (Suetia), 237, 522, 552, 628, 732, 850, 873, 888, 912, 948, 1330.
Szwecji król, 443, 448-9, 496, 509.
— królowa, 347-50, 461, 465, 480, 491, 507-8, 510, 514-5, 546-7, 836, 852, 854, 881, 883, 885, 921, 924, 928, 960, 963, 965, 1060, 1133, 1297, 1382.
Szwedzi, Szwedzki, 359, 369, 403, 467, 482, 885, 924.

Ś

Święcicki Stanisław, sufragan żmudzki, ep. Spigacensis, 1338.
Święte Kolegium, 31, 73, 204, 209, 218, 222, 550, 655, 1138-9, 1147, 1151, 1176, 1180, 1185, 1193, 1197, 1203, 1251-2, 1254, 1261, 1306.

T

Tarłowie, 642.
Tassis De, Lamorale, 442-3, 445, 492, 634, 650, 1188.
Tatarzy, 89, 141, 147, 211, 228-9, 232, 243, 266-7, 269, 355-6, 471, 473, 481, 483-4, 540, 618, 769, 833, 1051, 1160, 1335, 1365.
Teatyni, 70, 1025.
Terceira, wyspa, 425.
Tisnaus, zob. Tyzenhaus.
Torheim, ambasador Florencji, 846-7.
Toccato (Tokat), miasto w Armenii, 967 .
Torres, zob. De Torres.
Toskanii książę, 325.
Trocka koadiutoria, 56, 796, 802.
— prepozytura, 797, 824.

Trocki wojewoda, zob. Pac Mikołaj Stefan.
Trydent, 914.
Trzebicki Andrzej, bp. krakowski, 464, 512, 518-9, 642, 665, 715, 717, 736-8, 741, 763, 775, 779, 785, 820-1, 826, 841, 845, 860, 873-4, 877, 880-1, 888-9, 901, 920, 946, 1050, 1060, 1080, 1108, 1110-1, 1117, 1125, 1140, 1358.
Tuluzy abp., zob. Bonsi.
Turcja, Turcy, (Porta, Otomańska potęga), 14, 30, 40, 43, 61, 72, 89-91, 131, 147, 205, 209, 211, 214, 237, 239, 241, 243, 246, 476, 481, 483-4, 486, 489, 515, 521, 533, 588, 596, 604-5, 618, 632, 635, 638-40, 645, 649-51, 671, 675, 687, 712-3, 715, 717-8, 728, 743, 745, 748, 750, 761, 766, 775-6, 779-81, 785, 788, 796, 804-5, 810, 821, 831, 833, 836, 838, 865, 873, 878-9, 882, 888, 904, 913, 918, 920-1, 936, 939, 944, 949, 960, 962-3, 965, 978, 1034, 1039, 1048, 1069, 1075, 1081-2, 1106, 1116, 1129, 1162, 1175, 1187, 1189, 1193, 1200, 1213, 1220, 1222, 1271, 1291, 1324, 1359.
Turyn, 649, 794, 915, 972.
Tymiński, Hiacynt, kapucyn, 676-7.
Tyzenhaus Gotard, sufragan żmudzki, potem bp. smoleński, 290, 1356.

U

Unaniano, Uniano zob. Hunanian.
Urban VIII, pap., 82, 167, 1323.
Urbino, 933, 1014.
Ukraina, 40, 211, 486, 494, 507, 548, 645, 687-8, 715, 1189, 1281.

V

Valarsoli zob. Volvasori.
Varsavia zob. Warszawa.
Vartanus zob. Hunanian.
Vecchi Filip, 215, 219, 248-51, 253.
Venafro di, książę, 812.
Verneuil, ksiażę de, 373, 376-7, 380, 384.
Vidoni Piotr, nuncjusz, później kard., 2, 74, 77, 79-81, 84-5, 91, 93, 95-6, 100, 102, 112, 116-7, 137, 143, 147, 163, 166, 178-9, 184, 189, 197-8, 205, 216-7, 220-1, 226, 291, 375, 457, 479, 568, 570-1, 624, 744, 825, 925, 928, 935, 959, 970, 973, 980, 1108, 1110-1, 1115, 1117, 1120-1, 1160-1, 1165, 1168, 1171, 1181, 1232-3, 1258, 1260, 1316, 1321, 1372, 1375, 1380.
Vienna, zob. Wiedeń.
Vincenzo fra, baliw, 410-2.
Visconti, 82.
Włocławski bp., zob. Czartoryski, Gembicki, Gniewosz.
Volvasori (Valarsoli, Volvasai), augustianin, 157, 174-5.
Vuilna, zob. Wilno.
Vuoloschi, Vuolosuschi zob. Wolski.

W

Warmia, 706, 1042.
Warmińska kanonia, 300, 563-4, 566, 577, 584, 646-7, 666, 701-3, 709, 721-2, 740, 829, 864, 866, 870-1, 900, 941, 948, 986, 993, 1300, 1347.
Warmiński bp., 1388.
— — Leszczyński Wacław, 1332-3.
Warmińskie bptwo, 20, 579, 581.
Warszawa, 26, 29, 91, 200, 263, 308, 338, 364, 413, 416-7, 446, 615, 638, 771-2, 875, 914, 922, 966, 987, 1032, 1042, 1067, 1264, 1294, 1331, 1337, 1340, 1344, 1350, 1367, 1380, 1383, 1387.
Wągrowiecka parafia, 1207.
Wągrowiecki opat, Gniński, 1081-2.
Wenecja, 94, 106, 110, 121, 153-4, 166, 228, 265, 279, 443, 490, 495, 513-4, 634, 832, 838, 914, 932, 978-9, 988, 1103, 1124, 1171, 1183, 1185, 1309.
Wenecjanie, 788-9.
Wenecji ambasador, 822.
Węgry, 30, 550, 638, 645, 761, 764, 766.
Wiedeń, 15, 184, 205, 207, 410, 463, 524, 534, 536, 712, 980, 1039-40, 1045, 1173, 1183-5, 1187, 1193, 1213, 1273-4, 1287-8, 1324.
Wierzbowski Józef (Stefan), bp. poznański, 1056.
Wieyski Tomasz, bp. kijowski, 3, 790.
Wileński bp. zob. Dowgiałło-Zawisza Jan.
— — — Pac Mikołaj Stefan.
— — — Sapieha Aleksander.
Wilno, Wileńskie bpstwo, sufrag., 4-5, 81, 209, 757, 815, 835-6, 893, 1004, 1009, 1022, 1084.
Wiśniowiecki, książę, 428, 433.
zob. także Michał, król.
Witwicki, opat, 985.
Władysław IV, Waza, król polski, 167, 481, 1039-40, 1199, 1353-4.
Włochy, Włosi, 343, 351, 400, 416-7, 460, 484, 487, 553, 558, 590, 819, 1306.
Wolborz, 1346.
Wolski (Vuoloschi, Vuolosuschi) Jan, kanonik, 300-1.
Wołosza, 766, 769.
Wrocław, 463, 477.
Wydźga Stefan, opat Sieciechowa, później prymas, 1334.

Z

Zagarolo, książę, 1343.
Zamoski, zob. Kamocki.
Zbąski (Sbonski) archidiakon gnieźnieński, 72, 936, 957, 1005, 1020, 1034, 1080.
Złota Róża, 1255, 1257, 1259, 1265, 1267, 1274, 1276, 1282, 1292, 1296, 1299, 1301, 1308, 1309, 1311, 1314, 1315, 1316, 1319, 1321, 1328, 1343.
Złote Runo, 1039, 1040, 1042, 1199, 1353, 1354.
Zolchiow (Żółkiew?), 1381.
Zygmunt III Waza, król polski, 115, 481, 779, 912, 1130.

Ż

Żarnowski, 1385.
Żegocki Krzysztof, zob. chełmski bp.
Żmudzki bp. zob. Pac Kazimierz, Sapieha Aleksander.
— sufragen Święcicki Stanisław, 1338.
Żmudzkie bptwo, 237, 265.

INDEX CHRONOLOGICUS
(Linea, —, significat defectum dati.)

Dat.	Nr.
1568, XII.—	*1389*
1590, IX.19.	*1331*
1650, » 3.	*1348*
» » »	*1349*
[1651, II.7.]	*1333*
» » »	*1334*
» » 17.	*1332*
1655, V.22.	*1350*
1656, XII.2.	*1353*
» » »	*1354*
1657, VII.14.	*1*
» » 27.	*1355*
» XII.6.	*1352*
1658, VI.1.	*2*
» XI.9.	*3*
» » »	*4*
» » 30.	*5*
1659, III.13.	*1380*
» IV.12.	*1367*
» » 26.	*6*
» V.17.	*1368*
» » 24.	*7*
165.., (XII).9.	*1346*
1661, VI.2.	*1360*
1662, VIII.29.	*1381*
1666, XI.8.	*1387*
1667, I.1.	*74*
» » »	*75*
» » »	*76*
» » »	*77*
» » 4.	*78*
» » 14.	*1369*
» » 22.	*79*
» » »	*80*
» » »	*81*
» » »	*82*
» » »	*83*
» » »	*84*
» » 29.	*85*
» » »	*86*
» » »	*87*
» » »	*88*
» » —	*1370*
» II.5.	*91*
» » 8.	*92*
» » 10.	*93*
» » »	*94*
» » »	*95*

Dat.	Nr.
1667, II.10.	*96*
» » »	*97*
» » »	*98*
» » »	*99*
» » »	*100*
» » »	*101*
» » 12.	*102*
» » »	*103*
» » 19.	*104*
» » »	*105*
» » »	*106*
» » 26.	*107*
» » »	*108*
» » »	*109*
» » »	*110*
» » »	*111*
» III.5.	*112*
» » »	*113*
» » »	*114*
» » »	*115*
» » »	*116*
» » »	*117*
» » »	*118*
» » »	*119*
» » »	*120*
» » »	*121*
» » 12.	*122*
» » »	*123*
» » »	*124*
» » »	*125*
» » »	*126*
» » »	*127*
» » »	*128*
» » 19.	*129*
» » »	*130*
» » »	*131*
» » »	*132*
» » »	*133*
» » 26.	*134*
» » »	*135*
» » »	*136*
» » »	*137*
» » »	*138*
» » »	*139*
» » »	*140*
» » »	*141*
» » »	*142*
» » »	*143*

Dat.	Nr.
1667, III.26.	*144*
» IV.2.	*145*
» » »	*146*
» » »	*147*
» » »	*148*
» » 5.	*1383*
» » 9.	*149*
» » »	*150*
» » »	*151*
» » 16.	*152*
» » »	*153*
» » »	*154*
» » »	*155*
» » 23.	*156*
» » »	*157*
» » »	*158*
» » »	*159*
» » »	*160*
» » »	*161*
» » 30.	*162*
» » »	*163*
» » »	*164*
» » »	*165*
» V.7.	*166*
» » »	*167*
» » »	*168*
» » »	*169*
» » »	*170*
» » »	*171*
» » 14.	*172*
» » »	*173*
» » »	*174*
» » »	*175*
» » »	*176*
» » »	*177*
» » »	*178*
» » »	*179*
» » »	*180*
» » »	*181*
» » 22.	*182*
» » »	*183*
» » 28.	*184*
» » »	*185*
» VI.2.	*186*
» » »	*187*
» » 18.	*188*
» » »	*189*
» » »	*190*

Dat.	Nr.
1667, VI.18.	191
» » 25.	192
» » »	193
» » »	194
» » »	195
» VII.2.	196
» » »	197
» » »	198
» » »	199
» » »	200
» » »	201
» » 9.	202
» » »	203
» » 16.	204
» » »	205
» » »	206
» » »	207
» » 23.	208
» » »	209
» » »	210
» » »	211
» » »	212
» » 30.	213
» » »	214
» » »	215
» » »	216
» » »	217
» » »	218
» VIII.6.	219
» » »	220
» » »	221
» » »	222
» » »	223
» » 13.	224
» » »	225
» » »	226
» » »	227
» » 20.	228
» » »	229
» » 27.	230
» » »	231
» » »	232
» » »	233
» IX.3.	234
» » »	235
» » 10.	236
» » »	237
» » »	238
» » »	239
» » 16.	240
» » 17.	241
» » 24.	242
» » »	243
» » 29.	244
» » »	245
» » »	246
» » 30.	247
» X.8.	248
» » »	249
» » »	250
» » »	251
» » »	252
» » »	253
» » »	254

Dat.	Nr.
1667, X.22.	255
» » 29.	256
» » »	257
» » »	258
» » »	259
» XI.5.	260
» » »	261
» » »	262
» » »	263
» » 19.	264
» » »	265
» » 26.	266
» » »	267
» XII.3.	268
» » »	269
» » »	270
» » 10.	271
» » »	272
» » 24.	273
» » »	274
1668, V.12.	8
» VII.6.	275
» » »	276
» » »	277
» » 14.	278
» » »	279
» » »	280
» » »	281
» » »	282
» » »	283
» » »	284
» » »	285
» » »	286
» » »	287
» » »	288
» » »	289
» » 21.	290
» » »	291
» » »	292
» » 28.	293
» » »	294
» » »	295
» VIII.4.	296
» » »	297
» » »	298
» » »	299
» » »	300
» » »	301
» » 11.	302
» » »	303
» » »	304
» » 25.	305
» » »	306
» » »	307
» IX.1.	308
» » »	309
» » »	310
» » »	311
» » »	312
» » 8.	313
» » »	314
» » »	315
» » 11.	316
» » »	317
» » »	318

Dat.	Nr.
1668, IX.22.	319
» » »	320
» » 23.	321
» » 29.	322
» » »	323
» » »	324
» X.6.	325
» » »	326
» » »	327
» » »	328
» » 14.	329
» » »	330
» » 26.	9
» » »	331
» » »	332
» » »	333
» XI.3.	334
» » »	335
» » »	336
» » »	337
» » »	338
» » »	339
» » »	340
» » »	341
» » 15.	342
» » »	343
» » »	344
» » »	345
» » 24.	346
» » »	347
» » »	348
» » 29.	1344
» XII.8.	349
» » »	350
» » 15.	351
» » »	352
» » 18.	353
» » 22.	355
» » »	356
1669, I.3.	357
» » 5.	358
» » 12.	359
» » »	360
» » »	361
» » »	362
» » 19.	363
» » »	364
» » »	365
» II.2.	366
» » »	367
» » »	368
» » 9.	369
» » »	370
» » »	371
» » »	372
» » 16.	373
» » »	374
» » »	375
» III.9.	376
» » 12.	377
» » »	378
» » »	379
» » »	380
» » »	381
» » 16.	382

Dat.	Nr.
1669, III.16.	383
» » 23.	384
» » »	385
» » »	386
» » »	387
» » »	388
» » »	389
» » »	390
» IV.20.	391
» » »	392
» » »	393
» » »	394
» » »	395
» » 27.	396
» » »	397
» » »	398
» » »	399
» V.4.	400
» » »	401
» » »	402
» » »	403
» » 11.	404
» » »	405
» » »	406
» » »	407
» » »	408
» » 18.	409
» » »	410
» » »	411
» » »	412
» » 25.	413
» » »	414
» » »	415
» VI.1.	416
» » »	417
» » »	418
» » »	419
» » 3.	420
» » 14.	421
» » »	422
» » »	423
» » 23.	424
» » »	425
» » »	426
» » 29.	427
» VII.6.	428
» » »	429
» » »	430
» » »	431
» » »	432
» » »	433
» » »	434
» » »	435
» » 13.	436
» » »	437
» » »	438
» » »	439
» » 27.	10
» » »	440
» » »	441
» » »	442
» » »	443
» » »	444
» » »	445
» VIII.3.	446
1669, VIII.3.	447
» » »	448
» » »	449
» » 10.	11
» » »	12
» » »	450
» » »	451
» » »	452
» » »	453
» » »	454
» » »	455
» » »	456
» » 17.	457
» » »	458
» » »	459
» » »	460
» » »	461
» » »	462
» » 20.	13
» » »	463
» » »	464
» » »	465
» » »	466
» » »	467
» » »	468
» » »	469
» » »	470
» » 31.	471
» » »	472
» » »	473
» IX.6.	474
» » »	475
» » »	476
» » »	477
» » »	478
» » 14.	479
» » »	480
» » »	481
» » »	482
» » »	483
» » 21.	484
» » »	485
» » »	486
» » »	487
» » »	488
» » »	489
» » »	490
» » »	491
» » »	492
» X.5.	493
» » »	494
» » »	495
» » 12.	496
» » »	497
» » 19.	498
» » »	499
» » »	500
» » 26.	501
» » »	502
» » »	503
» » »	504
» XI.2.	505
» » »	506
» » »	507
» » 9.	508
1669, XI.12.	509
» » »	510
» » »	511
» » »	512
» » »	513
» » »	514
» » »	515
» » »	516
» XII.7.	517
» » »	518
» » »	519
» » »	520
» » »	521
» » 9.	522
» » »	523
» » »	524
» » 14.	525
» » »	526
» » »	527
» » 20.	528
» » »	529
» » »	530
» » »	531
1670, I.4.	14
» » »	532
» » »	533
» » »	534
» » »	535
» » 9.	536
» » »	537
» » 11.	15
» II.1.	538
» » »	539
» » »	540
» » 6.	541
» » »	542
» » 8.	543
» » 15.	544
» » »	545
» » 19.	546
» » 22.	547
» » »	548
» IV.12.	549
» » »	550
» » 26.	551
» V.6.	552
» » 31.	553
» VI.14.	554
» » »	555
» » »	556
» V.15.	16
» » »	557
» » »	558
» » 16.	559
» » »	560
» » »	561
» » 21.	17
» » 29.	562
» » »	563
» » »	564
» » »	565
» » »	566
» » »	567
» VII.5.	568
» » 8.	569

Dat.	Nr.
1670, VII.8.	570
» » 12.	571
» » »	572
» » »	573
» » 19.	18
» » »	19
» » »	20
» » »	574
» » »	575
» » »	576
» » »	577
» » »	578
» » »	579
» » 21.	580
» » »	581
» » »	582
» » »	583
» VIII.9.	584
» » »	585
» » 16.	21
» » »	22
» » »	586
» » »	587
» » 18.	588
» » 19.	589
» » 23.	590
» » »	591
» » 30.	23
» » »	592
» » »	593
» » »	594
» IX.2.	595
» » »	596
» » »	597
» » 5.	598
» » »	599
» » »	600
» » 6.	24
» » »	601
» » 10.	1340
» » 13.	602
» » »	603
» » 21.	604
» X.4.	605
» » 11.	606
» » »	607
» » »	608
» » 18.	25
» » »	609
» » »	610
» » »	611
» » »	612
» XI.1.	613
» » 15.	26
» » »	614
» » »	615
» » 22.	616
» » 29.	617
» XII.6.	618
» » »	619
» » 9.	620
» » 23.	621
» » 27.	622
» » »	623
1671, I.3.	624
» » »	625
» » »	626
» » 6.	627
» » »	628
» » 17.	27
» » »	28
» » »	29
» » »	629
» » »	630
» » »	631
» » »	632
» » »	633
» » 24.	634
» » 26.	30
» » »	635
» » »	636
» » »	637
» » »	638
» » 31.	639
» III.14.	640
» » 21.	641
» » 28.	642
» » »	643
» IV.4.	644
» » 11.	645
» » »	646
» » »	647
» » »	648
» » 18.	649
» V.2.	650
» » 9.	651
» » 16.	652
» VI.20.	653
» » »	654
» VII.11.	655
» » »	31
» » »	656
» » »	657
» » 14.	658
» » 25.	659
» » »	660
» » »	661
» » 29.	662
» VIII.1.	663
» » 8.	664
» » »	665
» » »	666
» » »	667
» » 15.	668
» IX.5.	669
» » »	670
» » 12.	671
» » 19.	672
» » »	673
» X.9.	32
» » »	674
» » »	675
» » 24.	676
» » »	677
» » »	678
» XI.7.	33
» » »	679
1671, XI.7.	680
» » 10.	681
» » (między 4 a 16)	682
» » » » »	683
» » » » »	684
» » » » »	685
» » 17.	686
» » 21.	34
» » »	687
» » »	688
» » »	689
» » 28.	35
» » »	690
» » »	691
» XII.5.	36
» » »	37
» » »	692
» » »	693
» » »	694
» » »	695
» » »	696
» » 12.	38
» » »	697
» » 26.	698
1672, I.2.	699
» » »	700
» » »	701
» » »	702
» » »	703
» » 9.	39
» » »	704
» » »	705
» » »	706
» » »	707
» » »	708
» » 16.	709
» » »	710
» » »	711
» » 23.	712
» » »	713
» » 30.	40
» » »	714
» » »	715
» » »	716
» II.6.	717
» » »	718
» » »	1347
» » 9.	719
» » 13.	41
» » »	720
» » »	721
» » »	722
» » 22.	723
» » 27.	42
» » »	724
» » »	725
» » »	726
» III.5.	727
» » »	728
» » »	729
» » 12.	730
» » »	731
» » »	732
» » 19.	733
» » »	734
» » 22.	735

Dat.	Nr.
1672, III.26.	736
» » »	737
» » »	738
» » 29.	739
» IV.9.	740
» » »	741
» » »	742
» » »	43
» » »	743
» » 16.	44
» » »	45
» » »	744
» » »	745
» » »	746
» » »	747
» » 23.	46
» » »	47
» » »	48
» » »	49
» » »	748
» » »	749
» » »	750
» » 23.	751
» » »	752
» » »	753
» » »	754
» » 30.	50
» » »	51
» » »	52
» » »	755
» » »	756
» » »	757
» » »	758
» » »	759
» » »	760
» » »	761
» V.1.	762
» » »	763
» » »	764
» » »	765
» » »	766
» » »	767
» » »	768
» » 4.	769
» » 14.	770
» » »	771
» » »	772
» » 17.	773
» » 21.	774
» » 28.	775
» » »	776
» » »	777
» » »	778
» » »	779
» » »	780
» » »	781
» VI.16.	782
» » 18.	53
» » »	54
» » »	783
» » »	784
» » »	785
» VII.2.	786
1672, VII.2.	787
» » »	788
» » 9.	789
» » »	790
» » 16.	791
» » »	792
» » »	793
» » 22.	794
» » »	795
» » »	796
» » »	797
» » »	798
» » »	799
» VIII.6.	55
» » »	56
» » »	800
» » »	801
» » »	802
» » 21.	803
» IX.3.	57
» » »	58
» » »	804
» » »	805
» » »	806
» » »	807
» » »	808
» » »	809
» » 10.	810
» » »	811
» » 13.	812
» » »	813
» » 23.	814
» » »	815
» » »	816
» » »	817
» X.1.	818
» » »	819
» » 8.	822
» » 15.	823
» » »	824
» » »	825
» » 22.	826
» » »	827
» » »	828
» » »	829
» » 29.	830
» » »	831
» XI.5.	820
» » »	821
» » (między 11 a 20)	832
» » » » »	833
» » » » »	834
» » » » »	835
» » » » »	836
» » » » »	837
» XII.3.	838
» » »	839
» » »	840
» » 10.	59
» » »	841
» » »	842
» » »	843
» » 13.	844
» » »	845
1672, XII.13.	846
» » 31.	847
» » »	848
1673, I.7.	849
» » 14.	850
» » »	851
» » »	852
» » »	853
» » 21.	854
» » »	855
» » »	856
» » »	857
» » 28.	858
» » »	859
» » »	860
» II.4.	861
» » »	862
» » »	863
» » 10.	864
» » 12.	865
» » »	866
» » 18.	867
» » »	868
» » 19.	60
» » »	869
» » 25.	870
» » »	871
» III.4.	872
» » »	873
» » »	874
» » »	875
» » 18.	876
» » »	877
» IV.1.	878
» » »	879
» » »	880
» » »	881
» » »	882
» » »	883
» » »	884
» » 15.	885
» » »	886
» » »	887
» » »	888
» » 22.	889
» » »	890
» » 29.	891
» » »	892
» V.6.	893
» » »	894
» » »	895
» » »	896
» » »	897
» » »	898
» » »	899
» » »	900
» » 13.	901
» » 20.	902
» » 27.	903
» » »	904
» » »	905
» » »	906
» VI.3.	907
» » »	908

Dat.	Nr.
1673, VI.3.	909
» » 10.	910
» » »	911
» » »	912
» » »	913
» » »	914
» » 25.	915
» » »	916
» » »	917
» VII.1.	919
» » »	920
» » »	921
» » 8.	922
» » »	923
» » »	924
» » 12.	925
» » »	926
» » »	927
» » »	928
» » 15.	929
» » »	930
» » »	931
» » »	932
» » »	933
» » 28.	934
» » »	935
» » »	936
» » »	937
» » »	938
» VIII.5.	61
» » »	62
» » »	939
» » »	940
» » »	941
» » »	942
» » »	943
» » »	944
» » »	945
» » »	946
» » 12.	947
» » »	948
» » »	949
» » »	950
» » »	951
» » 19.	952
» » »	953
» » »	954
» » »	955
» » »	956
» » »	957
» » 26.	958
» » »	959
» » »	960
» » »	961
» IX.2.	962
» » »	963
» » »	964
» » »	965
» » »	966
» » 5.	967
» » 9.	63
» » »	64
» » »	65

Dat.	Nr.
1673, IX.9.	66
» » »	968
» » »	969
» » »	970
» » »	971
» » »	972
» » »	973
» » »	974
» » »	975
» » »	976
» » 16.	977
» » »	978
» » »	979
» » »	980
» » »	981
» » 23.	982
» » »	983
» » »	984
» » 30.	985
» » »	986
» » »	987
» » »	988
» » »	989
» X.7.	67
» » »	68
» » »	990
» » »	991
» » »	992
» » »	993
» » »	994
» » »	995
» » »	996
» » »	997
» » 21.	998
» » »	999
» » 28.	1000
» » »	1001
» » »	1002
» » »	1003
» » »	1004
» XI.4.	1005
» » »	1006
» » 11.	1007
» » »	1008
» » »	1009
» » »	1010
» » 18.	1011
» » »	1012
» » »	1013
» » »	1014
» » »	1015
» » 25.	1016
» » »	1017
» » »	1018
» » »	1019
» » »	1020
» » »	1021
» » »	1022
» » »	1023
» XII.2.	69
» » »	70
» » »	71
» » »	1024

Dat.	Nr.
1673, XII.2.	1025
» » »	1026
» » »	1027
» » »	1028
» » 9.	1029
» » »	1030
» » »	1031
» » 15.	72
» » »	1032
» » »	1033
» » »	1034
» » »	1035
» » »	1036
» » »	1037
» » 23.	918
» » 30.	73
» » »	1038
1674, I.6.	1039
» » »	1040
» » 13.	1041
» » »	1042
» » 20.	1043
» » 27.	1044
» II.10.	1045
» » »	1046
» » »	1047
» » 23.	1048
» » 24.	1049
» III.3.	1050
» » »	1051
» » »	1052
» » 10.	1053
» » »	1054
» » »	1055
» » »	1056
» » »	1057
» » »	1058
» » »	1059
» » »	1060
» » 17.	1062
» » »	1066
» » »	1067
» » »	1068
» » 18.	1061
» » 23.	1069
» » 24.	1070
» » »	1071
» IV.7.	1072
» » »	1073
» » »	1704
» » 14.	1075
» » »	1076
» » »	1077
» » 21.	1078
» » 28.	1079
» » »	1080
» V.5.	1081
» » »	1082
» » »	1083
» » 12.	1084
» » »	1085
» » 19.	1086
» » »	1087

Dat.	Nr.
1674, V.19.	1088
» » »	1089
» VI.2.	1090
» » »	1091
» » 9.	1092
» » »	1093
» » »	1094
» » »	1095
» » »	1096
» » »	1097
» » »	1098
» » »	1099
» » 16.	1100
» » »	1101
» » 30.	1102
» » »	1103
» » »	1104
» » »	1105
» VII.7.	1106
» » »	1107
» » »	1108
» » »	1109
» » »	1110
» » »	1111
» » 14.	1112
» » »	1113
» » »	1114
» » »	1115
» » »	1116
» » »	1117
» » »	1118
» » 21.	1119
» » »	1120
» » »	1121
» » »	1122
» » 28.	1123
» » »	1124
» » »	1125
» » »	1126
» » »	1127
» » »	1128
» VIII.4.	1129
» » »	1130
» » »	1131
» » »	1132
» » 11.	1133
» » »	1134
» » »	1135
» » »	1136
» » »	1137
» » »	1138
» » 18.	1139
» » »	1140
» » »	1141
» » »	1142
» » »	1143
» » »	1144
» » »	1145
» » »	1146
» » 24.	1147
» » »	1148
» » »	1149

Dat.	Nr.
1674, VIII.24.	1150
» » »	1151
» » »	1152
» » »	1153
» » »	1154
» » »	1155
» » »	1156
» » »	1157
» » »	1158
» IX.8.	1159
» » »	1160
» » »	1161
» » »	1162
» » 10.	1163
» » »	1164
» » »	1165
» » »	1166
» » »	1167
» » »	1168
» » »	1169
» » »	1170
» » 15.	1171
» » »	1172
» » »	1173
» » 21.	1174
» » »	1175
» » »	1176
» » »	1177
» » 22.	1178
» » 29.	1179
» » »	1180
» » »	1181
» » »	1182
» X.6.	1183
» » »	1184
» » »	1185
» » »	1186
» » »	1187
» » »	1188
» » 10.	1189
» » »	1190
» » »	1191
» » »	1192
» » 20.	1193
» » »	1194
» » »	1195
» » 23.	1196
» » »	1197
» » 27.	1198
» » »	1199
» » »	1200
» » »	1201
» XI.3.	1202
» » »	1203
» » »	1204
» » »	1205
» » 17.	1206
» » »	1207
» » »	1208
» » »	1209
» » »	1210
» » 24.	1211
» » »	1212
» » »	1213

Dat.	Nr.
1674, XI.24.	1214
» » »	1215
» XII.1.	1216
» » »	1217
» » »	1218
» » »	1219
» » »	1220
» » »	1221
» » »	1222
» » »	1223
» » »	1224
» » 8.	1225
» » »	1226
» » »	1227
» » »	1228
» » 13.	1229
» » »	1230
» » »	1231
» » 22.	1232
» » »	1233
» » »	1234
» » »	1235
» » »	1236
» » »	1237
» » »	1238
» —.—	1063
» —.—	1064
» —.—	1065
1675, I.5.	1239
» » »	1240
» » 12.	1241
» » »	1242
» » 19.	1243
» » »	1244
» » »	1245
» » »	1246
» » 26.	1247
» » »	1248
» » »	1249
» » »	1250
» II.2.	1251
» » 9.	1252
» » »	1253
» » »	1254
» » 16.	1255
» » »	1256
» » »	1257
» III.2.	1258
» » »	1259
» » »	1260
» » »	1261
» » 7.	1262
» » »	1263
» » »	1264
» » »	1265
» » »	1266
» » »	1267
» » 16.	1268
» » »	1269
» » »	1270
» » »	1271
» » »	1272
» » »	1273

Dat.	Nr.
1675, III.16.	*1274*
» » 21.	*1275*
» » »	*1276*
» » »	*1277*
» » »	*1278*
» » »	*1279*
» » 30.	*1280*
» » »	*1281*
» » »	*1282*
» » »	*1283*
» » »	*1284*
» IV.6.	*1285*
» » »	*1286*
» » »	*1287*
» » »	*1288*
» » »	*1289*
» » »	*1290*
» » »	*1291*
» » 13.	*1292*
» » »	*1293*
» » »	*1294*
» » 20.	*1295*
» » »	*1296*
» » »	*1297*
» » »	*1298*
» » »	*1299*
» » »	*1300*
» » 27.	*1301*
» » »	*1302*
» » »	*1303*
» » »	*1304*
1675, IV.27.	*1305*
» V.4.	*1306*
» » »	*1307*
» » »	*1308*
» » 11.	*1309*
» » »	*1310*
» » »	*1311*
» » »	*1312*
» » 18.	*1313*
» » »	*1314*
» » »	*1315*
» » 26.	*1318*
» » —	*1316*
» » —	*1317*
» VI.15.	*1319*
» » »	*1320*
» » »	*1321*
» » »	*1322*
» » »	*1323*
» » 19.	*1324*
» » »	*1325*
» » »	*1326*
» » 29.	*1327*
» » »	*1328*
» » »	*1329*
» » »	*1330*
1676, VI.20.	*1337*
» VII.22.	*1335*
» » »	*1336*
» » 27.	*1339*
——, I.28.	*1343*
——, V.6.	*1366*
——, —.22.	*1390*
——, —.—.	*1338*
——, —.—.	*1341*
——, —.—.	*1342*
——, —.—.	*1345*
——, —.—.	*1351*
——, —.—.	*1356*
——, —.—.	*1357*
——, —.—.	*1358*
——, —.—.	*1359*
——, —.—.	*1361*
——, —.—.	*1362*
——, —.—.	*1363*
——, —.—.	*1364*
——, —.—.	*1365*
——, —.—.	*1371*
——, —.—.	*1372*
——, —.—.	*1373*
——, —.—	*1374*
——, —.—.	*1375*
——, —.—.	*1376*
——, —.—.	*1377*
——, —.—.	*1378*
——, —.—.	*1379*
——, —.—.	*1382*
——, —.—	*1384*
——, —.—.	*1385*
——, —.—.	*1386*
——, —.—.	*1388*

FINITO DI STAMPARE CON I TIPI DELLA
TIP. EDIGRAF - ROMA TEL. 893554
IL 6 GIUGNO 1964

INSTITUTUM HISTORICUM POLONICUM ROMAE
VIA DEGLI SCIPIONI 284 - ROMA

ELEMENTA AD FONTIUM EDITIONES

Vol. I — *Polonica ex Libris Obligationum et Solutionum Camerae Apostolicae.* Collegit J. Lisowski pp. XV + 292, 1960.

Vol. II — « *Liber Disparata Antiqua Continens* » Praes. E. Winkler paginae XVIII + 190, 19 tabulae, 1960.

Vol. III — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino,* I pars. Coll. W. Wyhowska De Andreis pp. XVIII + 162, 29 tabulae, 1961.

Vol. IV — *Res Polonicae Elisabetha I Angliae Regnante Conscriptae ex Archivis Publicis Londoniarum.* Ed. C. H. Talbot, pp. XVI + 311, 9 tabulae, 1961.

Vol. V — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Dragonetti de Torres in Civitate Aquilana.* Ed. P. Collura, pp. XI + 86, 4 tabulae, 1962.

Vol. VI — *Res Polonicae Iacobo I Angliae Regnante Conscriptae ex Archivis Publicis Londoniarum.* Ed. C. H. Talbot, pp. XI + 396, 8 tabulae, 1962.

Vol. VII — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino,* II pars. Coll. W. Wyhowska De Andreis pp. XIV + 250, 11 tabulae, 1962.

Vol. VIII — *Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas.* Prima Pars. Ed. V. Meysztowicz 1963. pp. X + 214, 7 tabulae.

Vol. IX — *Res Polonicae ex Archivo Regni Daniae.* Prima Pars. Coll. L. Koczy 1964. pp. XII + 184, 8 tabulae.

Vol. X — *Repertorium Rerum Polonicarum ex Archivo Orsini in Archivo Capitolino,* III pars. Coll. W. Wyhowska - De Andreis.

In praeparatione:

Documenta Polonica ex Archivo Generali Hispaniae in Simancas. Secunda Pars. Ed. V. Meysztowicz.

Res Polonicae ex Archivo Musei Britannici Ed. C. H. Talbot.

Res Polonicae ex Archivo Orsini. Ed. W. Wyhowska De Andreis.

DEPOSITARII:

(pro continente Europeo)
« ORBIS CATHOLICUS », LIBRERIA
117-120, piazza Montecitorio - Roma
Lit. 5.500

(pro aliis partibus)
B. H. BLACKWELL Ltd
Broad Street - Oxford
England
£ 3.3.0

TIPOGRAFIA «EDIGRAF» - VIA VALDINIEVOLE, 69 - ROMA